

UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA

**ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE ȘI RELAȚII
INTERNAȚIONALE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 343.1+343.3(043.3)

GROPA Maxim

**REGLEMENTĂRI PROCESUALE PENALE PRIVIND
ACȚIUNILE PREMERGĂTOARE ȘI URMĂRIREA PENALĂ ÎN
CAZUL INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ**

**SPECIALITATEA ȘTIINȚIFICĂ
554.03 – Drept procesual penal**

Teză de doctor în drept

Autor:	GROPA Maxim
Conducător de doctorat:	PÂNTEA Andrei, doctor în drept, conferențiar universitar
Comisia de îndrumare:	CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar CRÎJANOVSCHI Sergiu, doctor în drept, conferențiar universitar CUCIURCĂ Angela, doctor în drept, conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2024

© Gropa Maxim, 2024

PLANUL TEZEI

ADNOTARE (în română, rusă, engleză)	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE.....	9

1. ABORDĂRI CONCEPTUALE AFERENT INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ.

1.1.Analiza materialelor științifice din domeniul cercetat, realizate în Republica Moldova.....	19
1.2.Analiza materialelor științifice publicate la tema lucrării în România și alte state.....	41
1.3.Concluzii la Capitolul 1.....	60

2. ACȚIUNILE PREMERGĂTOARE ÎNCEPERII URMĂRIII PENALE ÎN CAZUL INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ.

2.1.Aspecte generale privind acțiunile premergătoare începerii urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.....	64
2.2.Măsurile specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate și planificarea lor. Adaptarea acestora normelor procesuale în vederea îmbunătățirii cadrului legal.....	76
2.3.Mandatul de securitate națională, acțiune premergătoare caracteristică investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.....	84
2.4.Concluzii la Capitolul 2.....	98

3. URMĂRIREA PENALĂ ÎN CAZUL INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ

3.1.Planificarea procesuală a acțiunilor de urmărire penală în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată. Indicațiile procurorului, necesitatea și importanța acestora.....	100
3.2.Acțiunile de urmărire penală și măsurile speciale de investigații specifice investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.....	109

3.3.Aspecte procesuale privind colaborarea făptuitorului cu organul de urmărire penală	136
3.4.Protecția procesuală a persoanelor ce au colaborat cu organul de urmărire penală în descoperirea întregii rețele criminale.....	144
3.5.Concluzii la Capitolul 3.....	153

4. COOPERAREA JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIE PENALĂ LA INVESTIGAREA INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ. ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI LA CAPITOLUL DAT.

4.1.Cooperarea juridică internațională în materie penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată.....	159
4.2.Armonizarea legislației procesuale penale la compartimentul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.....	173
4.3.Concluzii la Capitolul 4.....	179

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI 181

BIBLIOGRAFIE 192

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII 211

CV-UL AUTORULUI 212

ADNOTARE

Maxim Gropa. "Reglementări procesuale penale privind acțiunile premergătoare și urmărirea penală în cazul infracțiunilor de criminalitate organizată".

Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 220 titluri, 183 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: organizație criminală, grup criminal organizat, fenomenul criminalității organizate, criminalitate organizată, încadrarea controlată, infracțiunea controlată, mandat de securitate națională, securitate națională.

Scopul lucrării: constă în cercetarea multiaspectuală a instituției criminalității organizate, cu stabilirea criteriilor din perspectiva îmbunătățirii actului justițiar legat de investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată, precum și înaintarea unor recomandări de ordin științifico-practic, precum și legislativ de perfectare a cadrului normativ național.

Obiectivele cercetării: analiza materialelor științifice din țară și de peste hotare aferent criminalității organizate, analiza acțiunilor premergătoare, acțiunilor de planificare și efectuare a urmării penale în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, armonizarea cadrului normativ procesual la compartimentul supus cercetării.

Noutatea și originalitatea științifică: noutatea și originalitatea științifică a prezentei teze constă în efectuarea unui studiu doctrinal și practic autohton asupra cadrului normativ de reglementare a modalităților de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată, cu specificarea naturii și esenței juridice a ei și reliefaarea aspectelor distinctive, identificarea mecanismelor procesuale moderne/eficiente de investigare a crimei organizate.

Rezultatul obținut: cercetarea evolutivă, comparativă și juridico-penală permite înaintarea unor recomandări de ameliorare a cadrului normativ procesual național la compartimentul examinării sesizării despre comiterea infracțiunii, planificării și efectuării acțiunilor de urmărire penală, codificării prevederilor procesuale ce țin de protecția martorilor și a altor participanți la proces, autorizării și efectuării măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal (mandatul de securitate), precum și completării activității speciale de investigații cu instrumente noi, cum ar fi încadrarea controlată, și infracțiunea controlată.

Problema științifică soluționată: constă în identificarea instrumentelor eficiente și prompte de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată, ținând cont de caracterul transfrontalier al fenomenului cercetat și elaborarea mecanismelor globale, regionale și subregionale de prevenire și combatere a acestuia, prin unificarea legislației procesuale comunitare și a țărilor în curs de aderare la UE, pentru înlăturarea impedimentelor de reacționare rapidă și investigare "fără hotare" a infracțiunilor de criminalitate organizată.

Semnificația teoretică a cercetării: prin faptul că studiul este bine sistematizat și documentat, se oferă soluții și modalități teoretico-practice de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată. Lucrarea în speță evidențiază unele probleme curente și de viitor care pot apărea în practica de aplicare a legii procesual penale, dar și a modalităților de soluționare ale acestora.

Valoarea aplicativă a cercetării: constă în expunerea materialului doctrinar, identificarea problematicii procesuale și formularea recomandărilor practice de soluționare a unor situații incerte în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, precum și prezentarea propunerilor de modificare a legislației în acest sens.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării, concluziile și recomandările definitive pot fi utilizate în activitatea practicienilor implicați nemijlocit în procesul de prevenire și combatere a infracționalității organizate, în procesul de cercetare pentru formarea așternutului doctrinal, precum și la instruirea studenților instituțiilor de învățământ superior în calitate de material didactic. Propunerile de armonizare a legislației procesuale vor fi utile pentru perfecționarea cadrului normativ autohton.

ПРИМЕЧАНИЕ

Максим Гропа. «Уголовно-процессуальные нормы о предварительных действиях и уголовном преследовании по делам об организованной преступности».

Докторская диссертация по праву. Кишинев, 2024 г.

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография, состоящая из 220 наименований, 183 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 9-х научных работах.

Ключевые слова: преступная организация, организованная преступная группа, феномен организованной преступности, организованная преступность, подконтрольное внедрение, подконтрольное преступление, мандат безопасности, национальная безопасность.

Цель работы: состоит в многоаспектном исследовании института организованной преступности, с установлением критериев в перспективе совершенствования правосудия, связанного с расследованием организованной преступной деятельности, а также представлением некоторых научно-практических и законодательных рекомендаций по совершенствованию национальной нормативной базы.

Задачи исследования: определение понятия организованной преступности и эволюции явления; анализ процессуальной базы и действий по планированию и проведению уголовного преследования, характерных для расследования преступлений организованной преступности; приведение в соответствие нормативно-процессуальной базы в исследуемой области.

Научная новизна и оригинальность: научная новизна и оригинальность данной диссертации заключается в проведении отечественного доктринально-практического исследования относительно современных способов расследования организованной преступности, с уточнением ее природы и правовой сущности и выделении отличительных аспектов, установления эффективных процессуальных механизмов предупреждения и пресечения организованной преступности.

Полученный результат: эволюционное, сравнительное и уголовно-правовое исследование позволяет представить некоторые рекомендации по совершенствованию национальной процессуальной нормативной базы в части касающейся рассмотрения осведомления о совершении преступления, планирования и осуществления действий уголовного преследования, кодификации процессуальных норм, касающихся защиты свидетелей и других участников судебного процесса, санкционирования и проведения специальных розыскных мероприятий до начала уголовного преследования (мандат безопасности), а также дополнения специальной розыскной деятельности новыми инструментами, такими как подконтрольное внедрение, подконтрольное преступление.

Решённая научная задача: заключается в выявлении эффективных и незамедлительных инструментов расследования организованной преступности с учетом трансграничного характера исследуемого явления и разработки глобальных, региональных и субрегиональных механизмов его предотвращения и пресечения, путем унификации процессуального законодательства сообщества и стран, находящихся в процессе вступления в ЕС, в целях устранения препятствий для быстрого реагирования и расследования «без определенных территориальных границ» преступлений организованной преступности».

Теоретическая значимость исследования: в связи с тем, что исследование хорошо систематизировано и задокументировано, предлагаются решения и теоретико-практические методы расследования организованных преступных деяний. В работе при этом освещаются некоторые текущие проблемы, а также проблемы будущего, которые могут возникнуть в практике применения процессуально-уголовного права, а также в методах их решения.

Практическое значение исследования: заключается в изложении доктринального материала, установлении процессуальной проблематики и формулировании практических рекомендаций по разрешению неясных ситуаций в рамках расследования преступлений организованной преступности, а также представлении предложений по изменению законодательства в этой связи.

Внедрение научных результатов: результаты исследования, выводы и окончательные рекомендации могут быть использованы в деятельности практических работников, непосредственно участвующих в процессе предупреждения и борьбы с организованной преступностью, в исследовательском процессе по формированию доктринальной основы, а также в обучении студентов высших учебных заведений в качестве учебного пособия. Предложения по приведению в соответствие процессуального законодательства будут полезны для совершенствования отечественной нормативной базы.

ANNOTATION

Maxim Gropa. "Criminal procedural regulations regarding preliminary actions and criminal prosecution in the case of organized crime offences".

Doctoral thesis in law. Chisinau, 2024.

Structure of the thesis: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 220 titles, 183 pages of basic text. The obtained results are published in 9 scientific works.

Key words: criminal organization, organized criminal group, phenomenon of organized crime, organized crime, controlled infiltration, controlled crime, security mandate, national security.

The purpose of the work: it consists in the multi-aspect research of the institution of organized crime, with the establishment of criteria from the perspective of improving the judicial act related to the investigation of organized crime cases, as well as the submission of some scientific-practical as well as legislative recommendations to improve the national normative framework.

Research objectives: defining the concept of organized crime and the evolution of the phenomenon; analysis of the procedural framework and the actions of planning and carrying out the criminal investigation characteristic of the investigation of organized crime cases; harmonizing the normative procedural framework at the compartment under investigation.

Scientific novelty and originality: The scientific novelty and originality of this thesis consists in conducting a local doctrinal and practical study on the modern ways of investigating organized crime, specifying its nature and legal essence and highlighting the distinctive aspects, identifying effective procedural mechanisms to prevent and combat organized crime.

The scientific problem solved: it consists in the identification of effective and promising tools for the investigation of organized crime, taking into account the cross-border nature of the investigated phenomenon and the development of global, regional and sub-regional mechanisms to prevent and combat it, by unifying the procedural legislation of the community and the countries in the process of joining the EU in order to remove the impediments to quick reaction and investigation "without borders" of organized crime cases.

The theoretical significance of the research: due to the fact that the study is well systematized and documented, solutions and theoretical-practical ways of investigating organized crime are offered. The work in this case highlights some current and future problems that may appear in the practice of applying the procedural-criminal law, but also in the methods of solving them.

The applied value of the research: it consists in exposing the doctrinal material, identifying procedural issues and formulating practical recommendations for solving uncertain situations in the framework of the investigation of organized crime cases, as well as presenting proposals for amending the legislation in this regard.

Implementation of scientific results: research results, conclusions and definitive recommendations can be used in the activity of practitioners directly involved in the process of preventing and combating organized crime, in the research process for the formation of the doctrinal foundation, as well as in the training of students of higher education institutions as teaching materials. The proposals for the harmonization of the procedural legislation will be useful for the improvement of the local normative framework.

LISTA ABREVIERILOR

- A.D.N.** - Acidul dezoxiribonucleic
- A.J.R.** – Asistența juridică reciprocă
- alin.** – alineat
- art.** – articol
- C.P.** – Cod(ul) penal
- C.P.P** – Cod(ul) de procedură penală
- C.E.D.O.** – Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
- Co.E.** – Consiliu European
- Ct.E.D.O.** – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
- D.C.C.** – Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova
- E.C.A.** – Echipă comună de anchetă
- EUROPOL** – Oficiu European de Poliție
- G.P.S.** – Sistema de poziționare globală
- G.U.L.A.G.** - Administrația Generală a Lagărelor de muncă forțată
- INTERPOL** – Organizația Internațională de Poliție
- M.A.I.** – Ministerul Afacerilor Interne
- M.J.** – Ministerul Justiției
- O.N.U.** – Organizația Națiunilor Unite
- p.** – pagină
- pct.** – punct
- R.J.E.** – Rețeaua Judiciară Europeană
- S.U.A.** – Statele Unite ale Americii
- U.E.** – Uniunea Europeană
- U.R.S.S.** - Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
- vol.** – volum
- vs.** - versus
- г.** – год
- п.** – пункт
- стр. / с.** – страница / страниц

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Criminalitatea organizată reprezintă un fenomen antisocial, care folosind globalizarea ca o pistă de decolare a atins o dezvoltare ce pune în pericol securitatea atât națională, cât și cea mondială. Globalizarea și deschiderea hotarelor au determinat creșterea acestui flagel la nivel mondial, contribuind ca substanță hrănitore la încolțirea și creșterea diferitor tipuri de trafic cum ar fi cel de arme, de persoane, de droguri etc.

Dezvoltarea tehnico-științifică și folosirea de către crima organizată a tehnologiilor avansate și nu în ultimul rând, a celor mai competente resurse umane, datorită vulnerabilității socio-economice, a determinat stăpânirea de către aceasta a multor sfere de activitate a omenirii.

Privită în ansamblu, criminalitatea organizată există ca lume paralelă. Asemenea unei căpușe absoarbe doar dividende și venituri din toate activitățile care, dintr-o parte sunt profitabile, iar pe de altă parte, desfășurate ilegal sau la limita legalității. Unde este cerere de astfel de activitate acolo este și crima organizată.

Principalul scop al criminalității organizate sunt profiturile economice obținute pe cale ilegală și dominație. Tendința criminalității organizate de astăzi se extinde, îndeosebi, asupra resurselor publice, de aceea pericolul dezvoltării ei a pus pe gânduri societatea. Coruperea guvernelor, politicienilor, implicarea prin firme controlate de ei în diferite proiecte economice susținute de stat sunt principalele tendințe a crimei organizate, ne mai vorbind despre preocupările criminale clasice. Bani mari, mod de obținere rapidă și fără implicare directă, este diviza care unește lumea criminală organizată contemporană.

Reușita organizațiilor criminale se datorează organizării sale ierarhice, executării cu strictețe a legilor criminale nescrise și respectării tradițiilor hoșești. Mai mult ca atât, obținerea prin orice metode a scopului criminal, inclusiv prin aplicarea violenței și metodelor de constrângere, până la lichidarea persoanelor incomode, întăresc influența acestor organizații, stăpânind prin frică societate.

O lume paralelă cu polarizarea sa socială, cu limba și legile sale, cu conducerea și membrii săi poate să existe doar în societăți unde legea nu funcționează, unde criminalul ia locul legalității, unde dezvoltarea societății nu este bazată pe principii democratice, iar corupția și fărâdelegile sunt la ele acasă.

Clandestinitatea și susținerea reciprocă a organizațiilor criminale în contextul globalizării și obținerea unui caracter transfrontalier fac imposibile instrumentele naționale să prevină și să contracareze acest fenomen. Anume această circumstanță m-a determinat ca în rezultatul

cercetării efectuate în prezenta lucrare să identifice mecanisme viabile de investigare a criminalității organizate, să propun instrumente ce vor contribui la îmbunătățirea situației.

Această cercetare este dictată și de necesitatea îmbunătățirii practicii judiciare la compartimentul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, atât din punct de vedere operațional, cât și normativ, studiu ce poate fi folosit ca reper practico-științific în activitatea profesională a judecătorilor, procurorilor și organului de urmărire penală.

Practica judiciară a Republicii Moldova cunoaște unele reușite în cazurile investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, materializate prin condamnarea organizatorului și conducătorului organizației criminale “Machena” și a unor conducători a grupărilor criminale din subordine. Însă, deși asistăm în continuare la restartarea activității prejudiciabile a organizației criminale nominalizate *supra*, învățând foarte repede din greșelile comise, puterea acțiunilor sale în prezent este cu mult mai devastatoare, diversificându-și activ competențele și în afara teritoriului Republicii Moldova, prin comiterea diferitor infracțiuni și legalizarea veniturilor obținute pe cale criminală.

Anume impactul asupra securității naționale și lipsa mecanismelor inovative capabile să combată acest fenomen face atractivă sfera dată de cercetare.

Suprafața mică a țării în care trăim, densitatea populației și aspectele geo-culturale în paralel cu sărăcia, existența unor zone teritoriale necontrolate de stat și lupta permanentă a clanurilor politice dirijate de marele puteri ale lumii și interesele geopolitice ale acestora contribuie la alimentarea factorului criminal și dezvoltarea lui, folosindu-l, totodată, ca mecanism de influență și realizare a scopurilor sale politice, personale, și criminale.

Important că această modalitate de interacțiune a fost identificată și stabilit faptul că, contracararea fenomenului dat poate fi realizat doar prin instrumente internaționale, viabile datorită imposibilității influențării la nivel local a mersului investigărilor efectuate și aspectul de protecție obținut ca rezultat a implicării factorului internațional, precum și a mecanismelor sale coercitive capabile să reacționeze prompt și în timp real, precum și a unei legislații naționale procesuale perfecte aliniată aspirațiilor internaționale în acest sens.

O plus valoare cercetării în speță este dată de contribuțiile teoretice de care s-a inspirat autorul, folosind în lucrare părerile și pozițiile savanților atât autohtoni, cât și străini, care în activitatea sa au cercetat problema vizată și anume:

- La nivel național, de remarcate sunt lucrările autorilor: V. Cușnir, M. Gheorghiuță, Ig. Dolea, Iu. Sedlețchi, A. Pântea, S. Crîjanovschi, D. Roman, T. Vîzdoagă, D. Postovan, S. Pântea, A. Cuciurcă, S. Brînză, S. Doraș, D. Obadă, T. Osoianu, D. Ostavciuc, S. Carp, O. Bejan, V. Ursu, F. Sterschi, Ig. Ciobanu, A. Donciu, M. Braloștițianu, A. Corîstin, A. Gumenco, V.

Jitariuc, V. Telipan, A. Cazacicov, G. Cristea, M. Grama, M. Bodean, V. Stati, R. Cojocar, D. Sîrcu, A. Pungă, Al. Pareniuc, M. Grama, V. Sîli, O. Balan, V. Bujor, Gh. Gladchi, I. Larii, B. Glavan, C. Nistorescu, A. Mariș, N. Dodescu, L. Spînu (Dumneanu), Ș. Stamat, A. Spoială, R. Condrat, D. Vasiloi, V. Untilă, L. Boliuh, M. Chirilă, V. Sereda, V. Toncoglaz și alții.

- La nivel internațional, o contribuție plauzibilă au avut-o autorii: V. Școlinîi, L. Kovesi, I. Tucmuruz, D. Miclea, A. Andreescu, N. Radu, M. Atanasiu, L. Stăncilă, K.V. Putuliko, I.V. Godunov, T. Rodionova, O.D. Juc, V.A. Jbankov, A.V. Tabakov, V.V. Romaniuc, A.V. Butîrscăia, A.M. Mirande, C. Klockars, D. Baci, S. Rădulescu, V. Teodorescu, C. Voicu, L. Iamandi, N. Ghinea, N. Neagu, Gh. Marcoci, Gh. Mocuța, C. Olaru, I. Dascălu, C. Ștefan, C. Țone, M. Surduleac, Gh. Mateuș, V. Petrescu, E. Ștefăroi, V. Bercheșan, C. Pletea, C. Romano, B. Tinebra, G. Centonze, A. Borrelli, G. Ferrajoli, N. Carпов, A.I. Alexandrov, T. Amza, I. Pitulescu, G. Olteanu, A. Iacob, M. Gorunescu, B. Dragomirescu, T. Georgiana, M. Constantinescu, A. Boro, I. Rusu, Gh. Mateuș, A. Popa, C. Popa, V. Patriciu, I. Vasiliu, G. Șerban, N. Volonciu, Jean Ziegler, S. Ponamareov, I. Crîlov, N. Abdulaeva, A. Metelev, Iu. Alexandrov și alții.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul lucrării constă în cercetarea multiaspectuală a instituției criminalității organizate, cu stabilirea criteriilor din perspectiva îmbunătățirii actului justițiar legat de investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată, precum și înaintarea unor recomandări de ordin științifico-practic, precum și legislativ de perfectare a cadrului normativ național. Această perfectare este determinată de schimbările permanente ce au loc în modul de acționare a organizațiilor criminale și varietatea manifestărilor dictate de dezvoltarea continuă a globalizării, precum și a caracterului transfrontalier. Concluzia că fenomenul criminalității organizate poate fi iradiat doar prin instrumente internaționale de reacționari și cercetare determină unificarea cadrului procesual penal comunitar și a țărilor în curs de aderare.

În vederea realizării scopului propus au fost identificate următoarele obiective:

- analiza literaturii de specialitate la tema investigării infracțiunilor de criminalitate organizată;
- analiza acțiunilor premergătoare și a acțiunilor de urmărire penală caracteristice investigării infracțiunilor de criminalitate organizată;
- îmbunătățirea activității de planificare a acțiunilor de urmărire penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată;
- rezolvarea practică a problemelor cu care se confruntă organele de drept la aplicarea măsurilor speciale de investigații și specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate;

- adaptarea măsurilor specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate normelor procesuale în vederea îmbunătățirii cadrului legal;
- identificarea instrumentelor procesuale inovative în vederea prevenirii și combaterii criminalității organizate;
- stabilirea unui climat procesual penal confortabil făptuitorului ce și-a exprimat acordul de a colabora cu organul de urmărire penală în descoperirea întregii rețele criminale;
- identificarea lacunelor procesuale la aplicarea protecției persoanelor ce au colaborat cu organul de urmărire penală;
- stabilirea mecanismelor necesare la îmbunătățirea aplicării legislației internaționale și naționale în contextul cooperării juridice internaționale în materie penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată;
- perfecționarea cadrului normativ procesual la compartimentul supus cercetării și elaborarea propunerilor de lege-ferenda.

Ipoteza de cercetare. Aceasta constă în faptul că perfecționarea cadrului legal procesual penal la compartimentul examinării sesizării, statutului ofițerului de investigații, activității speciale de investigații, precum și protecției martorilor și altor participanți la procesul penal va contribui la îmbunătățirea actului de justiție și a urmăririi penale, va elimina aspectele birocratice a procesului și va determina o conduită procesuală îndreptată spre examinarea cauzelor penale obiectiv, multilateral și sub toate aspectele, într-un termen rezonabil, astfel încât, masa probatorie acumulată să corespundă criteriilor legalității. Instrumentele inovative propuse, așa cum încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală, infracțiunea/contravenția controlată și mandatul de securitate națională vor oferi o plus valoare paletii procesuale existente și va dinamiza investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată. Cooperarea juridică internațională în materie penală să identifice instrumente viabile aplicate într-un sistem procesual unic comunitar menite să combată criminalitatea organizată.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Pentru realizarea scopului și atingerea obiectivelor propuse la cercetarea tematicii au fost folosite mai multe metode de cercetare și anume:

- metoda calitativă (utilizată ca metodă de anchetă pentru a înțelege fenomenul criminalității organizate și a procesului de investigare, întru identificarea modului în care oamenii gândesc și simt);
- metoda cantitativă (utilizată pentru a trage concluzii în baza observațiilor logice și statistice);

- metoda comparativă (bazată pe analiza materialelor științifice cu privire la conceptele de crimă organizată, de grup/organizație criminală, studierea legislației procesuale penale ale statelor lumii sub aspectul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată);
- metoda analitică (ce include argumentarea problematicii abordate prin metodele unei demonstrații temeinice și consecvente);
- metoda istorico-juridică (utilizată pentru studierea evoluției cadrului normativ în raport cu investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată);
- metoda sistemică (utilizată pentru determinarea elementelor globale în raport cu locul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată în sistemul de drept național și internațional);
- metoda interpretării literare (folosită la cercetarea sensului sintactic al cuvintelor, expresiilor, termenilor);
- metoda statistică (utilizată în procesul analizei și comparării dinamicii dezvoltării infracționalității de criminalitate organizată);
- metoda prospectivă (implicată în procesul stabilirii celor mai optime căi de ameliorare a cadrului normativ național în domeniul investigării infracțiunii de criminalitate organizată),

fapt ce a permis localizarea și delimitarea problemei cercetate, colectarea de date importante pentru a genera ipoteze care sunt testate și susținute în lucrare. În acest fel, aceasta a permis la luarea celei mai adecvate decizii pentru studiul de caz propus, care va fi expus în următoarele capitole.

Folosind o varietate de proceduri, cercetarea temei este stimulată pentru a găsi adevărul care nu a fost definit sau studiat în profunzime, datorită dezvoltării în continuu a fenomenului criminalității organizate, pentru a obține concluzii fiabile. De asemenea, în vederea expunerii obiectului tematicii cercetate, a fost îmbinată doctrina cu practica existentă și baza legislativă, fiind studiate lucrări științifice, publicații, studii, și norme legislative.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Studiul reprezintă o cercetare complexă a problemelor teoretico-practice privind investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată. Noutatea și originalitatea științifică a prezentei teze constă în efectuarea unui studiu doctrinal și practic autohton asupra modalităților moderne de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată, cu specificarea naturii și esenței juridice a ei și reliefarea aspectelor distinctive, identificarea mecanismelor procesuale eficiente de prevenire și combatere a crimei organizate.

Cercetarea evolutivă, comparativă și juridico-penală, precum și experiența personală acumulată în activitatea de peste 18 ani de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată și a celor ce atentează asupra securității naționale în calitate de procuror, permite înaintarea unor recomandări de ameliorare a cadrului normativ procesual național la compartimentele:

- examinării sesizării despre comiterea infracțiunii (acțiunile premergătoare/mandatul de securitate națională);
- planificării și efectuării acțiunilor de urmărire penală;
- codificării prevederilor procesuale ce țin de protecția martorilor și a altor participanți la proces;
- autorizării și efectuării măsurilor speciale de investigații, precum și completării activității speciale de investigații cu instrumente noi cum ar fi încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală, și infracțiunea/contravenția controlată.

Problema științifică soluționată constă în identificarea instrumentelor eficiente și prompte de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată, ținând cont de caracterul transfrontalier al fenomenului cercetat și elaborarea mecanismelor globale, regionale și subregionale de prevenire și combatere a acestuia, prin unificarea legislației procesuale penale comunitare și a țărilor în curs de aderare la UE pentru înlăturarea impedimentelor de reacționare rapidă și investigare “fără hotare” a infracțiunilor de criminalitate organizată.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării se manifestă prin faptul că, studiul este bine sistematizat și documentat, se oferă soluții și modalități teoretico-practice de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată. Lucrarea în speță evidențiază unele probleme curente și de viitor care pot apărea în practica de aplicare a legii procesuale penale, dar și a modalităților de soluționare ale acestora.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în expunerea materialului doctrinar, identificarea problematicii procesuale și formularea recomandărilor practice de soluționare a unor situații incerte în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, precum și prezentarea propunerilor de modificare a legislației în acest sens.

Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările definitive pot fi utilizate în activitatea practicienilor implicați nemijlocit în procesul de prevenire și combatere a infracționalității organizate, în procesul de cercetare pentru formarea așternutului doctrinal, precum și la instruirea studenților instituțiilor de învățământ superior în calitate de material didactic. Propunerile de armonizare a legislației procesuale vor fi utile pentru perfecționarea cadrului normativ autohton.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost obiectul discuțiilor în cadrul următoarelor conferințe naționale și internaționale:

- Conferința internațională a doctoranzilor în drept. Ediția 13, Timișoara, 25 iunie 2021;
- Conferința internațională „Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration 4th International Conference”. Chișinău, 3-4 decembrie 2021, Republica Moldova 2021;
- Conferința internațională „Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration”. Chișinău, 2-3 decembrie 2022, Republica Moldova 2022;
- Conferința internațională „Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration”. Chișinău, 1-2 decembrie 2023, Republica Moldova 2023;
- Conferința științifico-practică națională „Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică”. Chișinău, 2020;
- Conferința practico-științifică interuniversitară a tinerilor cercetători „Formele de colaborare a făptuitorului cu statul”. Chișinău, Republica Moldova, 27 aprilie 2021.

Totodată, conceptele cercetate și-au găsit reflectare în următoarele publicații științifice:

- *Limitele mandatului de securitate-expansiunea criminalității organizate ca temei de justificare a mandatului de securitate.* În: Revista științifico-practică „Studii Naționale de securitate”, nr.1(1)/2020, pp. 244-251. ISSN 2587-3822;
- *Limitele mandatului de securitate-expansiunea criminalității organizate ca temei de justificare a mandatului de securitate.* În: Revista Procuraturii Republicii Moldova, nr.5/2020, pp. 82-97. ISSN 2587-3601;
- *Limitele mandatului de securitate – expansiunea criminalității organizate ca temei de justificare a mandatului de securitate.* În: Conferința științifico-practică națională „Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică”. Chișinău, 2020, pp.24-30. ISBN 978-9975-56-783-1;
- *Aspecte privind investigarea infracțiunilor comise cu utilizarea materialelor radioactive, chimice, biologice.* În: Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration 4th International Conference. Vol.2, 3-4 decembrie 2021, Chișinău, Republica Moldova: 2021, pp. 38-58. ISBN 978-9975-3527-2-7;
- *Cooperarea juridică internațională în materie penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată.* În: Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration 6th International Conference, Vol.2, 1-2 decembrie 2023, Chișinău, Republica Moldova: 2023, pp.141-147. ISBN 978-9975-3611-2-5;

- *Norme speciale privind colaborarea făptuitorului cu organul de urmărire penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată.* În: Revista de știință, inovare, cultură și artă „AKADEMOS” nr.1(68), 2023, pp.73-79. ISSN1857-0461;
- *Planificarea procesuală a acțiunilor de urmărire penală în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.* În: Revista Institutului Național al Justiției nr.2(65), 2023, pp.18-23.ISSN 1857-2405;
- *Protecția procesuală a persoanelor ce colaborează cu organul de urmărire penală în descoperirea rețelei criminale.* În: Revista națională de drept nr.1(249), 2023, p.p.106-115.ISSN 1811-0770;
- în coautorat: *Recunoașterea vinovăției.* În: Conferința practico-științifică interuniversitară a tinerilor cercetători ”Formele de colaborare a făptuitorului cu statul”, Chișinău, Moldova, 27 aprilie 2021, pp.82-90.ISBN 978-9975-3293-8-5;
- în coautorat: *Colaborarea făptuitorului cu organele de urmărire penală în descoperirea întregii rețele criminale în Republica Moldova.* În: Conferința internațională a doctoranzilor în drept, Ediția 13, Timișoara, 25 iunie 2021, Disponibil: <http://drept.uvt.ro>;
- în coautorat: *Prosecutor’s Guide to Chemical and Biological Crimes.* În: pe pagina oficială UNICRI(© United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute) - May 2022, Disponibil:<https://unicri.it/Publication/Prosecutor-Guide-Chemical-Biological-Crimes>.

Sumarul capitolelor tezei. Structura tezei a reieșit din scopul și obiectivele propuse spre cercetare, fiind constituită din: adnotare, lista abrevierilor, introducere, patru capitole, concluzii finale și recomandări, bibliografie, declarația privind asumarea răspunderii și curriculum vitae al doctorandului.

Introducerea este expusă în următoarele subpuncte: 1) actualitatea și importanța temei abordate, 2) scopul și obiectivele cercetării, 3) ipoteza de cercetare, 4) sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, 5) noutatea științifică a rezultatelor obținute, 6) problema științifică soluționată, 7) importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării,8) aprobarea rezultatelor cercetării, 9) sumarul compartimentelor tezei, reprezentând în sine “cartea de vizită” a lucrării și argumentul opțiunii pentru tema propusă spre cercetare.

Capitolul I, intitulat „Abordări conceptuale aferent investigării infracțiunilor de criminalitate organizată”, cuprinde o analiză amplă a literaturii de specialitate la compartimentul supus cercetării din Republica Moldova, România și alte țări, precum și tendințele actuale de combatere a acesteia. Literatura de specialitate vizează domeniile dreptului

procesual penal, criminalistică, drept penal și criminologie, accent fiind pus pe cea ce reglementează normele procesuale caracteristice investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.

Capitolul II, intitulat „ Acțiunile premergătoare începerii urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată”, unde este analizată tematica ce ține de acțiunile premergătoare începerii urmăririi penale, îmbunătățirea cadrului legal la subiectul dat prin reglementarea mandatului de securitate națională, adică efectuarea măsurilor speciale de investigații până la începerea urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor contra securității statului, de criminalitate organizată, de corupție la nivel înalt, cu caracter terorist, de spălare a banilor și de finanțare a terorismului. Au fost expuse modalități de realizare a planificării măsurilor specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate, intervenție ghidată de analiza expunerilor teoretice. Totodată s-au analizat măsurile specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate, inclusiv sub aspectul adaptării acestora la normele procesuale, în vederea armonizării cadrului legal.

Capitolul III, intitulat „Urmărirea penală în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată”, unde au fost trecute în revistă acțiunile de urmărire penală folosite mai des la cercetarea infracțiunilor în speță, fiind analizată problematica la capitolul dat, cu identificarea mecanismelor de înlăturare a acestora și înaintarea propunerilor de modificare a unor prevederi din Codul de procedură penală. A fost analizată tematica ce ține de planificarea activității de urmărire penală și necesitatea îmbunătățirii cadrului legal prin procesualizarea mecanismului nominalizat, indicațiile procurorului și rolul acestora. Totodată, au fost identificate instrumente noi pentru completarea activității speciale de investigații cum ar fi încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea/contravenția controlată. Cuprinde o cercetare amplă a aspectelor procesuale de colaborare a vinovatului cu organul de urmărire penală în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată și garanțiile propuse de către stat în vederea determinării subiecților procesuali nominalizați spre conlucrare. De asemenea, au fost examinate măsurile de protecție prevăzute de legislația procesuală, problematica existentă și soluțiile de redresare a situației la subiectul dat.

Capitolul IV, intitulat „Cooperarea juridică internațională în materie penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată. Armonizarea legislației procesual penale la compartimentul dat” în cadrul căruia s-a radiografiat situația ce ține de legislația internațională în vederea prevenirii și combaterii criminalității organizate, fiind studiate mecanismele și instrumentele de realizare a acestor prevederi în procesul investigării infracțiunilor. S-a atras atenția asupra faptului că crima organizată în contextul globalizării a

devenit fenomen transfrontalier și, de fapt, combaterea acesteia nu mai poate fi realizată de către state independente, ci în sisteme integrate globale, regionale și subregionale.[75, p. 60] Mai mult ca atât, reieșind din riscurile majore asupra securității naționale, cât și internaționale, având în vedere interesul comunitar de a proteja cetățenii săi de acest flagel periculos, cum este criminalitatea organizată, în capitolul dat s-a concluzionat despre necesitatea creării unui cadru procesual penal comun pentru toate țările Uniunii Europene, inclusiv și țările în curs de aderare, care ar contribui semnificativ la lupta împotriva acestui fenomen, punând la dispoziția organelor competente mecanisme viabile, care ar putea fi aplicate în practică, în timp real, dar nu numai pe hârtie.

Totodată, s-a stabilit că volumul asistenței juridice în materie de drept penal este suficient, ajustat la ultimele necesități, însă instrumentele de aplicabilitate a lor urmează a fi șlefuite prin multiplele conlucrări cu organele competente internaționale.

Iar ceea ce ține de legislația procesuală penală națională, aceasta urmează a fi îmbunătățită la compartimentele examinării sesizării despre comiterea infracțiunii, planificării și efectuării acțiunilor de urmărire penală, aplicării prevederilor procesuale ce țin de protecția martorilor și a altor participanți la proces, autorizării și efectuării măsurilor speciale de investigații până la pornirea urmăririi penale(mandatul de securitate națională), precum și completării activității speciale de investigații cu instrumente noi cum ar fi încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală, infracțiunea/contravenția controlată.

La finalul lucrării sunt expuse concluziile și recomandările obținute ca rezultat a materializării activității de cercetare a tematicii propuse, fiind înaintate propuneri de lege ferenda. Realizarea scopului lucrării și atingerea obiectivelor înaintate a permis conștientizarea faptului că, fenomenul criminalității organizate, care este permanent în dezvoltare, necesită o atenție sporită, deoarece atentează asupra securității naționale, iar instrumentele de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată trebuie permanent revizuite și adaptate necesităților actuale, în vederea acționării prompte și în timp real pentru a trage la răspundere penală persoanele vinovate, iar factorul transfrontalier să nu devină o piedică în această activitate, dar să reprezinte un element forte care armonizează lupta cu acest flagel.

1. Abordări conceptuale aferent investigării infracțiunilor de criminalitate organizată

1.1. Analiza materialelor științifice din domeniul cercetat, realizate în Republica Moldova.

Societatea modernă, în zilele noastre, tot mai tare este amenințată de un fenomen care atentează asupra securității naționale, manifestându-se sub o nouă concepție și având o amploare internațională denumită criminalitatea organizată.

Acest fenomen, datorită disciplinei interioare, bazată pe subordonarea ierarhică s-a dezvoltat vertiginos, stăpânind în mare parte societatea. Este o lume paralelă, care datorită posibilităților financiare obținute pe cale criminală domină omenirea. Această lume paralelă are regulile/norme sale, care nu sunt codificate, dar respectate și executate în volum deplin de către membrii acesteia, fapt care determină reușita în acțiuni a conducătorilor organizațiilor criminale. Acest devotament este determinat de apartenența la idealurile lumii criminale, frică, dorință de a se îmbogăți rapid și fără a depune careva efort.

Criminalitatea organizată se dezvoltă mai bine în țările sărace și în curs de dezvoltare, datorită polarizării societății, (sărac/bogat), posibilității coruperii păturii politice și obținerii dividendelor prin legalizarea veniturilor ilegale în țările dezvoltate.

Odată cu globalizarea a crescut considerabil pericolul criminalității organizate. Cu deschiderea hotarelor problema criminalității organizate a devenit internațională. Avansarea acesteia și lipsa de reacții statale prompte contribuie la mafiotizarea întregului sistem cu pași rapizi. Aceasta se datorează faptului folosirii la scară largă de către membrii organizațiilor criminale a ultimelor inovații în diferite domenii cum ar fi cel bancar, telecomunicații, tehnic, medical, biologic ș.a.

Dezvoltarea tehnico-științifică a determinat ca criminalitatea organizată să evolueze vertiginos, având posibilitatea, datorită resurselor financiare obținute ilegal, să atragă cei mai buni specialiști din diferite domenii în activitatea criminală, putând să dirijeze economia, politicul, justiția și societatea în întregime.

Atestăm faptul că, de asemenea se diversifică și modalitățile de acționare, violența clasică, în mare parte, fiind schimbată pe manipulații sociale, manifestate prin acțiuni care îndeplinesc necesitățile oamenilor, cum ar fi traficul de ființe umane, traficul de droguri și armament, inclusiv cel de distrugere în masă și biologic, terorismul, spălarea de bani, contrafacerea și plasarea mijloacelor de plată false, contrabanda, evaziunea fiscală, și coruperea

la diferite nivele, acțiuni materializate prin comiterea infracțiunilor deosebit de grave și excepțional de grave.

Deci, asistăm la obținerea de către fenomenul criminalității organizate a unui caracter transfrontalier, fapt ce pune în pericol dezvoltarea normală a statelor la nivel internațional, având ca scop subminarea puterii de stat și obținerea ilegală a mijloacelor financiare sau a altor foloase.

Așa dar, mediul academic a fost și este permanent preocupat de cercetarea acestui fenomen, materializând ideile și conceptele sale în diverse lucrări științifice, monografii, studii și articole științifice. Una din primele monografii autohtone la tema combaterii criminalității organizate este lucrarea cercetătorului Mihai GHEORGHIȚĂ „*Организованная преступность: проблемы теории и практики расследования*”.[198]

Lucrarea dată scoate în evidență problematica definirii conceptului de criminalitate organizată și formele prin care se manifestă aceasta, punând la bază conceptul de criminalitate organizată sovietică. Totodată, analizează procedeele și tactica examinării infracțiunilor de criminalitate organizată, descriind derularea acțiunilor de urmărire penală care sunt mai des aplicabile, evidențiind, în același moment, problemele apărute în rezultatul aplicării acestora, precum și a activității operative de investigații.

În continuarea dezvoltării cercetărilor în domeniul criminalității organizate și anume a metodologiei și tacticii de examinare a infracțiunilor de acest gen, Mihai GHEORGHIȚĂ ține să desăvârșească cursul procesual al investigărilor, expunându-și rezultatele obținute în teza de doctor habilitat în drept cu tema: „*Metodica cercetării infracțiunilor săvârșite de structurile criminale organizate*”[72], precum și în articolele științifice - „*Sistemul de cercetare a criminalității organizate*”[73] și „*Aspecte tactice a realizării unor acțiuni inițiale de urmărire penală la cercetarea infracțiunilor săvârșite de membrii structurilor criminale organizate*”.[71]

Importanța teoretico-practică a acestor lucrări nu se pune la îndoială, însă unele constatări, reieșind din evoluția fenomenului criminalității organizate, precum și a legislației procesuale penale și-au pierdut din actualitate și aplicabilitate sub paravana respectării drepturilor omului prevăzute de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și a altor convenții internaționale.

Spre exemplu, în teza de doctor habilitat în drept cu tema: „*Metodica cercetării infracțiunilor săvârșite de structurile criminale organizate*”[72], autorul statuează că: „Trebuie remarcat că unii martori, din motive subiective sau obiective, pot să perceapă greșit unele fapte, să nu memorizeze toate cele percepute sau să nu reproducă exact cele memorizate, deși ei nu sunt de rea-credință. În acest caz martorul simte nevoia de a i se acorda ajutor ca să-și amintească

careva fapte, circumstanțe, aplicându-se în acest sens procedeele tactice corespunzătoare, elaborate de criminalistică și întemeiate pe lege”.

În același sens, în articolul științific cu tema: „*Aspecte tactice a realizării unor acțiuni inițiale de urmărire penală la cercetarea infracțiunilor săvârșite de membrii structurilor criminale organizate*” [71], M.GHEORGHITĂ afirmă că: „Martorul uneori poate, pur și simplu, să dea uitării unele circumstanțe care prezintă interes pentru urmărirea penală sau să comită anumite inexactități la expunerea lor. Audierea martorilor care comit fără rea-credință, confuzii sau uită unele detalii decurge, de regulă, fără conflicte. Ofițerul de urmărire penală, procurorul în aceste cazuri trebuie să-i ajute pe martori să-și amintească toate detaliile infracțiunii cercetate, fără a-i inspira și a-i orienta spre anumite declarații. În acest scop pot fi utilizate procedeele tactice respective, elaborate de știința criminalistică.

În practica de cercetare a cauzelor penale referitoare la infracțiunile săvârșite de către grupele criminale organizate se întâlnește și o altă categorie de persoane care sunt audiate în calitate de martori, însă acestea trec cu vederea în mod intenționat sau denaturează în declarațiile lor anumite fapte și circumstanțe cunoscute lor din cauza că sunt interesate într-un anumit mod de soluționarea cauzei sau din alte motive.

Audierea unor asemenea persoane decurge, de regulă, în condiții conflictuale. Ofițerul de urmărire penală, procurorul nu poate în aceste cazuri să se limiteze doar la simpla înregistrare a depozițiilor pe care le prezintă martorii de rea-credință. El trebuie să tindă spre o clarificare deplină a tuturor împrejurărilor cauzei, acționând totuși în limitele legii, de aceea este nevoit să utilizeze unele procedee tactice pentru demascarea martorilor care prezintă depoziții neverosimile”.

După părerea autorului tezei, alegațiile expuse supra nu sunt în coroborare cu prevederile legislației procesuale penale actuale, dat fiind faptul că acestea sunt învechite și pot fi interpretate ca abuzuri din partea procurorului sau organului de urmărire penală și contravin, în esență, normelor procesuale penale, care reglementează procedura audierii martorilor.

Un alt studiu relevant, ce radiografiază situația în care se află la momentul actual Republica Moldova, este expusă în literatura de specialitate de către Procurorul General al Republicii Moldova în demisie, Dumitru POSTOVAN, în articolul „*Prevenirea și combaterea criminalității organizate conform prevederilor legislației Republicii Moldova*”. Acesta analizează legislația națională, supunând expertizării legislația penală și procesuală penală aplicabilă în cazul comiterii infracțiunii de criminalitate organizată și evidențiază lacunele existente, punând un accent deosebit aferent problemelor apărute la aplicarea măsurilor de prevenire și combatere a criminalității, măsurilor speciale de investigații, precum și liberării de

răspundere penală a persoanei care a colaborat cu organul de urmărire penală în vederea descoperirii rețelei criminale.

Autorul invocă că: „Comunitatea internațională întreprinde măsuri pentru a preveni aceste provocări, a le combate. Republica Moldova la nivel legislativ, organizațional, dar și practic, participă la realizarea lor. Pentru o mai bună activitate, care să dea și rezultate, se cer mai multe eforturi, noi forme de colaborare internațională, dar și noi forme de combatere. Cadrul legislativ nu trebuie să întârzie, în primul rând în domeniul activității operative de investigații (Legea în vigoare la aceste poziții este depășită), dar se cer modificări și în Codul penal, și în cel procesual penal, care trebuie să prevadă noi proceduri de combatere a criminalității organizate”. [148, p.56]

Din punct de vedere a autorului nominalizat: „Cu metodele tradiționale, adesea este imposibil de combătut asemenea forme ale criminalității. Din aceste considerente, unele state, pentru a face față cerințelor, recurg la anumite proceduri specifice, de combatere a acestor categorii de infracțiuni, adecvate formelor specifice de săvârșire a lor”. [148, p.55].

Consemnabilă este și constatarea că: „Pentru prima dată în Lege (Legea privind prevenirea și combaterea criminalității organizate nr.50/2012) sunt prevăzute măsuri specifice de combatere a criminalității organizate, care în practică s-au aplicat de fiecare dată atunci când apărea necesitatea, dar care erau reglementate de acte interne secrete, ci nu de legi. Este vorba despre încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea controlată (art.12-14 din Lege). Desigur, este un pas impus, dar necesar. Și se cere legiferat, bine reglementat și strict controlat, deoarece, pe lângă faptul că contravine mai multor norme de drept, este periculos pentru persoanele încadrate. Este o parte componentă a măsurilor operative de investigație, care are menirea să rezolve mai multe probleme în acest domeniu, după cum demonstrează practica altor state, deși acestei activități i se aduc și critici”. [148, p.55]

În textul lucrării se relevă și faptul că: „Căința sinceră și colaborarea cu organele de urmărire penală în scopul constatării tuturor circumstanțelor săvârșirii infracțiunilor și a persoanelor implicate poate servi temei pentru liberarea de răspundere penală ”. [148, p.57]

Tot el statuează că: „Din considerentele expuse, este necesar ca principiul colaborării organelor speciale cu membrii grupării sau ai organizației criminale în faza prevenirii criminalității organizate, dar și în faza urmăririi penale, trebuie să fie fixat în Lege, să fie aplicat institutul liberării de răspundere penală sau pedeapsă penală, ca rezultat al acestei colaborări. Și acordul de colaborare, și decizia de liberare de răspundere și pedeapsă penală trebuie să fie utilizate din considerente de oportunitate, de strictă necesitate. De aceea, de rând cu principiul legalității, instituțiile competente trebuie să se conducă și de cel al oportunității. Considerăm că

astfel de decizii pot fi adoptate doar de procuror, care trebuie să aibă putere discreționară în acest sens.

Realizarea „dreptului discreționar” atinge inevitabil drepturile și interesele nu numai ale unor persoane aparte și ale societății, dar și ale statului. De aceea, organele cu împuterniciri discreționare sunt obligate să se conducă de prevederile legale, pentru a nu admite abuzuri și nedreptăți. Asta înseamnă că aplicarea corectă a „dreptului discreționar” poate avea loc atunci când realizarea lui în practică va fi suficient reglementată de actele normative”. [148, p.57]

Poziția referitoare la „dreptul discreționar” aplicat în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată autorul o analizează mai detaliat în lucrarea cu genericul „*Dreptul discreționar și combaterea criminalității organizate*”. [147] În articolul științific dat este susținută ideea necesității completării alin. (2) al art. 285 Cod de procedură penală al Republicii Moldova (Încetarea urmăririi penale) cu sintagma „inclusiv în cazurile prevăzute de alin. (6) al art. 47 Cod penal”. [147, p.21]

Analizând articolele autorului Dumitru POSTOVAN, suntem de acord cu poziția expusă în lucrările nominalizate, mai mult ca atât, conchidem că toate măsurile specifice de combatere a criminalității organizate, măsurile speciale de investigații și alte oportunități procesuale, una dintre care este colaborarea făptuitorului cu organul de urmărire penală, folosite la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată au menirea doar să asigure ca urmărirea penală să fie efectuată operativ, obiectiv, multilateral și sub toate aspectele și norma procesuală ce prevede liberarea de răspundere penală a făptuitorului trebuie să se regăsească în Codul de procedură penală.

O altă sursă bibliografică importantă este lucrarea autorului Dumitru ROMAN, intitulată „*Activitatea specială de investigații și alte activități informative/Note de curs*” [157], în care sunt tratate subiecte ca generalități privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, măsurile specifice de prevenire și combatere a criminalității, precum și particularitățile și operațiunile speciale tactice de combatere a acestor infracțiuni.

După părerea acestui autor: „Activitatea de prevenire și combatere a criminalității organizate este complexă și se exercită, din punct de vedere organizațional și tactic, în următoarele faze: 1) de identificare; 2) informativă; 3) de prevenire; 4) de combatere; 5) investigativă.” [157, p.139]

Totodată, în lucrare sunt descrise măsurile specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate. În opinia autorului, pe care o susținem integral: „Măsurile de prevenire și de combatere a criminalității organizate se deosebesc de măsurile speciale de investigații prin scop, conținut și actul normativ ce reglementează regimul juridic al acestora”. [157, p.141]

Cercetătorul Dumitru ROMAN menționează că: „Tactica combaterii criminalității organizate are la bază generalizarea și aprecierea critică a experienței de identificare și prelucrare operativă (*n.a.* – urmărire informativă) a FCO (formațiunilor criminale organizate) care activează în diverse ramuri ale economiei naționale, de combatere a banditismului, de supraveghere operativă a recidiviștilor, a muncii informativ-agenturistice în organizațiile teroriste. Această experiență se întemeiază pe o profundă activitate informativă a ambelor părți beligerante, luându-se în calcul gradul ofensivității criminale, caracterul „coloritul” criminalității organizate și capacitatea măsurilor contragenturistice. Astfel, tactica combaterii criminalității organizate este determinată, în mare măsură, de următorii doi factori: 1) camuflarea sistemului său (structura, componența, liderii, operațiunile financiare, planurile, conexiunea cu organele statului, activitățile cotidiene ale membrilor FCO); 2) „apărarea activă”, totalitatea acțiunilor desfășurate în scopul destabilizării sistemului de aplicare a legii și a organelor de drept”. [157, p.143]

În final, autorul concluzionează că: „Pentru a combate eficient criminalitatea organizată, metodele tradiționale investigativ-operative nu sunt suficiente. În acest sens, organele abilitate, de regulă, specializate în combaterea acestui fenomen, planifică, pregătesc și desfășoară operațiuni speciale,....., având ca obiectiv restabilirea ordinii de drept, a legalității și regimului normal de funcționare a tuturor entităților aflate sub controlul FCO, reținerea infractorilor și destructurarea criminalității”. [147, p.146]

Un alt studiu valoros pentru investigarea temei tezei o constituie monografia „*Criminalitatea organizată la nivel transnațional și unele forme de manifestare în Republica Moldova*”, [30] publicată de către autorul, Igor CIOBANU.

Lucrarea dată cu lux de amănunte face incursiuni în istoricul apariției criminalității organizate de tip italian și american. Descrie tipurile mafiei italiene, sfera și teritoriul lor de activitate, precum și influența pe care o avut-o față de crima organizată din America de Nord, totodată analizând cauzele ce au stat la baza formării grupărilor criminale de tip gangster. De asemenea, autorul analizează în lucrare situația criminalității organizate în Republica Moldova, originea acesteia, manifestările ei, metodele de prevenire și combatere.

Este de menționat punctul de vedere al autorului citat referitor la faptul că: „Astăzi, mai mult ca oricând, alături de criza economică, care ne-a pătruns pe deplin și de cea politică care ne cuprinde tot mai strâns, societatea noastră se confruntă și cu grave crime organizate în diversele ei forme și manifestări. Pentru ca prevenirea și combaterea acestui fenomen infracțional să aibă la bază niște cunoștințe solide, se impune un studiu profund și multilateral al delincvenței în cauză.

Cea mai răspândită „afacere” a crimei organizate în Republica Moldova este spălarea banilor – mijloc prin care organizațiile de tip mafiot încearcă să ascundă originea și posesia reală a veniturilor provenind din activitățile lor infracționale. Sursele enorme de bani lichizi, care trebuie să fie introduși prin orice metodă în sistemul financiar, sunt generate de activitățile crimei organizate – șantaj, furt, trafic de droguri, contrabandă, vânzări ilegale de arme, rețele de prostituție etc.

Spălarea banilor se desfășoară, de obicei, în trei etape:

- la prima etapă, numerarul sau echivalentul unei sume în numerar este plasat în sistemul financiar;
- la a doua etapă, banii sunt transferați sau mutați în alte conturi printr-o serie de tranzacții financiare destinate de a pierde urma banilor;
- la etapa a treia, fondurile sunt reintroduse în economie astfel încât să pară că au provenit din surse legitime.

Există mai multe metode de spălare a banilor, cum ar fi cumpărarea și vânzarea unui obiect de lux, a unei mașini, bijuteriilor etc. sau trecerea banilor printr-o rețea complexă internațională, de afaceri ilegale și prin companii-scoică, companii care există numai ca persoane juridice fără a desfășura sau deține activități comerciale. Organizațiile criminale folosesc pe larg companiile off-shore pe care le creează nu numai ca paradisuri fiscale, ci și ca pe un instrument dintre cele mai eficiente pentru spălarea banilor din afaceri ilegale. Off-shore-urile le asigură infractorilor un nivel destul de ridicat de legalitate, destul cât să nu mai intre în vizorul autorităților din țările lor de origine sau destul cât să le evite permanenta intruziune în afacerile lor”. [30, p.89-93]

Totodată, autorul analizează și alte forme de manifestare a criminalității organizate cum este corupția, traficul de droguri, armament și contrabanda ș.a.

Continuarea cercetărilor și-a găsit reflectare și în alte lucrări valoroase scrise de Ig.CIOBANU cum ar fi: „*Crima organizată în Republica Moldova*”, [29] „*Caracteristicile crimei organizate*” [31] și „*Crima organizată transnațională – pericol real pentru Economia Națională*”. [32]

Prezintă interes, în contextul cercetat, opinia autorului Anatolie DONCIU expusă în lucrarea „*Crima-predicat în infracțiunea de spălare a banilor. Aspecte metodologice, probleme, soluții*” [62, p.24], unde combaterea spălării banilor este interpretată ca măsură de contracarare a criminalității organizate, motivând că în vederea materializării infracțiunii de spălare de bani, obligatoriu trebuie să existe infracțiunea predikat, iar infracțiunile de criminalitate organizată anume și servesc în acest sens, poziție susținută și de autorii A.CORÎȘTIN în lucrarea

„Противодействие отмыванию денег как стратегический элемент борьбы с организованной транснациональной преступностью”[206, p.34] și, M.BRALOȘTIȚIANU, în lucrarea „*Unele considerații privind specificul investigării infracțiunii de spălarea banilor în domeniul crimei organizate*”. [18, p.42]

În ordinea ideilor enunțate, se regăsește și lucrarea autoarei Aliona GUMENCO, „*Crima organizată în Republica Moldova*”, care constată pe lângă formele de manifestare a criminalității organizate descrise *supra* și faptul că: „..... organizația criminală în sine, prezintă cea mai periculoasă formă de manifestare a activității criminale, întrucât tinde spre stăpânirea în toate domeniile vieții societății și statului. Activitatea ilegală a fenomenului infracțional respectiv este îndreptată spre nimicirea temeliei puterii de stat și subminării securității obștești. În legătură cu aceasta este necesar de a întreprinde cele mai stricte măsuri de rezistență în fața activității organizațiilor criminale și în cele mai scurte termene, întrucât republica noastră la ora actuală se află într-o situație criminogenă catastrofală care deseori se manifestă în:

- tendința organizațiilor criminale și criminalității organizate de a pătrunde în puterea oficială;
- influența asupra raporturilor sociale pe cale legală, iar ulterior chiar ilegal;
- omorul obraznic și nepedepsit al liderilor vieții sociale și politice, lideri incomozi”. [85, p.114-115]

„O condiție importantă a succesului în prevenirea și contracararea criminalității transfrontaliere și transnaționale o constituie cunoașterea profundă și multilaterală a fenomenului și stării lui reale”, [10] invocă autorul Octavian BEJAN în articolul științific „*Considerații privind fenomenul criminalității transfrontaliere și transnaționale*”. Mai mult ca atât, autorul indică că: „...anume caracterul transnațional a criminalității organizate, face posibilă combaterea lui prin unificarea eforturilor și a strategiilor bine determinate, unde fiecare organ competent, începând de pe plan intern și terminând cu cel internațional trebuie să reacționeze prompt și profesional prin valorificarea pârgurilor legislative existente”. În final, acesta conchide că: „Prevenirea și contracararea criminalității transfrontaliere și a celei transnaționale posedă un specific, dată fiind natura fenomenelor – cooperarea internațională. Deoarece acțiunile criminale ce compun aceste tipuri de criminalitate sunt realizate pe teritoriu sau de actori străini, acțiunile îndreptate împotriva lor, atât de prevenire, cât și de contracarare, pot să-și străpungă ținta numai și numai în condițiile cooperării interstatale”. [10]

Un aport pentru unificarea practicii de cercetare a infracțiunilor de criminalitate organizată este adus de autorul Serghei PÂNTEA, ofițer de urmărire penală, delegat la Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, în articolul științific

„*Despre particularitățile unor infracțiuni transnaționale și anchete efective*”, care relevă faptul că: „La cercetarea infracțiunilor săvârșite de către grupuri criminale organizate transnaționale, activitatea de urmărire penală trebuie să fie planificată în strictă conformitate cu rigorile legale, cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, asigurând în acest mod un rol activ al organelor de ocrotire a normelor de drept”. [141, p.360]

Autorul împărtășind experiențele personale, fundamentate pe practică și cercetări științifice, recomandă: „În vederea documentării eficiente a infracțiunilor transnaționale, în special comise de către grupuri criminale organizate, în primul rând, se efectuează acțiuni de urmărire penală, precum reținerea infractorilor în flagrant, cu excluderea posibilităților de a se ascunde de organele de urmărire penală. În aceste situații, în baza datelor și informațiilor operative, angajații organelor de drept trebuie să planifice și să efectueze operațiuni tactice, care includ reținerea în grup a infractorilor organizați, [69] respectiv percheziția corporală; percheziții simultane (este necesar a se ține cont că autorizarea acestor acțiuni, inclusiv argumentarea necesității, expunerea în actele procedurale este deosebit de importantă, se va vedea printre altele Lisovaia c. Moldovei, Mancevschi c. Moldovei, Golovan c. Ucrainei etc.); cercetarea la fața locului, ridicarea obiectelor și a documentelor care au importanță pentru cercetarea cauzei, prelevarea și conservarea mijloacelor materiale de probă; audieri imediate ale suspectilor, martorilor și eventualele victime, asigurarea protecției martorilor (protecția acestora este deosebit de importantă; *mutatis mutandis*, se va vedea Al-Khawaja și Tahery c. Regatului Unit [87]; Krasniki c. Republicii Cehia [89]), dar și a făptuitorilor care acceptă să coopereze. Este necesară asigurarea interacțiunii cu traducători autorizați în mod timpuriu (pentru traficul de ființe umane; organizare a migrației ilegale; trecere ilegală a frontierei). Aceleași acțiuni se întreprind în cazul în care infracțiunea este relevată în inopinat, în momentul sau imediat după săvârșirea acesteia”. [141, p.364-365]

Luând în considerație măsurile de protecție și reacție, care le întreprind grupările criminale în vederea asigurării supremației sale, autorul sugerează întreprinderea unor acțiuni și anume: „Cercetând cauza penală referitoare la infracțiunea săvârșită de o grupare criminală organizată, trebuie avut în vedere că această formațiune poate opune rezistență investigațiilor efectuate, inclusiv rezistență solidară, rezistență din partea persoanelor corupte, unor reprezentanți implicați din cadrul autorităților etc. În aceste cazuri, cercetarea de la bun început trebuie organizată și desfășurată de un grup de urmărire penală (*procurori, ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații*)”. [141, p.365]

Ținând cont că activitatea organizațiilor criminale are ca scop obținerea unor dividende economice, cercetătorul, Valeriu CUȘNIR în lucrarea sa „*Politica legislativă anticorupțională în*

spațiul european” indică că: „Lupta împotriva criminalității contemporane, îndeosebi contracararea crimei organizate, corupției, terorismului, traficului de droguri, traficului de ființe umane, cybercrimei ș.a. infracțiuni grave impune folosirea unor metode moderne și eficiente la nivel internațional, una dintre care constă în privarea delincvenților de produsele infracțiunii și instrumentele similare – reglementări incidente Convenției Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului din 16.05.2005”. [50, p.7]

Această poziție a autorului este susținută pe deplin, dat fiind faptul că, lipsirea de beneficiu a criminalului poate să-l descurajeze să comită noi infracțiuni. Acest instrument trebuie să aibă o aplicativitate largă, organele competente având ca scop primordial identificarea bunurilor obținute pe cale criminală și să reacționeze operativ, îngrădind introducerea acestora în circuitul legal.

Iar cercetătorul Boris GLAVAN, în completarea poziției dlui Valeriu CUȘNIR, în articolul științific *„Reflecții privind conceptul respectării drepturilor și libertăților persoanei în activitatea specială de investigații”*, [79] vine cu propuneri în vederea îmbunătățirii luptei cu criminalitatea organizată, specificând că: „Fără ASI, mai ales dacă vorbim de combaterea crimei organizate și a corupției, activitățile oricărui fel de organe de ocrotire a normelor de drept nu vor fi eficiente. Metodele și mijloacele netransparente, secrete, pe alocuri amorale și neagreate de societate sunt date unor organe de ocrotire a normelor de drept (subdiviziuni specializate în investigații speciale) pentru a atinge scopuri mărețe, deoarece, după cum a remarcat celebrul avocat american C. B. Klokars [97, p.87- 89], cele mai profunde aspirații ale culturii noastre și cele mai nobile instituții ale sale nu conțin mijloace moral impecabile pentru a atinge scopuri bune, ele fiind necesare asigurării supraviețuirii acestora. În esență, datorită faptului că nu întotdeauna se poate conta pe mijloace decente și oneste, societatea are o poliție”. [79, p.37]

Conexiunea strânsă între criminalitatea organizație și corupția a fost reflectată în articolul 8 al *Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, care include și corupția în categoria infracțiunilor transnaționale, iar în articolul 9 se stabilește necesitatea adoptării de către state a măsurilor împotriva corupției, inclusiv “[...]măsuri eficiente de ordin legislativ, administrativ sau altele pentru a promova integritatea și a preveni, a descoperi și a pedepsi corupția agenților publici; [...]măsuri pentru a se asigura că autoritățile sale acționează în mod eficient în materie de prevenire, descoperire și reprimare a corupției agenților publici, inclusive, acordându-le o independență suficientă pentru a împiedica orice influență nepotrivită asupra acțiunilor lor”. [41]

Interacțiunea dată se regăsește și în lucrările cercetătorilor autohtoni cum ar fi:

- „*Implicațiile corupției și criminalității organizate asupra securității naționale și internaționale*”[169], scrisă de Florena STERSCHI, care indică că: „Corupția este o instituție a dreptului penal aparte, componentă a criminalității organizate, deoarece unele forme ale crimei organizate sânt rezultatul corupției, fiind favorizate și întreținute de aceasta. Totodată, fenomenul corupției, mai ales cea realizată la nivel înalt, reprezintă una dintre formele de manifestare a criminalității organizate, care poate conduce la destabilizarea mediului economic, mediului de afaceri și chiar a populației, generând implicații majore asupra securității naționale și internaționale. Considerarea corupției și criminalității organizate, în general, ca fiind factori de risc la adresa securității naționale și internaționale se bazează pe lipsa unei reacții ferme din partea tuturor instituțiilor abilitate să conlucreze în acest scop. De aceea, suntem de părere și susținem opinia conform căreia „edificiile criminale din lumea economiei și finanțelor se construiesc și se dezvoltă, în marea lor majoritate, din interesul și cu sprijinul autorităților statale și al forțelor politice. Corupția ar putea deveni cel mai seducător și mai periculos laitmotiv al epocii moderne [185, p.7] ”.[169, p.24]

- „*Dimensiunile politice ale fenomenului de corupție în societatea contemporană*”,[173] scrisă de Vitalie TELIPAN, care a statuat că: „Aceste categorii de persoane, dintre care o parte are competența de a aplica însăși legea, pot fi direct implicate în delictele care au ca scop principal favorizarea și promovarea unor interese economice sau politice cu caracter particular, sau pot contribui indirect, prin funcțiile pe care le au, la comiterea acestor delictes. Se poate aprecia chiar că o parte importantă a rețelelor crimei organizate nu ar putea supraviețui ori nu ar avea decât o eficacitate limitată în absența sprijinului oferit de aceste persoane cu funcții oficiale [8, p.253]. Alfred M. Mirande afirmă că „crima organizată nu poate exista fără ajutorul societății legitime (oficialii publici și funcționarii însărcinați să aplice legea), care sprijină direct sau indirect activități ilicite[119, p.256]”.[173, p.368]

- „*Particularități metodologice privind investigarea infracțiunilor de corupție*”,[95] scrisă de Vitalie JITARIUC, care concluzionează că : „Actele de corupție sunt, de obicei, legate cu alte fapte infracționale (sustrageri, evaziuni fiscale, escrocherii etc.), precum și cu activitatea grupărilor criminale organizate. În legătură cu acest fapt, în cadrul aprecierii criminalistice a informațiilor în aceste cauze penale este necesar să atragem atenție la faptul dacă sunt prezente semne criminalistice specifice altor infracțiuni, dacă nu se evidențiază prezența anumitor relații și legături cu specific de corupție. Aceasta este extrem de important pentru stabilirea și identificarea scopurilor infracționale, atât imediate, cât și de perspectivă, și, respectiv, pentru descoperirea tuturor episoadelor activității infracționale și trasarea măsurilor de profilaxie”.[95, p.102]

Cele constatate de autorii autohtoni în lucrările nominalizate *supra*, referitor la manifestarea crimei organizate și prin infracțiuni de corupție, au fost identificate de către autorul tezei, fiind conducătorul grupului de urmărire penală, în cadrul urmăririi penale în cauza penală nr.2010990004,[66] pornită de către Procuratura Generală, pe faptul creării și conducerii de către Vladimir Moscalciuc a organizației criminale „Machena”, infracțiune prevăzută de art.284 alin.(1) Cod penal.

Astfel, ca un exemplu elocvent pot servi următoarele circumstanțe stabilite: „Ultimele tendințe a crimei organizate atestă interesul sporit al acesteia asupra resurselor publice. Aceste acțiuni se materializează prin ocuparea unor funcții publice cheie de către membrii organizațiilor criminale, influențând mersul diferitor numiri/alegeri, atât la nivel local, cât și guvernamental. Această influență în mare parte se realizează prin coruperea sau amenințarea factorilor de decizie de care depinde numirea în funcție a persoanei sau după caz a alegătorilor.

Interesul asupra resurselor publice este determinat de factorul cantitativ al acestora și lipsa directă a unei părți vătămate, care ar putea înainta careva pretenții. Ținând cont că prejudiciul este adus direct statului, reprezentanții acestora, de regulă, de cel mai înalt nivel, sunt corupți, sau determinați prin diferite metode de constrângere, să nu împiedice la realizarea intențiilor criminale, dar să contribuie activ la materializarea acestora, prin diverse metode cum ar fi cele enumerate *supra* și anume lobarea interesului legislativ, înlăturarea persoanelor incomode ș.a.

Resursul public este interesant organizațiilor criminale, deoarece cu cheltuieli minime pot întreține organizația criminală, cât și activitatea acesteia. Ca exemplu elocvent, în acest caz, poate servi atragerea de partea organizației criminale a Ministrului Justiției și respectiv a șefului Autorității Instituțiilor Penitenciarelor. Atragerea persoanelor date de partea organizației criminale se face în scopul creării condițiilor favorabile grupărilor criminale din diferite penitenciare de a putea recruta persoane din rândul condamnaților ca membri a organizației criminale, de a înlesni activitatea acesteia și de a înlătura toate obstacolele ce apar la crearea și conducerea unei organizații criminale și desfășurarea activității sale prejudiciabile.

Rolul Ministrului Justiției este de a determina numirea sau alegerea în funcție de șef a Administrației Instituțiilor Penitenciare a unei persoane comode, loială acestuia, care să execute toate indicațiile lui, primite la rândul său, de la conducătorul organizației criminale, care a lobat numirea în funcție a ministrului. De asemenea, acesta fiind conducătorul organului ierarhic superior al Administrației Instituțiilor Penitenciare poate determina politica de cadre, numirea și eliberarea din funcție a personalului eșalonului de conducere, precum și politica de funcționare și dezvoltare a instituției. De asemenea este organul menit să efectueze auditul funcțional.

Cea mai mare contribuție de la activitatea ministrului poate fi obținută la realizarea competențelor instituției pe care o conduce ce ține de înaintarea propunerilor legislative. Astfel, poate fi schimbată competența organelor care efectuează controlul activității Administrației Instituțiilor Penitenciare, competența organului de urmărire penală și a instanței de judecată, precum și a șefului Administrației Instituțiilor Penitenciare, spre exemplu, la deținerea și transferul deținuților, de asemenea și alte politici statale la compartimentul dreptului penal, procesual penal și execuțional.

La rândul său, șeful Administrației Instituțiilor Penitenciare, în limita atribuțiilor sale funcționale, poate determina politica de cadre a instituției în scopul numirii sau promovării spre numire a personalului loial lui, pentru a putea facilita activitatea organizației criminale.

De asemenea, de competențele lui ține repartizarea resurselor publice pentru activitatea și întreținerea penitenciarelor, precum și auditul respectării legislației la gestionarea acestor resurse.

Tot el, este responsabil de organizarea activității instituțiilor penitenciare, inclusiv la compartimentul securitate, regim, educație etc., deci este persoana cheie, de care depinde organizarea activității și funcționării Administrației Instituțiilor Penitenciare.

Complicitatea acestor funcționari în interesul organizației criminale determină următoarele facilități la crearea și conducerea acesteia cum ar fi:

- Crearea condițiilor optime de recrutare și atragere de noi membri în organizația criminală, fapt determinat de lipsa controlului din partea angajaților penitenciarelor din momentul intrării deținutului în penitenciar și contribuirea la crearea de condiții din partea mediului criminal, care activează paralel și prioritar cu cel legal/instituțional, manifestat prin repartizarea în celule reparate, accesul la bunuri din așa-zisul „obșeac”-visteria neagră a organizației criminale, cum ar fi țigări, ceai, zahăr, droguri, băuturi spirtoase, telefoane mobile etc., precum și propagarea subculturii criminale, implantată zilnic deținuților la așa-zisele adunări criminale - „molodeojnîi shodneac”, de către autoritățile criminale din penitenciar, acțiuni organizate și ghidate de către așa-zisul „polojneț pe penitenciar”, condamnatul cu cea mai mare autoritate. Recrutarea și atragerea de noi membri în organizația criminală se face cu scopul:

1. Mărirea numărului de membri a organizației criminale în vederea evidențierii puterii acesteia, ținând cont de aspectul cantitativ;
2. Identificarea condamnaților care au rude ce sunt funcționari de diferite nivele în vederea atragerii acestora la soluționarea chestiunilor ce țin de activitatea organizației criminale;

3. Identificarea specialiștilor pentru executarea lucrărilor artisanale în vederea comercializării ulterioare a acestora și obținerea veniturilor, folosind în scopul dat resursa publică cum ar fi utilajele, energia electrică, materia primă;

4. Identificarea specialiștilor din diferite domenii cum ar fi cel judiciar, financiar, bancar, economic ș.a., în vederea utilizării acestora la pregătirea și comiterea diferitor infracțiuni, distrugerea probatoriului, și ascunderea urmelor infracționale.

- Crearea condițiilor optime de executare a pedepsei penale autorităților criminale, facilitând accesul în acest sens, în penitenciar a bunurilor și serviciilor interzise, inclusiv neîmpiedicând astfel propagarea subculturii criminale, acțiuni comise ca rezultat a coruperii și a personalului de execuție a penitenciarului, în vederea determinării conștiinței masei de condamnați aferent supremației lumii criminale;

- Crearea condițiilor optime de comitere a infracțiunilor prin efectuarea controalelor fictive de către funcționarii penitenciarelor și ignorarea normativelor funcționale, acțiuni soldate cu aplicarea violenței în privința condamnaților de orientare pozitivă, care nu sunt adepți ai subculturii criminale și altor condamnați din diferite motive (datorii, refuzul de a juca jocuri de hazard, adepți ai organizațiilor criminale concurente etc.), deținerea și comercializarea drogurilor, băuturilor alcoolice și altor bunuri interzise, deținerea și utilizarea tehnicii electronice, inclusiv și celei de telecomunicații în scopul sustragerii prin escrocherie a bunurilor altor persoane, confecționarea obiectelor interzise și comercializarea acestora, tăinuirea delapidărilor prin efectuarea diferitor lucrări de către condamnați etc.;

- Crearea condițiilor optime de control asupra organizației criminale conducătorului acesteia, precum și înlăturarea diferitor obstacole în acest sens, fapt materializat, în primul rând, prin recunoașterea și acceptarea statutului criminal al conducătorului organizației criminale și supremației lui, precum și executarea de către factorii de decizie nominalizați *supra* a indicațiilor acestuia. În mare parte aceste indicații au tangență cu circuitul condamnaților, conlucrarea administrației penitenciarului cu conducătorul grupării criminale din penitenciar (primirea coletelor, repartizarea deținuților prin celule, utilizarea obiectelor interzise, întrevederile de scurtă și lungă durată, creșterea animalelor), vizitarea ilegală a penitenciarului de către diferite persoane neautorizate, accesarea resursului public din alimentele destinate condamnaților, materiale de construcție, energie electrică ș.a., precum și lobarea inițiativelor legislative destinate îmbunătățirii cadrului normativ ce ar facilita activitatea organizației criminale și înlăturarea personalului neconvenabil”. [66]

Crima organizată sub formele ei de trafic de ființe umane, droguri, spălare de bani, migrație ilegală, terorism, constituie una din cele mai mari amenințări ce atentează asupra statului de drept.

O analiză detaliată a traficului de ființe umane o putem observa în lucrarea „*Combaterea traficului de ființe umane (drept material și drept procesual)*”[183] scrisă de autorii Ig.DOLEA și M.VIDAICU. În viziunea cercetătorilor nominalizați „traficul de ființe umane, ca orice altă formă de crimă organizată, poartă un caracter complex și se realizează printr-un lanț de infracțiuni”. [183, p.96]

Preocupări în domeniul temei expuse atestăm și la autorul Valeriu CUȘNIR în lucrarea „*Probleme actuale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și migrațiunii ilegale în contextul Programului de Stat de combaterea a criminalității și corupției pentru anii 2003-2004*”. [48] Autorul statuează: „că traficul de ființe umane, precum și emigrația clandestină reprezintă fenomene criminale organizate la scară internațională cu un caracter extrem de complex, implicând un cerc larg de infractori (organizatori, autori, instigatori și alții) și sunt în legătură cu alte fapte penale”. [48, p.273]

În același context, în lucrarea sa „*Traficul de persoane-fenomen global*”[127], Cristian NISTORESCU semnalează că: „Traficul de ființe umane este una dintre cele mai profitabile activități de criminalitate organizată din Uniunea Europeană, potrivit Europol”. [127, p.272] Autorul ne atenționează și asupra faptului că, odată cu globalizarea și dispariția hotarelor dezvoltarea criminalității organizate, în general și a traficului de ființe umane, în special a obținut cote maxime, „având drept consecință dereglarea industriei financiare, dezvoltarea rapidă a crimei organizate, împărțirea zonelor de influență, mobilitate în deplasarea dintr-o zonă în alta, sau chiar dintr-un stat în altul, ceea ce face dificilă misiunea agențiilor de aplicare a legii”. [127, p.275]

Intercalarea infracțiunii de trafic de ființe umane și migrația ilegală cu criminalitatea organizată se reține ca idee de bază și într-o serie de articole științifice publicate de M. BODEAN [14, p.52], V.JITARIUC [96, p.40-42], [57], Nadia-Elena DODESCU [57, p.27], D. VASILOI [182, p.85], precum și alții.

În ordinea ideii anunțate *supra*, autoarea Ludmila DUMNEANU, în lucrarea „*Drogurile: Fenomen infracțional și politici de prevenire și sancționare*” invocă că: „Drogurile distrug legăturile sociale ale indivizilor și ale familiilor, pauperizează populația și contribuie la formarea și extinderea criminalității organizate”. [163, p.63] Cercetătoarea este de părerea că traficul de droguri constituie un subiect de maximă actualitate și extinderea lui pe plan internațional este paralelă cu criminalitatea organizată transnațională.

Argumentele autoarei aferent interacțiunii strânse între traficul de droguri și criminalitatea organizată, au fost sesizate de către mai mulți cercetători autohtoni, concluziile cărora sunt expuse în articole științifice, după cum urmează:

-„*Fenomenul crimei organizate transfrontaliere*”[165, p.159] de Ștefan STAMATIN;

-„*Unele considerații privind traficul ilicit și consumul abuziv de substanțe narcotice*”[164] de Alexandru SPOIALA și Ruslan CONDRAT;

-„*Pericolul și tendințele infracționalității legate de circulația ilegală a substanțelor Narcotice*”[99] de Iurie LARII și Marian NUCU.

Indiscutabilă este legătura între terorism și criminalitatea organizată, fapt ce își găsește reflectare în multiple lucrări științifice autohtone.

Astfel, o contribuție științifică importantă adusă la temă este lucrarea „*Terorismul, criminalitatea organizată și corupția*”[77] realizată de cercetătorul Gheorghe GLADCHI. În viziunea acestuia: „Terorismul ca manifestare negativă și radicală a vieții sociale se îmbină strâns și de acum nu mai poate exista „eficient” fără criminalitatea organizată și corupție”. [77, p.51]

Aceleași idei sunt susținute și de autorul Vitalie SÎLI în lucrarea „*Conceptul și trăsăturile infracțiunilor cu caracter terorist*”. [162] Autorul afirmă că: „În cazul în care la noțiunea de terorism pot fi atribuite practic orice infracțiuni violente, atunci drept activitate teroristă va putea fi considerată comiterea oricărei infracțiuni violente, iar prin grupă (organizație) teroristă – orice grupă (organizație) criminală”. [162, p.65]

La fel de importante se prezintă a fi și alte materiale științifice publicate, unele dintre care ar fi :

-„*Terorismul și criminalitatea organizată. Conexiuni ale fenomenelor infracționale*” [137] de Alexandru PARENIUC și Vasili BEDA ;

-„*Sanționarea finanțării terorismului: cadrul juridic internațional și național*”[51] de Valeriu CUȘNIR ;

-„*Unele reflecții privind noțiunea de terorism și de act terorist în legislația Republicii Moldova*”[179] de Veaceslav URSU și Lilia POPA ;

-„*Crearea sau conducerea unei organizații criminale cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist*”[39] de Radion COJOCARU și Andrei CAZACICOV.

Demersurile științifice analizate permit a conchide că activitatea organizațiilor criminale nu are ca scop comiterea infracțiunilor unice, dar să instituie o rețea care să aducă dividende permanente, fiind schimbate la anumite perioade doar modalitățile de săvârșire a lor.

Astfel, sesizăm că criminalitatea organizată reprezintă un fenomen social care se manifestă prin activitatea prejudiciabilă a unor grupuri/organizații criminale, având ca scop obținerea ilegală a profiturilor economice în detrimentul ordinii constituționale stabilite, folosind ca instrument legalizarea produsului criminal prin plasarea acestuia în circuitul civil.

Următoarea constatare, și ea notabilă în materia definirii conceptului de criminalitate organizată, este expusă în lucrarea autorului V.TELIPAN „Noțiunea și trăsăturile criminalității organizate în legislația europeană”. [172] Conform poziției cercetătorului: „Definirea noțiunii de „crimă organizată” și mai ales definirea acesteia în structura de ansamblu a criminalității au constituit și constituie în continuare, subiectul numeroaselor studii ale specialiștilor din domeniu. Preocupările multiple pentru explicarea acestui fenomen sunt justificate de necesitatea imperioasă de a cunoaște dimensiunile și implicațiile sale în societate și, pe această bază, să se poată stabili acțiunile și măsurile cele mai eficiente de prevenire și combatere atât pe plan legislativ, cât și în cel practic de către organele de drept. Noțiunile date diferitor tipuri de criminalitate au generat existența definițiilor normative, dar și a definițiilor formulate din perspectivă criminologică, sociologică, politologică ori a definițiilor operaționale date de practicienii dreptului, de organele de aplicare a legii. [172, p.151].

Consemnabilă este identificarea autorului potrivit căreia: „În materialele organismelor internaționale și ale organizațiilor de aplicare a legii, ținându-se cont de specificul criminalității organizate, vedem încercări de stabilire a unor indici coerenți la definirea crimei organizate. Una din acestea, este cea a Grupului ad-hoc pentru Crima Organizată al Uniunii Europene formulată în Raportul cu privire la situația crimei organizate prezentat Consiliului Europei în 1993: „Crima organizată este prezentă ori de câte ori două sau mai multe persoane sunt implicate într-un proiect infracțional comun, de-a lungul unei perioade de timp mai extinsă sau nedeterminată, cu scopul de a obține putere și profituri și atunci când unui asociat i se dau sarcini pe care trebuie să le îndeplinească, în interiorul organizației prin:

- 1) afaceri sau activități corelate afacerilor;
- 2) folosirea violenței sau a intimidării;
- 3) influența mediilor politice, a mijloacelor de informare în masă, a economiei, a guvernului sau a organelor judiciare;
- 4) controlul exercitat asupra unui teritoriu concret, dacă este necesar, în scopul comiterii în colectiv sau individual a infracțiunilor planificate care, din punct de vedere legal, vor putea fi considerate infracțiuni grave. [172, p.151]

De menționat este și constatarea autorilor M.DIMITRIȘIN și E.GUGULAN în articolul științific „Probleme actuale privind combaterea criminalității transfrontaliere” [55] precum că:

„...definiția „crimei organizate” se regăsește în Planul Mondial de Acțiune contra criminalității transnaționale organizate[144]. Adunarea Generală a ONU a încercat să dea în acest fel o primă definiție prin raportare la activitățile ilegale comise, pornind de la furtul internațional de autovehicule, până la vânzarea produselor nucleare, activitățile de migrare ilegală, crimele contra mediului, crimele de piraterie informatică, traficul de femei și copii și ajungând până la corupție. [55, p.330]

Noțiunea de criminalitate organizată transfrontalieră este explicată de către cercetătoarea Gabriela CRISTEA în articolul „*Originea și evoluția criminalității organizate transfrontaliere*”[45], și anume „o faptă săvârșită de către una sau mai multe persoane pe teritoriul a cel puțin două state, prin care este provocat un prejudiciu considerabil valorilor social – culturale, protejate de normele juridice naționale și internaționale”. Diversificarea fenomenului infracțional transfrontalier a dobândit un caracter organizat și sistematic, în pofida eforturilor statelor de a descuraja acest fenomen, numărul infracțiunilor crește semnificativ.[45, p.266]

O.BEJAN în lucrarea sa „*Spre o definiție criminologică exactă a criminalității organizate*”[11] menționează că: „Criminalitatea organizată este un fenomen dificil de definit, dat fiind faptul că, elementele caracteristice ale acestuia nu pot fi asimilate cu o formă concretă a criminalității, dar ea se manifestă la diferite infracțiuni având trăsăturile sale specifice cum ar fi:

1. realizarea activității de un grup criminal stabil (organizație, asociație);
2. specializarea și distribuirea rolurilor între membrii organizației și între grupurile criminale din care se compune asociația criminală respectivă;
3. ierarhia strictă în interiorul grupului criminal;
4. normele de comportament strict definite și existența unor valori criminale;
5. orientarea activității grupelor și asociațiilor criminale spre obținerea de profit;
6. producerea sau oferirea unor produse ori servicii ilicite;
7. obținerea puterii, în sensul posibilităților reale de a determina adoptarea deciziilor de ordin politic, economic, financiar, exercitarea influenței în mass-media, administrația publică etc., în interesul lumii interlope;
8. implicații în afaceri ilegale;
9. coruperea funcționarilor publici”.[11, p.34-35]

Totodată, cercetătorul în aceiași lucrare a conchis că: „În esență fenomenul criminalității organizate este materializat prin activitățile prejudiciabile ale organizațiilor criminale, care de obicei nu constau într-un produs sau serviciu constant, mereu același. Deși unele dintre aceste servicii/produse cunosc o solicitare stabilă (prostituția, jocurile de noroc sau drogurile), el poate

fi format, în principiu, din cel mai banal lucru, contează doar să existe o cerere socială și să nu existe posibilități legale de a-l obține”.[11, p.35]

O.BEJAN mai semnalizează că: „Cu toate acestea, pericolozitatea deosebită a criminalității organizate este determinată, în principiu, de două caracteristici ale ei:

(1) O dată generată de anumiți factori sociali, crima organizată capătă o forță interioară de propagare, prin care tinde neîncetat să se extindă, inclusiv să penetreze instituțiile sociale și publice. Astfel, ea încearcă insistent, dincolo de activitatea criminală de bază și veniturile substanțiale cu care s-a pricopsit, să acumuleze putere economică, să procure influență politică, să se asigure cu imunitate (impunitate) față de organele de drept și, în genere, să se impună în societate.

(2) Criminalitatea organizată nu doar aduce atingere unor relații sociale, ea *lovește*, prin tendințele sale de penetrare a instituțiilor sociale și politice, *chiar în pilonii societății*, încercând s-o domine”.[11, p.34]

În articolul științific „*Referințe vizând esența criminalității organizate*”[20] criminologul V.BUJOR, efectuează un studiu amplu referitor la definirea conceptelor de crimă organizată și organizație criminală, analizând ierarhia în interiorul organizației criminale, rolul grupărilor criminale, specificul activității și specializarea grupărilor criminale, normele de conduită criminală etc.

Ca și majoritatea republicilor a lagărului socialist, Republica Moldova a moștenit de la Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste o criminalitate organizată de tip rusesc (mafia rusă).

Acest tip de criminalitate organizată se caracterizează prin existența mai multor organizații criminale conduse fiecare de către un „hoț în lege”, care la rândul său se supun adunării „hoților în lege”, fapt determinat de o subcultură criminală.

L.ȘUBELIC, în lucrarea sa „*Subcultura criminală în spațiul ex-sovietic*”[171] identifică faptul că: „Prin intermediul subculturii criminale, interlopia ruși au creat pe teritoriul țărilor ex-sovietice organizații criminale, care se supun și depind de primii; – subcultura criminală servește drept regulament de „activitate” a acestor „filiale”, ea poate fi influențată și modificată de subcultura criminală din Federația Rusă”.[171, p.452]

Fiecare organizație criminală are teritoriul său de influență și sferile sale de activitate. Independența teritorială și economică ale organizațiilor criminale sunt respectate cu strictețe și asigurate de acestea, ele la rândul său contribuind, în dependență de veniturile obținute, la formarea visteriei criminale așa zisul „obșeac al hoților”, totodată formându-și fiecare în parte un buget (obșeac) separat/propriu, destinat pentru întreținerea organizației criminale și a conducerii

acesteia, fapt identificat și în cadrul efectuării urmăririi penale pe cauza penală nr.2010990172.
[65]

Așa-zisul „hoț în lege” conduce independent organizația sa având o formă piramidală de supunere. După ierarhie el este precedat de către așa zisul „polojeneț”, urmat de șefii grupărilor criminale și supraveghetori pe diferite segmente de activitate, precum și alți membri cu rol de execuție. Organizația criminală, la rândul său, este formată din mai multe grupări criminale, care de asemenea, în interior, au o formă piramidală de supunere.[65]

O descriere detaliată a subculturii criminale au realizat-o autorii A.PUNGĂ și Al. PARENIUC în manualul „Hoții în lege”, *criminalitatea organizată în Republica Moldova – mituri și realitate*.[152]

Despre ierarhia organizației criminale și stratificarea acesteia ne vorbește autorul S. CARP în manualul „*Drept execuțional penal*”.[21] Acesta constată că: „Nici într-un colectiv din societate nu există atât de pronunțat rangurile de clasificare, așa cum sunt în mediul condamnaților. Aceste lucruri se fac mai des în izolatoarele de urmărire penală și în penitenciare. Această clasificare se subîmparte în patru grupuri:

1) „blatnâe” („ciornâe”) - casta superioară în scara ierarhică a lumii criminale, ei au misiunea de a supraveghea comportamentul tuturor membrilor comunității criminale, se ocupă de completarea așa-numitului “obșceac”, soluționarea conflictelor, atragerea noilor membri. Astfel, putem spune că această categorie are rolul unei “administrații” neformale, care are o influență deosebită în rândul deținuților;

2) „mujiki” („serâe”) – cea mai numeroasă castă, care nu refuză de a fi antrenată în muncă, dar, în același timp, evită de a coopera cu administrația, respectând anumite tradiții ale lumii criminale. După eliberare, de obicei, planifică să se întoarcă la o viață normală la libertate;

3) „kozlâ” („krasnâe”) – cei care cooperează deschis cu administrația penitenciară. În această castă ajung din diferite motive. Unii cooperează benevol, alții sunt impuși etc. Deoarece, conform “codului etic” al lumii criminale, între administrația penitenciară și deținuți relațiile trebuie să se mențină ostile, respectiv și tratamentul celor care cooperează cu administrația este ca a unor “trădători”;

4) „opușcenâe” („golubâe”) – cea mai inferioară treaptă pe scara ierarhică. Decad în această categorie, de regulă, pentru încălcări grave a regulilor și normelor lumii criminale:

- furtul de la „ai săi”;
- datorii neplătite pentru jocurile de cărți;
- acțiuni violente (nejustificate) față de alți condamnați;
- colaborarea cu administrația (îndeosebi cea ascunsă);

- homosexualism;
- săvârșirea unor infracțiuni, cum ar fi: violul, violul sau omorul copiilor etc.

De obicei, acestei categorii de condamnați îi revine îndeplinirea celui mai “murdar” lucru din penitenciar”. [21, p.109]

În același context, autorul O.RUSU în lucrarea „*Generalități privind evoluția și conținutul subculturii criminale*” [159] identifică: „Spre deosebire de grupările sociale nedelicvente, în grupările criminale stratificarea social-psihologică se întărește prin stigmatizarea socială. Aceasta înseamnă că statutul, rolul și funcțiile persoanei în grup se reflectă în semne, atribute materiale și metodele de amplasare a individului în spațiul ocupat în gruparea criminală. În așa fel, în comunitățile criminale persistă anumite „semne distinctive”, pe care „citindu-le”, poți precis să determini statutul și ce prezintă persoana în cauză”. [159, p.149]

Aceste persoane se conduc în activitatea sa și în viața de zi cu zi de un cod de legi nescrise. Cercetătorul L.ȘUBELIC, în lucrarea nominalizată *supra*, statuează că: „Legile subculturii criminale s-au format ca o cutumă a normelor de conduită zilnică bazată pe subordonare, corectitudine și respect între membrii organizației criminale și față de conducerea acesteia.

Subcultura criminală distinge:

1. legea „hoților”;
2. legea penitenciară.

Din prima categorie fac parte prevederile și regulile obligatorii pentru casta superioară. A doua, conține norme impuse celorlalte caste în condițiile privațiunii de libertate. În marea lor majoritate, aceste norme au un caracter de obligativitate și de interdicție”. [171, p.453]

Poziția nominalizată *supra* a fost susținută și dezvoltată de autorii V.SEREDA, V. TONCOGLAZ, V.PLOHOTNIUC, L.BOLIUH în lucrarea „*Криминальная субкультура*”. [218, p.41]

Despre personalitatea participanților la organizația criminală din punct de vedere juridico-penal și criminalistic, distingem următoarele lucrări, în care sunt caracterizate elementele ce identifică organizatorul și membrii organizației criminale, participația în grup/organizație criminală, precum și modalitatea de tragere la răspundere penală a acestora, și anume:

- „*Organizatorul infracțiunii – figură de bază în cadrul criminalității organizate transnaționale*” [17] de Marcel BOȘCANEANU;

- „*Subiectul infracțiunii de creare sau conducere a unei organizații criminale*” [82] de Vadim GRIBINCEA și Andrei CAZACICOV;

-„Криминалистическая характеристика лидера (организатора) преступной группы”[209] de H.МАКСИМЧУК și В.ШКОЛЬНЫЙ;

-„Organizatorul infracțiunii în legislația penală a Republicii Moldova”[80] de M. GRAMA;

-„Participanții la infracțiune și particularitățile răspunderii lor/ Teză de doctor în drept”[81] de M.GRAMA.

Cercetarea materialului științific la tematica tezei denotă lipsa lucrărilor ce ar reflecta reglementarea procesuală penală a acțiunilor premergătoare și urmărirea penală în cazul infracțiunilor de criminalitate organizată, fapt ce determină ca lucrarea în speță să fie necesară și actuală. Totuși, în acest sens, au fost detectate teze de doctor care în esență lor acoperă unele aspecte a criminalității organizate, din punct de vedere criminalistic, criminologic, penal, precum și a dreptului internațional public.

Astfel, Veaceslav URSU în teza de doctorat „*Criminalitatea organizată: aspecte criminologice și juridico - penale*”[180], a supus unei analize ample fenomenul criminalității organizate. Cu lux de amănunte a descris tipurile și manifestările organizațiilor criminale, iar prin prisma politicii penale a Republicii Moldova, a identificat cauzele dezvoltării fenomenului dat, venind cu propuneri de îmbunătățire a activităților specifice de contracarare a criminalității organizate.

STERSCHI Florena Esther în teza de doctorat cu genericul „*Criminalitatea transnațională: normativul penal de sancționare și politici de prevenire și combatere*” [168], a consemnat că: „Importanța teoretică a tezei rezidă în cercetarea complexă a fenomenelor de criminalitate organizată, dar mai ales a celei transnaționale, definirea bazelor conceptuale în materia dreptului penal, cuprinderea unor vaste materiale teoretice și practice în vederea urmării dezvoltării direcțiilor de acțiune ale criminalității organizate, trasarea de noi perspective asupra cadrului teoretico-metodologic în domeniul criminalității organizate transnaționale”.[168, p.163]

În teza de doctorat „*Criminalitatea organizată transfrontalieră din Balcani: riscuri și amenințări asupra securității Republicii Moldova*”[44], cercetătoarea Gabriela CRISTEA „...a elaborat o cercetare complexă a fenomenului criminalității organizate transfrontaliere în zona balcanică, dar și a impactului acesteia asupra securității naționale. Această problemă nu este studiată și cercetată detaliat în doctrina juridică locală, iar problema științifică de importanță majoră soluționată în lucrare constă în identificarea riscurilor și amenințărilor specifice la adresa securității Republicii Moldova, care derivă din evoluția fenomenului infracțional din zona balcanică”.[44, p.14]

Teza de doctorat „Răspunderea penală pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale”[25] scrisă de Andrei CAZACICOV, vine să îmbunătățească cadrul legal la compartimentul drept penal. Astfel: „Studiul reprezintă o cercetare complexă a problemelor teoretico-practice privind infracțiunea de creare sau conducere a unei organizații criminale. Cercetarea evolutivă, comparativă și juridico-penală a permis înaintarea unor recomandări de ameliorare a cadrului normativ național, *i.e.*: modificarea conceptului de grup criminal organizat (art. 46 Cod penal) și organizație criminală (art. 47 Cod penal); perfectarea și completarea textului preceptului incriminator de la art. 284 Cod penal (Constituirea unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale); modificarea și transpunerea prevederii de la art. 284, alin. (2) Cod penal la un articol nou – art. 284¹ Cod penal (Constituirea unui grup terorist sau a unei organizații teroriste) ”.[25, p.5]

Instituțiile statale nu reușesc să meargă într-un pas cu criminalitatea organizată, fapt influențat de aria mare în care își desfășoară activitatea prejudiciabilă organizațiile criminale, conlucrarea între membrii organizațiilor și respectarea cu strictețe a subculturii criminale, clandestinitatea acțiunilor criminale și uzul recentelor inovații tehnico-științifice, lipsa unui cadru comun internațional de prevenire și combatere a criminalității organizate care ar fi fost respectat în volum deplin de către toate statele, mobilitatea și diversitatea sferelor de activitate ș.a. Circumstanțele date determină cercetarea în speță și necesitatea permanentă a armonizării legislației procesuale penale în vederea oferirii instrumentelor viabile de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată.

1.2. Analiza materialelor științifice publicate la tema lucrării în România și alte state.

Filosofia criminalității, fără îndoială, poartă un caracter interdisciplinar, deoarece este strâns legată nu doar de disciplinele juridice, dar și de toate științele umanitare.[...] Multidimensionalitatea fenomenului criminalității nu permite studierea sa în cadrul unor discipline separate. Tocmai de aceea doar o analiză filosofică a fenomenului criminalității permite, într-o măsură corespunzătoare, dezvăluirea completă și profundă a naturii și esenței sale, statuează A.I.ALEXANDROV, în lucrarea sa „Уголовная политика и уголовный процесс в Российской государственности”.[193, p.84]

Un studiu valoros în domeniul cercetat reprezintă monografia autorului Codruț OLARU intitulată „Mijloace specifice de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată”. [130] În această sursă se afirmă că: „În contextul globalizării, al intensificării schimburilor economice, al concurenței fără precedent în maximizarea profiturilor, asistăm în mod evident și la o creștere

progresiva a criminalității, în general, și a celei transfrontaliere, organizate, în particular. Statele depun eforturi susținute în a implementa politici penale de combatere a fenomenului de criminalitate organizată adaptate principiului potrivit căruia pentru forme speciale de criminalitate trebuie acționat cu mijloace speciale de investigare. Acest principiu justifică în mare măsură apariția lucrării de față, la redactarea căreia s-a avut în vedere valorificarea în plan teoretic a expertizei personale de magistrat procuror a autorului, fapt ce i-a permis evaluarea utilității concrete a tuturor tehnicilor speciale de investigare existente, cu ocazia instrumentării unor cazuri practice; pe de altă parte, publicația a fost gândită și din nevoia sistematizării și corelării tuturor dispozițiilor procesual penale din domeniul combaterii criminalității organizate.[130, p.1]

Este de menționat punctul de vedere a autorului cu care suntem de acord în volum deplin și susținem poziția că, lupta împotriva criminalității organizate poate fi realizată mai efectiv doar fiind folosite măsurile speciale de investigații și cercetare.

Conform expunerii autorului T.AMZA în lucrarea științifică „*Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*”,[3] „Cercetătorii, juriștii și lucrătorii organelor de drept recunosc că crima organizată este o realitate ce pune în pericol însăși existența statului democratic, fiind însă departe de ar fi ajuns la un acord în ceea ce privește definirea „crimei organizate” și a esenței acestui fenomen”. [3, p.761]

Așa dar, cum am și spus, prima încercare de a defini „crima organizată” a avut-o Adunarea Generală a ONU în 1994, noțiune ce se regăsește în Planul Mondial de Acțiune contra criminalității transnaționale organizate.[144]

În continuare, Consiliul Uniunii Europene – Justiție și Afaceri Interne, în anul 1998, conceptul de „organizație criminală” îl definea ca fiind „o asocieră structurată, a mai mult de două persoane, stabilită în timp, care acționează concertat în vederea comiterii de infracțiuni pasibile de o pedeapsă privativă de libertate sau de aplicare a unei măsuri de siguranță privativă de libertate de maximum patru ani, sau de o pedeapsă mai severă, indiferent dacă aceste infracțiuni reprezintă un scop în sine sau un mijloc de obținere a unor avantaje materiale și, după caz, de influențare ilegală a funcționării autorităților publice”. [2]

Pe parcursul anilor multiple instituții internaționale, dar și practicieni au definit institutul criminalității organizate, însă toate noțiunile se deduceau din prevederile Convenției de la Palermo, deoarece această convenție inovativă la compartimentul prevenirii și combaterii criminalității organizate a fost ratificată de majoritatea comunității internaționale și care pe lângă noțiuni importante a enumerat exhaustiv infracțiunile care intră în sfera criminalității organizate

transfrontaliere și a identificat mecanisme concrete de luptă împotriva acestui fenomen, care a fost acceptat de către țările semnatare ca o amenințare asupra securității internaționale.

În teza de doctorat, susținută de Laura Codruța KÖVESI și intitulată „*Combaterea criminalității organizate prin dispoziții de drept penal*” cercetătoarea constată că: „Noua dimensiune a criminalității organizate a mobilizat statele în sensul focalizării eforturilor pentru combaterea acestui flagel, sens în care la Palermo - Italia, între 12 și 15 decembrie 2000, peste 120 de state membre ale O.N.U. au semnat Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate și Protocoalele anexe acesteia. Conștiente de amplificarea și diversificarea criminalității organizate, precum și de faptul că eforturile naționale nu sunt suficiente pentru combaterea acestui fenomen, statele membre ale Organizației Națiunilor Unite au decis să-și unească forțele pentru stabilirea unor instrumente juridice care să fundamenteze cooperarea internațională și care să permită dinamizarea acțiunilor de detectare și combatere a criminalității organizate.

Convenția este primul tratat O.N.U. destinat luptei contra crimei organizate și acoperă, din punct de vedere juridic următoarele domenii:

- protecția suveranității;
- participarea la activitatea unui grup criminal internațional;
- spălarea produselor infracțiunilor;
- spălarea banilor;
- corupția;
- responsabilitatea juridică a persoanelor juridice;
- urmărirea penală, judecarea și sancționarea infracțiunilor;
- sechestrul și confiscarea;
- cooperarea internațională în materia confiscării, competența materială și teritorială;
- extrădarea;
- transferul persoanelor condamnate;
- asistența juridică în materie penală;
- anchete reunite;
- tehnica anchetelor speciale;
- transferul procedurilor penale;
- protecția martorilor;
- asistarea și protecția victimelor infracțiunilor;
- cooperarea între serviciile de depistare și reprimare a infracțiunilor;
- colectarea, analiza și schimbul informațiilor;

- acordarea asistenței tehnice pentru aplicarea Convenției și reglementarea diferendelor”.

[98, p.159-160]

Teză de doctor nominalizată reprezintă una din cele mai complexe lucrări, unde autoarea a reflectat din punct de vedere științifico-practic evoluția criminalității organizate în România. În această sursă cercetătoarea afirmă că: „Având o privire de ansamblu a fenomenului criminalității de la nivel național, am dorit ca prin elaborarea prezentei teze de doctorat cu această temă de maxim interes pentru etapa actuală a dezvoltării societății românești să realizez o prezentare a manifestărilor organizațiilor criminale, cu rădăcinile pe care le au în istorie, a cauzelor care le generează și a condițiilor ce le favorizează, să fac o analiză a incriminării legale, a instrumentelor juridice naționale și internaționale de prevenire și combatere. Prezenta teză de doctorat având ca temă criminalitatea organizată, cu direcțiile sale cele mai grave – traficul de ființe umane, traficul de droguri, criminalitatea informatică și criminalitatea economico-financiară – abordează fenomenul atât ca realitate socială, cât și ca actualitate. Având în vedere acestea, în prezentul demers științific am încercat și sper să fi reușit o analiză a fenomenul criminalității organizate din punct de vedere al incriminării legale, dar și al procedurilor de investigare, cercetare penală și judecată”.[98, p.10]

Astfel, în dezvoltarea poziției abordate în teza de doctorat, autoarea atenționează și asupra faptului că: „Una din caracteristicile organizațiilor criminale ale acestui început de mileniu este menținerea și dezvoltarea relațiilor mult mai eficiente, cu un sistem de cooperare și de lucru în timp real, pentru realizarea scopului și produsului infracțional, coroborat cu spălarea banilor și introducerea lor în circuitul legal statal sau multinațional. Mai mult decât atât, organizațiile criminale reușesc să se adapteze imediat pentru a scăpa de măsurile întreprinse împotriva lor de către poliție și justiție, ceea ce denotă că există un anumit „model criminal” ce cuprinde elemente de tactică, căi și mijloace de acțiune, foarte sofisticate și deosebit de periculoase. Experiența a demonstrat că nu există o singură abordare în combaterea crimei organizate care să fie cu adevărat eficientă, succesul putând fi asigurat de o gamă largă de strategii care acționează în mod concertat.[98, p.434]

Totodată, în lucrare se statuează: „Având în vedere faptul că infracțiunile au căpătat deja un caracter internațional, organele legislative ale statelor au fost obligate să specifice că infracțiunea cu caracter transnațional este considerată orice faptă care, după caz:

- este săvârșită atât pe teritoriul unui stat, cât și în afara acestuia;
- este săvârșită pe teritoriul unui stat, dar pregătirea, planificarea, conducerea și controlul său, are loc, în totalitate sau în parte, pe teritoriul altui stat;

- este săvârșită pe teritoriul unui stat de un grup infracțional organizat care desfășoară activități infracționale în două sau mai multe state;
- este săvârșită pe teritoriul unui stat, dar rezultatul acesteia se produce pe teritoriul altui stat”.[98, p.25]

Din punct de vedere a acestei autoare: „Ultima extindere a Uniunii Europene a făcut ca aceasta să aibă ca frontieră de est Marea Neagră, Republica Moldova, Georgia și Ucraina și, de asemenea, spațiul islamic reprezentat de Turcia, ceea ce a determinat creșterea criminalității transfrontaliere europene, eurasiatică și, în consecință, extinderea structurilor de criminalitate mai rapid decât structurile și funcțiunile europene. Considerăm că acest lucru este posibil din următoarele motive:

- criminalitatea transfrontalieră este mult mai flexibilă decât structurile europene caracterizate de birocratism și formalism, extrem de prudente la configurarea politică, economică, juridică, socială, militară, culturală și informațională a noilor realități;
- criminalitatea transfrontalieră dispune de rețele dinamice, de organizații relativ independente și noduri de rețea funcționale, operative, în contradicție cu structurile ierarhice și greoaie, dominate de mecanisme complicate și cronofage ale Uniunii Europene;
- regulile după care funcționează criminalitatea transfrontalieră, deși extrem de dure, sunt simple și, în principiu, nescrise;
- criminalitatea transfrontalieră, rețelele și structurile mafioate, teroriste dețin aproape în permanență inițiativa strategică, ele nu reacționează, ci acționează”.[98, p.30-31]

O parte a lucrării este consacrată tehnicilor speciale de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată. Conform opiniei autoarei: „Pentru prima dată în legislația românească s-au introdus mijloace de probă moderne, dar absolut necesare pentru descoperirea și cercetarea acestui tip de infracțiuni, cum ar fi: investigatorul acoperit, livrările supravegheate, accesul la sisteme de telecomunicații sau informatice, suspendarea unor tranzacții financiar-bancare. Totodată s-au introdus noi cauze de nepedepsire sau de reducere a pedepsei, care pot fi folosite cu succes în activitatea de investigare a acestor infracțiuni. Rațiunea instituirii unor dispoziții procedurale speciale își are fundamentul în natura infracțiunilor de criminalitate organizată care au și un caracter transfrontalier, față de care mijloacele și metodele clasice procedurale au devenit insuficiente și uneori depășite pentru combaterea eficientă a fenomenului infracțional”.[98, p.61]

Inovative pentru legislația națională a României sunt recomandările propuse de Laura Codruța KÓVESI în prezenta lucrare științifică și anume:

- lărgirea sferei tehnicilor speciale de supraveghere prin reglementarea utilizării persoanei juridice sub acoperire, precum și a posibilității folosirii colaboratorului investigatorului sub acoperire în cazul investigării infracțiunilor prevăzute de Legea nr.39/2003 ;

- preluarea poliției judiciare de către Ministerul Public și înființarea poliției judiciare a DIICOT ;

- confiscarea extinsă și modificarea reglementărilor referitoare la prezumția dobândirii licite a averii;

- organizarea completelor specializate la instanțele care judecă cauzele de criminalitate organizată.[98, p.435-450]

Plauzibile și actuale sunt recomandările enumerate, mai mult ca atât, suntem de părerea că unele din ele s-ar putea regăsi în legislația națională a Republicii Moldova și anume acelea ce țin de reglementarea utilizării persoanei juridice sub acoperire, și organizarea completelor specializate la instanțele care judecă cauzele de criminalitate organizată.

În această sursă se mai afirmă că: „De cele mai multe ori, crima organizată se întrepătrunde cu terorismul și conține un nucleu dur, reprezentat de criminalitatea economico-financiară, la care se adaugă corupția, fenomen ce tinde să erodeze baza sistemului economic și având ca finalitate afectarea instituțiilor fundamentale ale statului de drept. Organizațiile criminale profită de contradicțiile generate de permisivitatea sau chiar lipsa unor legi, de neaplicarea legilor existente, de relațiile neadecvate dintre sferele politice, economice și administrative, precum și de ineficiența ori slaba colaborare dintre structurile interne sau internaționale abilitate în combaterea fenomenului infracțional.[98, p.433-434]

La tema cercetată se conțin idei judicioase și în lucrările autorilor: D.MICLEA, cu genericul „*Combaterea crimei organizate – evoluție, tipologii, legislație, particularități*”[118]; I. TUCMURUZ „*Crima organizată transfrontalieră. Factor de insecuritate pentru națiuni*”.[177]

De aceeași părere este și autoarea Anca DINICU, care în lucrarea sa „*Fața nedorită a globalizării: crima organizată și terorismul*” mai menționează: „Este evident că amplificarea în prezent a terorismului și crimei organizate sunt efectele negative ale globalizării. Precizăm că crima organizată și terorismul nu sunt fenomene noi apărute pe scena lumii. Ceea ce este nou este ritmul lor rapid de propagare, amploarea rețelelor ce le susțin sau ușurința cu care eludează legea. Criminalitatea sub toate formele ei (traficul de armament, de materiale nucleare și de droguri, traficul de persoane, spălarea banilor), dar și terorismul constituie o amenințare globală pentru ceea ce înseamnă siguranța lumii, atât prin amploarea de nestăvilit (deocamdată), cât și prin varietatea și, de ce nu, ingeniozitatea mijloacelor de care dispun și pe care le utilizează pentru atingerea propriilor obiective”.[56]

Prezintă interes opinia autorilor Gh.NISTOREANU și C.PĂUN din care deducem că: „Deosebirea dintre criminalitatea organizată și terorism sunt determinate de motivația și scopul săvârșirii actelor respective, precum și de modalitatea de selectare a victimelor. Terorismul este un tip de criminalitate orientată politic, care utilizează violența sistematică și amenințarea cu violența în scopul promovării schimbării sociale sau politice. Crima organizată nu urmărește obiective politice similare celor vizate de organizațiile teroriste. Ea poate influența viața politică protejând sau promovând persoane publice care să-i sprijine interesele economice. Aceste acțiuni cad însă sub incidența legislației penale de drept comun, neconstituind o fază a unui conflict politic. Pentru atingerea obiectivelor politice, organizațiile politice se pot implica în activități infracționale de drept comun (jafuri armate, răpiri de persoane, estorcări de fonduri, trafic de stupefiante ori de arme etc.), dar scopul acestor fapte penale nu este îmbogățirea individuală, ci finanțarea activităților teroriste”. [126, p.322]

Datorită faptului că au existat situații în care organizațiile criminale au avut posibilitatea de a-și demonstra violența ieșită din comun, ca mijloc de apărare a intereselor sale, se poate crea confuzie în discernerea între actele lor și cele ale organizațiilor teroriste. Singura diferență notabilă dintre ele este aceea că teroriștii sunt mai puțin interesați de profit, ei fiind mai degrabă motivați de fanatismul religios sau ideologic, atacurile lor având ca țintă statul cu ceea ce înseamnă el (instituțiile și reprezentanții lor). [1]

Despre rolul crimei organizate la proliferarea terorismului, precum și pericolul hibridizării organizațiilor teroriste cu cele ale rețelelor de crimă organizată s-au expus autorii A. ANDREESCU și N.RADU în studiul „*Organizațiile teroriste. Conceptualizarea terorii vs securitatea europeană*” [4], și respectiv autorii M.ATANASIU și L.STĂNCILĂ în lucrarea „*Terorismul – răul din umbră al începutului de secol*”. [6]

După părerea autorului I.PITULESCU expusă în lucrarea „*Al treilea război mondial: crima organizată*” [142] - „Crima organizată se dezvoltă (autorii ei preferă să opereze), în special, în țările al căror sistem legislativ în materie este slab sau pedepsele prevăzute sunt mici, care se confruntă cu războaie civile, activități teroriste, instabilitate politică, conflicte etnice, cele care nu pot asigura controlul guvernamental asupra unor părți din teritoriul național, care sunt măcinate de corupție ori în care sistemele de control vamal, financiar și judiciar nu funcționează cu eficiența corespunzătoare”. [142, p.23]

Tot el este susținătorul ideii că: „Criminalitatea organizată nu se confundă numai cu un anumit tip de organizație: Mafia, Yakuza, Triadele, acestea fiind cele de bază, preluate în diverse state și zone sub diverse denumiri. Datorită rezistenței lor în timp, s-au perfecționat să reziste ofensivei autorităților împotriva lor. În prezent se regăsesc nu numai în zona originară, dar

aproape pe întreg globul, constituind, ca structură, bază pentru alte grupuri sub diverse denumiri”.[142, p.15]

În același sens, cercetătorul I.PITULESCU statuează că: „Există o clasificare a tuturor organizațiilor din sfera crimei organizate făcute de Interpol, acestea fiind împărțite în 5 grupe distincte:

1. Familiile Mafiei, unde se găsesc structuri ierarhice, norme interne de disciplină, un cod de conduită și o anumită diversitate de activități licite și ilicite (se include aici și cartelurile columbiene ale drogului, bandele de motocicliști, etc.).
2. Organizațiile profesionale ai căror membri se specializează în una sau mai multe tipuri de activități criminale (traficul de mașini furate, laboratoarele clandestine pentru fabricarea drogurilor, imprimerii clandestine de monedă falsă, răpiri de persoane pentru răscumpărări, jafuri, etc.).
3. Organizații criminale etnice, ca rezultat al unui concurs de împrejurări, cum ar fi imensa discrepanță a nivelurilor de viață, severitatea excesivă a autorităților; procedurilor restrictive de emigrare, expansiunea geografică a criminalității, slăbiciunea legilor (Triadele, Yakuza, Kastafaris- grupuri jamaicane etc.).
4. Organizațiile teroriste internaționale, care practică asasinatele, deturnările de avioane, răpirile de persoane, sub motivații politice, militare, religioase sau rasiale.
5. Reciclarea banilor este un fenomen internațional cu o clientelă variată: vânzători stânjeniți de milioanele de dolari obținuți din afaceri ilicite, oameni de afaceri care încearcă să se sustragă de la impozite, deținători de fonduri obscure destinate corupției și mituirii, oameni obișnuiți care încearcă să-și ascundă capitalurile”.[142, p.15]

„Crima organizata pune stăpânire pe vârfurile societății prin corupție, controlând instituții vitale ale statului, punând astfel în pericol siguranța națională”, constatare făcută de cercetătorul C. OLARU în lucrarea „*Particularitățile criminalității organizate în România*”.[131] Mai mult ca atât, acesta atenționează că: „În timp ce relațiile dintre grupările criminale devin din ce în ce mai complexe și sofisticate, corupția rămâne instrumentul principal în finalizarea activităților lor ilicite. Ea este inerentă activităților criminale, cuprinzând segmente ale lumii politice, cercuri economice influente, grupuri de interese, organisme legislative sau de aplicare a legii. Înlocuirea „dictaturii legii” cu „dictatura banului” creează terenul și netezește drumul corupției, iar de la dorința de câștiguri ilicite, indiferent de forma pe care o au acestea, până la sprijinirea directă sau indirectă a grupărilor criminale nu este decât un pas foarte mic. Scala corupției nu privește numai corupția medie sau de nivel mic a personalului însărcinat cu aplicarea legii sau a micilor funcționari guvernamentali, care, contra unor beneficii oarecare, ajung să tolereze diferite

activități ilicite. În top se află oficialii guvernamentali și politicienii de rang înalt, aceștia fiind cei mai vânați de către grupările criminale, în special pentru:

- a) obținerea de protecție la nivel înalt pentru ei și pentru acțiunile lor. Alianțele implicite între grupările criminale și oficiali aflați în înalte poziții guvernamentale sau de aplicare a legii dau posibilitatea membrilor ori grupărilor angajate în activități de crimă organizată să acționeze într-un mediu de relativă siguranță. Exemplul în asemenea cazuri îl reprezintă realitatea care aduce în prim-plan situații absolut halucinante, când obscure firme sau indivizi scăpați de sub control devin „peste noapte” prospere companii și oameni de afaceri aflați în topurile celor super-bogați;
- b) obținerea de informații referitoare la investigații la nivel național. Accesul oficialilor de rang înalt la informații referitoare la cursul investigațiilor privind indivizi sau organizații criminale ori la dosarele de judecată ale acestora reprezintă un real sprijin pentru crima organizată atât cu caracter național, cât și transnațional. Pe baza informațiilor, membrii grupărilor infracționale pot evita arestări, stopa dosare în curs de instrumentare sau pot chiar „orchestra” acțiuni de scoatere din joc a rivalilor reali sau potențiali;
- c) obținerea de informații privind planuri de dezvoltare la nivel național sau de cooperare internațională. Mulți indivizi deveniți pe căi obscure oameni de afaceri prosperi, dar și numeroase grupări criminale investesc masiv în proiecte de dezvoltare cu vocație națională sau internațională, căutând să pară implicați profund în problemele societății și, în felul acesta, să își creeze un paravan legal și de imagine, în spatele căruia să poată desfășura activitățile ilicite. Având un avans în cunoașterea informațiilor referitoare la marile proiecte guvernamentale, la licitațiile legale, la acțiunile de privatizare, grupările criminale au un avantaj concret în competiția cu firme aflate în afara rețelelor grupărilor de interese. În multe cazuri, grupările criminale încearcă și reușesc să se folosească de conexiunile la nivel înalt pentru a fi desemnați câștigători a diferitor proiecte/licitații;
- d) influențarea demersurilor legislative sau blocarea acelor care afectează interesele de grup. Politicienii de rang înalt, implicați direct sau prin interpuși în afaceri cu temă ilicită, pot bloca sau desființa prevederi legislative care aduc atingere intereselor grupărilor în care sunt atrași. În multe cazuri, atitudini ale unor oameni politici sau parlamentari, de obstrucționare a unei legi sau a unor prevederi legale menite să stopeze activitățile ilicite într-un domeniu sau altul, par la prima vedere de neînțeles. Abia când organismele de aplicare a legii, în derularea cercetărilor, scot la iveală

implicarea unor asemenea demnitari și politicieni în acțiuni cu caracter ilegal, se descoperă și interesele după care s-au condus aceștia în dirijarea sau în blocarea demersului legislativ”. [131, p.13-14]

În același timp, C.OLARU opinează că: „Realitatea cotidiană a dovedit că majoritatea grupărilor criminale au mai mare succes în operațiunile de corupție a politicianilor sau oficialilor guvernamentali în țările unde guvernul controlează toate palierele pentru dezvoltarea economică internă, dirijează în mod discreționar politicile asupra utilităților și resurselor naturale sau a proiectelor de cooperare internațională. În asemenea situații, înalți oficiali guvernamentali dețin pârghii importante în încredințarea preferențială a unor contracte de import-export, distribuirea și susținerea „dezinteresată” a marilor oferte de privatizare, de promovare a unui regim al taxelor interne în consens cu interesele grupărilor pe care le reprezintă sau, din contră, împotriva unor grupări rivale, care le stânjenesc afacerile și trebuie scoase de pe aria lor de acțiune. În general, politicienii de rang înalt și oficialii guvernamentali intră în „alianțe corupte” cu grupările criminale pentru:

- a) folosirea poziției publice sau a pârghiilor de care dispun la nivelele administrative de decizie ca răsplată pentru beneficiile primite din partea grupărilor criminale. Oficiali aflați în poziții-cheie solicită mită pentru influențarea investigațiilor efectuate de organismele de aplicare a legii sau pentru a înlătura interferența guvernelor în activitățile desfășurate de către organizațiile/grupările, ori lobarea intereselor de modificare a legislației în interesele organizației criminale;
- b) exploatarea autorității publice cu care au fost investiți pentru obținerea de profit personal din activitățile ilicite. Aceștia folosesc abilitățile oferite de funcțiile publice pentru influențarea deciziilor economice ale guvernelor în favoarea organizațiilor/grupărilor criminale. De exemplu, ei pot accepta mită pentru promovarea contractelor cu firme controlate sau aflate sub influența unor „personalități” ale crimei organizate;
- c) obținerea de favoruri personale sau politice din partea unor grupări criminale. În unele cazuri, politicieni sau oficiali guvernamentali cu rang înalt solicită grupărilor criminale fonduri sau investiții pentru demararea afacerilor proprii ori pentru implicarea în afaceri cu grad înalt și imediat de profit. De asemenea, grupările criminale îi ajută în operațiuni de spălare de bani și acoperirea afacerilor derulate la adăpostul poziției politice sau guvernamentale. În alte cazuri, aceștia furnizează informații grupărilor criminale pentru declanșarea „spontană” a unor campanii judiciare sau de presă cu scopul de a discredita rivalii”. [131, p.15]

În final autorul a concluzionat că: „În virtutea celor arătate, rezultă, destul de clar, faptul că dezvoltarea corupției reprezintă o amenințare majoră la adresa oricărei societăți, dar în special pentru cele aflate în tranziția spre economiile funcționale de piață. Împreună cu subminarea legitimității politice a guvernelor, consecințele corupției pot fi dintre cele mai severe pentru performanțele economice ale fiecărei țări. Corupția reduce drastic încrederea și stimularea investitorilor locali sau străini în demararea ori în susținerea afacerilor lor, reclamând pretențiile directe sau voalate ale unor oficiali în susținerea unor activități economice care, în mod normal, ar trebui să se desfășoare transparent și în cadru legal. Corupția înlocuiește promovarea valorilor în societate, compromite cheltuirea banului public, demararea și susținerea proiectelor care interesează societatea în ansamblul ei. În acest context, chiar fondurile de asistență din partea instituțiilor și organismelor internaționale sunt dirijate, de către oficialii corupți și grupările criminale aflate în simbioză cu aceștia, către interese proprii”. [131, p.15]

Autorii L.IAMANDI, N.GHINEA, N.NEAGU, M.MARCOCI în lucrarea lor „*Protecția juridică a României împotriva criminalității transnaționale*” [92] arată că: „De asemenea, criminalitatea transfrontalieră organizată reprezintă o amenințare serioasă pentru securitatea economică a țării, întrucât activitățile sale de bază ar putea afecta economia de piață. Spălarea banilor influențează operațiunile instituțiilor financiare legale, cu urmări pe termen lung care pot depăși mediul afacerilor și pot avea efecte negative asupra climatului investițiilor, taxelor fiscale încasate și încrederii cetățenilor. De altfel, organizațiile criminale transfrontaliere nu numai că recurg adesea la violență, dar folosesc aceste sume mari de bani pentru coruperea angajaților din cadrul instituțiilor financiare și a guvernelor”. [92, p.28]

De o valoare științifică deosebită se prezintă și monografia autorului Gh. MOCUȚA cu genericul „Criminalitatea organizată și spălarea banilor”. [121] În monografie găsim expuneri referitoare la evoluția criminalității organizate și spălarea, reciclarea și replasarea banilor murdari. Autorul găsește și examinează cu lux de amănunte intercalarea criminalității organizate cu infracțiunile de spălarea banilor, abordând acest segment sub aspect teoretic, cât și practic.

De aceeași părere, aferent spălării banilor, este autorului român C.VOICU expusă în lucrarea sa, cu denumirea „Spălarea banilor murdari”. [186] În tema lucrării se conțin idei judicioase referitoare la cristalizarea noțiunilor de crima organizată, spălarea banilor murdari, reciclarea capitalurilor, traficul de droguri, crima internațională, organizațiile criminale ș.a.

Nu mai puțin importantă este forma de manifestare a crimei organizate traficul de droguri. „De-a lungul istoriei, fenomenul drogurilor a avut o evoluție ascendentă: de la simpla folosire în scopuri medicale și terapeutice, de către vindecători, în perioada antică, până la cultivarea, producerea și comercializarea acestora de către rețelele infracționale aparținând

crimei organizate, în perioada contemporană”, fapt constatat în lucrarea „*Drogurile și traficantul de droguri*” de autorii V.BERCHEȘAN și C.PLETEA.[12, p.58]

În aceeași ordine de idei, este de menționat punctul de vedere al autorilor I.DASCĂLU, C.ȘTEFAN, C.ȚONE și M.SURDULEAC, expus în lucrarea „*Drogurile și crima organizată*”[52] potrivit căruia: „Consumul de droguri și problemele asociate acestuia continuă să se răspândească în majoritatea regiunilor lumii, transformând unele zone în puncte roșii pe harta degradării sistemului social. Menținerea la un nivel constant a cererii de droguri sau chiar creșterea acesteia a determinat orientarea și preocuparea grupurilor de crimă organizată către producția și traficul acestor substanțe, activități din care se obțin venituri importante într-un timp scurt”. [52, p.5]

În perimetrul doctrinei analizate a fost cercetat și materialul științific „*Traficul de ființe umane. Infractor, victimă, infracțiune*”[117] elaborat de autorii Gh.MATEUȚ, V.PETRESCU, N.ȘTEFĂROI ș.a., care reflectă poziții aferent investigării infracțiunilor de trafic de ființe umane și folosirea unor metode specifice caracteristice infracțiunilor de criminalitate organizată cu caracter transfrontalier, opinie susținută și care se regăsește și în monografia „*Criminalistica. Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*”[120] semnată de A.MOISE, Em.STANCU.

Criminalitatea organizată a devenit o realitate de neignorat, cu evoluție semnificativă în ultimii ani și o proiecție de dezvoltare îngrijorătoare, la cel mai înalt grad, pentru instituțiile de aplicare a legii. Criminalitatea organizată afectează cetățenii și comunitățile în cele mai diverse și severe modalități. Viața, integritatea fizică, libertatea, patrimoniul, liniștea și încrederea în propria siguranță personală și a familiei fiecărui cetățean, precum și pacea socială sunt în pericol cât timp fenomenul de criminalitate organizată persistă și se multiplică, viața economică și socială a comunităților este perturbată, individul și societatea în ansamblu sunt ținte permanente ale acestui flagel. De aceea, crima organizată trebuie confruntată frontal, sever și cu toate mijloacele, până la diminuarea și anihilarea ca fenomen infracțional.[91]

Cercetătorul rus O.D.JUK în teza sa de doctorat, intitulată „*Уголовное преследование по уголовным делам об организации преступных сообществ (преступных организаций), участия в них и о преступлениях, совершенных этими сообществами: Современные проблемы теории и практики*”[201] comunică despre urmărirea penală efectuată pe cauze de criminalitate organizată. Atrage o mare atenție acțiunilor premergătoare pornirii urmăririi penale, măsurilor speciale de investigații și rolului acestora la etapa inițială a procesului penal, precum și fazei de începere a urmăririi penale în privința bănuțului.

Astfel, autorul consemnează că: „Problemele urmăririi penale în cauzele penale care implică organizarea de asociații criminale (organizații criminale) în contextul reformei legale în curs de desfășurare în Federația Rusă sunt foarte relevante. Lupta împotriva crimei organizate este unul dintre cele mai importante domenii de activitate ale agențiilor de aplicare a legii din Federația Rusă. Crima organizată este o preocupare din ce în ce mai serioasă în societate. Numărul infracțiunilor comise de organizațiile criminale a avut o tendință ascendentă constantă în ultimii ani, ceea ce predetermina complexitatea situației criminalității în Rusia în ansamblu”. [201, p.3]

Autorul O.JUK indică că: „Crima organizată reprezintă o amenințare reală la adresa securității naționale a țării. Crima organizată modernă se caracterizează prin creșterea numărului de organizații criminale și extinderea sferelor lor de influență. Potrivit experților, peste 1.000 de organizații criminale sunt active în prezent pe teritoriul Federației Ruse.

Organizațiile criminale cu o structură de rețea predomină în orașele gigantice, zonele urbane și regiunile de sud ale Rusiei. În același timp, relațiile dintre grupurile criminale au luat forma unor alianțe criminale: un nou fenomen atât pentru Rusia, cât și pentru practica mondială.

Liderii crimei organizate au mers dincolo de Rusia și și-au creat filiale în țări străine. În ultimii ani, congresele/adunările „autorităților” criminale au fost înregistrate nu numai în Rusia, ci și într-o serie de țări din Europa și Asia. Scopul lor principal este de a organiza interacțiunea cu partenerii străini”. [201, p.4]

Remarcabilă poate fi poziția autorului, potrivit căreia: „Adevărata luptă împotriva crimei organizate constă, în primul rând, în identificarea în timp util a organizațiilor criminale care funcționează activ, suprimarea activităților acestora și urmărirea penală a organizatorilor și participanților asociațiilor criminale pentru ca aceștia să fie condamnați la o pedeapsă echitabilă. Acest lucru rezultă și din obligațiile internaționale ale Federației Ruse. Legea federală nr. 26-FZ din 26 aprilie 2004 a ratificat Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, care prevede obligația statelor membre de a asigura executarea principiului inevitabilității răspunderii pentru săvârșirea infracțiunilor care intră sub incidența Convenției”. [201, p.7]

În consecință autorul O.JUK concluzionează că: „Funcția urmăririi penale este realizarea unor activități în concordanță cu scopul procesului penal de a acorda unei persoane statutul de bănuț și învinuit, de a desfășura acțiuni de anchetă care au avut ca rezultat acumularea probelor, de a alege și aplica măsuri preventive și aplicarea altor măsuri de constrângere procedurală, cu aprobarea de către procuror al rechizitoriului, precum și prin participarea reprezentanților procuraturii la procesul de judecată.

În același timp, urmărirea penală efectivă în diverse categorii de cauze penale este imposibilă fără utilizarea rezultatelor activității speciale de investigații. Acest lucru se aplică în primul rând cauzelor penale care implică organizațiile criminale, participarea la acestea și infracțiunile comise de aceste comunități. În acest sens, un studiu cuprinzător al problemelor urmării penale ar fi incomplet dacă nu s-ar ține cont de problemele moderne ale activității speciale de investigații. Totodată, se pare că cercetarea acestor probleme nu ar trebui realizată în prezent izolat de cele apărute în cadrul urmării penale”.[201, p.58]

Un alt studiu este efectuat de cercetătoarea A.V.BUTÎRSKAIA, în teza de doctorat „*Методика расследования создания преступного сообщества (преступной организации)*”, [196] obiectul căruia constituie analiza activității infracționale de creare a unei asociații criminale (organizație criminală), activitățile anchetatorului de identificare și investigare a infracțiunilor de tipul în cauză, precum și relațiile sociale asociate acestor fenomene, reflectate în materialele cauzelor penale aflate în derulare, suspendate, încetate, lucrări științifice, acte legislative și alte acte normative de reglementare.

Autoarea tezei de doctorat a identificat că: „Schimbările calitative din mediul criminal din Rusia modernă au condus la crearea unor asociații criminale (organizații criminale), care sunt cele mai periculoase manifestări ale crimei organizate, ale căror interes principal se concentrează în sectorul economic, sfera traficului ilicit de droguri și arme, în jocurile de noroc și afacerile auto și în complexul de combustibil și energetic. Alături de aceasta, continuă să fie frecvente și cazurile de creare a asociațiilor criminale (organizații criminale) în scopul săvârșirii de tâlhării, fraude, extorcări și răpiri. Este important de remarcat crearea în ultimii ani a comunităților criminale ale căror activități sunt îndreptate împotriva ordinii publice, siguranței publice și puterii statului.

Liderii comunităților criminale (organizații criminale) se străduiesc să obțină maxime beneficii financiare sau alte beneficii materiale. În acest scop, ei urmăresc influența oficială atât asupra vieții economice, cât și asupra vieții politice a țării în ansamblu, legalizează capitalul obținut prin mijloace criminale, dobândesc pachete de control în marile întreprinderi, participă activ la activitățile partidelor politice, plătesc alegeri. campanii ca membri ai comunității criminale în sine și deputați la diferite niveluri”. [196, p.3]

La capitolul investigații A.V.BUTÎRSKAIA a identificat și caracterizat situațiile tipice de investigație care apar la un anumit moment al cercetării, în relație cu acestea s-a elaborat un set de recomandări bazate științific pentru efectuarea unei investigații și au fost propuse tactici pentru realizarea acțiunilor individuale de investigație în dependență de etapă, subiect ș.a.

Clasificarea autorului a situațiilor tipice a fost efectuată pe următoarele motive:

- conform volumului de informații probatorii de care dispune anchetatorul;
- după locul în structura ierarhică ocupată de membrul reținut al comunității infracționale (organizație criminală);
- prin natura legăturilor corupte;
- sub forma exercitării de presiuni asupra participanților la procese penale de către membrii unei comunități criminale (organizație criminală) ”.[196, p.13]

Într-o altă cercetare și anume teza de doctorat cu tematica „*Расследование организации преступного сообщества (преступной организации): криминалистические и уголовно-процессуальные аспекты*”[217] efectuată de V.V.ROMANIUC, autorul a analizat subiecte cum ar fi activitatea infracțională legată de organizarea unei asociații criminale (organizație criminală), activitatea organelor de drept pentru investigarea acestor infracțiuni, tendințele și tiparele caracteristice inițierii cauzelor penale și efectuării acțiunilor de investigare urgente, caracteristicile criminalistice și stadiul inițial de investigare a organizării unei asociații criminale (organizație criminală), precum și practica de aplicare a legii reflectată în dosare penale și mijloace media.

În lucrarea vizată cercetătorul își expune poziția sa în privința faptului că: „Instituțiile de aplicare a legii încă nu pot combate eficient acest fenomen social și juridic extrem de negativ și periculos pentru statul și societatea noastră. Există mari dificultăți în a demonstra însuși faptul creării organizației criminale sau de a o conduce. Acest lucru este valabil mai ales în cazurile în care participanții săi nu au comis infracțiuni specifice. În același timp, măsurile luate pentru dezvoltarea și investigare a organizării asociațiilor criminale (organizațiilor criminale) nu sunt suficient de eficiente, numărul covârșitor de infracțiuni continuă să rămână nerezolvate până în prezent”.[217, p.3]

Noutatea științifică a rezultatelor obținute de către V.V.ROMANIUC în rezultatul cercetărilor efectuate constă în faptul că: „... au fost concretizate caracteristicile procesuale penale și criminalistice ale grupului de infracțiuni cercetate ; au fost identificate și clasificate metodele de săvârșire a faptelor social periculoase studiate, ținând cont de diverse criterii; luând în considerație diverse situații de investigație, au fost fundamentate trăsăturile de înaintare a versiunilor criminalistice și de planificare a anchetei în cazurile infracțiunilor de criminalitate organizată; au fost elaborate recomandări specifice pentru evaluarea de către anchetatori a materialelor verificării pre-investigative, precum și pentru desfășurarea anumitor acțiuni de investigații în etapa inițială a cercetării”.[217, p.8]

V.V.ROMANIUC în finalul lucrării concluzionează că:

„ - Metodele de comitere a infracțiunilor de către membrii unei organizații criminale datorită complexului de acțiuni pe care le comit sunt extrem de diverse. De cel mai mare interes pentru evaluarea criminalistică a infracțiunilor în speță sunt acele metode de săvârșire a infracțiunilor de bază, care se referă la realizarea scopurilor pentru care a fost creată asociația criminală (organizația criminală);

- Versiuni despre împrejurările ce urmează a fi stabilite în cadrul cercetării organizării unei asociații criminale (organizație criminală) cuprinde în primul rând versiunile despre împrejurările direct legate de cele patru elemente constitutive ale infracțiunii. Versiunile de investigare pot fi prezentate și pe baza altor împrejurări supuse probării, de exemplu, despre natura relației dintre participanții la un grup infracțional organizat, scopurile creării acestuia etc.;

- Planificarea unei investigații în privința unei asociații criminale (organizație criminală) poate viza atât etapele sale individuale, cât și cercetarea unui caz penal în ansamblu. Alegerea temeiului de planificare depinde de numărul de versiuni prezentate și de episoadele infracționale depistate, de situația actuală a investigației și de alți factori obiectivi;

- Tacticile de interogare sunt construite ținând cont de statutul procesual al persoanelor audiate, precum și de situațiile de anchetă emergente;

- La etapa inițială a cercetării infracțiunilor de criminalitate organizată se vor efectua expertize economice criminalistice, care să permită stabilirea, pe baza studiului documentelor contabile, a realității privind tranzacțiile financiare și economice finalizate, indicatorii economici, prezența sau absența fondurilor”.[217, p.20-26]

Aspecte comune celor invocate *supra*, cu privire la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată se regăsesc și în tezele de doctorat ce aparțin cercetătorilor I.BARANNIC și I.V.GODUNOV cu denumire de „Транснациональная организованная преступность и сотрудничество правоохранительных органов российского Дальнего Востока и стран АТР в борьбе с ней”[195] și respectiv „Транснациональная организованная преступность в России: пути и формы противодействия”.[199]

Un alt material științific supus analizei este lucrarea cercetătoarei ruse E.B.SEROVA cu denumirea „Транснациональная организованная преступная группа: криминалистическое понятие и признаки”[219] în care se arată că: „Astfel, trebuie recunoscut faptul că în prezent s-au format și se dezvoltă activ în lume grupuri transnaționale infracționale organizate, contracararea faptului care necesită o abordare științifică și dezvoltarea unui concept criminalistic adecvat. Dezvoltarea acestui concept, din punctul nostru de vedere, ar trebui să se bazeze pe normele juridice internaționale legate de combaterea infracțiunilor de acest gen”.[219 p.56]

Potrivit autoarei: „Infrațiunile transnaționale nu doar că tind să fie transfrontaliere, în sensul că hotarele naționale sunt ignorate total, ci și că aceste din urmă infrațiuni se consolidează pe un anumit teritoriu prin exercitarea de presiuni și pătrunderea în structurile de stat, iar în acest mod membrii grupului criminal organizat transnațional înlocuiesc statul pentru obținerea veniturilor enorme și majorarea capitalului criminal deja existent”. [219, p.59]

Aspectul transnațional al criminalității organizate, precum și modalități de combatere a acesteia a fost reflectată în literatura științifică rusă în următoarele lucrări:

- „*Транснациональная организованная наркопреступность и наркоконтрабанда как её составляющая: современное состояние и основные тренды*” [200] scrisă de V.A. JBANKOV și A.V. TABAKOV;

- „*Транснациональные преступления как угроза национальной безопасности России (конвенционные механизмы противодействия)*” [197] scrisă de L.N. VASILIEVA;

- „*Проблемы транснациональной организованной преступности в доктрине уголовного права России*” [214] scrisă de T. RODIONOVA.

De asemenea, la compartimentul investigării infrațiunilor de criminalitate organizată sunt remarcabile lucrările „*Организованная преступность*” [212] și „*Организованная преступность. Законодательные, уголовно-процессуальные, криминалистические аспекты*” [213] semnate de un colectiv de autori conduși de K.V. PITULICO, în care sunt redată aspecte ce țin de efectuarea acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații în cazul examinării infrațiunilor de criminalitate organizată, precum și reprezentarea acuzării de stat în instanța de judecată pe infrațiuni de acest gen.

Nu putem trece cu vederea aportul cercetărilor ruși, reieșind din practica bogată acumulată în rezultatul cercetării multiplelor organizații criminale, aproximativ 1000 la număr, ce își desfășoară activitatea criminală pe teritoriul Federației Ruse și în afara acesteia, care au descris cu lux de amănunte despre subcultura criminală și elementele ce o caracterizează, fapt ce permite îmbunătățirea procesului de anchetare. Ca exemplu de astfel de lucrări sunt următoarele:

1. „*Основы пенитенциарной психологии*” [220] scrisă de A.I. UȘATICOV, care indică că: „Subcultura criminală îndeplinește funcțiile de:

- stratificare, ce include normele și regulile ce determină statutul persoanei în grup în lumea criminală;

- comportament, ce determină normele de conduită al reprezentanților lumii interlope „elita”, „celor de jos”, „străinilor” etc., regulilor rituale de primire în comunitatea criminală (penitenciară), recunoașterea celor „ai săi” și „străini”;

- stigmatizare și ostracism, cartarea („разборка”) și pedepsirea membrilor vinovați din comunitatea criminală;

- comunicare (argoul criminal, tatuaje, semne, etc.)”.[220, p.393]

2. „Тюремный закон”[194] scrisă de Iu.K.ALEXANDROV;

3. „Криминальная субкультура (Учебно-методическое пособие”[210] scrisă de A.V.METELEV;

4. „Социально-психологический механизм функционирования уголовного жаргона и необходимость его изучения”[202] scrisă de E.B.ZVEREVA;

5. „Законы преступного мира молодёжи (криминальная субкультура)”[211] scrisă de V.F.PIROJCOV.

Cercetătorul ucrainean V.ROMANIUC în lucrarea sa, intitulată „Досвід Італії у протидії мафії (на прикладі Сицилії)” [215] indică că: „Lupta împotriva crimei organizate, ar trebui să urmărească trei obiective principale: un „atac” asupra inculpaților individuali și a averilor lor obținute ilegal, localizarea cauzelor și condițiilor care i-au dat naștere, așa cum este implementat, de exemplu, în Italia”.[215, p.213]

Tot el în lucrarea „Організована злочинність і корупція – небезпечні суспільні явища”[216] examinează problema îmbunătățirii politicii statului ucrainean, care vizează elaborarea și implementarea unor măsuri de combatere a crimei organizate și a corupției, care sunt fenomene sociale ce afectează negativ starea securității naționale. De asemenea remarcă că prin corupție organizațiile criminale își realizează scopurile sale ce țin de dominația social-politică.

În susținerea ideii enunțate, autorul N.S.KARPOV în lucrarea „Криминалистическое изучение преступной деятельности, средств и методов борьбы с ней (данные эмпирических исследований) ”[203] statuează că: „Organele de aplicare a legii din Ucraina planifică activitatea de combatere a crimei organizate și a altor fenomene infracționale în diferite direcții ale activităților sale. Foarte important în acest sens este conștiința juridică a populației. Ajutorul ei poate duce la rezultate semnificative. Datorită legăturilor strânse stabilite recent cu populația, a devenit posibil de realizat anumite rezultate în prevenirea și combaterea criminalității organizate”.[203, p.157]

Cercetătorii italieni Bartolomeo ROMANO și Giovanni TINEBRA în lucrarea „Il Diritto penale della criminalità organizzata”[158] abordează problemele puse de disciplina juridică dedicată, mai ales în ultimele decenii, luptei împotriva mafiei, cu ambiția de a controla și combate factorul criminal. Autorii încearcă, așa dar, o sistematizare generală a infracțiunilor asociative criminalității organizate. O atenție deosebită se acordă apoi infracțiunii prevăzute la

art. 416-bis Cod penal, denumite astăzi „asociații de tip mafiot, inclusiv cele străine”, și la infracțiunea de influență electorală politico-mafiotă, reglementată în art. 416-ter din Codul penal, reflectând implicarea asupra concurenței politice.

Examinează măsurile de prevenire în lumina intrării în vigoare a așa-zisului nou cod anti-mafia. Sunt abordate problemele legate de asociere infracțională care vizează traficul de droguri, traficul de persoane și profiturile internaționale, de acum esențiale, din cauza prezenței infracțiunilor transnaționale. Cercetătorii tratează, de asemenea, aspecte legate de consecințele juridice ale infracțiunilor de criminalitate organizată, precum și reglementarea prestațiilor penitenciare în lumina perspectivelor de „colaborare”. În final, volumul abordează relațiile delicate ale Direcției regionale antimafia cu Direcția națională antimafia și profilurile etice ale apărătorului în procesele de crimă organizată. Cu acest spectru larg de subiecte abordate, lucrarea se prezintă ca un punct de referință indispensabil, inclusiv operațional, pentru toți cei care intenționează să-și dedice atenția dreptului penal al asociațiilor legate de criminalitatea organizată.

O altă sursă bibliografică importantă este prezentată de cercetătorul Alessandro CENTONZE, având denumirea „L'attivit  di contrasto alla criminalita' organizzata”[26]. Lucrarea în speșă descrie activitatea procesuală și măsurile speciale de investigații aplicate în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată. Sunt descrise modele de contracarare a activității prejudiciabile a organizațiilor criminale, în special, a celor caracteristice sud-estului Siciliei (provincia Catania).

O problemă mult discutată în literatura de specialitate italiană se referă la extinderea termenului de examinare a investigațiilor preliminare și efectuarea măsurilor speciale de investigații în cazurile de crimă organizată, în coraport cu alte categorii de infracțiuni prevăzute de codul penal, din cauza gravității, complexității și pericolului sporit. În acest sens, pentru infracțiunile indicate la art. 407 alin.(2) din Codul de procedură penală italian, adică infracțiunile ce cad sub incidența infracțiunilor de criminalitate organizată și pentru infracțiunea de asociere mafiotă, durata maximă a investigațiilor preliminare este stabilită până la doi ani, în timp ce termenul de bază (art. 405 alin.2 C.P.P.) este de un an. Mai mult ca atât, în cazul infracțiunilor de criminalitate organizată prelungirile duratei investigațiilor preliminare se dispune fără a da naștere la înștiințarea părților.

La această temă autorul G.BORRELLI în lucrarea „*Processo penale e criminalità Organizzata*” concluzionează că: „În lumina celor de mai sus, afirmațiile enumerate nu par a fi întemeiate, prin urmare legiuitorul nu ar fi adoptat corect soluția reglementării diferențiate a normei procesual penale în dependență de categoria infracțiunilor.[16] Mai mult ca atât, „se

aduc critici autoritare și întemeiate din cauza neuniformității procesului penal și nevoia de o garantare mai mare a drepturilor învinuitului”, de către L.FERRAJOLI în lucrarea „*Diritto e ragione, Teoria del garantismo penale*”.[68]

Autorul P.MAGGIO, statuează în lucrarea „*Prova e valutazione giudiziale dei comportamenti mafiosi: i risvolti processuali*” că: „Asumarea unui proces unitar, destinat să trateze toate infracțiunile într-o manieră nediferențiată reprezintă o afirmație imaginativă care nu corespunde efectiv realității”[111], poziție care urmează a fi susținută, dat fiind faptul că complexitatea cauzei determină necesitatea unui timp suplimentar pentru examinarea obiectivă și multilaterală a acesteia”.[111]

Tematicile enunțate supra se regăsesc și în lucrarea autorilor Glauco GIOSTRA și Gaetano INSOLERA „*Lotta alla criminalita'organizzata: gli strumenti normativi.-Atti della Giornata di Studio (Macerata, 13 maggio 1993)*”.[74]

Eckhardt WERTHEBACH, președinte al Bundesamt fur Verfassungsschutz (Contraspionajului german) până în 1997, afirma cu profundă îngrijorare că: „... prin puterea sa financiară uriașă, criminalitatea organizată câștigă în mod secret o influență din ce în ce mai importantă în viața noastră economică, socială și politică, dar și în justiție și în administrație publică. Într-o zi ea va fi în măsură să dicteze normele și valorile ei societății noastre...”.[191, p. 204]

Crima organizată în contextul globalizării a devenit fenomen transfrontalier și, ca atare, combaterea acesteia nu mai poate fi realizată de către statele naționale, ci în sisteme integrate globale, regionale și subregionale. Mai mult decât atât, instrumentele naționale și internaționale de combatere a crimei organizate transfrontaliere trebuie să ofere soluții de operare în timp real, deoarece actele criminale cu caracter transfrontalier se derulează foarte rapid, iar coordonatorii acestor rețele reușesc introducerea produsului ilegal al infracțiunilor în circuitul legal și astfel, sancționarea este mult mai dificilă, iar înlăturarea tuturor consecințelor aproape imposibilă.[75, p. 60]

1.3. Concluzii la Capitolul 1

În capitolul nominalizat *supra* au fost expuse abordări conceptuale aferent investigării infracțiunilor de criminalitate organizată bazate pe analiza cercetărilor științifice materializate în diferite surse cum ar fi monografiile, studiile, articolele științifice, note de curs și teze de doctorat a autorilor autohtoni, cât și din străinătate, precum și a normelor legislative naționale și internaționale.

La nivel național, de remarcat sunt lucrările autorilor: V. Cușnir, Ig. Dolea, Iu. Sedlețchi, S. Crîjanovschi, A.Pântea. T. Vîzdoagă, D. Roman, D. Postovan, S. Pântea, A. Cuciurcă, M. Gheorghită, S. Brînză, D. Obadă, O. Bejan, V. Ursu, F. Sterschi, Ig. Ciobanu, A. Donciu, M. Braloștițianu, A. Corîstin, A. Gumenco, V. Jitariuc, V. Telipan, A. Cazacicov, G. Cristea, M. Grama, M. Bodean, V. Stati, R. Cojocar, D. Sîrcu, A. Pungă, Al. Pareniuc, M. Grama, V.Sîli, O. Balan, V. Bujor, Gh. Gladchi, I. Larii, B. Glavan, C. Nistorescu, A. Mariț, N. Dodescu, L. Spînu (Dumneanu), Ș. Stamat, A. Spoială, R. Condrat, D. Vasilo, V. Untilă și alții.

La nivel internațional, o contribuție plauzibilă au avut-o autorii: V. Școlinîi, L. Kovesi, I. Tucmuruz, D. Miclea, A. Andreescu, N. Radu, M. Atanasiu, L. Stăncilă, K.V. Putuliko, I.V. Godunov, T. Rodionova, O.D. Juc, V.A. Jbankov, A.V. Tabakov, V.V. Romaniuc, A.V. Butîrșcaia, A.M. Mirande, C. Klockars, D. Baci, S. Rădulescu, V. Teodorescu, C. Voicu, L. Iamandi, N. Ghinea, N. Neagu, Gh. Marcoci, Gh. Mocuța, C. Olaru, I. Dascălu, C. Ștefan, C. Țone, M. Surduleac, Gh. Mateuț, V. Petrescu, E. Ștefăroi, V. Bercheșan, C. Pletea, C. Romano, B. Tinebra, G. Centonze, A. Borrelli, G. Ferrajoli, N. Carpov, A.I. Alexandrov și alții.

În cadrul cercetării au fost folosite instrumente în vederea colectării datelor, formularea și răspunsul la întrebări pentru a ajunge la concluzii printr-o analiză sistematică și teoretică aplicată studiului investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.

Folosind o varietate de proceduri, cercetarea temei este stimulată pentru a găsi adevărul care nu a fost definit sau studiat în profunzime, datorită dezvoltării în continuu a fenomenului criminalității organizate, pentru a obține concluzii fiabile. De asemenea, în vederea expunerii obiectului tematicii cercetate, a fost îmbinată doctrina cu practica existentă.

În ciuda faptului că criminologia în ansamblu a acumulat anumite materiale empirice și teoretice privind problemele de combatere a activităților organizațiilor criminale, însă nu s-a acordat suficientă atenție metodologiei de investigare a infracțiunilor nominalizate, o serie de probleme nu au fost încă dezvoltate din punct de vedere teoretic și normativ, deși fundamentele, fără îndoială, au fost cimentate de eforturile multor cercetători în cadrul analizei criminalistice, de drept penal și procedură penală.

Totodată, trebuie menționat că o analiză a surselor științifice a evidențiat absența unor studii monografice actuale privind problemele de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată. De asemenea, nu există recomandări pentru activitatea practică a procurorilor, ofițerilor de urmărire penală și altor oficiali ai legii. Astfel, fără a diminua importanța cercetărilor științifice existente, observăm că această temă complexă și multiaspectuală este încă departe de a fi pe deplin rezolvată, ceea ce subliniază insuficiența sa și necesitatea dezvoltării studiului detaliat al acestei probleme.

Deci, paleta procesuală a cercetărilor științifice în domeniul reglementărilor procesuale penale a acțiunilor premergătoare și urmăririi penale în cazurile infracțiunilor de criminalitate organizată este vagă, fapt ce face ca lucrarea în speță prin noutatea și actualitatea acesteia să contribuie la armonizarea legislației și îmbunătățirea procesului de investigare.

Analiza celor relatate în Capitolul I ne permit a statua unele concluzii aferent tematicii cercetate și anume:

1. Fenomenul criminalității organizate este în dezvoltare continuă, se manifestă sub o nouă concepție, reprezentând un pericol iminent ce atentează asupra securității naționale;
2. Criminalitatea organizată în contextul globalizării a devenit fenomen transnațional și transfrontalier;
3. Crima organizată capătă o forță interioară de propagare, prin care tinde neîncetat să se extindă;
4. Criminalitatea organizată nu doar aduce atingere unor relații sociale, ea lovește, prin tendințele sale de penetrare a instituțiilor sociale și politice, chiar în pilonii societății, încercând s-o domine;
5. Combaterea fenomenului de criminalitate organizată urmează să se bazeze pe acțiuni de profilaxie și prevenire;
6. Combaterea fenomenului de criminalitate organizată nu mai poate fi realizată de către statele naționale, ci în sisteme integrate globale, regionale și subregionale;
7. Abordarea unei politici corporatiste internaționale unice în privința personalului specializat în lupta contra criminalității organizate, legate de instruire, remunerare, asigurare materialo-tehnică, protecție ș.a.;
8. Instrumentele naționale și internaționale de combatere a crimei organizate transfrontaliere trebuie să ofere soluții de operare în timp real, deoarece actele criminale cu caracter transfrontalier se derulează foarte rapid, iar coordonatorii acestor rețele reușesc introducerea produsului ilegal al infracțiunilor în circuitul legal și astfel, sancționarea este mult mai dificilă, iar înlăturarea tuturor consecințelor aproape imposibilă.

Cele examinate determină unele constatări, care de fapt, vor constitui baza cercetării noastre în continuare și anume:

1. Lipsa instrumentelor/normelor procesuale penale inovative, folosite atât la etapa premergătoare a procesului penal, cât și în cadrul urmăririi penale, caracteristice investigării infracțiunilor de criminalitate organizată și menite să îmbunătățească

procesul de urmărire penală, reieșind din pericolul pe care îl prezintă acest fenomen asupra securității naționale;

2. Lipsa de concordanță între prevederile legilor speciale (Legea privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, Legea cu privire la activitatea specială de investigații Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, etc.) cu prevederile Codului de procedură penală;
3. Lipsa unei abordări unice, renovate legislativo-practice pe întreg spațiu european, reieșind din aclimatizarea permanentă a fenomenului criminalității organizate cu rigorile perioadei în care își desfășoară activitatea prejudiciabilă, a devenit un impediment în prevenirea și combaterea acestuia;
4. Lipsa mecanismelor juridice internaționale, unanim acceptate de către toate statele, aferent reacționării la comiterea infracțiunii de criminalitate organizată cu aspect transfrontalier, reținerea infractorilor și tragerii acestora la răspundere penală, a devenit un impediment la investigarea infracțiunilor de acest gen;
5. Lipsa unui ghid pentru procurori/ofițeri de urmărire penală, la nivel național și internațional, de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată.

Prin această succintă prezentare am încercat să scoatem în evidență faptul că, atât cadrul normativ cât și cel operațional (de acțiuni) de combatere a criminalității organizate la nivel național, regional și internațional, trebuie perfecționate permanent, ca soluție de răspuns la transformarea continuă a amenințărilor generate de acest fenomen. În concluzie, cooperarea eficientă la nivel național, interdepartamental și internațional este elementul esențial, determinant în activitatea de prevenție și contracarare a criminalității organizate transfrontaliere.[75, p.60]

2. Acțiunile premergătoare începerii urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată

2.1. Aspecte generale privind acțiunile premergătoare începerii urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.

Orice organizare statală presupune existența unor reguli de conduită, care alcătuiesc ordinea de drept în acel stat și în baza căroră se desfășoară întreaga viață socială.[139, p.51]

În vederea satisfacerii imperativelor politicii penale reacția statului la săvârșirea oricăror infracțiuni trebuie să se materializeze în restabilirea ordinii de drept și tragerea la răspundere și sancționare a făptuitorului.[47]

Dar, pentru ca tragerea la răspundere penală a făptuitorului să poată fi materializată în sancțiunea prevăzută de lege, este nevoie de organisme specializate ale statului care să realizeze activitatea de soluționare a conflictului ivit între stat și infractor. Trecerea raportului juridic de drept penal în sarcina organismelor specializate ale statului, în vederea tragerii la răspundere penală a făptuitorului pe calea justiției într-un proces penal, dă naștere la un alt raport juridic și anume raportul juridic de drept procesual penal, care se desfășoară între subiecții procesului penal, fiecare cu drepturile și obligațiile ce decurg din această calitate.[140, p.46]

Pentru a soluționa un atare conflict, ce s-a iscat între stat și infractor, este necesară o activitate succesivă din partea statului. De aceea, în orice stat există organe competente de a soluționa cauzele penale, organe ce desfășoară o activitate denumită „ proces penal”. Denumirea vine de la latinescul „ processus”- înaintare, progres, care în materie juridică este definită ca o activitate consecutivă, desfășurată în vederea rezolvării unui litigiu; și „ poenaliss” – pedeapsă, sancțiune, care semnifică aplicarea pedepselor celor vinovați de săvârșirea infracțiunii.[129, p.323]

Procesul penal în calitate de categorie juridică a fost definit în literatura de specialitate ca o activitate reglementată de lege, desfășurată de organele competente cu participarea părților și a altor persoane, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită conform vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.[36]

Comentariu la Codul de procedură penală al Republicii Moldova menționează că procesul penal reprezintă o activitate specifică reglementată de lege, desfășurată de organele de urmărire penală, de organele procuraturii și de instanțele judecătorești în domeniul justiției penale cu participarea părților în proces și a altor subiecți, în scopul constatării și descoperirii

infracțiunilor, tragerii la răspundere și pedepsirii persoanelor vinovate de săvârșirea lor, asigurării condițiilor pentru repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii.[59, p.53]

În alte izvoare doctrinale procesul penal a fost definit ca un sistem de acțiuni al organelor de stat competente și raporturi juridice ce se nasc între aceste organe și participanți, menționându-se, deci, două elemente definitorii, or, la aceste două elemente se adaugă și al treilea element-acțiunile procesuale ale persoanelor ce participă în cauza penală. [9, p.45]

Într-o altă opinie, autorii Ig.DOLEA, D.ROMAN, Iu.SEDLEȚCHI, susțin că, în doctrina germană, procesul penal se definește ca „o mișcare reglementată de lege a cauzei penale spre emiterea sentinței”. [58, p.127]

În dreptul procesual penal al Republicii Moldova, alături de noțiunea „proces penal”, se utilizează și termenul de „procedură penală”, care provine de la cuvântul francez „procedure”, care semnifică totalitatea formelor și actelor îndeplinite de un organ de jurisdicție sau de alt organ de stat, în exercitarea funcției sale.[58, p.127]

La origine, în dreptul român (deși existau noțiunile „processus” și „procedere”), formele și actele prin care trecea litigiul de drept erau denumite „ judecată” (judicium), pornind de la faptul că judecarea cauzei era principala și unica activitate de soluționare a conflictului de drept și doar mai târziu, aproximativ în secolul XII, prin intermediul glosatorilor din Evul mediu, termenul „ proces” a intrat în vocabularul juridic tradițional.[46, p.3]

Caracterul unitar al procesului penal nu este incompatibil cu împărțirea procesului penal în grupe de acte și măsuri procesuale care, prin obiectul lor și prin autoritățile care acționează, se disting de alte grupe de acte și măsuri procesuale. Știința dreptului procesual penal a delimitat aceste grupe de acte și măsuri procesuale ce formează un ansamblu cu trăsături distincte și a recunoscut existența unor faze, etape, stadii procesuale.[174, p.447]

Mediul academic se împarte în mai multe tabere când se pun în discuție fazele procesului penal. De exemplu, Eugen IONĂȘEANU menționează că procesul penal cuprinde trei faze: urmărirea penală, judecata și executarea hotărârilor penale definitive.[93, p.19-20]

Savantul Gheorghică MATEUȚ în lucrarea sa „*Procedura penală. Partea Generală*”[116] distinge patru faze a procesului penal: urmărirea penală, camera preliminară, judecata și punerea în executare a hotărârilor penale. Tot el, susține opinia că există o fază preliminară a urmăririi penale care are drept obiectiv cercetarea sau constatarea infracțiunii și descoperirea autorului.[116, p.27]

Autorii Tudor OSOIANU și Dinu OSTAVCIUC: „Susținând paradigma existenței unei faze premergătoare celei de urmărire penală, totuși nu pot să fie de acord ca denumirea acesteia

să coincidă cu denumirea actului procedural care permite inițierea urmăririi penale - începerea urmăririi penale”.[136, p.55]

În viziunea acestora: „...ar fi mai corect ca prima fază a procesului penal să fie denumită verificarea sesizării organului de urmărire penală și nu începerea urmăririi penale. În primul rând, această fază ar cuprinde ansamblul de acte și măsuri procesuale, realizate în ordinea prevăzută de C.P.P., de către organul de urmărire penală cu antrenarea părților în proces, îndeplinind un obiectiv limitat în realizarea procesului penal și pregătirea pentru următoarea fază și anume a urmăririi penale propriu-zise, care este cea de-a doua fază a procesului”.[136, p.55]

Cercetătorii nominalizați indică că: „Asupra părerii respective pot apărea mai multe discuții și opinii contradictorii, de aceea vin cu următoarele argumente, care au fost deduse din analiza realizată.

Potrivit art.1 alin.(1) Cod de procedură penală, ...Procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea infracțiunii.

Conform art.55 alin.(4) Cod de procedură penală, ...organul de urmărire penală, concomitent cu înregistrarea sesizării..., călăuzindu-se de dispozițiile C.P.P., efectuează acțiuni de urmărire penală”.[136, p.55]

De aceeași părere este și Ig.DOLEA care statuează că: „Nu există un act procedural distinct care ar declanșa procesul penal. Sesizarea sau autosesizarea servesc ca temei de efectuare a anumitor acțiuni procesuale”.[60, p.29]

În DCC nr.12 din 07.02.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.123g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a art.274 alin.(7) Cod de procedură penală[53] Curtea indică că: „...toate acțiunile procesuale care se desfășoară la etapa premergătoare urmăririi penale au un caracter, *sui generis*, concentrat asupra scopului de a stabili și confirma existența bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni și este circumscrisă termenului de 30 de zile de la momentul sesizării sau autosesizării organului de urmărire penală sau a procurorului”.[53, pct.26]

Astfel, procesul penal începe cu înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune și după aceasta pot fi efectuate acțiuni procesuale. În intervalul de timp între înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune și începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală este în drept de a efectua acțiuni procesuale în temeiul art.279 Cod de procedură penală. În același timp, începerea urmăririi penale în baza ordonanței organului de urmărire penală se va considera limita finală a fazei de verificare a sesizării cu privire la infracțiune”.[136, p.56-57]

Plauzibilă este opinia autorilor Tudor OSOIANU și Dinu OSTAVCIUC referitoare la faptul că: „Dacă am considera că urmărirea penală ar fi prima fază a procesului penal, atunci

cum vom aprecia situația în care se va refuza începerea urmăririi penale? Pe de o parte, organul de urmărire penală este obligat să efectueze acțiuni îndreptate spre colectarea probelor necesare cu privire la existența infracțiunii, la identificarea făptuitorului, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se transmită cauza penală în judecată în condițiile legii și pentru a se stabili răspunderea acestuia.(art.252 Cod de procedură penală) Or, anume aceste acțiuni formează obiectul urmăririi penale. Pe de altă parte, C.P.P. (art.274 alin.(4) și (5)) prescrie situații în care urmărirea penală nu poate fi pornită (art.art. 275, 276, 276¹ Cod de procedură penală). În atare circumstanțe nu putem vorbi de faza urmăririi penale atunci când se refuză începerea acesteia.

Deci, refuzul începerii urmăririi penale va constitui limita finală a fazei de verificare a sesizării organului de urmărire penală. În cazul începerii urmăririi penale, prin emiterea ordonanței, etapa procesuală respectivă va determina limita finală a fazei de verificare a sesizării organului de urmărire penală, pe de o parte, și limita inițială a fazei - urmărirea penală, pe de altă parte”.[136, p.57]

Analizând cele expuse nu putem să nu fim de acord cu opinia cercetătorilor nominalizați aferent fazei premergătoare/preliminare a procesului penal, care demarează odată cu înregistrarea sesizării sau autosesizării despre comiterea infracțiunii. Adică este faza inițială a procesului penal, din momentul pornirii căreia, organul de urmărire penală este în drept să efectueze acțiuni procesuale prin care nu este adusă atingere drepturilor omului. Este acea etapă destinată verificării bănuielii rezonabile despre comiterea infracțiunii expuse în sesizare sau autosesizare și acumulării probelor necesare pentru pornirea urmăririi penale.

La examinarea limitelor actelor premergătoare este de remarcat că efectuarea acestor acte nu este necesară în orice cauză penală, ci numai în situațiile în care actul de sesizare conține elemente insuficiente pentru a forma convingerea că poate fi începută urmărirea penală.[93, p.185]

Bănuiala este un termen de uz general, dar, analizată prin prisma procedurii penale, termenul capătă o semnificație restrânsă, specială. Acest cuvânt este un substantiv verbal format din verbul „a suspecta”, care înseamnă a presupune vina cuiva, a-i preconiza intențiile, acțiunile și comportamentul.[140, p.49]

Bănuiala, în sens procesual penal, este o formă specială de implicare a persoanei la infracțiune, exprimată sub forma concluziei emise de organul de urmărire penală printr-un act procedural specific cu caracter pretins penal al actelor sale, precum și necesitatea celui din urmă de a-l transforma pe cel dintâi în bănuțit.[205, p.25]

Cercetătorul Andrei PÂNTEA în lucrarea „*Accepțiunea bănuielii rezonabile potrivit legislației procesual penale*”[139] a concluzionat referitor la conceptul de bănuială rezonabilă în cadrul procesului penal identificând următoarele:

- „Bănuiala rezonabilă este o presupunere sau un raționament probabil, o concluzie preliminară privind implicarea unei persoane în comiterea unei infracțiuni. De aici reiese că vinovăția nu are un caracter definitiv și are nevoie de investigații suplimentare și fundamentare din partea investigatorului.
- Bănuiala este subiectivă, deoarece reprezintă o opinie incipientă despre cine ar fi comis crima. Investigatorul se bazează pe convingerea intimă, își creează propriul model ideal al faptei care, posibil, nu corespunde realității și care nu coincide cu imaginea mintală a unui alt subiect de probă. Aceasta este una din diferențele dintre bănuială și acuzație. Ultima fiind rezultatul activității investigatorului și are un caracter universal, având drept scop convingerea tuturor participanților la procesul penal că vinovăția persoanei se bazează pe concluzii fiabile(pertinente). Bănuiala nu are drept scop convingerea cuiva(procuror, judecător), precum că suspectul este vinovat. Ea servește drept bază pentru definirea statutului de bănuie. Cu suficientă rezonabilitate, persoanei bănuite îi poate fi adusă învinuirea.
- Bănuiala trebuie să fie întotdeauna justificată. Acest lucru înseamnă că apariția versiunilor trebuie să fie precedată de colectarea și analizarea informației probatorii despre persoana implicată la comiterea infracțiunii. Așa-numita „bănuială domestică” trebuie să fie verificată și confirmată prin mijloace procedurale și doar apoi adusă la cunoștința suspectului.
- Bănuiala rezonabilă, la faza primară, aparține doar ofițerului de urmărire penală, investigatorului, presupunerile altor persoane au un caracter consultativ.
- Bănuiala trebuie să se materializeze sub o formă procesuală, ca rezultat publicarea unui act procedural specific, care transformă subiectul raporturilor procesual penale de drept în bănuie. Adoptarea unei astfel de decizii de procedură poate fi numită legalizarea sau punerea în aplicare formală a bănuielii rezonabile.
- Existența bănuielii rezonabile conform căreia o persoană trebuie în mod obligatoriu verificată în vederea confirmării sau infirmării bănuielii apărute, deoarece bănuiala reprezintă doar o concluzie, investigatorul nu trebuie să se limiteze doar la acțiuni cu caracter acuzativ, ci să examineze toate circumstanțele cazului în mod obiectiv.”[139, p.53]

Astfel, luând în considerație cele expuse mai sus, conchidem că coroborarea prevederilor art.art.1, 273, 274, 279 Cod de procedură penală permite de a face o delimitare clară între faza premergătoare/preliminare și faza urmăririi penale, ca etape distincte a procesului penal. Mai mult ca atât, legislatorul a delimitat și acțiunile procesuale ce pot fi efectuate. Prevederile art.273 alin.(2) Cod de procedură penală indică imperativ că: „Organele menționate la alin.(1) au dreptul, în condițiile prezentului cod, să rețină făptuitorul, să ridice corpurile delictive, să solicite informațiile și documentele necesare pentru constatarea infracțiunii, să citeze persoane și să obțină de la ele declarații, să dispună efectuarea constatărilor tehnico-științifice și medico-legale, să procedeze la evaluarea pagubei și să efectueze orice alte acțiuni care nu suferă amânare, cu întocmirea proceselor-verbale, în condițiile prevăzute de art. 260–261 din prezentul cod, în care se vor consemna acțiunile efectuate și circumstanțele constatate. Actele de constatare întocmite de aceste organe constituie mijloace de probă”. [36]

Din punct de vedere practic sesizarea sau autosesizarea, după recepționarea de către organul competent, prin viza conducătorului organului de urmărire penală sau după caz a procurorului ierarhic superior se înregistrează în Registrul de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni(R-1) și se transmite spre examinare în ordinea art.274 Cod de procedură penală ofițerului de urmărire penală ori procurorului, iar persoanei ce a depus plângerea/denunțul i se eliberează un certificat confirmator. Odată cu primirea sesizării persoana responsabilă de examinarea acesteia studiază și analizează conținutul acesteia și probele anexate la ea în vederea constatării unei bănuieli rezonabile că a fost săvârșită o infracțiune. În caz de necesitate persoana responsabilă de examinarea sesizării are dreptul să întreprindă și alte acțiuni procesuale premergătoare conform prevederilor art.273 alin.(2) Cod de procedură penală în vederea acumulării probelor și stabilirii existenței circumstanțelor care exclud urmărirea penală. După analiza probelor obținute, verificării existenței bănuielii rezonabile și a circumstanțelor care exclud urmărirea penală, organul de urmărire penală în termen nu mai mare de 45 zile, adoptă una din soluțiile prevăzute de art.274 Cod de procedură penală, adică pornește urmărirea penală sau refuză în pornirea acesteia și informează deponentul despre decizia adoptată.

E important de menționat DCC nr.12 din 07.02.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.123g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a art.274 alin.(7) Cod de procedură penală, unde Curtea notează că: „pornind de la natura scopului acțiunilor la etapa premergătoare urmăririi penale, acestea se rezumă la constatarea faptei infracționale (în rem), însă nu și la formularea unei învinuiri în privința persoanei (in personam)”. [53, pct.27]

Dacă facem o paralelă cu legislația procesuală penală română, conform constatărilor expuse de cercetătorul Boris GLAVAN în lucrarea „*Pornirea procesului penal în reglementarea*

juridică a Republicii Moldova – criteriu esențial al activității speciale de investigații”,[78, p.99]

„Până în 2010 procesul penal în reglementarea juridică românească începea cu faza actelor premergătoare efectuate în vederea pornirii urmăririi penale, însă odată cu intrarea în acțiune a Noului Cod de procedură penală[37] s-a renunțat la respectiva faza procesuală, urmărirea penală devenind prima fază a procesului penal. Cu alte cuvinte, înțelegem că nu s-a renunțat la activitățile care anterior erau realizate în faza actelor premergătoare (art.244 Cod de procedură penală al României), pur și simplu ele au devenit componente ale fazei de urmărire penală. Faza urmăririi penale, într-un fel, s-a extins din contul actelor premergătoare și cuprinde două etape *in rem* și *in personam*. Prin urmare, se poate spune că în cadrul urmăririi penale inițiate *in rem* sunt realizate toate acțiunile care anterior se efectuau în faza actelor premergătoare, iar în cadrul urmăririi penale inițiate *in personam* sunt efectuate aceleași acțiuni care anterior se efectuau în cadrul urmăririi penale. Ceea ce pare mai important de menționat în acest context este faptul că măsurile speciale de investigații, numite în limbajul juridic românesc - metode speciale de supraveghere și cercetare, în special fiind vorba despre interceptarea și înregistrarea comunicațiilor, pot fi efectuate chiar din momentul pornirii urmăririi penale *in rem* cu respectarea, desigur, a condițiilor de rezonabilitate, proporționalitate și subsidiaritate. Se pare că extinderea fazei urmăririi penale s-a făcut în ideea valorificării în calitate de probe a rezultatelor obținute prin metodele speciale de supraveghere și cercetare. Anterior astfel de rezultate, fiind obținute la etapa actelor premergătoare, puteau fi folosite doar pentru hotărârea problemei pornirii urmăririi penale”.[170, p.46].

Autorul B.GLAVAN în aceeași lucrare indică că: „...la ora actuală procesul penal în reglementarea juridică a Federației Ruse are două faze prejudiciare: „pornirea urmăririi penale” și „urmărirea penală” propriu zisă. Prima fază începe din momentul apariției informației despre infracțiune (art. 5 pct. 9 Cod de procedură penală al Federației Ruse)[35] sau, mai exact spus în literatura de specialitate, din momentul înregistrării acestei informații într-un anumit registru și se finalizează fie cu refuzul de a începe a doua fază sau cu debutul acesteia, marcată prin emiterea unei ordonanțe în acest sens atunci când sunt constatate semnele unei infracțiuni concrete”.[204, p.44-45]

Analizând aceste două sisteme de drept observăm existența unor coincidențe la subiectul pornirii procesului penal și efectuării acțiunilor premergătoare. Dat fiind faptul că Republica Moldova a făcut parte din fosta URSS, balanța asemănarilor se înclină mai mult spre legislația procesuală rusă, dar în același timp, fiind influențată și de cea română a putut să se identifice cu norme procesuale proprii.

Astfel, luând în considerație cele expuse suntem de părerea că legislația procesuală la compartimentul dat asigură respectarea drepturilor participanților la un proces echitabil, însă: „... a făcut posibilă constatarea faptului că actualul Cod de procedură penală se dovedește a fi unul eclectic, cumulând elemente și instituții specifice diferitor sisteme de drept care, din păcate, nu se îmbină suficient de armonios,[78, p.103] fiind identificate unele întrebări soluționarea cărora va determina eliminarea acestor ambiguități și anume:

1. Procesul penal se consideră pornit din momentul sesizării organului de constatare sau a organului de urmărire penală?

2. Organul de constatare și organul ce efectuează activitatea specială de investigații fac parte din organul competent prevăzut de art.1 alin.(1) Cod de procedură penală?

3. Organul de constatare poate efectua acte de constatare și măsuri speciale de investigații din momentul sesizării personale despre comiterea sau pregătirea infracțiunii sau a organului de urmărire penală?

4. Procesul-verbal de constatare este act de sesizare despre comiterea infracțiunii sau mijloc de probă?

De asemenea, susținem părerea autorului B.GLAVAN referitoare la faptul că: „Incertitudinile și ambiguitățile pe care le conține actualul cadru juridic național limitează esențial potențialul investigațiilor speciale în perioada procesului penal de dinaintea urmăririi penale, situație care avantajează semnificativ elementele criminale, ruinând, totodată, încrederea cetățeanului în statul de drept Republica Moldova – garant al valorilor constituționale”. [78, p.104]

Răspunsul la întrebările enunțate pot fi obținute în rezultatul studierii naturii juridice a actelor premergătoare și a limitelor în care se pot efectua acestea, subiecte care la rândul său au generat multiple discuții în literatura de specialitate.[115, p.67]

Într-o primă opinie[5, p.35], s-a apreciat că actele premergătoare – atât cele reglementate de Codul de procedură penală, cât și cele reglementate în legi speciale – sunt acte extraprocedurale, întrucât se situează în afara fazei procesuale a urmăririi penale. Cu privire la această opinie, în doctrină s-au formulat critici în sensul că, acceptând efectuarea de acte premergătoare nereglementate de lege, se admite, implicit, lezarea principiului legalității procesului penal.

Potrivit unei alte opinii[63, p.38], actele premergătoare au o natură procedurală, ele fiind prevăzute de dispozițiile art. 224 Cod de procedură penală al României, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1969, care precizează organele ce le pot efectua (organul de urmărire penală și, în subsidiar, lucrătorii operativi din Ministerul Administrației și Internelor și organele de stat cu

atribuții în domeniul siguranței naționale), scopul (în vederea începerii urmăririi penale), precum și forma actului de materializare ca mijloc de probațiune (procesul-verbal de constatare a efectuării actelor premergătoare). Conform acestei opinii, în faza actelor premergătoare pot fi îndeplinite toate actele care se pot efectua în cursul urmăririi penale, cu excepția măsurilor preventive și a măsurilor asigurătorii, care nu pot fi luate decât după începerea urmăririi penale față de învinuit sau de inculpat.

E.IONĂȘEANU consideră că actele premergătoare sunt asemănătoare, ca natură juridică, actelor de constatare încheiate de organele prevăzute în art. 214 și în art. 215 Cod de procedură penală al României, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1969, care sunt considerate, de asemenea, mijloace de probă.[93, p.186]

N.VOLONCIU, la rândul său, consideră actele premergătoare ca având o natură juridică *sui generis* caracterizată prin trăsături proprii – în parte asemănătoare cu actele de procedură penală, în parte diferite de acestea.[188, p.263] Susținându-se această opinie, în literatura juridică s-a arătat că în cursul actelor premergătoare se pot desfășura o serie de activități potrivit regulilor de procedură penală, cum sunt: ascultarea unor persoane, cercetări la fața locului, ridicări de acte etc., fără a putea fi folosite ca mijloace de probă în procesul penal, dar și altele, precum: verificarea gestiunii, organizarea unui filtru sau a unei razii, filajul unor persoane etc.[115, p.70]

Despre limitele actelor premergătoare în lucrarea „*Actele premergătoare începerii urmăririi penale în legislația procesual penală a României*”[161, p.4] autorii Iurie SEDLEȚCHI și Marcela MARIȚ au constatat că: „Potrivit lui N.VOLONCIU[187, p.63], care acordă o deosebită atenție principiului legalității procesului penal, actele premergătoare trebuie să se limiteze la actele strict necesare începerii urmăririi penale. Administrarea probelor pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele urmează a fi efectuată în cadrul procesului penal, în prezența garanțiilor prevăzute de legiuitor.

Nu pot fi efectuate în cursul activităților premergătoare acte specifice urmăririi penale[33, p.90], ori acte care nu sunt necesare începerii urmăririi penale (această activitate nu trebuie confundată cu faza de urmărire penală). Avându-se în vedere necesitatea de a verifica exactitatea unei anumite sesizări, actele premergătoare trebuie să se limiteze la persoanele și faptele numite în actul de sesizare.[93, p.94]

Conform altei păreri, care este axată pe temeinicia actului de începere a urmăririi penale, actele premergătoare trebuie efectuate până la lămurirea aspectelor principale ale cauzei, realizându-se ascultarea martorilor, constatări tehnico-științifice și expertize.[93, p.185] După începerea urmăririi penale s-ar mai putea realiza, în acest sens, doar ascultarea în calitate de

învinuit a persoanei cercetate și clarificarea aspectelor legate de individualizarea judiciară a pedepsei.

Într-o altă opinie, intermediară, se susține că în cursul etapei de efectuare a actelor premergătoare pot fi realizate acele activități investigative de natură să permită luarea unei hotărâri temeinice privind dispoziția de începere sau neîncepere a urmăririi penale.[175, p.42]

Astfel, în această fază se pot realiza ascultări de persoane, cercetări la fața locului, ridicări de obiecte și înscrisuri, percheziții corporale, diverse investigații.[63, p.238] Nu vor fi dispuse însă măsuri procesuale, întrucât acestea se pot lua numai față de învinuit sau inculpat, respectiv numai după începerea urmăririi penale. Apreciem că efectuarea, cu respectarea dispozițiilor procesuale, a unor activități investigative mai largi în faza actelor premergătoare constituie o garanție a faptului că decizia începerii urmăririi penale este întemeiată pe date verificate. Aceste activități nu presupun elucidarea cauzei în integralitatea ei, ci sunt limitate la minimumul necesar, pentru ca organul de urmărire penală să-și poată forma convingerea privind începerea sau neînceperea urmăririi penale.[161, p.4]

Concluzionând aferent celor expuse, conchidem că procesul penal începe odată cu înregistrarea la organul de urmărire penală a sesizării sau autosesizării despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni. Distingem o fază independentă aferent perioadei de verificare a alegațiilor expuse în sesizare sau autosesizare numită în literatura de specialitate etapa premergătoare sau verificarea sesizării organului de urmărire penală,[136, p.59] care se finalizează odată cu adoptarea hotărârii de începere sau neîncepere a urmăririi penale. Toate acțiunile procesuale care se desfășoară la etapa premergătoare urmăririi penale au un caracter, *sui generis*, concentrat asupra scopului de a stabili și confirma existența bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, și este circumscrisă termenului de 45 de zile de la momentul sesizării sau autosesizării organului de urmărire penală sau a procurorului.[53, pct.26] Codul de procedură penală asimilează acțiunile de constatare cu acțiunile premergătoare care se rezumă la stabilirea faptei infracționale (în rem), însă nu și la formularea unei învinuiri în privința persoanei (in personam),[53, pct.27] aplicării măsurilor de constrângere și asiguratorii, precum și efectuarea, cu unele excepții, a măsurilor speciale de investigații. Actele de constatare/premergătoare întocmite de organele de constatare constituie mijloace de probă.

Ca novăție, prin modificările Codului de procedură penală operate la 05.10.2023 prin Legea nr.286, prin derogare de la prevederile art.134 alin. (1) Cod de procedură penală, pot fi dispuse și efectuate din momentul începerii procesului penal măsurile speciale de investigații ca identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice și culegerea de informații. După părerea autorului această modificare dă o plus valoare etapei premergătoare, dat

fiind faptul că aceste activități informative vor permite adoptarea unei decizii temeinice aferent pornirii sau refuzului de a porni urmărirea penală și va proteja cetățenii de acțiunile abuzive ale organului de urmărire penală.

Raportul dintre activitatea specială de investigații și actele de constatare a fost, este și, probabil, va rămâne în continuare unul din cele mai dificile subiecte de cercetare, actualitatea și complexitatea acestuia datorându-se lipsei unanimității de opinii privind natura juridică a cumulului de acțiuni întreprinse în perioada premergătoare urmării penale de către organele competente în vederea verificării sesizărilor și autosesizărilor, precum și constatării infracțiunilor în curs de pregătire, de comitere sau a celor deja comise. Dificultatea soluționării acestei probleme derivă din lipsa de claritate și din ambiguitatea, pe alocuri, a unor prevederi legale ce se referă la statutul ofițerilor de investigații, dar și al organelor de constatare în cadrul procesului penal. Lucruri similare se pot spune și în privința valorificării rezultatelor obținute de acești doi subiecți.[49, p.13]

Deși între activitatea specială de investigații și actele de constatare sunt anumite laturi comune (origine comună, obiective comune, organe comune), totuși acestea rămân diferite și nu se absorb una pe alta, cel puțin în actualele condiții juridice.[49, p.23]

Posibilitatea aplicării unor măsuri speciale de investigații în cadrul procesului penal ca acte premergătoare oferă posibilitatea organului competent să verifice mai minuțios alegațiile expuse în sesizarea sau autosesizarea despre comiterea infracțiunii și respectiv să adopte o soluție întemeiată ce ține de începerea sau refuzul de a porni urmărirea penală. Mai ales, când e vorba despre securitatea națională, infracțiuni de crimă organizată și terorism, instituția măsurilor speciale de investigații aplicată în faza premergătoare/de verificare a sesizării sau autosesizării despre comiterea infracțiunii, reieșind din gravitatea și complexitatea acestora, va contribui la îmbunătățirea investigațiilor și a actului de justiție în general, precum și preîntâmpinarea comiterii de noi infracțiuni, punând în acțiune mecanismul profilaxiei.

Anume aceste circumstanțe, precum și pericolul iminent a criminalității organizate și terorismului asupra securității naționale determină ca legislatorul național să armonizeze legislația procesuală penală cu cea europeană în vederea autorizării efectuării tuturor măsurilor speciale de investigații la etapa premergătoare a procesului penal, îmbrăcând straia mandatului de securitate națională.

Deci, anume aici este locul mandatului de securitate, menit să faciliteze investigarea infracțiunilor nominalizate și să asigure protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca

orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.[36, art.1] Efectuarea mandatului de securitate în cadrul procesului penală acordă statului o posibilitate mai eficientă de control și de realizare a scopului propus.

În această fază, așa numita premergătoare/de verificare a sesizării, un rol deosebit îl constituie principiul operativității organului de urmărire penală. Obligatorietatea primirii și examinării plângerilor sau a denunțurilor cu privire la infracțiuni, de către organul de urmărire penală, caracterizează nemijlocit rolul activ și operativitatea acestor organe. Practica judiciară a demonstrat că prezentarea întârziată la locul comiterii infracțiunii deseori duce la imposibilitatea stabilirii elementelor de fapt (probele) care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea infractorilor și constatarea vinovăției lui, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzelor penale.[136, p.59-60] După opinia noastră nu numai prezentarea târzie la locul comiterii infracțiunii duce la pierderea masei probatorii, dar și tergiversarea efectuării actelor premergătoare influențează negativ acest proces. În sensul dat, efectuarea la etapa dată și a măsurilor speciale de investigații va determina rolul proactiv a organului competent la materializarea principiului operativității.

Reieșind din noțiunea *actului de constatare*, expusă în art.6 pct.1¹ Cod de procedură penală, acesta reprezintă un document prin care organul de constatare consemnează orice acțiune premergătoare urmăririi penale în vederea stabilirii și confirmării bănuielilor rezonabile că a fost săvârșită o infracțiune. Deci, actele premergătoare, în ceea ce privește natura juridică și limitele lor, sunt acte procedurale, efectuate în cadrul procesului penal până la pornirea urmăririi penale, iar procesele-verbale în care sunt consemnate constatările făcute au valoare de forță probantă. Caracteristic actelor premergătoare e aceea că ele sunt efectuate în afara urmăririi penale și din cauza dată nu pot fi definite ca acțiuni de urmărire penală.

Analiza efectuată *supra* ne permite să trasăm „sarcinile fazei de debut al procesului penal care sunt următoarele:

1. Verificarea informațiilor din actul de sesizare;
2. Prevenirea infracțiunilor în curs de pregătire, contracararea celor declanșate și care nu au fost consumate;
3. Depistarea și documentarea (fixarea) urmelor infracțiunii;
4. Stabilirea existenței sau lipsei temeiurilor și motivelor legale pentru începerea urmăririi penale.[136, p.60]

2.2. Măsurile specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate și planificarea lor. Adaptarea acestora normelor procesuale în vederea îmbunătățirii cadrului legal.

În data de 15 noiembrie 2000 la Palermo este adoptată, fiind ulterior deschisă pentru semnare, Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, care a fost ratificată și a intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 16.10.2005. Pe lângă faptul că acest instrument juridic internațional, cu vocație de universalitate, a consacrat fundamentele normative ce vizează conținutul noțiunii de „grup infracțional organizat”, categoriile infracțiunilor specifice săvârșite de aceste asocieri criminale, urmărirea penală, judecarea și sancționarea faptelor de crimă organizată, în art. 20 al Convenției au fost indicate în calitate de instrumente aparte de combatere a criminalității organizate – tehnicile de anchetă speciale.[128, p.33]

Potrivit normei arătate, dacă principiile fundamentale ale sistemului său juridic național permit, fiecare Stat Parte, ținând seama de posibilitățile sale și conform condițiilor prevăzute de dreptul său intern, ia măsurile necesare pentru a permite să se recurgă în mod corespunzător la livrările supravegheate și, când consideră potrivit, la alte tehnici de anchete speciale, cum sunt supravegherea electronică sau alte forme de supraveghere și operațiunile de infiltrare, de către autoritățile sale competente pe teritoriul său în vederea combaterii eficiente a criminalității organizate.[41]

Conform obiectivului 3 din Strategia națională de prevenire și combatere a criminalității organizate pentru anii 2011-2019, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 480 din 30.06.2011, Republica Moldova urma să armonizeze legislația națională la compartimentul dezvoltării cadrului legal în domeniul prevenirii și combaterii diferitelor forme ale criminalității organizate, euroconformizarea legislației referitoare domeniului de reglementare, precum și elaborarea proiectului de lege privind prevenirea și combaterea criminalității organizate.[90]

La 22.03.2012 Parlamentul Republicii Moldova, întru respectarea obiectivului nominalizat supra și racordării legislației naționale prevederilor Convenției, a adoptat Legea nr. 50/2012 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate.

Totodată, în perioada imediat următoare, Parlamentul Republicii Moldova adoptând modificări în Capitolul III a Părții Generale a Codului de procedură penală, ca novăție, care a bulversat conceptul activității operative de investigație, a introdus Secțiunea a V-a, Activitatea specială de investigație, normă ce a înlocuit prevederile Legii nr. 45-XIII din 12.04.1994 privind activitatea operativă de investigații. Prin modificarea dată, activitatea specială a fost

calificată ca acțiune de urmărire penală, efectuarea căreia este posibilă doar în cadrul urmăririi penale, fiind sub controlul direct al procurorului.

Ulterior, la 29.03.2012 este adoptată Legea nr. 59/2012 privind activitatea specială de investigații, toate aceste trei inovații legislative au constituit o armă normativă menită să contribuie mai eficient la iradierea flagelului criminalității organizate.

Domeniul de reglementare a Legii nr.50/2012, după cum este arătat în art. 1, reglementează măsuri specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate, aplicate de autoritățile cu atribuții în domeniu pentru a asigura protejarea persoanei, a societății și a statului împotriva acțiunilor ilegale ale grupurilor și organizațiilor criminale.[101]

Vorbind despre cadrul instituțional, Legea nr.50/2012 atribuie procurorului competențe de control, conducere și coordonare a executării prezentei legi, acțiuni exercitate în condițiile Legii cu privire la Procuratură, ale Codului de procedură penală și ale altor legi. De remarcat, că nici o normă legală din cele enumerate, în afară de legea specială de prevenire și combatere a criminalității organizate nu oferă organului Procuraturii astfel de competențe. Tangențial, la acest compartiment, s-ar putea invoca doar atribuțiile inovative prevăzute de art.135 alin.(12) Cod de procedură penală și anume că procurorul coordonează și controlează efectuarea măsurilor speciale de investigații, care nu trebuie încurcate cu măsurile specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate. Logic era ca aceste din urmă să fie incluse în lista măsurilor speciale de investigații și doar după îmbrăcarea straielor procesuale, aplicabilitatea lor putea produce efecte simțitoare în procesul prevenirii și combaterii criminalității organizate, mai mult ca atât, toate organele competente să efectueze măsuri speciale de investigații, se regăsesc în lista autorităților cu atribuții de prevenire și combatere a criminalității organizate, în afară de Serviciul de Informații și Securitate, și conform prescripțiilor legale își exercită atribuțiile în domeniile care corespund competențelor prevăzute de Codul de procedură penală.[101, art.6 alin.(1), (2)]

Competențele autorităților cu atribuții de prevenire și combatere a criminalității organizate sunt prevăzute în conținutul art. 7 al aceluiași act normativ, și anume:

- desfășoară activități de prevenire și combatere a criminalității organizate prin prevenirea, depistarea și curmarea infracțiunilor în conformitate cu legislația în vigoare;
- desfășoară activități speciale de investigații, activități de urmărire penală, de cooperare internațională, de analiză și monitorizare în domeniu.

Astfel, conform art. 9 din Legea 50/2012 distingem măsuri specifice de prevenire a criminalității organizate cum sunt:

- a) efectuarea analizei cauzelor și condițiilor ce favorizează crearea și activitatea grupurilor și organizațiilor criminale;
- b) planificarea măsurilor de prevenire a formării noilor grupuri sau organizații criminale;
- c) planificarea măsurilor de prevenire a activității criminale pe fiecare grup sau organizație criminală existentă;
- d) organizarea campaniilor de informare privind fenomenul de crimă organizată;
- e) notificarea persoanelor care pot fi atrase în activitatea criminală organizată;
- f) monitorizarea preventivă a persoanelor care pot fi atrase în activitatea criminală organizată.

Prin definiția cuvântului prevenire înțelegem - a atrage cuiva atenția asupra consecințelor negative ale unor acțiuni, a informa în prealabil despre careva consecințe. Din păcate în art. 9 din Legea nr. 50/2012 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate doar măsurile prevăzute de literele a), d), e), f) au menirea de profilaxie a fenomenului, restul sunt destinate pentru planificarea măsurilor de prevenire.

Măsurile specifice de prevenire a criminalității organizate prevăzute de pct. a) și d) al art. 9 din Legea nominalizată reiese din noțiunea acestora și prevăd efectuarea analizei cauzelor și condițiilor ce favorizează crearea și activitatea organizațiilor criminale, precum și organizarea companiilor de informare despre fenomenul criminalității organizate, fără specificarea efectuării cărorva acțiuni distincte.

În ce privesc companiile de informare, mass-media poate avea influență atât pozitivă, cât și negativă, asupra percepției publice cu privire la fenomenul criminalității organizate. Din acest motiv, este necesar să fie dezvoltate reguli pentru interacțiunea cu reprezentanții mass-media cu privire la cazurile instrumentate și stabilirea persoanei responsabile în acest sens. Mass-media urmează a fi folosită ca un instrument de menținere a ordinii și echilibrului în societatea afectată de infracțiunea de criminalitate organizată.

Notificarea persoanelor care pot fi atrase în activitatea criminală organizată conform art.10 din același act normativ, reprezintă informarea sub semnătură despre eventualele consecințe ale atragerii în acțiunile ilegale ale grupului sau organizației criminale. Notificarea se operează în privința persoanei care, deși nu este antrenată în activitatea criminală organizată, ține relații permanente sau ocazionale cu membrii grupului sau organizației criminale și care poate deveni participant la activitatea criminală a grupului sau organizației criminale. Notificarea despre posibilitatea atragerii persoanei în activitatea criminală organizată nu implică stabilirea față de aceasta a unor obligații sau restricții în comunicarea de mai departe cu membrii grupului sau organizației criminale, deci nu presupune limitarea drepturilor și libertăților acesteia.[101]

Efectuarea măsurii date de către organele competente ar fi rațional de efectuat doar după finisarea urmăririi penale, deoarece persoanele din contingentul ce urmează a fi notificate ies în vizorul organelor competente în cadrul investigării cauzei penale și comunicarea prematură cu acestea ar împiedica la stabilirea tuturor complicilor.

Monitorizarea preventivă a persoanelor care pot fi atrase în activitatea criminală organizată conform art.11 din Legea nr.50/2012, reprezintă culegerea de informații și date despre comunicările realizate între membrii grupurilor sau organizațiilor criminale și persoana notificată. Monitorizarea preventivă a persoanelor care pot fi atrase în activitatea criminală organizată este inițiată la decizia motivată a conducătorului autorității cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității organizate. Rezultatele monitorizării preventive a persoanelor care pot fi atrase în activitatea criminală organizată sânt raportate în scris, cel puțin o dată pe lună, conducătorului autorității cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității organizate. Persoanele responsabile de monitorizarea preventivă, precum și alte persoane care, în exercitarea obligațiilor de serviciu, au luat cunoștință de informații privind monitorizarea preventivă a persoanelor care pot fi atrase în activitatea criminală organizată sânt obligate să asigure confidențialitatea acestei informații.

Conform aceleiași norme, monitorizarea preventivă este realizată de autoritățile menționate la art. 6 alin. (1) din prezenta lege în domeniile care corespund competențelor prevăzute de Codul de procedură penală.[101]

Chiar dacă și are menirea de profilaxie a fenomenului criminalității organizate aplicabilitatea acestei măsuri lasă de dorit, deoarece, în mare parte, poate fi realizată doar prin măsuri speciale de investigații, care conform Codului de procedură penală sunt efectuate doar în cadrul urmăririi penale, cu mici excepții, și în acest caz subiectul prevenției dispare, fiind puse în funcțiune alte mecanisme procesuale.

Aceiași situație de inaplicabilitate a legii o avem și în privința măsurilor specifice de combatere a criminalității organizate prevăzute de art.12 alin.(3) lit.a) și b) cum ar fi:

- a) încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală;
- b) infracțiunea controlată.

Încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală constă în introducerea, în condițiile prevăzute de lege, a colaboratorilor din subdiviziunile specializate în prevenirea și combaterea crimei organizate sau, după caz, a altor persoane în grupul sau organizația criminală cu scopul de a influența membrii grupului sau organizației criminale să renunțe la activitatea criminală organizată sau la comiterea anumitor infracțiuni, de a racola informatori din cadrul grupului sau organizației criminale, de a deteriora structura grupului sau organizației criminale,

de a redirecționa activitatea criminală a grupului sau organizației criminale, de a dezinforma membrii grupului sau organizației criminale, precum și de a acumula informații despre componența și structura grupului sau organizației criminale, despre intențiile criminale și crimele comise anterior de grupul sau organizația criminală.

Încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală se efectuează în temeiul unei decizii a conducătorului autorității menționate la art. 6 alin. (1) din Lege.[101, art.13]

În corespundere cu prevederile art.14 din Lege, infracțiunea controlată reprezintă comiterea de către persoana încadrată controlat în grupul sau organizația criminală a unei fapte ce prezintă doar semne obiective ale unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, în mod controlat și dirijat de autoritatea prevăzută la art. 6 alin. (1) din Lege, în scopul curmării sau descoperirii infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

Procedura de autorizare a comiterii unei infracțiuni controlate este inițiată de conducătorul autorității cu atribuții în prevenirea și combaterea criminalității organizate, care prezintă procurorului propunerea de aplicare a măsurii specifice de comitere a infracțiunii controlate. Dacă consideră motivată propunerea, procurorul înaintează judecătorului de instrucție un demers privind autorizarea comiterii infracțiunii controlate.

Judecătorul de instrucție examinează propunerea, demersul și materialele prezentate și, printr-o încheiere motivată, autorizează sau respinge demersul privind autorizarea comiterii infracțiunii controlate.

Aceste măsuri, în contextul expus, pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție, dar din păcate Codul de procedură penală nu-l împuternicește pe ultimul cu astfel de atribuții și acestea nu se regăsesc în lista exhaustivă a măsurilor speciale de investigații.

Scopul și sarcinile măsurilor specifice de combatere a criminalității organizate tangențial sunt realizate de măsura specială de investigații, investigația sub acoperire, însă primele sunt modalități de realizare a acțiunilor investigatorului, acțiuni ce ar putea fi autorizate ca măsuri speciale de investigații și separat.

Văzând practica existentă în alte state, în special în România, legislatorul național, operând la 05.10.2023 modificări în Codul de procedură penală prin Legea nr.286/23, Monitorul Oficial nr. 452-454 din 28-11-2023, art. 772, a schimbat esențial conceptul măsurii speciale de investigații, investigația sub acoperire și modul de operare a investigatorului sub acoperire, admitând în art.138¹⁰ alin.(7) Cod de procedură penală comiterea de către acesta a contravenției sau infracțiunii simulate, însă a uitat s-o includă în categoria măsurilor speciale de investigații, dat fiind faptul ca această activitate urmează să fie autorizată de către instanța de judecată și reprezintă în sine o măsură specială de investigații independentă.

Astfel, art.148 alin.(6) Cod de procedură penală al României indică că: „În cazul în care desfășurarea activității investigatorului impune participarea autorizată la anumite activități, procurorul procedează potrivit dispozițiilor art.150 Cod de procedură penală al României”.[37] care prevede modalitatea efectuării metodei speciale de supraveghere și cercetare prevăzută de art. 138 alin.(1) lit.h) Cod de procedură penală al României și anume participarea autorizată la anumite activități, ceea ce prezumă în sine comiterea contravenției sau infracțiunii simulate. Deci, legislatorul român a inclus măsura nominalizată în lista metodelor speciale de supraveghere și cercetare, fapt scăpat/ignorat de cel național.

Analiza acțiunilor ce identifică infracțiunea controlată este identică cu noțiunea infracțiunii simulate și respectiv confirmă inițiativa autorului tezei despre necesitatea includerii măsurii specifice de prevenire a criminalității organizate, infracțiunea controlată, în categoria măsurilor speciale de investigații.

Deci, luând în considerație cele enunțate, opinez despre necesitatea completării listei măsurilor speciale de investigații prevăzută de Codul de procedură penală cu 2 măsuri noi și anume încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea controlată. Codul de procedură penală în art.2 alin.(4) imperativ stabilește că normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.

Novăția data v-a dinamiza procesul de prevenire și combatere a criminalității organizate, precum și v-a determina posibilitatea statului cât mai prompt să intervină la preîntâmpinarea și curmarea activităților prejudiciabile ale organizațiilor criminale.

Aceste măsuri ar permite să fie identificați în termeni cât mai restrânși conducătorii organizațiilor și grupărilor criminale, modalitățile de operare și sfera de activitate ale acestora, rivalitatea între organizațiile criminale, persoanele publice ce contribuie și înlesnesc activitatea prejudiciabilă a asociațiilor criminale, aspectele transfrontaliere și modalitatea acumulării mijloacelor financiare pentru întreținerea organizației, precum și modalitatea legalizării banilor etc.

Planificarea extraprosesuală reprezintă programarea și schițarea diferitor acțiuni, procedee legale manifestate prin studierea cauzelor și condițiilor ce au contribuit și au determinat comiterea infracțiunilor de criminalitate organizată, întreprinderea măsurilor îndreptate spre contracararea acestui fenomen, explicarea populației despre pericolul ce reiese din această activitate criminală, comunicarea riscurilor existente în cazul susținerii și înlesnirii criminalității organizate prin puterea sa distructivă și antisocială ș.a., prevederi legale ce se regăsesc și în art.9 și 12 din Legea 50/2012. În mare parte, ele țin de întreprinderea unor acțiuni în vederea prevenirii și combaterii criminalității organizate. Aceste acțiuni sunt îndreptate spre împiedicarea

răspândirii fenomenului criminalității organizate, precum și minimalizarea numărului de persoane care pot fi atrase la comiterea infracțiunilor de acest gen.

În rezultatul examinării cauzelor penale de criminalitate organizată se identifică punctele slabe și se stabilesc măsuri extraprocesuale cu ajutorul cărora tindem să redresăm situația, să împiedicăm comiterea de noi infracțiuni. Aceste măsuri trebuie să fie în strânsă legătură cu activitatea procesuală, deoarece ele doar se completează una pe altă. Lupta cu criminalitatea organizată nu se deduce doar la tragerea la răspundere a persoanelor vinovate, dar la controlul și nimicirea acestui fenomen.

Destructurarea criminalității organizate se desfășoară prin măsuri concrete, atât de prevenire, cât și coercitive, cu aplicarea sancțiunilor penale. Criminalitatea organizată este înrădăcinată în toate statele, iar lupta împotriva acesteia urmează să-și găsească reflectare în politica penală, venind cu soluții concrete la nivel național.

Astfel: „Prin conceptul de prevenire, se înțelege luarea unor măsuri care să conducă la împiedicarea comiterii crimelor. Conceptul de prevenire și combatere a criminalității comportă două determinări:

1. Prevenirea post-delictuală;
2. Prevenirea pre-delictuală.

Prevenirea post-delictuală desemnează ansamblul de măsuri de resocializare a celor care au suferit o condamnare, luate în temeiul legii, fie de organele de stat competente să pună în executare pedeapsa penală (când pedeapsa se execută în detenție), de organele penitenciare, fie de colective de oameni (când pedeapsa se execută prin muncă), în vederea evitării recidivei.

Prevenirea pre-delictuală, care desemnează un proces social neîntrerupt, care implică un ansamblu de măsuri sociale, luate în temeiul legii de organele de stat, în primul rând de organele M.A.I. și M.J., în strânsă colaborare cu diferite asociații, organizații, în vederea preîntâmpinării și eliminării riscurilor eventuale de comitere de infracțiuni, prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea surselor socio-umane, subiective și obiective, care pot să determine ori să favorizeze comiterea de fapte anti-sociale, măsuri destinate să contribuie în mod esențial la educarea permanentă a tuturor membrilor societății, în spiritul respectării legii penale și a ordinii de drept”.[150]

Prin activitatea de combatere a criminalității înțelegem un ansamblu de măsuri juridico-penale, întreprinse de organele de stat specializate, în temeiul legii, pentru realizarea scopului procesului penal și anume constatarea la timp și în mod complet, a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie sancționată penal, potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.[150]

Prevenirea criminalității înseamnă preîntâmpinarea săvârșirii primare a acelor acțiuni ori inacțiuni umane, pe care societatea le consideră dăunătoare pentru valorile sale, din care motiv aceste comportamente au fost sancționate de legea penală. Obiectivul primordial al prevenirii îl constituie ansamblul de factori, care determină sau favorizează comiterea faptei infracționale. Prevenirea criminalității reprezintă un sistem multilateral de măsuri orientate asupra următoarelor:

- a) Relevării și înlăturării sau reducerii ori neutralizării cauzelor criminalității, a unor tipuri separate ale ei, precum și a condițiilor care o favorizează;
- b) Relevării grupurilor de persoane cu un grad sporit de risc criminal și reducerea acestuia;
- c) Relevării și înlăturării situațiilor din anumite spații geografice sau dintr-un anumit mediu, care motivează sau provoacă nemijlocit comiterea infracțiunilor;
- d) Relevării persoanelor, comportamentul cărora indică asupra posibilității reale de a săvârși infracțiuni, precum și influența corectivă asupra lor.[150]

Ținând cont de instrumentele și recomandările Convenției de la Palermo, legislatorul național a adoptat Legea nr.50 din 22 martie 2012, cu privire la prevenirea și combaterea criminalității organizate. Ca inovație legislativă a definit criminalitatea organizată, activitatea criminală organizată, precum a dat noțiunea de infracțiune transfrontalieră, explicând ce este prevenirea și combaterea criminalității organizate și care sunt măsurile posibile de aplicat în acest sens etc.

Cu regret, legea nominalizată este mai mult moartă de cât vie. Și aceasta se datorează faptului că schimbările în justiție se fac doar pe hârtie. S-a raportat Consiliului Uniunii Europene despre realizarea planului de cooperare UE-Republica Moldova și în special despre armonizarea legislației la capitolul combaterii criminalității organizate, însă despre posibilitatea aplicării acesteia în practică nu se vorbește nimic. Și avem ceea ce avem, măsuri de combatere a criminalității organizate, dar care din păcate, nici una nu a fost implementată în viață.

Aceasta, în mare parte, este meritul organizațiilor criminale, care prin corupere își lobează interesul său legislativ în vederea facilitării activității sale prejudiciabile.

Asemene exemple sunt multiple, dar una din ele a depășit bunul simț și anume atribuirea conducătorului Administrației Naționale a Penitenciarelor cu competența de a decide asupra transferării deținuților dintr-un penitenciar în altul, fără acordul procurorului de caz sau a instanței de judecată care judecă pricina.[34,art.199 alin.(1)] Aceasta se datorează faptului că conducătorul organizației criminale prin intermediul sus numitului, care adeseori se află în slujba

organizației criminale, să poată transfera condamnații, care sunt membrii organizației criminale, dintr-un penitenciar în altul cu scopul controlării acestora.

Logica lucrurilor indică asupra faptului că orice proces penal investigat pe filiera criminalității organizate urmează să fie finalizat cu adoptarea unei soluții procesuale în privința făptuitorilor, totodată fiind analizat și revăzut cadrul legislativ, care să vină cu soluții actualizate, viabile, competente și aplicabile.

Din practică procesuală, luând drept exemplu organizația criminală „Machena”, organizatorul și conducătorul căreia a fost condamnat de justiția din Republica Moldova, se denotă faptul că nerealizarea în timp a ambelor planuri, atât a celui procesual, cât și a celui extraprosesual, influențează negativ asupra aspectului de anihilare a organizației criminale, deoarece nu este de ajuns doar sancționarea penală a membrilor organizației criminale, dar e nevoie de o voință statală/politică, cât și instituțională, care să asigure prin continuitate realizarea obiectivelor propuse, minimalizând astfel riscurile expuse și reluarea activității criminale a organizației criminale, care nu a fost distrusă, dar stopată temporar, timp în care puterea acestei organizații doar a crescut, prin soluționarea impedimentelor ce au dus la condamnarea conducătorului acesteia. [84]

2.3. Mandatul de securitate, acțiune premergătoare caracteristică investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.

Articolul 54 din Constituția R.M. imperativ indică că în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

Totodată, exhaustiv enumeră cazurile când exercitarea drepturilor și libertăților poate fi supuse unor restrângeri și anume:

- în interesele securității naționale;
- în interesele integrității teritoriale;
- în interesele bunăstării economice a țării;
- în interesele ordinii publice;
- în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor;
- în scopul protejării drepturilor, libertăților și demnității persoanelor;
- în scopul împiedicării divulgării informațiilor confidentiale;
- în scopul garantării autorității și imparțialității justiției.[84, p.246]

Deci, în cazul când o cer interesele securității naționale, statul prin pârghiile sale coercitive ar avea posibilitatea de a restrânge unele drepturi și interese ale cetățenilor, în vederea

prevenirii și combaterii acțiunilor prejudiciabile menite să pericliteze securitatea națională și ordinea de drept. Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.[40, art.54 alin.(4)]

Retrospectiva legislației Republicii Moldova la compartimentul securității naționale, până la data de 21.07.2023, ne permitea să facem unele constatări și anume:

Articolul 1 din Legea nr.618/1995 privind securitatea statului, atribuie securitatea statului ca parte integrantă a securității naționale. De asemenea, statuează că, prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupări sau indivizi aparte.[108]

Necesitatea restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către organele securității statului apare în cazul existenței unor amenințări la adresa securității statului. Astfel, articolul 4 din Legea menționată *supra* indica ca amenințări și:

- constituirea de organizații sau grupări ilegale care pun în pericol securitatea statului sau participarea la activitatea acestora;
- cazurile de crimă organizată și/sau corupție, care subminează securitatea statului.

[108]

Fenomenul criminalității organizate, raportat la etapa actuală, s-a globalizat destul de rapid, devenind unul din principalele amenințări în adresa securității naționale. Problema criminalității transfrontaliere prezintă mai multe aspecte și poate fi analizată din diferite perspective. Deci, putem vorbi despre o amenințare în adresa securității naționale datorită spectrului mare de acțiuni criminale comise de organizațiile criminale, cum ar fi traficul ilegal de arme și droguri, traficul de ființe umane și migrația ilegală, coruperea demnitarilor de stat și controlarea resurselor publice, precum și atribuirea aspectului legal mijloacelor financiare obținute pe cale criminală prin introducerea rapidă în circuitul legal.[84, p.246]

Potrivit articolului 1 din Legea nr.753/1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, abrogată prin Legea nr.136/2023 [104] (în continuare – *Serviciu*), acesta este organul de stat specializat în domeniul asigurării securității naționale prin exercitarea tuturor măsurilor adecvate de informații și contrainformații, de culegere, prelucrare, verificare și valorificare a informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni, care constituie, potrivit legii, amenințare internă sau externă pentru independența, suveranitatea, unitatea, integritatea teritorială, ordinea constituțională, dezvoltarea democratică, securitatea internă a statului, societății și cetățenilor, statalitatea Republicii Moldova, funcționarea stabilă a

ramurilor economiei naționale de importanță vitală, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și peste hotarele ei.[109]

În sensul Legii nr.753/1999, Serviciul, în limitele atribuțiilor avea obligația de a obține date informative în interesul asigurării securității Republicii Moldova (art.9) și dreptul de a efectua, în conformitate cu legislația, măsuri speciale de investigații (art.10), însă aceste acțiuni nu pot să limiteze drepturile și libertățile omului, cu excepția cazurilor prevăzute de Constituție și de alte acte legislative (art.4).[109] Deci, în activitatea sa de asigurare a securității naționale de către Serviciu, legislatorul i-a atribuit competențe de obținere a informațiilor prin efectuarea măsurilor speciale de investigații, dat fiind faptul că conform art.6 din Legea nr.59/2012 (redacția până la 05.10.2023) privind activitatea specială de investigații, ofițerii de investigații din cadrul Serviciului erau subiecți care efectuau astfel de măsuri.[107]

Conform art. 132/1 Cod de procedură penală, (redacția până la 05.10.2023) activitatea specială de investigații reprezintă totalitatea de acțiuni de urmărire penală cu caracter public și/sau secret efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în modul prevăzute de cod.

Conform aliniatului (2) al aceluiași articol, măsurile speciale de investigații se dispuneau și se efectuau dacă erau îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor;
- există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege;
- acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.[36]

Legea nr.59/2012 (redacția până la 05.10.2023) privind activitatea specială de investigații, în art.18, pe lângă măsurile speciale de investigații, care erau autorizate de către procuror și judecătorul de instrucție, prevedea trei măsuri speciale de investigații, cum ar fi, chestionarea, culegerea informației despre persoană și fapte, identificarea persoanei, care erau efectuate cu autorizarea conducătorului subdiviziunii specializate[107]. Astfel, doar măsurile speciale de investigații care erau autorizate de către conducătorul subdiviziunii specializate puteau fi efectuate în afara procesului penal și în cazul documentării acțiunilor organizațiilor criminale, până la pornirea urmăririi penale. În opinia mea, acestea erau ineficiente, oferind posibilitate elementului criminal să planifice și să comită acțiunile criminale în detrimentul securității naționale.[84, p.247-248]

Astfel, în articolul „*Limitele mandatului de securitate-expansiunea criminalității organizate ca teme de justificare a mandatului de securitate*”, autorul tezei de doctor constată că, din păcate, legislatorul nu a prevăzut în legislația națională un mecanism specific al organelor securității naționale să reacționeze prompt în asemenea cazuri, dând posibilitate acestuia să documenteze acțiunile prejudiciabile ale organizațiilor criminale până la pornirea urmăririi penale, atribuind acțiunilor date și o tentă de prevenire a comiterii infracțiunilor, etapă uitată în lupta împotriva criminalității.[84, p.248]

Conform articolului enunțat: „Majoritatea țărilor europene au înarmat organele securității naționale în activitatea sa, menită să asigure securitatea națională, cu un mijloc operațional numit **mandat de securitate**, adică posibilitatea efectuării acțiunilor specifice de culegere a informației doar în baza unei autorizări pe o perioadă mai îndelungată de timp.

Analizând legislația la capitol a mai multor țări, precum și practica existentă, se constată eficiența mandatului de securitate, acțiuni autorizate întreprinse în detrimentul unor drepturi și libertăți a cetățenilor, dar care au ca scop primordial asigurarea securității naționale, unul din cel mai important element al statalității și siguranței omenirii.

Ca concluzie a celor expuse, constatăm că apărarea securității naționale reprezintă una din situațiile prevăzute de art.54 din Constituția Republicii Moldova, care permite restrângerea temporară a exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale cetățenilor. În cazul amenințării la adresa securității naționale generate de infracțiuni de criminalitate organizată, pot fi aplicate restricțiile prevăzute de Constituție. Stările de fapt și anume constituirea de organizații sau grupări ilegale care pun în pericol securitatea statului sau participarea la activitatea acestora, precum și cazurile de crimă organizată și/sau corupție, care subminează securitatea statului, sunt constatate ca amenințări la adresa securității naționale și constituie teme legale de inițiere de către organele competente a acțiunilor, care au ca efect și legitimează restrângerea temporară a unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului.

Astfel de acțiuni erau prevăzute de art.18 al Legii nr.59/2012 privind activitatea specială de investigații, dar acestea puteau fi efectuate doar în cadrul urmăririi penale, fapt ce ține de birocrăția procesuală și împiedică acțiunea promptă a organului specializat. Deci, una dintre noviațiile legislative ce urmează de propus legislatorului este instituirea mandatului de securitate. Acest mandat va permite desfășurarea măsurilor speciale de investigații, în afara urmăririi penale, adică va crea condiții optime pentru cunoașterea, prevenirea și înlăturarea amenințărilor, în special a celor orientate contra securității naționale. În prezent, cele mai eficiente măsuri speciale de investigații pot fi desfășurate doar în cadrul urmăririi penale, și doar atunci când a fost deja săvârșită infracțiunea. Scopul activității Serviciului este, în primul rând, prevenirea

faptelor ce pot prejudicia securitatea statului, anticiparea și contracararea acestora prin măsuri non-penale. Mai mult, Serviciul nu dispune de organ de urmărire penală și nu are competență procesuală”.[84, p.248]

Actualmente, legislatorul național dorind să redreseze situația la compartimentul enunțat a efectuat unele modificări în legislația de specialitate și procesuală.

Deci, prin Legea securității statului nr.618 din 31.10.1995, modificată prin Legea nr.260 din 17.08.23, MO355-360/20.09.23 art.627, în vigoare din 20.09.23, a revizuit amenințările ce pot surveni în adresa statului, inclusiv și cele legate de criminalitatea organizată, identificându-le pe ultimele după cum urmează:

- sustragerea, contrabanda, producerea, folosirea, transportarea sau păstrarea ilegală de armament, de muniții, de tehnică de luptă, de substanțe explozive, radioactive, otrăvitoare sau toxice, de droguri, de mărfuri strategice, dacă prin aceasta se aduce atingere intereselor de asigurare a securității statului;

- desfășurarea activității teroriste, sprijinirea, în orice mod, a acestei activități, a altor activități cu caracter extremist, propagarea ideilor și valorilor teroriste și extremiste;

- implicarea în manifestări de corupție a persoanelor cu funcții de demnitate publică, a angajaților din cadrul organelor de ocrotire a normelor de drept și/sau din cadrul autorităților de control, care, în virtutea funcției/statutului, săvârșesc o acțiune sau inacțiune ilegală în interesul sau la indicația unui grup criminal organizat ori a unei organizații criminale sau care au pus în aplicare scheme de fapte coruptibile ce prejudiciază buna funcționare a instituției în care activează ori buna funcționare a ramurilor economiei naționale;

- influențarea proceselor electorale în scopul promovării intereselor altor state, ale entităților anticonstituționale, ale unui grup criminal organizat sau ale unei organizații criminale;

- organizarea migrației ilegale de către un alt stat, de către o entitate anticonstituțională, de către un grup criminal organizat sau organizații criminale cu caracter transnațional;

- constituirea de organizații sau de grupări ilegale, la nivel național sau internațional, aderarea la acestea sau susținerea lor sub orice formă, în scopul desfășurării uneia dintre activitățile menționate la lit. a)–q), precum și desfășurarea secretă a unor asemenea activități de către organizații sau grupuri constituite legal.[108]

După cum se evidențiază, amenințările nominalizate în adresa securității statului parvin de la grupuri sau organizații criminale și sunt comise în interesul acestora, însă legislatorul a exclus amenințarea ca - *cazurile de crimă organizată și/sau corupție, care subminează securitatea statului*, prevăzută de Legea nominalizată, în vigoare până la 20.09.2023, astfel limitându-le la niște manifestări infracționale, care în mare parte nici pe alături nu identifică

întreaga activitate infracțională a organizațiilor/grupărilor criminale care pot să atenteze asupra securității naționale.

În continuare, prin Legea nr.136 din 08.06.23 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, MO204-207/21.06.23 art.358, în vigoare din 21.07.23, a fost abrogată Legea nr.753/1999 [104], și respectiv atribuțiile prin care *Serviciul*, avea obligația de a obține date informative în interesul asigurării securității Republicii Moldova (art.9) prin efectuarea, în conformitate cu legislația, a măsurilor speciale de investigații (art.10).[109]

Totodată, prin Legea nr.179 din 07.07.2023 privind activitatea contrainformativă și activitatea informativă externă[106] în art.9 și respectiv 35, ca novăție legislativă, legislatorul indică care sunt măsurile contrainformative și măsurile informative externe și anume:

Articolul 9. Măsurile contrainformative

(1) În cadrul desfășurării activității contrainformative pot fi realizate următoarele măsuri contrainformative:

1) cu autorizarea directorului Serviciului sau a directorului adjunct împuternicit – identificarea abonatului sau utilizatorului unei rețele de comunicații electronice ori al unui serviciu al societății informaționale;

2) cu mandat judecătoresc:

a) cercetarea domiciliului și/sau, după caz, instalarea în acesta a aparatelor care asigură supravegherea video/audio, fotografierea sau constatarea unor circumstanțe de fapt;

b) supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice;

c) interceptarea comunicărilor;

d) obținerea accesului la informația care se află sau se procesează într-un sistem informatic, pe dispozitive sau echipamente de comunicații și/sau monitorizarea acesteia;

e) colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;

f) reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale;

g) înregistrarea video/audio a conținutului comunicărilor;

h) blocarea accesului la rețelele de comunicații electronice pentru un sistem informatic, un dispozitiv sau un echipament ori pentru o societate informațională, blocarea unor servicii de comunicații electronice;

i) ridicarea operativă;

j) obținerea accesului la informația financiară sau monitorizarea tranzacțiilor financiare;

k) urmărirea vizuală și/sau documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea ori urmărirea prin sistemul de poziționare globală sau prin alte mijloace tehnice.

(2) Lista măsurilor indicate la alin.(1) este exhaustivă și poate fi modificată sau completată doar prin lege. [106]

Articolul 35. Măsurile informative externe

Serviciul și Ministerul Apărării sunt în drept să creeze, să achiziționeze, să dețină și să utilizeze tactici, metode, mijloace și surse specifice pentru planificarea, culegerea, verificarea, evaluarea, prelucrarea analitică, stocarea, păstrarea și valorificarea informațiilor necesare realizării activității informative externe.[106]

Autorul tezei supune criticii prevederile legale ce țin de măsurile contrainformative și informative externe, dat fiind faptul că nu pot fi identificate de către legislatorul național aceleași măsuri cu noțiuni diferite. Astfel, observăm că măsurile contrainformative sunt aceleași măsuri speciale de investigații prevăzute de Codul de procedură penală și Legea nr.59/2012 privind activitatea specială de investigații.

Asupra securității naționale se atentează prin acțiuni ce îmbracă straia infracțiunilor, fapt ce determină reglementarea procesuală a activității organului competent.

Conform art.1 din Legea nr.136/23 scopul activității Serviciului constituie asigurarea securității interne și externe a statului, apărarea ordinii constituționale, contribuirea la apărarea sistemului economic național și la asigurarea capacității de apărare a statului, combaterea terorismului și a altor amenințări la adresa securității statului, cu utilizarea mijloacelor preventive și speciale de natură nonmilitară.

Deci, scopul activității serviciului se materializează nu doar prin acțiuni de acumulare a informației, dar în primul rând prin acțiuni de combatere a amenințărilor apărute la adresa securității naționale, fapte realizate prin politica penală a statului cu respectarea normelor procesuale.

Redenumire măsurilor speciale de investigații în măsuri contrainformative este lipsită de logică juridică și are ca scop evitarea cadrului procesual de aplicare a acestora și a controlului efectuat de procuror. Unica soluție ce urma să fie clarificată de legislator, până la operarea modificărilor criticate, este etapa când puteau fi aplicate măsurile speciale de investigații în cadrul procesului penal, adică sancționarea aplicării acestora ca acțiuni premergătoare până la pornirea urmăririi penale. În scopul asigurării unui control efectiv asupra aplicării măsurilor ce au ca efect și legitimează restrângerea temporară a unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului societatea contemporană tinde spre codificarea legislației sale, dar nu spre crearea haosului normativ (prevederea normelor procesuale de legi speciale).

Mai mult ca atât, activitatea contrainformativă este bazată pe activitatea secretă a organului abilitat prin folosirea, în mare parte, a persoanelor infiltrate, măsură ce nu se regăsește

în lista celor contrainformative prevăzute de lege, dar care după părerea autorului este una primordială.

Articolul 35 din Legea nr.179/23 este o normă de blanchetă, dar totodată nu indică ce act legislativ/departamental ar prevedea lista măsurilor informative externe și care este modalitatea de aplicare a acestora și cine le autorizează, astfel catalogându-se ca o normă neclară și interpretativă.

În contextul celor enunțate, e important de menționat că art.57² Cod de procedură penală indică imperativ că: „În cadrul procesului penal pot efectua măsuri speciale de investigații doar ofițerii de investigații care activează în cadrul procuraturilor specializate, al Ministerului Afacerilor Interne, al Centrului Național Anticorupție, al Serviciului Vamal, al Serviciului Fiscal de Stat și al Administrației Naționale a Penitenciarelor”. [36]

De asemenea și art.6 din Legea nr.59/2012 indică că: „Activitatea specială de investigații se efectuează de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate din cadrul ori subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării, Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Serviciului Vamal, Serviciului Fiscal de Stat și Administrației Naționale a Penitenciarelor”. [107]

Astfel, normele nominalizate *supra* indică că ofițerii de informații și securitate nu au statut de ofițeri de investigație și activitatea specială de investigații nu poate fi efectuată de ofițerii din cadrul SIS.

Totodată, art.279 alin.(1) lit.d) Cod de procedură penală notează că Serviciul de Informații și Securitate este organ de constatare pentru infracțiunile ale căror prevenire și contracarare îi sânt atribuite prin lege. Norma indicată prin coroborare cu prevederile art.134 alin.(2) Cod de procedură penală care prevede că: „Prin derogare de la prevederile alin. (1), măsurile speciale de investigații prevăzute la alin. (1) pct. 2) lit. a) și g) pot fi dispuse și efectuate din momentul începerii procesului penal”, punctează că SIS ca organ de constatare, din momentul pornirii procesului penal, poate efectua măsuri speciale de investigații, însă în realitate nu este subiect înzestrat cu astfel de competențe. Deci, asistăm în cazul în care modificările recente ale Codului de procedură penală nu au fost efectuate în coroborare cu normele procesuale existente, creând neînțelegeri la compartimentul dat, mai mult ca atât, art.7 alin.(1¹) din Legea nr.159/2016 cu privire la procuraturile specializate statuează că pe perioada detașării la procuraturile specializate, ofițerii de informații și securitate obțin statutul de ofițeri de investigații [105], fapt neprevăzut de legea procesuală penală și cea specială. Aceste neclarități indică la necesitatea modificării legii procesuale penale, cu includerea SIS în rândul organelor împuternicite de a efectua măsuri speciale de investigații.

Problematică din punct de vedere funcțională este și procedura de autorizare a măsurilor contrainformative de către Curtea de Apel Chișinău, precum și procedura de examinare a recursului împotriva încheierii privind respingerea demersului pentru emiterea mandatului judecătoresc și încheierii privind declararea ilegalității desfășurării măsurii contrainformative de către Curtea Supremă de Justiție, dat fiind faptul că organelor judiciare nominalizate nu le sunt atribuite prin legea procesuală și cea specială astfel de competențe.

Reieșind din cele expuse, concluzionez că legislația procesuală penală urmează să fie înarmată cu o instituție nouă denumită mandatul de securitate națională, care ar putea fi o novație procesuală capabilă să facă lumină la compartimentul acțiunilor premergătoare începerii urmăririi penale și aplicării măsurilor speciale de investigații la etapa pornirii procesului penal în cazul investigării infracțiunilor contra securității statului, de criminalitate organizată, de corupție la nivel înalt, cu caracter terorist, de spălare a banilor și de finanțare a terorismului. Ar fi acel instrument procesual care reieșind din gravitatea și complexitatea cauzelor instrumentate ar permite examinarea acestora obiectiv, multilateral și sub toate aspectele, fiind o acțiune premergătoare care definitivează principiul legalității la etapa pornirii urmăririi penale.

Deci, conform părerii autorului, mandatul de securitate națională reprezintă un procedeu probatoriu complex, inclus în categoria actelor premergătoare pornirii urmăririi penale, prin care pot fi autorizate și efectuate măsurile speciale de investigații prevăzute de art.134 Cod de procedură penală până la începerea urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor contra securității statului, de criminalitate organizată, de corupție la nivel înalt, cu caracter terorist, de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

Important e de menționat că termenul de autorizare a măsurilor speciale de investigații autorizate în cadrul mandatului de securitate urmează să fie extins până la 90 de zile, reieșind din gravitatea și complexitatea cauzelor investigate, care poate fi prelungit motivat cu 90 de zile, pe un termen nu mai mare de doi ani, iar în cazul utilizării investigatorului sub acoperire pe un termen nu mai mare de trei ani.

Practica țărilor europene, îndeosebi a României arată că, inițierea mandatului de securitate se face printr-o cerere motivată adresată de către conducerea organului competent Procurorului General, care la rândul său, personal, sau prin intermediul unui procuror împuternicit, în cazul în care constată că cererea este motivată, înaintează un demers președintelui Curții Supreme de Justiție. Acesta transmite demersul înaintat spre examinare unuia din judecătorii desemnați în acest sens, care admite sau, după caz, respinge demersul.[84, p.248-249]

În cazul în care judecătorul constată că solicitarea este justificată și activitățile specifice culegerii de informații, care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului, se efectuează numai în situațiile în care:

- a) nu există alte posibilități ori sunt posibilități limitate pentru cunoașterea, prevenirea sau contracararea riscurilor ori amenințărilor la adresa securității naționale;
- b) acestea sunt necesare și proporționale, date fiind circumstanțele situației concrete;
- c) a fost obținută autorizația prevăzută de lege[110, art.14 alin.(1)], dispune autorizarea, prin încheiere motivată, care trebuie să cuprindă:
  - a) denumirea instanței, data, ora și locul emiterii;
  - b) date și informații din care să rezulte existența unei amenințări la adresa securității naționale, prin prezentarea faptelor și circumstanțelor care justifică măsura;
  - c) activitățile specifice autorizate;
  - d) identitatea persoanei care este afectată de activitățile specifice, prin restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, dacă aceasta este cunoscută;
  - e) organele care efectuează activitățile autorizate;
  - f) persoanele fizice sau juridice care au obligația de a acorda sprijin la executarea activităților autorizate;
  - g) precizarea locului sau a localităților în care se vor desfășura activitățile autorizate, dacă acestea sunt cunoscute;
  - h) durata de valabilitate a autorizației.[110, art.17 alin.(1)]

Tot judecătorul emite un mandat cuprinzând activitățile specifice autorizate și durata de valabilitate a autorizației.[110, art.17 alin.(1)]

Deci, „*Mandatul de securitate națională*” este o denumire generică care implică două acțiuni distincte:

- a) Acordarea unui mandat de către judecătorul de drepturi și libertăți pentru activitățile de culegere a informațiilor care pot restrânge anumite drepturi și libertăți cetățenești;
- b) Autorizarea, prin încheiere motivată, a procedurii specifice de culegere a informațiilor.[145, p.7]

Durata de valabilitate a autorizării activităților este cea necesară pentru desfășurarea acestora, dar nu mai mult de 6 luni. Autorizarea poate fi prelungită în aceleași condiții, pentru motive temeinic justificate, fiecare prelungire neputând depăși 3 luni. Durata maximă a autorizărilor cu privire la aceleași date și informații din care să rezulte existența unei amenințări la adresa securității naționale este de doi ani. Activitățile specifice încetează înainte de expirarea

duratei pentru care au fost autorizate, îndată ce au încetat motivele care le-au justificat.[110, art. 17 alin. (4)]

Judecătorul poate dispune distrugerea materialelor obținute din activitatea de culegere a informațiilor dacă consideră că nu se mai impune continuarea activităților. În termen de maximum 7 zile de la solicitare, o copie a procesului-verbal privind distrugerea se transmite judecătorului.[110, art. 19 alin. (3)]

Atunci când întârzierea obținerii autorizării ar prejudicia grav finalitatea activităților specifice necesare, acestea se pot efectua cu autorizarea procurorului, pe o durată de maximum 48 de ore, urmând ca autorizarea judecătorului să fie solicitată de îndată ce există posibilitatea, dar nu mai târziu de expirarea acestui termen. Judecătorul se pronunță asupra cererii de îndată. [110, art. 17 alin. (1)]

Legislația, de asemenea, obligă organele cu atribuții în domeniul culegerii de informații să îl informeze în scris pe Procurorul General despre rezultatul activităților autorizate prin mandat și despre măsurile luate, conform legii.

Datele și informațiile de interes pentru securitatea națională, rezultate din activitățile autorizate, dacă indică pregătirea sau săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, sunt reținute în scris și transmise organelor de urmărire penală, însoțite de mandatul emis pentru acestea, la care se adaugă propunerea de desecretizare, după caz, totală sau în extras, potrivit legii, a mandatului. Convorbirile și/sau comunicările interceptate, redactate în scris, și/sau imaginile înregistrate se transmit organelor de urmărire penală în integralitate, însoțite de conținutul digital original al acestora.[110, art. 21 alin. (1)]

În cazul în care datele și informațiile rezultate din activitățile autorizate nu sunt suficiente pentru sesizarea organelor de urmărire penală și nici nu justifică desfășurarea în continuare de activități de informații cu privire la acea persoană, din dispoziția conducătorului organului de stat cu atribuții în domeniul securității naționale se dispune notificarea persoanei ale cărei drepturi sau libertăți au fost afectate prin activitățile autorizate, cu privire la activitățile desfășurate față de aceasta și perioadele în care s-au desfășurat.[110, art. 20 alin. (2)]

Există, deci, o obligativitate de înștiințare a persoanelor vizate, pentru a le da dreptul să se adreseze organelor abilitate dacă simt că drepturile și libertățile lor au fost lezate. Există, într-adevăr, câteva excepții pentru care nu se poate informa persoana supusă activității de culegere a informației și, numai pentru o perioadă de timp, excepțiile trebuind a fi bine motivate și explicate. Prin urmare, emiterea de către judecătorul anume desemnat de președintele Curții Supreme de Justiție a mandatului, are caracterul unei garanții legale cu privire la respectarea

drepturilor și libertăților fundamentale în activitatea de informații, garanție suplimentară de imparțialitate.[84, p.250]

O procedură asemănătoare cu cea românească este prevăzută și de Legea Republicii Moldova nr. 179/23 privind activitatea contrainformativă și activitatea informativă externă prin care se descrie procedura autorizării măsurilor contrainformative, însă care după părerea autorului tezei urmează să fie adusă în concordanță cu legislația procesuală și specială existentă până la 05.10.2023, adică până la data când au fost efectuate modificări în C.P.P. la compartimentul măsurilor speciale de investigații și în legislația specială ce ține de organele securității statului și metodele de activitate ale acestora, adică activitatea contrainformativă să fie realizată prin măsuri speciale de investigații în cadrul procesului penal, fiind autorizate prin mandat de securitate.

Legislatorul național anterior a avut mai multe tentative să modifice legislația de specialitate prin introducerea conceptului de mandat de securitate, adică efectuarea măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal, însă în ambele cazuri, în 2014 și 2017, Comisia de la Veneția a emis avize consultative, venind cu recomandările de rigoare.

Mai mult, „prin scrisoarea din 30 iunie 2016, autoritățile Republicii Moldova au solicitat avizul Comisiei de la Veneția pe marginea Proiectului pentru modificarea și completarea legislației Republicii Moldova cu privire la “mandatul de securitate” (*Legea nr. 281 din 9 iulie 2014*), (avizul nr. 878/2017 de la Veneția din 14 martie 2017).

Proiectul de Lege nr.281 din 9 iulie 2014 a fost elaborat de experții Ministerului Justiției, în comun cu Direcția Drepturile Omului (DDO) din cadrul Direcției Generale Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) a Consiliului Europei pentru a îmbunătăți cadrul juridic național de protecție a „securității statului” și de combatere a extremismului. Ulterior, a fost înregistrat ca inițiativă legislativă în iulie 2014, și a fost discutat în primă lectură de către Parlamentul Republicii Moldova. Proiectul de lege are drept scop stabilirea unei proceduri care să-i permită Serviciului de Informații și Securitate să desfășoare activități speciale de investigații în afara cadrului penal (prin „mandat de securitate”) justificat de un procuror și emis de un judecător, având acces explicit la secretul de stat. La baza elaborării acestui proiect de lege stă hotărârea CEDO (din 14 septembrie 2009) în cazul Iordachi și alții versus Republica Moldova,[88] în care Curtea a constatat că „...sistemul supravegherii secrete în Republica Moldova este, cel puțin, folosit în exces, ceea ce se poate datora în parte garanțiilor inadecvate conținute în lege”. Mai exact, Curtea a conchis că legea moldovenească nu oferă protecție adecvată împotriva abuzului de putere din partea statului în domeniul interceptărilor telefonice și că atingerea drepturilor solicitantului în temeiul articolului 8 nu se găsește în „corespondere cu legea”.

În legătură cu mandatul de securitate, Comisia de la Veneția a intervenit cu următoarele recomandări:

a) prevederea condițiilor suficiente de clare și precise pentru autorizarea judiciară a mandatului de securitate, solicitând, printre altele, indici concreți privind activitatea criminală, suspiciuni rezonabile și o definiție mai îngustă a categoriilor de persoane vizate de investigația specială în baza mandatului de securitate;

b) specificarea circumstanțelor pentru autorizarea de urgență și prevederea termenului rezonabil pentru revizuirea ulterioară de către judecător;

c) specificarea mai corespunzătoare a motivelor de amânare a înștiințării persoanei vizate de un mandat de securitate și consolidarea garanțiilor aferente, inclusiv prin mecanisme adecvate pentru revizuirea periodică a deciziei de neînștiințare și a unui drept efectiv de a contesta această decizie, precum și decizia de a emite mandatul de securitate”.[123]

În Avizul din 2014, Comisia de la Veneția a considerat drept „*explicabil*” faptul că Republica Moldova „*dorește să asigure un mecanism de investigații de securitate în afara cadrului anchetei penale*” (alin. 25). În același timp, Comisia a subliniat faptul că introducerea mandatului de securitate comportă riscul subminării garanțiilor existente aplicabile investigării infracțiunilor, creând riscul ca garanțiile mai slabe care însoțesc investigațiile de securitate să poată fi utilizate pentru a ocoli garanțiile mai puternice pentru investigațiile penale obișnuite (alin. 26). O alta problemă conexasă a fost dacă materialele colectate prin intermediul unor investigații de securitate pot fi incorporate în urmărirea penală și, dacă da, sub rezerva căror garanții.[7, p.10, pct.37]

Totodată, Comisia de la Veneția statuează că, nu este suficient, într-un stat democratic guvernat de statul de drept, ca organele de aplicare a legii sau de securitate să considere cu adevărat că o anumită persoană este angajată într-un comportament interzis. Trebuie să existe indici concreți înainte de a putea iniția investigarea vreunei infracțiuni sau, cel puțin, o activitate infracțională.[7, p.7, pct.24]

În ambele avize ale Comisiei de la Veneția se discută de măsuri speciale de investigații care urmează să fie efectuate în cadrul mandatului de securitate, dar nici de cum de măsuri contrainformative, mai mult ca atât, din recomandări reiese că garantarea minimă a drepturilor persoanei împotriva abuzurilor reprezentanților statului poate fi garantat doar în limitele procesualității, unde regulile de aplicare asigură legalitatea acțiunii.

Soluția ce ar împăcă atât organele de aplicare a normelor de drept și de informații, cât și societatea civilă, reprezentată de diferite instituții/organizații este autorizarea mandatului de securitate până la pornirea urmăririi penale ca act premergător după înregistrarea sesizării despre

comiterea infracțiunii, adică odată cu declanșarea procesului penal, practică aplicată cu succes de către organele competente ale Italiei, Lituaniei ș.a. Acest fapt va permite ca urmărirea penală să fie pornită în baza probelor pertinente și concludente ce materializează bănuiala rezonabilă.

În context, trebuie de arătat că, fără posibilitățile oferite de mandatul de securitate națională, organele de informații nu ar putea pătrunde în clandestinitatea și conspirativitatea specifică săvârșirii faptelor ce pot pune în pericol securitatea națională[146, p.465], dar chiar dacă ar putea prin intermediul instrumentelor procesuale existente, aceasta ar permite infractorilor să fie cu un pas mai înaintea organelor competente. Anume aceste circumstanțe determină completarea legislației procesual penale autohtone cu un procedeu probatoriu nou, cum este mandatul de securitate.

Tendința criminalității organizate constă în atribuirea unui aspect legal acțiunilor infracționale, care în esența lor au doar un scop: obținerea ilegală a profiturilor, care pot fi obținute din comiterea diferitor infracțiuni, însă mijloacele financiare acumulate urmează să fie folosite de către conducătorul acesteia în interesele organizației criminale și susținerea lumii criminale, cât și în interes personal.[84, p.250-251]

Scopul organizațiilor criminale este de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și a realizării de interese economice, financiare și politice. Scopul suprem al oricărei organizații criminale este de a conduce sau controla din umbră statul/sau cel puțin o parte din el.[19, p.574]

În concluzie, în articolul „*Limitele mandatului de securitate-expansiunea criminalității organizate ca teme de justificare a mandatului de securitate*”, autorul tezei de doctor constată că, „Criminalitatea organizată este o lume paralelă a statului de drept, unde în comparație cu ultimul, cuvântul conducătorului și indicațiile acestuia, care sunt chiar și nescrise, se respectă și se execută în volum deplin, fapt ce demonstrează ambiționalitatea și reușita organizațiilor criminale.

Dacă facem o analiză criminalistică a sferelor de activitate statală și socială, interesul organizațiilor criminale persistă acolo unde este putere și pot fi obținute dividende financiare. Aceasta se face în mare parte prin coruperea politicului și demnitarilor de stat pentru lobarea intereselor sale criminale, mecanism cu ajutorul cărora se modifică legi, se creează platforme convenabile de folosire a resurselor publice (atât materiale, cât și financiare), se defavorizează activitatea organelor de drept competente în combaterea acestui flagel, se creează un climat de nesiguranță pentru populație. Aceste acțiuni se întâmplă în mare parte în țările care sunt în curs de tranziție, unde există probleme de ordin politic, social și economic, unde activitatea criminală a organizațiilor criminale este ca un „bonus” pentru guvernanți, iar contracararea acțiunilor

prejudiciabile ale acestora practic este imposibilă, vorba proverbului „Peștele se prinde greu în apă tulbure”.

Dimensiunile crimei organizate în procesul globalizării și activitatea acesteia reprezintă un risc mare la adresa securității naționale, ceea ce impune elaborarea unei strategii adecvate, bazate pe analiza activității organizațiilor criminale și tendințelor dezvoltării acestei caracatițe, dar în primul rând, a unui mecanism eficient de cunoaștere, prevenire și înlăturare a amenințărilor în adresa securității naționale, cum ar fi mandatul de securitate națională.

Acest mandat nu poate fi catalogat ca o armă necontrolată în mâinile Serviciului de Informații și Securitate, ca în cazul măsurilor contrainformative, dar un scut menit să protejeze securitatea națională, mai mult ca atât, poate fi supus controlului parlamentar, a Procuraturii Generale și celui judiciar”. [84, p.251]

2.4. Concluzii la Capitolul 2

Cercetarea infracțiunilor este, în esența sa, un sistem de activitate complicată, dat fiind faptul că această activitate include în sine activitatea criminalistică bazată pe procedura penală și pe alte științe. Scopul acestei activități constă în depistarea, fixarea, interpretarea și utilizarea probelor referitoare la faptele prejudiciabile, descoperirea infracțiunilor și tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate, protejarea persoanelor, societății și a statului de infracțiuni. [61, p.13]

Materialele analizate în prezentul capitol ne permit a concluziona că până la începerea urmăririi penale identificăm o fază distinctă care demarează odată cu înregistrarea sesizării despre comiterea infracțiunii.

Faza dată este destinată verificării alegațiilor expuse în sesizarea despre comiterea infracțiunilor și acumulării materialului probant în vederea identificării uneia din soluțiile prevăzute de art.274 Cod de procedură penală și anume pornirea sau refuzul pornirii urmăririi penale, fapt determinat de principiul legalității procesului penal.

Faza dată este limitată de un termen și anume 45 de zile, care poate fi prelungit în cazul unei cercetări incomplete, în interiorul căruia pot fi efectuate acțiuni premergătoare și anume acelea ce nu necesită autorizarea necesară și nu aduc careva limitări drepturilor și intereselor cetățenilor.

Prin derogare legislatorul a venit cu modificări ce permit efectuarea în cadrul fazei premergătoare începerii urmăririi penale a unor măsuri speciale de investigații, cum ar fi identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice și culegerea de informații.

Modificarea operată oferă o plus valoare posibilității date și anume de a efectua măsuri speciale de investigații în cadrul procesului penal, fapt ce va contribui la efectuarea acesteia obiectiv, multilateral și sub toate aspectele, mai mult ca atât, cred că va deschide calea aplicării măsurilor speciale de investigații până la începerea urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor contra securității statului, de criminalitate organizată, de corupție la nivel înalt, cu caracter terorist, de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, datorită pericolului sporit ce amenință distructiv societatea contemporană și necesitatea unei anchetări prompte și profesionale.

În vederea realizării celor invocate propunem ca novație legislativă mandatul de securitate națională, care reprezintă un procedeu probatoriu complex, ce face parte din categoria actelor premergătoare pornirii urmăririi penale, prin care pot fi autorizate și efectuate măsurile speciale de investigații prevăzute de art.134 Cod de procedură penală până la începerea urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor nominalizate mai sus.

Totodată, cercetarea realizată a stabilit unele aspecte problematice la aplicarea măsurilor specifice de combatere a criminalității organizate încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea controlată, dat fiind faptul că efectuarea acestora poate fi autorizată doar de către judecătorul de instrucție, care este lipsit de competență legală în acest sens.

În vederea redresării situației create venim cu propunerea includerii măsurilor specifice de combatere a criminalității organizate încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea controlată în categoria măsurilor speciale de investigații, efectuând modificările necesare în Codul de procedură penală și Legea nr.59/12 privind activitatea specială de investigații.

Aceste măsuri speciale de investigații noi sunt actuale, pasibile să ofere soluții reale în prevenirea și combaterea criminalității organizate și pot să contribuie la valorificarea în volum deplin a măsurii speciale de investigații, investigația sub acoperire.

În final, concluzionăm că echitatea procesuală a participanților la proces poate fi garantată doar în cazurile când procedeele de acumulare a probelor sunt stabilite de legislația procesual penală, nefiind lăsate careva breșe în procedura de efectuare a acestora, atunci când norma procesuală la acest capitol este previzibilă, clară și codificarea lor nu lasă loc de interpretare.

3. Urmărirea penală în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată

3.1. Planificarea procesuală a acțiunilor de urmărire penală în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată. Indicațiile procurorului, necesitatea și importanța acestora.

Planul de urmărire penală, deși nu reprezintă o instituție reglementată de Codul de procedură penală, este un element indispensabil în cadrul unei anchete penale, inclusiv și în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.

Planul de urmărire penală reprezintă în esența sa programarea și schițarea principalelor modalități de acumulare a probatoriului în cazul concret. Acesta va trebui să prevadă versiunile comiterii infracțiunii și să vizeze, în primul rând, efectuarea acelor acțiuni de urmărire penală, care să faciliteze la acumularea rapidă a masei probatorii și descoperirea infracțiunii.

Practica de cercetare a infracțiunilor conturează că principalele reguli, cărora trebuie să corespundă un plan de urmărire penală sunt: individualitatea, realitatea și mobilitatea sau dinamismul.

Astfel: „Principiul individualității planificării activității de urmărire penală presupune că la realizarea unui plan de investigare să se țină cont de natura și caracterul infracțiunii. Atât timp cât infracțiunea reprezintă un eveniment individual prin mijloacele și metodele de comitere, individualitatea persoanelor implicate, împrejurările de timp și de loc în care s-a activat, scopul urmărit, este important de a menționa că planificarea trebuie să se efectueze individual pentru fiecare cauză în parte. Chiar dacă pornim de la aceea că unele infracțiuni, după caracterul săvârșirii, sunt specifice anumitor autori, fenomen exploatat pe larg în criminalistică la identificarea făptuitorilor, cercetarea unei fapte concrete nu poate să se desfășoare după un plan-șablon, deoarece în fiecare caz aparte împrejurările, ce constituie obiectul probațiunii, vor fi diferite și, respectiv, activitățile necesare pentru stabilirea lor.

Principiul realității planificării activității de urmărire penală are în vedere, în primul rând, intuirea sarcinilor care decurg obiectiv din versiunile elaborate și, în rândul al doilea, prevederea în plan a activităților realizabile din punctul de vedere al posibilităților de care dispun la moment teoria și practica criminalistică și organul respectiv. Elaborarea versiunilor implică, afară de formularea presupunerilor, un proces de analiză logică în vederea determinării problemelor necesare a fi clarificate pentru confirmarea sau infirmarea acestora, respectiv, a sarcinilor activității de cercetare. Pentru fiecare sarcină din plan se vor prevedea activități de urmărire

penală, care să fie realizabile, în caz contrar planul va avea un caracter abstract, ireal și în consecință - inaplicabil.

Principiul mobilității, cunoscut și sub denumirea de principiul dinamismului, reprezintă a treia regulă, potrivit căreia planul de urmărire penală trebuie să fie adaptabil la situațiile modificabile ale cercetării cauzei. De obicei, planul de urmărire penală a unei infracțiuni se întocmește în baza datelor limitate de care dispune organul de urmărire penală la etapa incipientă de cercetare. La această etapă nu pot fi prevăzute toate versiunile posibile și acțiunile care trebuie întreprinse. Un atare plan poate direcționa activitatea de urmărire penală doar temporar, pentru o anumită etapă a cercetărilor. În raport cu diversele aspecte apărute, el va fi renovat prin formularea unor versiuni noi, și a unor activități suplimentare de cercetare”. [134, p.2]

Conform prevederilor art.52 din Codul de procedură penală, procurorul în activitatea sa exercită nemijlocit urmărirea penală, conduce personal urmărirea penală și controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală, precum și decide excluderea din dosar a probelor obținute conform prevederilor art. 94 alin.(1) din Codul de procedură penală. Deci, din atribuțiile sale rezultă că acesta se află în vârful piramidei procesuale și este subiectul responsabil de urmărirea penală.

Art. 52 alin.(1) pct.14) din Codul de procedură penală stipulează că, în cadrul urmăririi penale procurorul dă indicații în scris cu privire la efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații în vederea căutării persoanelor care au săvârșit infracțiuni. Indicațiile date sunt obligatorii pentru ofițerul de urmărire penală.

Astfel, conform prescripțiilor legale expuse comunicarea procesuală a procurorului cu organul de urmărire penală se efectuează prin indicații. Aceste indicații nu apar întâmplător, ci rezultă din planificarea care urmează a fi realizată de către procuror sau după caz de organul de urmărire penală în vederea asigurării integrității materialului probant și acumulării acestuia, fapt ce va permite verificarea versiunilor înaintate despre comiterea infracțiunii.

Deci, deși nu este prevăzut în C.P.P., planul de urmărire penală este izvorul indicațiilor procesuale, instrument prin care procurorul își realizează atribuțiile sale procesuale în cadrul procesului penal.

Prin prisma art.2 alin.(1) din Codul de procedură penală, care prevede că: „Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod”, concluzionăm despre necesitatea codificării conceptului procesual cum este Planul de urmărire penală, precum și a definirii instrumentului de materializare a acestuia cum sunt indicațiile procesuale, fapt ce va contribui la armonizarea legislației procesuale penale sub aspectul previzibilității și aplicării unilaterale a

normelor de drept și va determina respectarea termenului rezonabil al urmăririi penale, deoarece instrumentul dat contribuie la aceea ca acțiunile de urmărire penală să nu fie haotice, dar planificate, ordonate după necesități și logică criminalistică.

Infraționalitatea examinată prezintă anumite particularități care fac ca administrarea probatoriului să întâmpine un anumit grad de dificultate, pentru că suspecții din astfel de cauze știu să-și acopere urmele foarte bine, folosesc persoane interpușe pentru a se sustrage de la răspunderea penală în cazul deconspirării activității lor, creează o aparență de legalitate cu ajutorul unor specialiști în domeniu, folosesc în activitatea infrațională un număr cât mai mare de societăți comerciale tip fantomă, pentru a se îngreuna eventuala urmărire a fluxurilor financiare obținute pe cale criminală, și, nu în ultimul rând, deseori se bazează pe sprijinul unor funcționari ai statului în demersurile infraționale.[83, p.41]

După ce organul de urmărire penală a fost sesizat conform modalităților reglementate de Codul de procedură penală, îndeplinindu-se condițiile de fond și de formă, se va trece la următorul pas, și anume demararea anchetei penale propriu-zise.[83, p.41]

Anume în momentul dat apare necesitatea planificării de mai departe a acțiunilor de urmărire penală de către organul care exercită urmărirea penală. Planul este întocmit de către procuror sau după caz de către ofițerul de urmărire penală și urmează a fi coordonat cu procurorul ierarhic superior sau, în cazul conducerii urmăririi penale, de către procurorul de caz.

Planul de urmărire penală poate căpăta diferite forme, important ca acesta să conțină cel puțin următoarele puncte:

1. versiunile existente referitoare la comiterea infracțiunii, în dependență de care sunt aprobate măsurile tactice de examinare a cazului;
2. expunerea acțiunilor procesuale necesare de a fi întreprinse;
3. obiectivele;
4. riscurile/problematica;
5. soluțiile.[83, p.42]

Versiunile în esența lor sunt niște deducții logice ale persoanei ce efectuează urmărirea penală referitoare la fapta cercetată. Prin ele se materializează principiul individualității planificării activității de urmărire penală.

La înaintarea versiunilor trebuie de ținut cont de circumstanțele obținute la pornirea urmăririi penale și anume de persoanele implicate și cele care aparent nu au careva tangențe cu cazul examinat, de apartenența persoanelor la anumite grupări criminale, de modul de operare și mijloacele folosite, de ideologia și pregătirea lor, aria comiterii infracțiunii.

Versiunile fiind elaborate în planul de urmărire penală servesc drept niște porniri, care urmează să fie verificate prin intermediul acțiunilor de urmărire penală. Elaborarea versiunilor nu se face într-un context abstract, doar prin folosirea unui proces de gândire, ci trebuie să aibă la bază declarații ale persoanelor care pot avea, sau au, cunoștințe despre faptă, eventuale urme găsite la locul faptei, declarații ale victimei etc., deci unele date concrete care pot fi punctul de pornire a unor presupuneri, în care se folosește logica în mod cât mai obiectiv. Este recomandabil ca, de la început, să se elaboreze mai multe versiuni, care apoi să fie verificate în paralel, prin analiza comparativă a probelor, a faptelor rezultate din probele existente. O verificare succesivă a versiunilor este mai puțin eficientă întrucât s-ar pierde din eventualele probe, iar reluarea verificării de versiuni care s-au aflat în așteptare, ar îndepărta verificarea de momentul în care probele ar fi prezente, iar memoria celor care ar putea da detalii s-ar putea altera datorită trecerii timpului.[143, p.1]

În final, una din versiuni se confirmă, ea devenind adevăr și obiectul investigațiilor.

În cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată versiunile înaintate urmează să stabilească cercul de persoane ce au pregătit și comis infracțiunea, care sunt participanții la comiterea infracțiunii, existența organizației criminale sau a grupurilor criminale, precum și apartenența făptuitorilor la ele. Spre exemplu în cazul omorului unei autorități criminale ar putea fi înaintate următoarele versiuni:

- omorul a fost comandat unui killer de către conducătorul unei organizații criminale concurente cu scopul preluării afacerii, din motivul existenței datoriei etc.;
- omorul a fost organizat de către conducătorul unei organizații criminale concurente cu scopul preluării afacerii sau din motivul existenței datoriei, ca executori fiind membrii unei grupări criminale aflate în subordine;
- omorul a fost organizat de către adunarea hoților din cauza comiterii de către decedat a acțiunilor ce intră în contradicție cu legile hoșești;
- omorul a fost organizat de persoane din grupările aflate în subordine, care erau în dezacord cu politica de conducere a organizației criminale;
- omorul a survenit fără implicarea factorului criminal organizat (motive familiale, personale, etc.).

În cadrul investigării infracțiunilor nu trebuie de dat credibilitate unor versiuni în detrimentul altora, dat fiind faptul că, infractorii au ca prim scop camuflarea acțiunilor sale criminale. Acțiunile de urmărire penală urmează să fie efectuate în așa ordine, încât acestea să nu prejudicieze la acumularea masei probatorii și tot odată, în paralel să verifice versiunile înaintate, și să se completeze una pe alta. Chiar și cele mai naive versiuni au dreptul la viața, deoarece

verificarea și excluderea lor micșorează numărul versiunilor rămase și mărește șansa descoperirii infracțiunii.

Versiunile înaintate urmează să fie verificate prin acțiuni de urmărire penală.

Necesitatea planificării acțiunilor de urmărire reiese din principiul realității planificării activității de urmărire penală.

Tactica și metodică efectuării măsurilor speciale de investigații și acțiunilor de urmărire penală depind, cum am menționat *supra*, de versiunile înaintate. De asemenea, acestea sunt influențate de elementele de la care se declanșează cercetarea și anume de la persoana vinovată spre fapta criminală sau de la fapta prejudiciabilă comisă spre vinovat. În dependență de aceasta se întreprind măsuri speciale de investigații, acțiuni de urmărire penală cum ar fi cercetarea la fața locului, percheziții, ridicări de obiecte/documente, numirea expertizelor, audierea victimelor și a părților vătămate ș.a.[83, p.42]

După cum denotă exemplele din practica judiciar-penală, cercetarea cauzei poate avea șanse de izbândă doar dacă se va baza pe o organizare chibzuită a activității de urmărire penală, organizare de natură să asigure:

- operativitatea și eficacitatea maximă a actelor procedurale de administrare a probelor;
- depistarea și interpretarea științifică a urmelor materiale ale infracțiunii;
- reținerea și interogarea în termeni rezonabili, din perspectiva tactică, a persoanelor bănuite;
- garantarea confidențialității materialului probatoriu și a datelor cu caracter informativ existente în cauză.[86, p.52]

Odată stabilite, problemele ce trebuie lămurite în raport cu natura infracțiunii și condițiile concrete în care a fost săvârșită, organele judiciare trebuie să desfășoare activitățile specifice de urmărire penală pentru administrarea probelor. Problemele stabilite pot fi lămurite prin efectuarea uneia sau mai multor activități de urmărire penală, menite să ducă la conturarea infracțiunii, identificarea și prinderea făptuitorilor și la dovedirea vinovăției acestora. Planificarea reprezintă latura cea mai importantă a organizării cercetării faptelor penale, ea asigurând efectuarea acesteia în conformitate cu cerințele legale, în mod temeinic obiectiv și complet. Așa cum se susține în literatura de specialitate și după cum confirmă practica judiciară, cercetarea actelor penale, îndeosebi a celor săvârșite în mod intenționat, se face în baza unui plan de lucru, unei programe bine chibzuite și întemeiate pe o analiză profundă a datelor pe care le oferă fapta la o anumită etapă de cercetare penală. Astfel, planificarea de bază științifică a activității de urmărire penală reflectă:

- finalitatea și principiile de moment al activității de urmărire penală;

- activitățile necesare de a fi îndeplinite în fiecare dintre aceste etape, modul, mijloacele și condițiile de efectuare;
- termenul și locul unde vor fi efectuate;
- sfera participanților la realizarea fiecărei activități, cu precizarea atribuțiilor ce le revin;
- controlul și evidența efectuării fiecărei activități;
- bilanțul final al rezultatelor obținute.[27, p.52]

Organizarea și planificarea cercetării infracțiunilor este veriga de legătură între normele de drept procesual și cele de tactică, iar managementul acțiunilor de urmărire penală, contribuie la realizarea sarcinilor procesului penal, începând chiar din faza actelor premergătoare. Aspectele în cauză au fost abordate în lucrările savanților precum R.S. BELKIN, L.N. CALINOVSKII, N.P. IABLOKOV, I.F. CRÎLOV, L.M. CORNEEV, A.M. LARIN, A.G. FILIPOV, S. DORAȘ, Iu. ODAGIU. În lucrările savanților menționați au fost tratate elemente ce țin de organizarea și desfășurarea acțiunilor de urmărire penală, cercetarea la locul faptei, a percheziției, particularitățile de cercetare a unor tipuri de infracțiuni etc. Tot ei au fost și cei care pe lângă compartimentele de tehnică și tactică criminalistică au contribuit la elaborarea unui nou compartiment – metodica cercetării infracțiunilor.[125, p.19]

În rezultatul unei retrospective a doctrinei criminalistice și a tezelor managementului, acești autori au identificat și înaintat un șir de viziuni pentru a elabora și scoate în evidență esența procesului de organizare, planificare, precum și a procesului de cercetare a infracțiunilor. Aceste abordări conțin elemente distincte, ce solicită în opinia noastră o evaluare a acestora. Spre exemplu, savantul rus A.M. LARIN definește organizarea cercetării infracțiunii ca: „Selectarea, repartizarea forțelor și mijloacelor aflate la dispoziția ofițerului de urmărire penală, crearea și utilizarea condițiilor optime în scopul realizării justiției”. [208, p.59]

I.F. CRÎLOV a mai inclus în organizarea cercetării infracțiunii și condițiile necesare pentru lucru a ofițerului de urmărire penală; biroul de serviciu, transportul, asigurarea tehnico-materială.[207, p.297]

Simion DORAȘ este de părerea că prin organizare se are în vedere, pe de o parte, crearea condițiilor de muncă, pregătirea și repartizarea forțelor și mijloacelor de care dispun organele respective, iar, pe de altă parte, ordonarea în baza planului de lucru a activităților și măsurilor necesare realizării scopului propus, al clarificării depline a faptelor și a împrejurărilor ce pot contribui la confirmarea adevărului într-un proces penal. [64, p.280]

Cum am menționat, efectuarea acțiunilor de urmărire penală nu trebuie să fie un lucru haotic. Planul acțiunilor de urmărire penală nu este unul standardizat și mersul acțiunilor de

urmărire penală poate să fie diferit de la caz la caz, inclusiv și la efectuarea urmăririi penale în cazuri de criminalitate organizată.

Însă, în mare parte, logica procesuală indică asupra necesității, la etapa inițială a investigațiilor în cazurile de criminalitate organizată, de a efectua acțiuni de urmărire penală cum sunt măsurile speciale de investigații. Această rațiune este bazată pe impunerea legală a organului de urmărire penală, ca pe parcursul procesului, ca rezultat al obținerii informațiilor și administrării probelor, să se activeze în așa mod, încât nici o persoană să nu fie neîntemeiat bănuită, învinuită de comiterea vreunei infracțiuni, precum și să administreze probe care învinovătesc sau după caz dezvinovătesc persoana.

Informațiile obținute ca rezultat a efectuării măsurilor speciale de investigații pot fi admise ca probe, conform art.93 alin.(2) din Codul de procedură penală, numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor cum ar fi:

1) declarațiile bănuitului, învinuitului, inculpatului, ale părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului;

2) raportul de expertiză judiciară;

3) corpurile delictive;

4) procesele-verbale privind acțiunile de urmărire penală și ale cercetării judecătorești;

5) documentele (inclusiv cele oficiale);

6) înregistrările audio sau video, fotografiile;

7) constatările tehnico-științifice și medico-legale;

8) actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele;

9) procesele-verbale de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele și procesele-verbale de consemnare a opiniei organului de control de stat al activității de întreprinzător, emisă conform prevederilor art. 276¹ C.P.P. dacă nu a fost expusă într-un proces-verbal de control;

10) procesul-verbal de control, întocmit în cadrul controlului de stat asupra activității de întreprinzător, un alt act de control/administrativ cu caracter decizional, întocmit de un organ de control în rezultatul unui control efectuat conform legislației speciale în vigoare, în conformitate cu prevederile legii procesuale, cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată.

Informațiile obținute ca rezultat a efectuării măsurilor speciale de investigații indică, în continuare, asupra acțiunilor de urmărire penală care urmează a fi efectuate. Astfel, spre exemplu, ca rezultat a interceptării convorbirilor telefonice a conducătorului organizației

criminale s-a stabilit depozitarea sumelor financiare obținute ca rezultat a activității criminale a organizației criminale pe un cont bancar, care aparține unei persoane terțe. În acest caz, această situație ar determina efectuarea altor măsuri speciale de investigații cum ar fi urmărirea vizuală a persoanei căreia îi aparține contul bancar, cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat, monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară, colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice, precum și efectuarea ulterioară a acțiunilor de urmărire penală cum ar fi ridicarea rulajelor bancare, percheziția la domiciliu și automobil, și audierea acestuia în calitatea procesuală adecvată masei probatorii acumulate în privința sa.

Anume cele descrise caracterizează principiul mobilității, cunoscut și sub denumirea de principiul dinamismului, care reprezintă a treia regulă, potrivit căreia planul de urmărire penală trebuie să fie adaptabil la situațiile modificabile ale cercetării cauzei.

După măsurile speciale de investigații, în planul de urmărire penală se enumeră și acțiunile de urmărire penală care urmează a fi executate. De regulă, inițial se efectuează acțiunile de urmărire penală îndreptate spre constatarea unor fapte, care la momentul executării lor nu ar putea fi cunoscute de către persoanele suspecte de comiterea infracțiunii, cum ar fi ridicări, examinări de documente și se finalizează cu percheziții, audieri de martori și învinuiri.

Un compartiment nu mai puțin important al planului este informația despre persoana responsabilă de executarea acțiunilor de urmărire penală și termenul de realizare a acestora.

Un plan de urmărire penală imperativ trebuie să fie ghidat de niște obiective concrete spre realizarea cărora tinde procurorul/organul de urmărire penală. Obiectivele se trasează pe termen scurt, mediu și lung. Ca exemple de obiective pot fi:

1. Anihilarea activității organizației criminale și tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate;
2. Înăsprirea de către stat a controlului asupra activității Sistemului penitenciar;
3. Înaintarea propunerilor de modificare a legislației (Codul de procedură penală, Codul penal, legislația de specialitate ce ține de combaterea criminalității organizate);
4. Crearea și ținerea unui registru a membrilor organizațiilor criminale create pe teritoriul Republicii Moldova etc.[83, p.42]

În cazul efectuării acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații, în calea spre realizarea obiectivelor, pot apărea niște piedici/impedimente, care în esență lor pot pune în pericol investigația și tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate. Aceste riscuri pot fi de ordin procesual sau funcțional, ca spre exemplu:

1. Opunerea rezistenței de către membrii organizației criminale (ridicarea răscoalelor, organizarea dezordinilor în masă);
2. Modificări a legislației procesual penale, penale, execuționale etc.;
3. Atacuri asupra membrilor grupului de urmărire penală (fizice, de intimidare);
4. Înlăturarea membrilor grupului de urmărire penală de la investigarea cauzei penale;
5. Scurgeri de informații;
6. Opunerea unor instituții statale la redresarea situației la capitolul nominalizat, dat fiind faptul implicării lor în activitatea organizației criminale și susținerea acesteia.[83, p. 42]

Întru armonizarea executării acțiunilor planificate, realizarea obiectivelor și excluderea riscurilor, procurorul de caz trebuie să prevadă soluții concrete care vor ghida buna desfășurare a urmăririi penale cum ar fi:

1. Asigurarea unei urmăririi penale calitative;
2. Asigurarea secretului urmăririi penale;
3. Asigurarea protecției securității statului în cazuri ce se impun;
4. Asigurarea cu forte speciale din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării;
5. Asigurarea logistică a activităților speciale de investigații.[83, p.43]

În cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, precum și pe parcursul întregului proces penal, comunicarea între subiecții procesuali pe linia ierarhică se face în baza indicațiilor scrise. Indicațiile scrise ale procurorului sunt obligatorii spre executare organului de urmărire penală, precum și organului care efectuează activitatea specială de investigații și au menirea să orienteze mersul urmăririi penale. În caz că ultimii nu sunt de acord cu indicațiile scrise ale procurorului de caz, acestea pot fi atacate la procurorul ierarhic superior.

De corectitudinea indicațiilor depinde mersul urmăririi penale. Indicațiile sunt personale și atrag răspunderea disciplinară în cazul neexecutării lor. De regulă, indicațiile procurorului sunt date concret pentru anumite acțiuni cu indicarea termenului de executare a acestora. Despre executarea indicațiilor se informează ordonatorul. De asemenea, se informează procurorul și în cazul imposibilității executării indicațiilor în vederea luării de măsuri necesare.

Indicațiile procurorului nu trebuie să aducă jigniri demnității umane și să încalce drepturile constituționale ale persoanei.

În mare parte, indicațiile reies din planul de urmărire penală, ele fiind principalul atribut prin care procurorul și ofițerul de urmărire penală își realizează atribuțiile procesuale.

3.2. Acțiunile de urmărire penală și măsurile speciale de investigații specifice investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.

Începerea urmăririi penale în privința infracțiunilor de criminalitate organizată se dispune conform dispozițiilor generale prin ordonanța procurorului sau a reprezentantului organului de urmărire penală, care a fost sesizat în modul prevăzut în art.262, art.273, art.276 din Codul de procedură penală, în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă bănuiala rezonabilă cu privire la comiterea infracțiunii și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală.[36, art.274]

Pentru buna desfășurare a procesului penal, în scopul asigurării efectuării unei urmăririi penale operative, complete și obiective, pentru a asigura cercetarea sub toate aspectele, urmărirea penală urmează să fie pornită pe fapt și efectuată în privința tuturor figuranților, inclusiv persoanelor juridice.

După pornirea urmăririi penale, în cazul în care procurorul sau după caz organul de urmărire penală constată că nu este competent să efectueze urmărirea penală, trimite cauza penală organului competent, efectuând toate acțiunile ce nu suferă amânare.[36, art.257]

În dependență de etapa infracțională urmărirea penală poate fi pornită pentru pregătire sau tentativă, ori pentru fapta consumată.[36, art.274]

Un moment important ce urmează a fi soluționat la etapa pornirii urmăririi penale ține de formarea grupului de urmărire penală și grupului de ofițeri de investigații. În grupul de urmărire penală urmează a fi incluși un număr de procurori și ofițeri de urmărire penală, care în dependență de gravitatea infracțiunii și volumul de lucru ce urmează a fi efectuat să poată acoperi necesitățile procesuale.

Grupul de ofițeri de investigații urmează să fie constituit din ofițeri de investigații, de regulă specializați, de exemplu în combaterea criminalității organizate, terorismului, infracțiunilor economice și transfrontaliere, în vederea reacționării prompte și multiaspectuale. [83, p.41] Deși, crearea grupului de ofițeri de investigații nu era prevăzut expres în Codul de procedură penală, până la survenirea modificărilor din 05.10.2023, actualmente art. 57² Cod de procedură penală în alin.(4) indică că: „În cazul în care în cadrul procesului penal este necesară efectuarea mai multor măsuri speciale de investigații sau este necesară efectuarea unei măsuri speciale de investigații cu un grad sporit de complexitate, procurorul poate dispune, prin ordonanță, formarea unui grup de ofițeri de investigații, desemnând un ofițer de investigații care va conduce acțiunile celorlalți ofițeri de investigații”.

Efectuând modificarea nominalizată legislatorul a omis să completeze Codul de procedură penală și anume art.52 și art.6 pct.31) Cod de procedură penală, cu competența

procurorului de a forma grupul de ofițeri de investigații și respectiv includerea ofițerului de investigații în noțiunea părții acuzării. Astfel de situații sunt inacceptabile și urmează a fi completată legea procesuală penală cu prevederi corespunzătoare la capitolele nominalizate.

Mai mult ca atât, legislatorul a exclus din categoria ofițerilor de investigații colaboratorii Serviciului de Informații și Securitate, interzicând să efectueze măsuri speciale de investigații anume aceluia organ, activitatea căruia este bazată pe clandestinitate și secret. Această normă se supune criticii și solicitării de a fi modificată.

Fiecare procuror din grupul de urmărire penală urmează să fie întărit pe un anumit segment al investigației, având în dispoziția sa ofițeri de urmărire penală și de investigații. Această repartizare pe celule de lucru în cadrul grupului de urmărire penală se face cu scopul armonizării activității acestuia, creșterii responsabilității, realizării rapide a planului de urmărire penală, excluderii tergiversării.[83, art.41]

Ulterior pornirii urmăririi penale, stabilirii competenței, întocmirii planului de urmărire penală, organul de urmărire penală porcede la efectuarea acțiunilor de urmărire penală.

Activitatea specială de investigații ocupă un loc central în cercetarea penală a infracțiunilor de criminalitate organizată. Măsurile speciale de investigații sunt cele mai efective procedee la stabilirea împrejurărilor cauzei, a situației de fapt și a legăturilor obiective, dar mai ales subiective între cei ce acționează și care în mod obiectiv nu vor putea fi stabilite prin administrarea unor mijloace de probă obișnuite. Mai mult ca atât, numărul mare de membri, clandestinitatea acestora, folosirea unor persoane interpușe, a unor societăți comerciale fantomă, simularea unor activități, precum și prudența personajelor care coordonează și controlează infracțiunile, sunt elemente care nu pot fi extrase din mijloace de probă clasice.

Măsurile speciale de investigații sunt instrumente importante în lupta împotriva criminalității organizate. Acestea în sine, prin modalitatea sa de realizare, presupun niște ingerințe în viața privată a persoanei, fiind astfel necesară respectarea prevederilor art.8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Aceste ingerințe sunt legale și necesare, dat fiind faptul că, majoritatea infracțiunilor ce țin de criminalitatea organizată fac partea din categoria infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave. Legislatorul a permis ingerința în viața privată a persoanei în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, ținând tot odată cont, de pericolul eminent a acesteia asupra securității naționale și ordinii de drept.

Deci, măsurile speciale de investigații pot fi dispuse și se efectuează dacă sânt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

1) este pornită urmărirea penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de prezenta secțiune;

2) acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;

3) pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor.[36, art.133]

Ținând cont de complexitatea și gravitatea infracțiunilor de criminalitate organizată, ele întrunesc toate condițiile ca în cadrul anchetării lor să fie aplicate măsurile speciale de investigații. Mai mult ca atât, datorită caracteristicilor date, legislatorul a permis efectuarea acestora pentru o perioadă mai mare decât termenul general stabilit de lege pentru alte infracțiuni.[36, art.135 alin.(9)]

Reieșind din competențele funcționale procurorul este acel subiect procesual care coordonează și controlează efectuarea măsurii speciale de investigații sau desemnează un ofițer de urmărire penală pentru realizarea acestor acțiuni[36, art.135 alin.(12)], însă nu este competent să le efectueze singur.

Ordonanța de dispunere a măsurilor speciale de investigații urmează să corespundă rigorilor prevăzute de art.255 Cod de procedură penală și la emiterea acesteia, motivarea urmează a fi bazată anume pe faptul că, se investighează o infracțiune de criminalitate organizată și circumstanțele cazului permit ingerința dată în viața privată a persoanei.

Din numărul exhaustiv a măsurilor speciale de investigații prevăzute la art.134 Cod de procedură penală și anume:

- 1) cu autorizarea judecătorului de instrucție:
  - a) cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video;
  - b) supravegherea tehnică;
  - c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor;
  - d) reținerea, cercetarea, predarea sau ridicarea trimiterilor poștale;
  - e) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare;
  - f) colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;
  - g) accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice;
- 2) cu autorizarea procurorului:
  - a) identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice;

b) controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite;

c) livrarea supravegheată;

d) achiziția de control;

e) investigația sub acoperire;

f) urmărirea vizuală;

g) culegerea de informații, aplicabile în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată sunt toate, însă care sunt mai oportune și care este consecutivitatea aplicării lor, aceasta urmează să fie determinat de către procuror în colaborare cu ofițerii de investigații.

Dar nu aceasta este problema aplicării măsurilor speciale de investigații. Ea este determinată de etapa procesuală în care pot fi dispuse. Prin modificările operate la Codul de procedură penală din 05.10.2023 și Legea nr.59/12 cu privire la activitatea special de investigații legislatorul a delimitat măsurile speciale de investigații care se aplică în cadrul urmăririi penale și cele utilizabile în cadrul instrumentării dosarelor speciale de către organele abilitate.

Cu referire la procesualitate, legislatorul a revizuit și optimizat lista măsurilor speciale de investigații. Astfel, a comasat măsurile speciale de investigații cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat cu supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea; a reorganizat măsura specială de investigații documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice cu măsura supravegherea tehnică; a exclus măsura specială de investigații monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice și a adăugat măsurile speciale ca accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice și culegerea de informații.

Totodată, ca noutate a prevăzut efectuarea măsurilor speciale de investigații identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice și culegerea de informații din momentul începerii procesului penal. Acest pas este plauzibil și după părerea autorului va contribui activ la îmbunătățirea procesului de acumulare a probelor și sper că va deschide pe viitor, reieșind din aplicabilitatea sa largă, a efectuării măsurilor speciale de investigații în cadrul mandatului de securitate în cazul investigării infracțiunilor contra securității statului, de criminalitate organizată, de corupție la nivel înalt, cu caracter terorist, de spălare a banilor și de finanțare a terorismului până la începerea urmăririi penale.

Dacă analizăm atât prevederile Codului de procedură penală, cât și a Legii nr.59/2012 privind activitatea specială de investigații observăm că lista măsurilor speciale de investigații

este exhaustivă, dar diferă una de altă. Legislatorul operând modificările actelor normative nominalizate la 05.10.2023 a prevăzut și faze diferite de aplicare ale acestora și anume în cadrul procesului, și în afara acestuia, în baza dosarului special.

Luând în considerație că sunt promotorul mandatului de securitate, consider că Legea specială ar trebui să prevadă aspectele generale privind efectuarea tuturor măsurilor speciale de investigații, inclusiv a celor prevăzute de C.P.P. și să facă specificațiile necesare referitor la modalitățile de dispunere, aplicare și control a celor ce pot fi aplicate în afara procesului penal, adică în cazul căutării persoanelor care se sustrag de la urmărire penală sau judecarea cauzei ori a persoanelor care se eschivează de la executarea pedepsei penale sau au evadat din locurile de detenție, condamnate pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave; asigurării protecției martorilor și a altor participanți la procesul penal; și celor autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate.

Amploarea și diversificarea fenomenului infracțional, în general, a criminalității organizate și a terorismului, în special, caracterul transfrontalier al rețelelor criminale, resursele logistice deosebite alocate de acestea pentru consolidarea activităților ilicite au făcut ca procedeele investigative clasice folosite de organele de urmărire penală să devină practic ineficiente și nerealiste.[112, p.10] Aceste organizații folosesc la comiterea infracțiunilor utilaje și mijloace moderne, rețele de comunicație inovative, determinând documentarea lor, în lipsa unor măsuri speciale de investigații modernizate, practic imposibilă.

Deplasarea „afacerilor” criminale pe terenul Internetului nu s-a produs întâmplător, ci din rațiuni cât se poate de pragmatice, care țin de faptul că: „Această mega-rețea planetară prezintă practic cel puțin trei avantaje de marcă pentru escroci: abolirea distanțelor, costuri minime și o fațadă și mai anonimă”.[138, p.45]

Domeniile Internetului, atât de benefice pentru majoritatea utilizatorilor cinstiți ai acestei rețele informaționale, reprezintă, în același timp, câmpuri infracționale dintre cele mai „mănoase” pentru cei interesați să le folosească în astfel de scopuri. Toate serviciile oferite de Internet s-au bucurat și se bucură de o atenție din ce în ce mai mare din partea criminalității organizate.[138, p.45]

Revoluția în domeniul financiar bancar a adus la apariția multiplelor modalități și instrumente de plată, precum și a instituțiilor prestatoare, fapt care de asemenea, determină impotența măsurilor speciale clasice la compartimentul monitorizării tranzacțiilor financiare în timp real.

Chiar dacă legislatorul a inclus în lista măsurilor speciale de investigații, accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice realizarea acesteia este foarte anevoioasă din cauza lipsei în dotarea organului ce efectuează măsuri speciale de investigații a tehnicilor și

metodelor inovative. (folosirea programelor de captare a informației, clonarea dispozitivelor, scanarea utilajelor tehnice etc.)

Dacă analizăm ce măsuri speciale de investigații ar fi mai oportune de aplicat în cazurile investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, nu veți găsi o schemă prestabilită, însă din logica identificării tuturor membrilor și a documentării acțiunilor prejudiciabile acestea ar trebui să înceapă cu măsuri ce ar ajuta la stabilirea organizatorilor, executorilor, cercului de persoane implicate în comiterea infracțiunii, modului lor de viață și activitățile practicate.

Astfel, în cazurile date procurorul ar urma să dispună efectuarea investigației sub acoperire. După stabilirea persoanelor ce au apartenență la crima organizată și infracțiunea cercetată acestea trebuie supuse supravegherii tehnice. Ulterior identificării mijloacelor tehnice folosite de interceptat convorbirile telefonice, inclusiv de accesat și/sau interceptat datele informatice cu analiza acestora, precum și a descifrărilor telefonice. Urmărirea vizuală, va arăta rolul persoanelor documentate și va identifica alte măsuri speciale de investigații ce urmează a fi întreprinse.

De regulă, dacă se identifică organizatorul organizației criminale și conducătorii grupărilor criminale, ținând cont de capacitățile intelectuale mai deosebite a lor în coraport cu executorii, posibilitățile de a camufla acțiunile criminale, dispunem în privința acestora măsurile speciale ca cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video, și înregistrarea comunicărilor sau a imaginilor.

Ulterior, în dependență de specificul crimei, sferei de activitate, procurorul autorizează achiziția de control, livrarea controlată și după caz, supravegherea transfrontalieră. În activitățile date, în mare parte, sunt implicați investigatorii sub acoperire și scopul primordial al organului de investigații este să asigure securitatea persoanelor date și doar în continuare probatoriu.

Nu mai puțin importantă este măsura specială de investigații monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară. Datorită acesteia putem stabili volumul și periodicitatea tranzacțiilor financiare, beneficiarii și deponenții, entitățile bancare folosite la legalizarea produsului financiar criminal etc. Unica problemă ce poate apărea la efectuarea măsurii speciale date, din punct de vedere tehnic, este imposibilitatea monitorizării tranzacțiilor financiare în timp real. În mare parte, cum am spus, aceasta este determinată de capacitățile tehnice a entității bancare și a intereselor corporatiste ale acesteia.

Măsura specială de investigații nominalizată mai este necesară de a fi efectuată în vederea realizării investigațiilor financiare paralele și identificării tuturor mijloacelor și a bunurilor obținute pe cale criminală.

Deci, din practica existentă se propune un algoritm de măsuri speciale de investigații consecutivitatea aplicării cărora ar determina succesul acumulării informațiilor, care în coroborare cu alte mijloace de probă, ce vor fi descrise, vor consolida masa probatorie în vederea tragerii la răspundere penală a persoanelor culpabile:

1. Investigația sub acoperire;
2. Supravegherea tehnică./ Urmărirea vizuală;
3. Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;
4. Interceptarea și înregistrarea comunicărilor sau a imaginilor/accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice;
5. Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video;
6. Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară;
7. Reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale (această măsură specială de investigații e dictată de a fi efectuată de faptul existenței cazurilor de transmitere a materialului chimic sau biologic, drogurilor, armamentului, obiectelor prețioase prin intermediul trimiterilor poștale în vederea evitării controlului vamal sau minimalizării acestuia);
8. Achiziția de control;
9. Livrarea controlată;
10. Supravegherea transfrontalieră.[83, p.44]

Un factor important de care urmează să ținem cont la efectuarea măsurilor speciale de investigații este analiza temeinică și detaliată a datelor obținute zilnic și coroborarea lor cu alte probe pe dosar. Dacă această analiză nu va fi sistematică, investigația va bate pasul pe loc, fiind omise unele momente de care poate depinde reușita cercetării cauzei.

Spre exemplu, la prima vedere unele informații obținute în cadrul interceptării convorbirilor telefonice indică că, suspectul practic nu folosește numărul de telefon interceptat și examinarea descifrărilor convorbirilor telefonice, atestă același lucru, însă se mai stabilește faptul că, de numărul dat, ultimul, pe parcursul a trei ani s-a folosit de două ori pe an, în aceeași perioadă. Ca rezultat a ascultării convorbirilor telefonice interceptate, persoana documentată folosește des cuvinte cheie, care nu au o logică în comunicarea purtată. Faptul dat trezește semne de întrebare despre necesitatea uzului postului de telefonie mobilă și care este raționamentul discuțiilor purtate.[83, p.46]

Mai mult ca atât, în cadrul urmăririi vizuale, suspectul permanent întreprinde acțiuni de verificare, des își schimbă hainele și comportamentul (manierele de comportare), modul de conducere a mijlocului de transport, sunt efectuate acțiuni de contrafilaj.

Această informație, în coroborare cu informația obținută în cadrul interceptării convorbirilor telefonice și examinării descifrărilor convorbirilor telefonice, în coraport cu analiza personalității și cazierului suspectului, care anterior a fost tras la răspundere penală pentru fapte de circulație ilegală de exemplu a substanțelor narcotice, radioactive etc., pot vorbi despre apartenența lui la o organizație criminală/teroristă și participarea la comiterea infracțiunii și necesitatea documentării în continuare cu o mai mare atenție.[83, p.47]

De asemenea, la identificarea suspectului, practica a revelat anumite categorii de persoane predispuse de a fi implicate în desfășurarea activității prejudiciabile caracteristice infracțiunilor de criminalitate organizată.

Astfel, vor fi avute în vedere:

- persoanele care au fost cercetate, judecate și condamnate pentru acte de terorism/crimă organizată;
- persoanele implicate la comiterea omorurilor în scop de jaf, pentru reglarea de conturi, la comandă, pentru ascunderea săvârșirii unor alte infracțiuni;
- persoanele implicate în răpiri și sechestrări de persoane în scop de răscumpărare sau răzbunare;
- persoanele care au avut legătură cu distrugeri de bunuri prin folosirea de explozivi sau incendieri;
- persoanele semnalate de rețeaua de informatori sau rezultate din alte surse că au preocupări pe linia infracțiunilor menționate mai sus;
- persoanele despre care s-au obținut date și informații că fac parte sau sunt simpatizanți ai unor organizații criminale/ teroriste sau filiale ale acestora;
- persoane predispuse ori bănuite a fi complici, instigatori, tăinuitori sau găzduitori ai indivizilor cunoscuți ca fiind membri activi ai unor asemenea organizații;
- persoanele care în anumite împrejurări și-au manifestat disponibilitatea de a întreprinde acte și fapte cu conotație teroristă ori a le susține în cazul când o situație conjuncturală de natură politică, socială sau economică ar impune asemenea demersuri ilegale.[132, p.25]

Aceste persoane vor fi avute în vedere atât pentru desfășurarea activităților informative, cât și atunci când, în cadrul investigării, se pune problema identificării și ascultării tuturor persoanelor implicate în realizarea activității ilicite. De fiecare dată, vor fi avute în vedere aspecte importante precum:

- nivelul de pregătire al fiecărui suspect, în parte;
- locul pe care îl ocupă în ierarhia organizației;
- cercul de prieteni și relații;
- locurile și mediile mai des frecventate;
- obiceiurile și pasiunile, formele de manifestare a acestora;
- convingerile politice și religioase care îi marchează personalitatea, atitudinile și comportamentul;

- nivelul de viață, averea, sursele de proveniență și modalitățile de dobândire ale celor mai importante bunuri;

- mijloacele de transport și de comunicație utilizate în activitatea sa personală.[132, p.25]

Continuarea firească o reprezintă documentarea activității persoanelor predispuse la săvârșirea infracțiunilor comise de o organizație criminală, vital fiind aici lămurirea unor probleme precum:

- rețeaua, obiectivele, strategiile și activitățile de natură infracțională desfășurate de aceștia – identificarea membrilor rețelei, a poziției și sarcinilor funcționale ale fiecărui membru în ierarhia organizației criminale/teroriste, identificarea principalelor activități în care sunt implicate persoanele în speță și a activităților ilicite sau licite complementare;

- stabilirea modului de operare – identificarea atribuțiilor fiecărui participant, determinarea modului în care sunt distribuite sarcinile, rolurile precise ale principalilor suspecti, relațiile existente între liderii grupării/organizațiilor criminale/teroriste și funcționari publici, politicieni, polițiști, magistrați, ziariști etc.;

- asigurarea suportului logistic – ansamblul de activități în urma cărora organizația își asigură suportul financiar și logistic, principalele surse de finanțare, modul cum sunt camuflate finanțările pentru a nu trezi suspiciunea investigatorilor, modul de obținere a bunurilor necesare (tehnică de comunicații, echipament, armament, explozibili, mijloace de transport etc.);

- modul cum sunt gestionate resursele grupării/organizației criminale/teroriste – costuri de recrutare, infiltrare, înzestrare, costuri privind necesitățile zilnice ale acestora, identificarea investițiilor infracționale sau licite ale rețelei, modalități de procurare și de spălare a banilor murdari;

- contacte cu mediul ilicit – cooperarea cu diferite organizații criminale, cooperare sau rivalități cu alte grupuri sau organizații criminale/teroriste;

- contacte cu mediul social – infiltrarea agenților (a „cârțițelor”) în mediile de interes, impunerea legii tăcerii, intimidarea personalului instituțiilor de aplicare a legii, utilizarea corupției atunci când este necesară asigurarea concursului unor funcționari pentru infiltrarea în

medii de interes, pentru facilitarea aprovizionării cu elemente de logistică, facilitarea circuitelor financiare, etc., diferite strategii utilizate în autoprotecție – de exemplu: verificarea periodică a loialității membrilor, sechestrarea persoanelor apropiate celor care participă la acțiuni teroriste pe timpul desfășurării acestora, obligarea la donarea averii întregii familii.[132, p.25-26]

Toate informațiile vor sta la baza unei serioase analize a riscurilor în funcție de care se va lua cea mai bună decizie cu privire la data, locul și modul în care se va putea desfășura un flagrant, astfel încât pe baza rezultatelor acestei activități, coroborate cu informațiile deținute, să poată fi neutralizată cea mai mare parte a persoanelor implicate la săvârșirea infracțiunii de criminalitate organizată.[83, p.48]

Astfel, exemplul de mai sus denotă faptul că, odată fiind inițiată investigația, având informația inițială despre comiterea infracțiunii, necesitatea aplicării măsurilor speciale și tipul acestora, reiese de la sine, în dependență de capacitatea lor. Ceea ce urmează de făcut, este doar de respectat ordinea logică de verificare în continuare a informației deja obținute.

Cele mai rezultative măsuri speciale de investigații sunt cele realizarea cărora depinde de factorul uman, cum ar fi investigația sub acoperire, urmărirea vizuală, achiziția de control, livrarea controlată, precum și supravegherea transfrontalieră.

La cercetarea infracțiunilor de criminalitate organizată investigația sub acoperire reprezintă pilonul tuturor măsurilor aplicate și izvorul probelor.

Conform teoriei procesual penale investigația sub acoperire[36, art.138^{1o}] este măsura specială de investigații destinată probării existenței infracțiunii și identificării făptuitorului.

Noțiunea de „investigator sub acoperire” se regăsește în conceptul anglo-saxon (undercover investigator agent), având în linii generale aceeași conotație, respectiv de a se infiltra și a lucra cu sau printre cei ce urmează a fi observați în legătură cu furnizarea de informații, date, indici sau probe.[184, p.243].

Legislația națională, anterior adoptării Legii nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigație, în Legea nr. 45-XIII din 12.04.1994 privind activitatea operativă de investigații (abrogată), identifica un instrument operativ asemănător și anume infiltrarea operativă în organizațiile criminale.

Doctrina română definește *investigatorul sub acoperire* ca o persoană ce acționează sub o altă identitate decât cea reală, care cercetează minuțios și sistematic, în scopul descoperirii datelor privind existența unei infracțiuni sau pregătirea comiterii acesteia, cât și a persoanelor care au săvârșit-o sau urmează să o săvârșescă.[132, p.8]

Doctrina americană prevede trei modalități distincte de investigații sub acoperire, numindu-le tehnici și anume:

- tehnici sub acoperire - sunt folosite când o persoană este bănuită de participare la activități infracționale fără însă a fi dovedită comiterea unei fapte penale, tocmai în vederea descoperirii acelor probe sau mijloace de probă care să conducă la stabilirea implicării acesteia în faptele cercetate;

- tehnici informative - sunt folosite când nu există indici de identificare a unui suspect și a circumstanțelor comiterii unei infracțiuni;

- tehnici de identificare - sunt folosite când o infracțiune a fost comisă, dar suspectul nu a fost identificat sau identificarea nu s-a realizat cu precizie.[132, p.244]

Deci, reieșind din doctrina penală, investigația sub acoperire, prin caracterul său, poate fi realizată numai prin forma secretă și cifrată și fiind o măsură specială complexă presupune realizarea următoarelor etape:

- pregătirea;
- infiltrarea;
- investigația propriu-zisă;
- încetarea investigației și/sau retragerea agentului sub acoperire.[192]

Totodată, utilizarea investigatorilor sub acoperire este subordonată următoarelor condiții:

- a) să existe indici temeinic și concreți că s-a săvârșit sau că se pregătește săvârșirea unei infracțiuni;

- b) să privească o faptă care să figureze în lista de infracțiuni conținută de lege;

- c) să fie necesară;

- d) să fie autorizată cu respectarea procedurii legale.[114, p.165-172]

Sub aspectul legitimării procedurale, noțiunea de „investigator sub acoperire” implică întrunirea cumulativă a trei elemente:

- desemnarea lui potrivit legii;
- durata;
- autorizația.[114, p.165-172]

Cum am accentuat *supra*, ca novație legislativă legislatorul național a prevăzut în art.138¹⁰ alin.(7) Cod de procedură penală posibilitatea comiterii de către investigatorul sub acoperire a unei sau a mai multor contravenții ori infracțiuni ușoare sau mai puțin grave simulate (care este identică cu măsura specifică de combatere a infracțiunilor de criminalitate organizată, infracțiunea controlată, prevăzută de Legea 50/12), aspect ce permite ca infiltrarea să fie mai reală și mai greu de deconspirat.[83, p.48]

Această activitate se regăsește și în art.138 alin.(1) lit.h) Cod de procedură penală a României, purtând denumirea de participare autorizată la anumite activități, însă face parte din metodele speciale de supraveghere și cercetare, fapt omis în legislația națională și care urmează a fi revizuit. (subiect expus detaliat în Capitolul 2, pct. 2.2)

În activitatea de acumulare a probelor investigatorul sub acoperire este implicat în efectuarea măsurilor speciale de investigații cum sunt achiziția de control, livrarea controlată și supravegherea transfrontalieră. Cel mai mare risc în timpul efectuării acestor măsuri speciale este deconspirarea investigatorului sub acoperire. Odată cu deconspirarea investigatorului apare pericolul în ce privește viața și sănătatea persoanei infiltrate și mersul în continuare a investigării. Apariția acestui moment duce la eliminarea din joc, de urgență, a investigatorului sub acoperire, hotărâre ce urmează a fi adoptată neîntârziat de către procuror.

O altă măsură specială de investigații care prezintă un potențial deosebit la acumularea probatoriului este supravegherea tehnică, inclusiv cu scanarea persoanei sau a locului de domiciliu, serviciul etc.

În principiu această măsură, reieșind din noțiunea ei procesuală reprezintă aceeași activitate ca și la urmărirea vizuală, însă relevarea și fixarea acțiunilor persoanelor, a unor imobile, a mijloacelor de transport și a altor obiecte se face cu utilizarea aparatelor tehnice de înregistrare. În cadrul acestei măsuri cu ajutorul tehnicii speciale e posibilă și așa-zisa, scanare a persoanei sau a locului de domiciliu în vederea determinării utilajului tehnic folosit de aceasta. În cadrul scanării, de exemplu, a penitenciarelor, e posibil de identificat câte utilaje tehnice (telefoane mobile/computatoare cu acces la internet) sunt utilizate ilegal de deținuți.

Ulterior, folosind măsura specială de investigații colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice, precum și identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice este stabilită persoana, numărul de telefon folosit, precum și numărul de identificare a utilajelor electronice.

Având identificat utilajul electronic folosit, putem determina tranzacțiile financiare în cazul efectuării acestora prin internet banking și ulterior de monitorizat tranzacțiile date.

Totodată, în paralel, ar fi de dorit, de autorizat măsura specială de investigații ca cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video.

Analiza practicii judiciare la capitolul infracționalității organizate identifică o tendință de folosire la comiterea infracțiunilor a trimiterilor poștale. Această metodă ușurează circulația ilegală a substanțelor narcotice, substanțelor explosive, radioactive, chimice și biologice, inclusiv și a armamentului, fiind ușor evitat controlul vamal. În mare parte în companiile poștale sunt

angajate persoane, membri ai organizațiilor criminale, care facilitează comiterea infracțiunilor. În asemenea situații, un randament sporit îl are măsura specială de investigații ca reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale.

În vederea realizării obiectivelor sale, criminalitatea organizată folosește la maxim toate resursele avute la dispoziție, iar iscusința documentării lor depinde de logica măsurilor speciale de investigații aplicate. Ele trebuie să se completeze una pe alta, în vederea eficientizării procesului de acumulare a probelor. Toate aceste măsuri speciale de investigații au un randament sporit, dacă sunt vegheate și orientate de către procuror. Investigatorul sub acoperire, este persoană care de asemenea necesită în control deosebit, deoarece ispita de a fi atras de partea criminalității organizate este foarte mare și în cazul dat, ca soluție de preîntâmpinare a acestui eșec, este necesar de a infiltra mai multe persoane cu scopul controlului reciproc.

În activitatea de aplicare a măsurilor de investigații pe linia combaterii criminalității organizate au fost identificate mai multe aspecte problematice, care determină modernizarea conceptuală a acestei activități și revizuirea listei exhaustive a măsurilor speciale de investigații. Aceasta este determinat, spre exemplu, de imposibilitatea comiterii controlate a infracțiunilor ușoare și mai puțin grave de către investigatorul sub acoperire, imposibilitatea utilizării persoanei juridice sub acoperire, lipsa personalului instruit pentru încadrarea în grupuri sau organizații criminale, precum și imposibilitatea monitorizării tranzacțiilor financiare în timp real și a interceptării aplicațiilor telefonice de comunicare, fluxul mare a ofițerilor de investigații și lipsa continuității măsurilor investigative în privința activității organizațiilor criminale.[67]

Pentru a avea un probatoriu rigid, informațiile obținute pe calea activității speciale urmează de cimentat prin acțiuni de urmărire penală cum ar fi cele de cercetare și ridicare, constatări tehnico-criminalistice și expertize, audieri a părților vătămate, martorilor și bănuitului/învinuitului, verificarea declarațiilor ș.a..

Efectuarea acțiunilor de urmărire penală ocupă unul din cele mai importante aspecte la faza de urmărire penală, deoarece grație acestora se formează probatoriul într-o cauză penală, constituind astfel procedee probatorii. Altfel spus, prin efectuarea acestor acțiuni se valorifică modalitatea legală de obținere a mijlocului de probă. Aceste acțiuni trebuie îndeplinite în strictă conformitate cu prevederile legale, în caz contrar, se riscă ca probele administrate să fie declarate inadmisibile sau nule, ceea ce poate duce la o activitate ineficace și ilegală a organului de urmărire penală. Potrivit legislației procesual penale a Republicii Moldova există acțiuni procesuale ce pot fi efectuate până la începerea urmăririi penale (acte premergătoare) și acțiuni procesuale ce se pot efectua doar în limitele fazei respective, respectându-se, bineînțeles, unele condiții legale.[135, p.8]

Acțiunile de urmărire penală care urmează a fi autorizate se efectuează, de regulă, în cadrul urmăririi penale, iar cele ce nu necesită această autorizare pot fi efectuate și în cadrul procesului penal, adică după înregistrarea sesizării despre comiterea infracțiunii. Efectuarea suplimentară a acțiunilor, care au fost executate în cadrul procesului penal după pornirea urmăririi penale, nu constituie abatere de la lege și pot fi îndeplinite în dependență de necesitățile procesuale.

De regulă, după efectuarea măsurilor speciale de investigații și acumularea unor informații despre infracțiunea cercetată se întreprind acțiuni în vederea ridicării unor obiecte, documente care ar putea servi ca material probatoriu.

Aceste ridicări pot fi efectuate în cadrul cercetării la fața locului, percheziției sau nemijlocit prin acțiunea de urmărire penală cum ar fi ridicarea, în cazul când persoana și locul materialului ce urmează a fi ridicat este cunoscut.

Cercetarea, percheziția, ridicarea de obiecte și alte acțiuni procesuale la domiciliu pot fi efectuate doar cu consimțământul persoanei domiciliată la adresa dată sau cu autorizația respectivă.[135, p.27]

Procedul probator, denumit în Codul de procedura penală *cercetarea la fața locului* (art.118) - cunoscut în legislațiile occidentale și ca *cercetarea scenei infracțiunii* sau *scena crimei*, cum este cazul sistemului judiciar de tip anglo-saxon, ori american - reprezintă actul de debut al investigațiilor în fapte de pericolozitate deosebită: omucideri, violuri sau tâlhării urmate de moartea victimei, distrugerii, catastrofe sau accidente grave, infracțiuni din domeniul crimei organizate etc.[167, p.357]

Referitor la înțelesul termenului de *fața locului* sau de *loc al săvârșirii faptei*, așa cum este folosit, uneori, în practica ori în literatura de specialitate (sau de scena a infracțiunii, în Occident), trebuie făcută o precizare: prin această expresie se înțelege *nu numai locul propriu-zis al săvârșirii infracțiunii*, ci și *zonele mai apropiate* sau *alte locuri* din care se pot desprinde date referitoare la pregătirile, comiterea și urmările faptei, inclusiv căile de acces și de retragere a autorului din câmpul infracțional.[167, p.357]

Potrivit unei bogate experiențe practice în materie, preluată și din literatura de specialitate, atât din țara noastră, cât și din străinătate, pot fi scoase în evidență principalele sarcini care revin cercetării la fața locului, în esență acestea fiind următoarele:

- a. Cunoașterea și investigarea directă de către organul de urmărire penală a scenei infracțiunii sau a locurilor înscrise în categoria “locul faptei”;
- b. Descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă;

c. Obținerea de date cu privire la modul de operare al făptuitorului, la numărul de persoane care au luat parte la comiterea infracțiunii.[167, p.357]

Ca exemplu, în cazul unui act terorist soldat cu distrugeri prin explozii cu folosirea materialelor chimice, comis de către o organizație criminală, cercetarea la fața locului va cuprinde:

- locul unde s-a produs explozia, unde au fost amplasate materiile explozive ce au fost folosite pentru generarea exploziei;
- zona în care a acționat suflul exploziei – pe orizontală și pe verticală – astfel încât să poată fi identificate substanțele folosite pentru generarea exploziei și/sau incendiilor și obiectele, clădirile alte construcții afectate;
- locul în care a izbucnit fiecare incendiu – ca urmare a unei explozii sau datorat folosirii altor mijloace de inițiere – și suprafața pe care s-a extins;
- locurile unde se găsesc bunurile distruse și împrejurimile acestora, inclusiv căile de acces la acestea;
- locurile unde au fost descoperite materiale, dispozitive, aparate folosite pentru inițierea exploziei sau focului;
- locurile unde au fost descoperite cadavre sau persoane afectate de explozii ori incendii;
- căile de acces care ar fi putut folosite de către făptuitori, locurile în care aceștia au stat ascunși în așteptarea momentelor prielnice în vederea amplasării materiilor explozive și a dispozitivelor sau substanțelor de inițiere;
- perimetrele în care își desfășurau activitatea persoanele juridice sau fizice autorizate – cu observarea elementelor de arhivă, activitate curentă și logistică afectată;
- locurile unde se aflau persoanele ce au supraviețuit deflagrației și care, în urma ascultărilor, pot oferi date importante pentru urmărirea penală;
- locurile în care au fost fabricate, depozitate și/sau pregătite materiile explozive și cele de inițiere a exploziilor ori incendiilor;
- locurile unde au fost procurate materialele chimice folosite la fabricarea explozibilului;
- dacă au fost folosite așa-numitele mașini-capcană; de mare interes sunt locurile unde au fost pregătite mijloacele de transport, zonele din imediata vecinătate a acestor locuri, traseul parcurs până la locul declanșării exploziei și ceea ce a rămas după deflagrație.[132, p.35]

Efectuată în timp oportun și cu profesionalismul necesar, cercetarea la fața locului poate contribui la lămurirea numeroaselor probleme specifice instrumentării unui act terorist comis de o organizație criminală/teroristă. Astfel, pot fi descoperite:

- urme care să demonstreze că a fost desfășurată o activitate teroristă, indiferent dacă aceasta a fost sau nu revendicată de către o organizație criminală/teroristă;
- căile de acces și modalitățile utilizate de către complici pentru a pătrunde în câmpul infracțiunii;
- activitățile desfășurate de membrii organizației criminale la locul faptei - foarte important va fi să se stabilească, cât se poate de exact, acțiunile fiecărei membru al echipei de teroriști;
- instrumentele, dispozitivele, echipamentele, materialele și materiile folosite la punerea în practică a actului terorist;
- locurile și traseele urmate de către membrii organizației în câmpul infracțiunii;
- numărul participanților la comiterea infracțiunii și identitatea acestora;
- bunurile și valorile care lipsesc de la locul faptei ori care au fost distruse ca urmare a actului terorist;
- existența așa-numitelor „împrejurări negative”;
- persoanele care au perceput – în tot sau în parte – sau puteau să perceapă modul de desfășurare a actului terorist și celelalte împrejurări specifice acestuia;
- modificările intervenite în câmpul acțiunii, persoanele care le-au făcut și scopurile urmărite;
- cauzele, condițiile și împrejurările care au determinat, favorizat sau înlesnit comiterea actului terorist și măsurile preventive ce se impun a fi întreprinse – sunt avute în vedere cele care țin de punerea în executare, de acele aspecte ce țin de locul executării: deficiențe ale sistemului de pază și supraveghere, facilități constructive ce au putut fi exploatate în scop terorist, lipsa de la post a unor funcționari de securitate sau disfuncționalități apărute ca urmare a concepției greșite ori induse de către teroriști, etc.[132, p.36]

Cercetând problematica – în ultimă instanță, care este rațiunea pentru care trebuie efectuată cercetarea la fața locului? Trebuie remarcat faptul că săvârșirea unei infracțiuni, ca de altfel orice activitate umană, produce transformări în mediul exterior, care se materializează, din punct de vedere procesual, în urme ale infracțiunii. Noțiunea de *urmă* trebuie acceptată, în sens larg, ca orice modificare materială, intervenită în mediul înconjurător, ca urmare a săvârșirii unei

fapte de natură penală, incluzând, pe lângă urmele de contact, urmele materie și, chiar consumarea infracțiunii sau modul de operare.[166, p.32]

Codul de procedură penală, în dispozițiile art.124 și art.131, indică procedura și modalitatea întocmirii proceselor-verbale în cadrul efectuării cercetării la fața locului și a percheziției. Articolele date, fiind norme de blanchetă, fac de asemenea trimitere, în ceea ce privește procedura întocmirii proceselor-verbale ale acțiunilor procesuale menționate, în prevederile art.260 și art.261 Cod de procedură penală.

Ținând cont de complexitatea cauzelor penale de criminalitate organizată, se identifică cazuri când cercetării la fața locului și percheziției sunt supuse suprafețe mari de terenuri și multiple bunuri imobile. În asemenea cazuri întocmirea unui proces-verbal este foarte anevoios și de durată, caz, care determină negativ mersul acțiunii de urmărire penală.

Din practica procesuală se atestă că cercetarea la fața locului sau percheziția în cazurile suprafețelor mari de terenuri și multiplelor bunuri imobile este efectuată pe sectoare, de către membrii grupului de urmărire penală la indicația conducătorului grupului. În fiecare caz în parte se întocmește câte un proces-verbal separat, care este anexat la procesul-verbal de bază a acțiunii procesuale, unde se face mențiunea că cercetarea la fața locului sau percheziția a fost efectuată pe sectoare, cu enumerarea acestora, precum și restul informației prevăzute de art.260 și art.261 Cod de procedură penală.

Această modalitate de întocmire a procesului-verbal a acțiunii de cercetare la fața locului și a percheziției nu este expres prevăzută de legislația procesual penală și din cauză aceasta, ar putea duce la nulitatea probei, mai mult ca atât această chestiune deja a servit obiect de discuții și plângeri din partea părții apărării.[67]

În contextul celor expuse, opinez despre legalizarea modalității de întocmire a procesului-verbal în cazurile nominalizate supra și aceasta urmează a fi codificată pentru a îmbrăca o straie procesuală.

În cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată deseori, reieșind din practicile de corupere a membrilor grupului de urmărire penală sau altor funcționari cu cunoștință de cauză, sunt întâlnite cazuri de scurgere a informației. Conducătorul grupului de urmărire penală permanent urmează să întreprindă acțiuni de verificare în acest sens.

Această situație nu trebuie ignorată și în cazul organizării efectuării unei percheziții, deoarece de rezultatele acesteia depinde materializarea informațiilor obținute pe calea activității speciale și integritatea masei probatorii.

În vederea minimalizării riscului expus, se propune următorul algoritm de efectuare a percheziției. În primul rând, despre desfășurarea acestei activități, urmează să cunoască un număr

limitat de persoane și anume procurorul conducător și ofițerul de investigații responsabil de acțiunea dată.

Informația despre locul și persoana la care urmează a fi efectuată percheziția se aduce la cunoștința membrilor grupului de urmărire penală de către șeful de subgrup, care este creat anterior de către procurorul conducător, în momentul deplasării spre destinație.

Înainte de plecare spre locul destinat percheziției, procurorul conducător va indica persoanelor antrenate la această măsură despre subgrupele formate și despre conducătorii acestora, conduita procesuală ce urmează a fi respectată și instrucțiunile de deplasare și intrare pe adresă, menționând că în subgrupele desemnate, este responsabil și de întocmirea procesului-verbal și de informarea despre bunurile și obiectele care urmează a fi depistate.

Când se pornesc subgrupele la efectuarea percheziției, șeful acestuia i se înmânează un plic în care se află ordonanța privind efectuarea percheziției, mandatul judecătoresc și blancheta procesului-verbal privind efectuarea percheziției.

De asemenea, în plic se anexează și planul schemă a imobilului sau a lotului de teren ce urmează a fi percheziționat cu indicarea concretă a teritoriului sau încăperilor desemnate.

Mai problematic este efectuarea percheziției pe întreg teritoriul Penitenciarului, dat fiind faptul că, intrarea în Penitenciar urmează să fie realizată cu informarea și prezența conducătorului instituției, fiind asigurată participarea detașamentului specializat de menținere a ordinii în instituțiile penitenciare, datorită competențelor sale și izolarea masei de deținuți în vederea împiedicării destabilizării situației și implicării neprocesuale la efectuarea percheziției.

Deci, numărul persoanelor care cunosc locul unde se va efectua percheziția crește, respectiv crește și riscul scurgerii de informație. În acest sens procurorul conducător urmează să întreprindă măsuri ca toate conversațiile între superiori să fie în prezența sa sau a persoanei special împuternicite în acest sens și doar prin mijloace de comunicație specială, pe canalul prestabilit. Din start, toate persoanele sunt preîntâmpinate despre interzicerea utilizării în procesul percheziției a altor mijloace de comunicare decât cele indicate supra.

Descinderea în Penitenciar ar fi benefic de autorizat când masa de deținuți se află la controlul de dimineață, deoarece toți se găsesc pe un anumit teritoriu, destinat acestui proces și izolarea lor de către trupele speciale nu este anevoioasă, mai mult ca atât, aceștia nu sunt în celule și nu pot ascunde și distruge bunurile ce urmează a fi depistate și ridicate.

Primul în Penitenciar intră șeful acestuia, fiind urmat de procurorul conducător și restul superiorilor antrenati. La comanda șefului penitenciarului se deschid porțile și în Penitenciar intră detașamentul special, fiind urmați de membrii grupului de urmărire penală.

După izolarea masei de deținuți, procurorul conducător anunță acestora despre efectuarea percheziției, solicitând un comportament procesual decent.

La indicația procurorului, șeful penitenciarului ordonă șefilor de detașamente ale deținuților să se deplaseze controlat spre zonele locative, unde se vor afla sub supravegherea forțelor speciale. Totodată, acesta ordonă subalternilor despre asigurarea suportului funcțional la efectuarea percheziției membrilor grupului de urmărire penală, repartizându-i în acest sens. Deci, subgrupul de urmărire penală la efectuarea percheziției urmează a fi asistat de către colaboratorul penitenciarului și de reprezentantul deținuților ce se dețin în acel bloc locativ.

Fiecare șef al subgrupului întocmește personal, pentru suprafața percheziționată, procesul-verbal al acțiunii procesuale date și îl prezintă împreună cu bunurile ridicate și sigilate procurorului conducător, care în prezența acestora și a șefului penitenciarului întocmește procesul-verbal final și le anexează la acesta. Copia procesului-verbal final este înmănat conducătorului instituției penitenciare.

La finisarea percheziției toți participanții, în afara colaboratorilor aflați în serviciu, ies organizat din Penitenciar, prezentând legitimația și fiind totodată supuși controlului corporal.

În caz dacă apar tulburări în masa deținuților, acțiunea procesuală percheziția se întrerupe pentru izolarea de către forțele speciale a deținuților antrenați în dezordine. În cazul aplicării în privința acestora a mijloacelor speciale, se întocmesc actele necesare în acest sens. Despre acest fapt se face mențiuni în procesul-verbal al percheziției.

Pentru evitarea diferitor insinuări din partea deținuților, cât și a colaboratorilor penitenciarului, la efectuarea percheziției sunt antrenați specialiști criminaliști pentru înregistrarea mersului acțiunii procesuale. Tot procesul percheziției din momentul intrării în Penitenciar, până la ieșirea din el, ar urma de documentat și înregistrat cu ajutorul dronelor în vederea preîntâmpinării și curmării comportamentelor delicioase. Această înregistrare ca și altele se anexează la procesul-verbal.

De asemenea, pentru îmbunătățirea procesului de depistare a bunurilor căutate sunt invitați și specialiștii chinologi. Această acțiune se face din raționamentul intenției permanente existente a deținutului de a ascunde obiectele interzise în Penitenciar, folosind în acest scop locuri special amenajate.[67]

În contextul acțiunilor de urmărire penală de cercetare și ridicare a obiectelor, ținând cont de specificul infracționalității organizate, un caz particular la care urmează de atras atenție, este refuzul de a preda spre ridicare bunurile și obiectele indicate în ordonanță. În acest caz, se porcede la percheziția și ridicare forțată.

Acțiunea dată, nu mai târziu de 24 de ore, urmează de legalizat la judecătorul de instrucție. De asemenea la judecătorul de instrucție urmează a fi legalizată percheziția efectuată fără autorizare în cazurile când aceasta nu suferă amânare sau delict flagrant. Aici, urmează de atras atenție asupra faptului că percheziția nu poate fi amânată, iar contramandarea acesteia va duce la dispariția și nimicirea probei, nefiind materializat cazul ce nu suferă amânare. Este interpretativ acest caz ce nu suferă amânare (– pericolul real că se vor pierde sau distruge probele, că bănuitul sau învinuitul se poate ascunde în încăperea suspectată ori că se vor comite alte infracțiuni[36, art.6 p.6]) și el urmează de motivat cu lux de amănunte în ordonanța privind dispunerea percheziției. Nemotivarea acestui caz, poate duce la anularea percheziției și pierderea probei dobândite legal.

În acest context, autorii T.OSOIANU și D.OSTAVCIUC au menționat: „Există încă o problemă destul de mare, în ceea ce privește efectuarea percheziției în cazurile ce nu suferă amânare sau în caz de delict flagrant.

Potrivit art. 125 alin. (4) din Codul de procedură penală, în aceste cazuri percheziția se poate efectua în baza unei ordonanțe motivate a procurorului, fără autorizația judecătorului de instrucție, urmând ca acestuia să i se prezinte imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore de la terminarea percheziției, materialele obținute în urma percheziției, indicându-se motivele efectuării ei. Considerăm că o dată ce această acțiune se efectuează în exclusivitate în baza ordonanței procurorului ar putea fi încălcat principiul operativității, iar probele în vederea soluționării juste a cauzei penale ar putea fi de negăsit sau distruse.

De exemplu, într-o cauză penală gestionată de organul de urmărire penală instituit în cadrul IP Centru a fost autorizată percheziția la domiciliul cetățeanului X, situat în satul Giurgiulești, unde sunt probe că bunurile sustrase se află anume în locul indicat. În timpul efectuării percheziției, fără participarea procurorului, organul de urmărire penală a obținut probe ce denotă prezența bunurilor sustrase de la o altă adresă (ca pildă, la vecin, fie făptuitorul a ascuns bunurile la o rudă), iar percheziția la adresa nouă este necesară. Cum va proceda organul de urmărire penală? Potrivit legii, acesta trebuie să aibă ordonanța motivată a procurorului. Ofițerul de urmărire penală telefonează procurorul și îl anunță despre necesitatea efectuării percheziției la o altă adresă. Procurorul, fiind în mun. Chișinău, emite această ordonanță și o expediază ofițerului de urmărire penală pe anumite aplicații ale telefonului. După ei, această acțiune nu este legală, deoarece procurorul, la acel moment, nu poate să-și motiveze ordonanța, fiindcă nu are fizic probele care denotă necesitatea efectuării percheziției la o nouă adresă, iar în al doilea rând, ofițerul este obligat să aibă ordonanța originală, să se convingă că aceasta a fost emisă și semnată de procurorul care conduce cu urmărirea penală și să transmită o copie

persoanei în a cărui domiciliu se face percheziția. Se prezumă că, procurorul emite ordonanța, iar ofițerul o primește în temeiul unor discuții telefonice și nu a probelor sau temeiurilor de efectuare a acestei acțiuni procesuale.

Din cele expuse, se impune modificarea și completarea art. 125 Cod de procedură penală, astfel încât să permită organului de urmărire penală emiterea ordonanței motivate în cazurile ce nu suferă amânare sau în caz de delict flagrant. Or, până la urmă procurorul și judecătorul de instrucție vor verifica legalitatea acestei acțiuni”. [135, p.23-24]

Opinia dată, reiese anume din prevederile legale, conform cărora procurorul și judecătorul de instrucție verifică legalitatea acestei acțiuni. Mai mult ca atât, organul de urmărire penală, în persoana ofițerului de urmărire penală, este în drept să efectueze percheziții [36, art.57 alin.(2) p.6] și să emită ordonanțe [36, art.255 alin.(1)], are suport procesual și codificarea acesteia nu ar împiedica efectuarea urmăririi penale, încălcând careva drepturi procesuale ale participanților și va contribui atât la respectarea principiului operativității urmăririi penale, cât și la asigurarea integrității masei probatorii.

Un moment destul de important în cazul investigării infracționalității de criminalitate organizată, în special în cazul traficului de substanțe radioactive, chimice și biologice, este să nu uităm că aceste substanțe chimice au un impact negativ asupra vieții și sănătății omului și ridicarea acestora urmează a fi efectuată de către specialiști în domeniu și transmise spre păstrare instituțiilor capabile să presteze astfel de servicii, având încăperi speciale.

Desfășurarea unei activități ilicite, la fel ca orice activitate desfășurată de către oameni, este caracterizată de un cadru spațio-temporal și este însoțită de producerea unor modificări materiale în mediul înconjurător – de crearea de urme ale acțiunilor desfășurate a căror examinare este de natură să conducă investigația penală către lămurirea problemelor de anchetă specifice investigării fiecărui tip de activitate ilicită în parte. Aceste modificări sunt materializate, în plan procesual, în probe și mijloace materiale de probă. Organele judiciare intră în posesia urmelor și a mijloacelor materiale de probă cu ocazia efectuării diferitelor acțiuni de urmărire penală: cercetarea la fața locului, percheziția, ridicarea de obiecte și înscrisuri, constatarea infracțiunii flagrante, etc. Pentru valorificarea urmelor și mijloacelor materiale de probă și realizarea scopului aflării adevărului, sunt necesare cunoștințe de specialitate și mijloace tehnice adecvate. [133, p.76]

Înainte de a fi numită o constatare tehnico-științifică sau o expertiză, organul de urmărire penală urmează să analizeze despre rezonabilitatea numirii ei sub aspect de oportunitate și necesitate.

Legea procesual penală indică cazuri când efectuarea expertizelor este obligatorie și anume:

Expertiza se dispune și se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea:

- 1) cauzei morții;
- 2) gradului de gravitate și a caracterului vătămărilor integrității corporale;
- 3) stării psihice și fizice a bănuțitului, învinuitului, inculpatului – în cazurile în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea lor de a-și apăra de sine stătător drepturile și interesele legitime în procesul penal;

3¹) stării psihice și fizice a persoanei în privința căreia se reclamă că s-au comis acte de tortură, tratamente inumane sau degradante;

4) vârstei bănuțitului, învinuitului, inculpatului sau părții vătămăte – în cazurile în care această circumstanță are importanță pentru cauza penală, iar documentele ce confirmă vârsta lipsesc sau prezintă dubiu;

5) stării psihice sau fizice a părții vătămăte, martorului dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărârii în cauza dată;

6) altor cazuri când prin alte probe nu poate fi stabilit adevărul în cauză. [36, art.143]

Expertiza criminalistică, fiind o activitate de cercetare științifică a urmelor și mijloacelor materiale de probă, devine necesară în condițiile în care organele de urmărire penală sau și instanțele de judecată pentru a-și forma propria convingere, pentru a obține date necesare dezvoltării urmăririi penale, pentru a proba implicarea unei anumite persoane în desfășurarea activității ilicite, consideră necesare concluziile unor experți – este vorba despre zone de cunoaștere, care exced competențele organului judiciar.[133, p.80]

Totodată, dispozițiile art.139 Cod de procedură penală indică cazurile când organul de urmărire penală poate ordona efectuarea unei constatări tehnico-științifice și anume atunci când este realizată una dintre următoarele cerințe:

- 1) Există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt;
- 2) Apare necesitatea lămuririi urgente a unor fapte sau împrejurări ale cauzei;
- 3) Se impune necesitatea pentru lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei, fiind folosite cunoștințele unor specialiștii sau tehnicieni, condiție care chiar dacă nu este prevăzută, reiese din termenii folosiți de legiuitor și din natura acestei acțiuni procesuale.

Pentru atingerea scopului acțiunilor procesuale enunțate și anume numirea constatării tehnico-științifice, precum și a expertizei procurorul sau, după caz, ofițerul de urmărire penală trebuie să dispună de abilități profesionale în vederea înaintării întrebărilor care trebuie să fie clare, logice și să se bazeze pe probele dobândite în dosar.

În cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată cele mai des întâlnite sunt constatările tehnico-științifice efectuate în privința drogurilor, materialelor explozive, precum și a substanțelor radioactive, chimice și biologice.

Cele mai frecvente constatări tehnico-științifice și expertize care se dispun în cadrul cercetării infracțiunilor de criminalitate organizată sunt cele care au ca obiect:

- cadavrele persoanelor decedate ca urmare a realizării infracțiunii;
- urme biologice și urme lăsate de diferite părți ale corpului uman – urmele teroriștilor, ale personalului de serviciu, ale victimelor, etc.;
- urmele lăsate de diferite obiecte, dispozitive sau substanțe – arme, materii explozive, radioactive, chimice, biologice, instrumente folosite la amorsarea încărcăturilor, la montarea dispozitivelor, la pătrunderea în clădiri, în incinta diferitelor zone protejate, etc., materiale plastice, petroliere, vopsea, sticlă, metale, stupefiante;
- urme de poziție ce exprimă particularitățile modului de operare”. [132, p.37]

În raport cu particularitățile fiecărei infracțiuni de criminalitate organizată, în practică, apar și situații în care sunt dispuse expertize, care au ca obiect înscrisuri, bancnote, resturi carbonizate, expertize tehnice din diferite domenii informaționale, contabile ori financiare. [132, p.37]

Problematica apărută la efectuarea constatărilor tehnico-științifice, expertizelor în cazuri de criminalitate organizată, în special, în cazuri cu folosirea materialelor radioactive, chimice și biologice, ține de lipsa în țară a specialiștilor, experților și a utilajului necesar, precum și transportarea obiectului supus expertizării la instituția ce efectuează expertiza, când aceasta este situată în afara țării și repatrierea lui.

Ascultarea victimelor, părților vătămate, precum și a martorilor ca procedeu procesual are o importanță deosebită în cadrul urmăririi penale.

Astfel: „Pe de o parte, declarațiile sunt în măsură să determine care sunt persoanele, care au administrat de fapt activitatea infracțională, cine sunt persoanele care au contribuit (ajutat), cu vinovăție sau nu, la săvârșirea faptelor, precum și modalitatea de comitere a infracțiunilor.

Pentru aceasta este nevoie ca întrebările adresate martorilor să fie punctuale și să vizeze aspecte concrete din activitatea desfășurată, iar declarațiile să fie coroborate în permanență

cu documentele aflate la dosarul cauzei, întru a evita răspunsurile parțiale sau neadevărate. Un aspect deosebit de important este să se stabilească o ordine a audierilor de martori, de natură să conducă la un rezultat optim din punct de vedere al calității și acurateții informațiilor obținute. Astfel, este preferabil ca inițial să fie chemate persoanele care ar putea furniza informații, în calitate de martori, cu privire la activitățile infracționale derulate.

Desigur că o persoană își poate schimba ulterior calitatea din martor în bănuț, în măsura în care sunt dobândite noi informații. Prin urmare, dacă la un moment dat al urmăririi penale există indicii că o persoană ar fi avut o formă de participare la comiterea infracțiunii, este preferabil ca aceasta să nu fie audiată în calitate de martor, până la clarificarea situației sale. Din declarațiile persoanelor audiate în calitate de martor trebui să reiasă aspectele legate de comiterea infracțiunii, activitățile desfășurate, modul de operare, transportul mărfurilor, modalitatea de efectuare a plăților, operațiunile bancare și retragerile în numerar, furnizori și beneficiari, precum și persoanele care au gestionat toate aceste activități. Dacă în cauză se efectuează și percheziții domiciliare în locațiile de interes, este preferabil ca martorii să fie chemați într-un moment cât mai apropiat de cel al realizării perchezițiilor. Totodată, dacă martorii descriu elemente de înfățișare a suspecților, organul de urmărire penală urmează să întocmească neîntârziat portretul acestora și să porceadă la recunoașterea persoanelor fie pe fotografie, fie pe persoană”.[83, p.55-56]

Din păcate, acțiunea procesuală, care la investigarea altor infracțiuni decât cele de criminalitate organizată, ar avea un randament sporit, audierea victimelor, părților vătămăte, precum și a martorilor este destul de anevoioasă. Mai bine zis, nu este anevoioasă în sine audierea subiecților nominalizați, dar menținerea de către aceștia a declarațiilor date până în instanța de judecată.

Evenimentul dat se datorează faptului că pe parcursul urmăririi penale membrii organizațiilor criminale, activând în interesul acestora, folosesc diferite pârghii de determinare a victimelor, părților vătămăte, precum și a martorilor să-și schimbe declarațiile. Inițial li se promite că vor fi iertați pentru declarațiile făcute organelor de drept și în plus li se va oferi remunerații materiale. În caz că refuză, sunt amenințați cu răfuiala fizică, inclusiv și cu moartea. În cazul când martorii, ce au depus declarații, se dețin în instituțiile penitenciare, această amenințare capătă o amploare mai mare, o teroare. Tot contingentul de deținuți, la indicațiile superiorilor, este implicat la determinarea psihologică de renunțare la declarațiile depuse.[66]

Atunci, la cerere și existența riscului sporit pentru viață și sănătate, organele statului intervin cu programele sale de protecție, care din păcate, din lipsa finanțărilor au o pondere scăzută de redresare a situației existente, din care cauză, reușita criminalelor este mai pronunțată

și în acest caz organul de urmărire penală nu are cu ce se opune și victimele, părțile vătămate, precum și martorii își schimbă declarațiile.

Mai mult ca atât, la indicația celor ce i-au determinat să-și schimbe declarațiile, victimele, părțile vătămate, precum și martorii, comunică că au fost determinați de către organul de urmărire penală să facă declarații mincinoase. Și până în final, sunt examinate acțiunile de tortură a persoanei, ce a audiat subiectul ce și-a schimbat declarațiile, fapt ce duce în esență, la tergiversarea urmăririi penale și pierderea unei probe.

Chiar dacă se reușește menținerea probei cum este declarația victimelor, părților vătămate, precum și a martorilor în cadrul urmăririi penale, acest fapt devine mai dificil în instanța de judecată, unde participanții dau ochii unul cu altul.

Minimalizarea riscului de influență depinde de tactica procurorului de a prezenta proba în ședința de judecată. De regulă, participanții care depun declarații în instanța de judecată, se simt mai siguri când în ședință sunt antrenate mai multe persoane menite să asigure ordinea publică și programul de protecție, în cazul existenței acestuia. Această situație de siguranță trebuie să existe nu numai în ședința de judecată, dar și în afara acesteia, făcându-se uz de forțe speciale care asigură securitatea pe întreg perimetru al instanței. Totul trebuie să fie planificat, de la escortarea persoanei care face declarații în instanța de judecată, până la deplasarea spre domiciliu sau locul de deținere, fiind permanent analizate posibilitățile legislației la compartimentul asigurării protecției de stat și necesitățile de aplicare ale acestora față de ultimii.

Astfel, în cazul dat, în scopul asigurării securității martorilor, părților vătămate legislația Republicii Moldova prin Legea 105/2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal acordă acestora măsuri de protecție cum ar fi:

- a) protecția datelor de identitate;
- b) audierea cu aplicarea unor modalități speciale;
- c) schimbarea domiciliului sau locului de muncă ori de studii;
- d) schimbarea identității, schimbarea înfățișării;
- e) instalarea unui sistem de alarmă la locuință sau reședință;
- f) schimbarea numărului de telefon;
- g) asigurarea protecției bunurilor. (subiect ce va fi discutat în capitolul 4 a prezentei lucrări) [103, art.14]

Deci, reieșind din cele expuse, organul de urmărire penală, nici o dată nu trebuie să se bazeze doar pe declarațiile victimelor, părților vătămate, precum și a martorilor. Aceste trebuie întărite prin alte procedee procesuale. Mai mult ca atât, la audierea lor este necesară folosirea înregistrării video a acțiunii procesuale, făcându-se în procesul-verbal mențiuni despre aceasta și

obiecțiile existente. Suportul pe care a fost efectuată înregistrarea se anexează la procesul-verbal și se păstrează la cauza penală.

Totodată, în cazul denunțului fals sau declarațiilor mincinoase, organul de urmărire penală urmează să se autosesizeze.

Un succes deosebit a organului de urmărire penală obținut în cadrul procesului penal este identificarea membrilor organizației criminale, care sunt de acord să colaboreze și să facă declarații împotriva acesteia (subiect ce va fi discutat în capitolul 3, p.3.3 al prezentei lucrări).

De asemenea, prin ascultarea altor categorii de martori pot fi lămurite aspecte privind:

- numele și scopurile declarate ale organizației criminale/teroriste care își desfășoară activitatea pe teritoriul de referință;
- modul de organizare, structura, logistica, modul de recrutare și pregătire a membrilor, doctrina, principalii ideologi și modul de manifestare al acestora;
- finanțarea, legătura cu mediul social, formațiuni politice ce întrețin legături cu organizația criminală/ teroristă, organizații partenere, structuri implicate în organizarea de alte activități ilicite precum traficul cu bunuri speciale, cu persoane pe teritoriul național ori și peste frontieră, persoane ce fac lobby;
- identitatea membrilor organizației, rolurile asumate de către fiecare în parte, locul în ierarhie, legăturile funcționale, cum își asigură mijloacele de subzistență, relațiile pe care le întrețin cu persoane neimplicate în activitatea organizației;
- circuitul mijloacelor financiare, cine și cum le colectează, băncile folosite pentru păstrare și operațiuni, titularii de conturi, dacă și cum sunt distribuite primele pentru loialitate, implicare și reușită în activitate;
- identitatea liderilor, cum funcționează comunicarea dispozițiilor, cum verifică și cum impun respectarea dispozițiilor, dacă și în ce mod se implică în zona operațională a activității organizației, dacă păstrează și gestionează resurse financiare sau investiții în nume propriu;
- proprietățile pe care se află clădiri sau elemente de logistică folosite pentru desfășurarea activității curente a organizației, pentru ascunderea persoanelor implicate, etc.[132, p.49-50]

În cadrul audierii martorilor nominalizați urmează de identificat care este scopul declarațiilor date. Acesta nu poate fi identificat în toate cazurile la etapa audierii și urmează de contrapus cu alte mijloace de proba acumulate în cadrul urmăririi penale. De exemplu, în vederea absolvirii de răspundere penală a conducătorului organizației criminale, membrii organizației

criminale pot să-și recunoască vina de comiterea infracțiunilor pe care nu le-au comis, să învinuiască nefondat o persoană de comiterea infracțiunii etc.

Specific pentru infracțiunile de criminalitate organizată este refuzul bănuitului și a învinuitului de a da declarații și a contrasemna actele procesuale întocmite cu participarea lor. Acest fapt reiese din subcultura criminală și este respectat cu strictețe. Pentru ignorarea acestei norme nescrise membrul organizației criminale poate fi pedepsit. În cazul dat procesul-verbal este semnat doar de către persoana ce l-a întocmit și apărătorul bănuitului/învinuitului, fiind făcută totodată, mențiunea despre refuzul de a semna actul procesual.

În caz când obținem declarații a participanților acestea urmează, fără întârziere, de verificat și întărit procesual, prin acțiuni procesuale ce se impun, cum ar fi: recunoașterea persoanei, verificarea declarațiilor la locul faptei, reconstituirea faptei, confruntarea etc. Pentru ca procedeele enunțate să-și atingă obiectivele e important în cadrul efectuării acestora de păstrat comportamentul procesual adecvat a participantului urmărit.

Reconstituirea faptei este asociată în multe cazuri cu experimentul în procedura penală. Din aceste considerente este necesar de a face unele precizări:

- La efectuarea reconstituirii prezența unui specialist nu este obligatorie. Experimentul în multe cazuri implică concursul specialistului.
- La reconstituirea faptei obligatoriu participă făptuitorul. La experiment nu este necesară sau obligatorie prezența făptuitorului.
- Reconstituirea la fața locului poate fi efectuată repetat de câte ori este necesar. În toate cazurile trebuie să fie întocmit un proces-verbal, în care să se redea condițiile efectuării reconstituirii faptei.
- Valoare probantă au atât rezultatele pozitive, cât și negative ale reconstituirii faptei.
- Reconstituirea faptei se face fie din oficiu de către organul de urmărire penală, fie la cererea părților, fie de către instanță la cererea părților. Decizia, în toate cazurile, o ia organul de urmărire, fie instanța. Pentru efectuarea reconstituirii faptei nu este necesară emiterea unei ordonanțe. La reconstituirea faptei în faza de urmărire pot asista în afară de făptuitor și alți subiecți, la discreția organului de urmărire penală.

[181, p.30]

În cazul prezentării spre recunoaștere este interzisă prezentarea spre recunoaștere a unei persoane altei persoane, dacă ambii nu neagă faptul că se cunosc.[181, p.28]

La prezentarea spre recunoaștere a obiectelor trebuie de ținut cont de faptul că omogene sunt nu numai obiectele care au aceeași denumire și destinație, dar și aceleași dimensiuni, formă, model, culoare, tip.[181, p.28]

La prezentarea cadavrului spre recunoaștere nu se aplică regula privind un număr oarecare de exemplare. De regulă, recunoașterea cadavrului se efectuează în situațiile când este imposibil de a obține anumite date privind decedatul după acte, sau în cazul când exteriorul este considerat schimbat.[181, p.28]

Efectuarea confruntării reprezintă activitatea de ascultare concomitentă a persoanelor audiate anterior în aceeași cauză, între ale căror depoziții se constată existența unor contradicții, în scopul înlăturării sau excluderii lor. Alegerea momentului de efectuare a confruntării e condiționat de constatarea nepotrivirilor dintre declarațiile celor ascultați, care poate fi determinat și de unele considerente de ordin tactic[27, p.56]. Anume în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, ținând cont de existența unui presing permanent asupra martorilor, părților vătămate, această acțiune procesuală în coroborare cu alte probe, contribuie la cimentarea declarațiilor sus-numiților, în cazul când a fost asigurat comportamentul procesual a părților și nu s-a permis influențarea lor. Dacă acest moment se scapă de sub control, această acțiune procesuală poate determina împiedicarea stabilirii adevărului. De regulă, acțiunea dată se începe cu ascultarea martorului sau a părții vătămate, ulterior a bănuțului/învinuțului și se efectuează când majoritatea probelor sunt acumulate, fapt ce va determina posibilitatea excluderii celor nejustificative, nepertinente.

Acțiunile de urmărire penală se finisează cu analiza probelor acumulate și întocmirea definitivă a actului de acuzare. Ținând cont de gravitatea și complexitatea infracțiunilor de criminalitate organizată, acestea urmează a fi investigate de persoane integre, dedicate, cu o cultură profesională adecvată, experiență, etc. și, probabil, funcționarii statului ce desfășoară activități de urmărire penală în cadrul investigării infracțiunilor nominalizate trebuie să fie cei mai buni.

3.3. Aspecte procesuale privind colaborarea făptuitorului cu organul de urmărire penală.

Reieșind din prevederile art.1 din Codul de procedură penală, stabilim că procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit

o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.[36]

Totodată, codul de procedură penală prevede și posibilitatea liberării persoanei de răspundere penală în cazul conlucrării făptuitorului cu organul de urmărire penală. Astfel de situații au fost legiferate nu doar cu scopul de a libera persoana de răspundere penală pentru poziția sa procesuală de recunoaștere a faptelor prejudiciabile comise, dar au fost determinate, în primul rând, de necesitatea statului de a stabili adevărul pe caz, precum și întreaga rețea criminală ce participă prin diferite forme la comiterea infracțiunii și legalizarea produsului ilegal obținut.

Astfel, Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate de la New York din 15.11.2000, stabilește că fiecare Stat Parte se străduiește să facă în așa fel încât orice putere judiciară discreționară conferită de dreptul său intern și aferentă urmăririlor judiciare pornite împotriva indivizilor pentru infracțiunile prevăzute de prezenta Convenție să fie exercitată în scopul optimizării eficacității măsurilor de descoperire și de reprimare a acestor infracțiuni, ținând seama în modul convenit de necesitatea de a exercita un efect de descurajare în ceea ce privește săvârșirea lor.[42, art.11 alin.(2)]

În această ordine de idei, art.47 alin.(6) din Codul penal expres indică că: „Membrul organizației criminale poate fi liberat de răspundere penală în cazul în care a declarat benevol despre existența organizației criminale și a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de ea ori a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizației respective”. Prin urmare, legislația penală a Republicii Moldova conține reglementări necesare pentru realizarea prevederilor Convenției nominalizate *supra*, manifestate prin aplicarea dreptului discreționar în ce privește liberarea făptuitorului (membrului organizației criminale) de răspundere penală în cazul în care:

- a declarat benevol despre existența organizației criminale;
- a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de ea;
- a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizației respective.[40, art.47(alin.6)]

Elementele nominalizate gradual materializează indicii colaborării făptuitorului cu organele statului, determinând, totodată, eficacitatea activității organului de urmărire penală în procesul descoperirii infracțiunilor de criminalitate organizată și încurajarea vinovatului în vederea liberării de răspundere penală, chiar și dacă el a fost membrul unei organizații criminale și a participat la activitatea prejudiciabilă a acesteia.

Prevederea data este o manifestare a politicii penale ale statului prin care se accentuează că lupta cu criminalitatea organizată este o prioritate a statului de drept și instrumentele folosite sunt menite ca în perioade cât mai scurte să combată eficient acest flagel.

Astfel, făptuitorului care colaborează cu organul de urmărire penală, statul, ținând cont de gravitatea infracțiunii și posibilitatea răfuirii de către membrii organizației criminale, i se asigură posibilitatea de a-și decide soarta procesuală personal, prin depunerea depozițiilor împotriva organizației criminale și deconspirarea activității acesteia, mai mult ca atât, asigurând în continuare aplicarea după necesitate a măsurilor de protecție în privința lui, cât și a membrilor familiei.

Analizând infracțiunile ce au apartenență la crima organizată, cum ar fi traficul ilicit de droguri și arme, traficul de ființe umane și migrația ilegală, coruperea demnitarilor de stat și controlarea resurselor publice, observăm tendința legislatorului de a libera de răspundere penală făptuitorii care conlucrează cu organul de urmărire penală.

Asemenea de situații sunt evidențiate în dispozițiile articolelor din partea generală, precum și în cea specială din Codul penal. În afară de art.47 alin.(6) din Cod penal, care este o normă generală și se aplică în toate cazurile unde sunt comise infracțiuni de către o organizație criminală, precum și în interesul acesteia, dispozițiile art. art. 217 alin.(5), 325 alin.(4) din Codul penal, de asemenea prevăd liberarea de răspundere penală a făptuitorului care conlucrează cu organele competente ale statului.

Necesitatea abordării situației date de către legislator și includerii în dispoziția articolelor a prevederilor ce permit aplicarea liberării de răspundere penală a făptuitorului motivează inovații de a avea o conduită procesuală manifestată prin căință și colaborare, având totodată un efect de descurajare pentru cei ce își continuă activitatea criminală.

Statul prin intermediul politicilor penale urmează să încurajeze persoanele predispuse de a colabora cu organele de urmărire penală în vederea descoperirii infracțiunii, organizatorului și membrilor grupului sau organizației criminale. Poziția procesuală în cauză, pe de o parte, dă posibilitatea vinovatului să fie liberat de răspundere penală, pe de altă parte, oferă organelor de urmărire penală avantajul minimalizării timpului necesar pentru destructurarea rețelei criminale și tragerii la răspundere penală a tuturor persoanelor vinovate.

Totodată, statul beneficiază de dreptul folosirii abilităților și cunoștințelor persoanei care a dat acordul să conlucreze cu organele competente în vederea infiltrării acesteia în interiorul grupului/organizației criminale și oferirea posibilității de a preîntâmpina comiterea de noi infracțiuni, de a corija comportamentul membrilor organizației criminale, de a studia modul lor

de operare și respectiv de a interveni rapid și prompt în vederea preîntâmpinării comiterii infracțiunilor.

Deci, analizând aspectul liberării de răspundere penală a făptuitorului, care este de acord să colaboreze cu organele abilitate prin darea declarațiilor despre existența organizației criminale și a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de ea, ori a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizației respective, opinez referitor la oportunitatea reținerii cazurilor descrise ca temei de încetare a urmăririi penale și completării alin. (2) al art. 285 Cod de procedură penală (Încetarea urmăririi penale) cu sintagma „inclusiv în cazurile prevăzute de alin. (6) al art. 47 Cod penal.

Ținând cont de aspectele ce caracterizează crima organizată, și anume devotamentul membrilor față de „ideea hoțescă”, obținerea posibilității infiltrării agentului sub acoperire în organizația criminală și întărirea procesuală a probelor obținute reprezintă succesul cel mai valoros a urmăririi penale și permite organului de urmărire penală să identifice toate persoanele culpabile, să controleze situația operativă, să stopeze comiterea unor infracțiuni și să difere justiției vinovații în privința cărora au fost obținute probe suficiente.

În pofida faptului că legea materială prevede instrumentele nominalizate *supra*, aplicarea acestora este anevoioasă, deoarece Codul de procedură penală nu împuternicește judecătorul de instrucție cu dreptul de a autoriza măsurile specifice de combatere a criminalității organizate, iar normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.

Totuși, legislatorul a prevăzut în Codul de procedură penală și legea specială un procedeu posibil de aplicat în cazul materializării ajutorului făptuitorului la descoperirea infracțiunilor săvârșite de organizația criminală și la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizației și anume măsura specială de investigație, investigația sub acoperire.

Conform art. 138^{1o} Cod de procedură penală investigația sub acoperire este măsura specială de investigații destinată probării existenței infracțiunii și identificării făptuitorului. Deci, vinovatul care a declarat despre existența și activitatea unei organizații criminale, în vederea realizării scopului procesului penal, la dorința acestuia, manifestat printr-un acord scris, poate deveni în baza ordonanței procurorului investigator sub acoperire, împuternicit să efectueze măsuri speciale de investigații.

Cât legea specială, atât și cea procesuală la compartimentul dat, fiind normă de blanchetă, nu stipulează în volum deplin cine poate fi antrenat în calitatea de investigator sub acoperire și care este modalitatea de infiltrare a persoanei. Astfel, legea nu prevede concret ce persoane pot fi

antrenate: persoane civile, funcționari publici, membrii grupărilor/organizațiilor criminale, alți făptuitori.

Recurgerea la folosirea investigatorilor sub acoperire poate avea loc numai când această activitate este admisibilă. Admisibilitatea este determinată de necesitatea folosirii acestei activități, limita de oportunitate și urgența efectuării ei. Procurorul are obligația de a aprecia necesitatea culegerii de informații de către investigatorul acoperit, ceea ce presupune analizarea cererii de autorizare prin examinarea stării de fapt prezentate.[160, p.271]

Pentru a fi în măsură să facă această apreciere, este necesar ca procurorul care autorizează folosirea investigatorilor sub acoperire, să ia cunoștință de întreg materialul informativ al cauzei, privitor la fapte și persoane, ceea ce determină obligația organului special de investigații de a prezenta în modul detaliat, aspectele pe care le cunoaște până în momentul în care formulează cererea de autorizare. Oportunitatea se referă la aceea că folosirea investigatorilor sub acoperire este admisibilă numai dacă recurgerea la acest procedeu de investigare a infracțiunilor este indispensabil și actual, respectiv aflarea adevărului nu poate fi realizată pe alte căi. Se recomandă folosirea investigatorilor sub acoperire, numai atunci când există indici suficienți și serioși despre activitățile ilicite. Admisibilitatea este condiționată și de urgența folosirii investigatorilor sub acoperire, care trebuie efectuată cu promptitudine, situațiile și condițiile în care efectuarea lor este utilă impunând o oarecare urgență.[160, p.271]

Procurorul este cel care controlează dacă datele și informațiile obținute de investigatorul sub acoperire sunt folosite cu respectarea procedurii legale și, în fine, tot el este cel care apreciază caracterul concludent și util al acestor date sau informații, în vederea extinderii lor și cu privire la alte cauze sau alte persoane, fie din oficiu, fie la cererea poliției judiciare ori a organelor speciale. Aceeași concluzie se desprinde și în ipoteza în care instanța sau judecătorul ar autoriza unele tehnici speciale în cadrul competenței lor (interceptările și înregistrările de convorbiri ori comunicări sau reținerea și predarea corespondenței și a obiectelor ori percheziția).[100]

Indiscutabilă este importanța măsurii date, datorită faptului că impune o valoare deosebită în ceea ce privește prevenirea, descoperirea și combaterea criminalității. Aceasta reprezintă o măsură specială de investigații și chiar o operațiune specială de infiltrare în grupările criminale a investigatorului sub acoperire, urmărirea și cercetarea foarte eficientă și absolut necesară descoperirii infracțiunilor grave, deosebit și excepțional de grave, în cazurile când prin alte metode și mijloace nu este posibil cercetarea și descoperirea acesteia. Această măsură specială de investigații implică un risc deosebit, necesită profesionalism, un volum

enorm de lucru bine planificat, organizat și gestionat, în funcție de situația creată și conform convingerilor personale.[36, p.48]

Astfel, analizând cele expuse distingem două modalități de colaborare a vinovatului cu organele abilitate:

- colaborarea simplă, când vinovatul doar recunoaște vina și dă declarații împotriva membrilor organizației criminale;

- colaborarea complexă, când pe lângă recunoașterea vinei și darea declarațiilor, vinovatul este de acord să fie infiltrat în organizația criminală.

Abilitățile de a atrage vina la colaborare cu organele competente reprezintă un avantaj procesual, folosirea cărora determină succesul unei urmăriri penale pe segmentul criminalității organizate.

Efectuarea măsurilor speciale de investigații sunt tratate în general ca acțiuni ce aduc ingerințe drepturilor omului, au caracter provocator. Studiind practica Curții Europene a Drepturilor Omului, la compartimentul dat, luând în vedere justificarea existenței unor dispoziții legislative care acordă autorităților publice dreptul de a supraveghea acțiunile anumitor persoane, aceasta a admis (C. Bîrsan, Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariul pe articole, vol. 1, Drepturi și libertăți, Editura C.H. Beck, București, 2005, p. 595) că, deși tehnicile speciale de documentare, inclusiv utilizarea investigatorului sub acoperire, constituie ingerințe în exercițiul dreptului la viață privată, acestea, în anumite situații excepționale, se pot dovedi necesare într-o societate democratică, dacă sunt destinate să apere securitatea națională sau să prevină săvârșirea unor fapte penale.[13, p.595]

În ceea ce privește administrarea probelor în rezultatul unei investigații sub acoperire, trebuie menționat că activitatea dată poate fi exercitată doar în cadrul urmăririi penale de către persoane abilitate în acest sens, fapt prevăzut de art.134 alin.(1) din Codul de procedură penală. Potrivit art.57² alin.(3) Cod de procedură penală și art. 9 din Legea nr.59/29.03.2012 privind activitatea specială de investigații, ofițerul de investigații se supune indicațiilor scrise ale procurorului sau ale ofițerului de urmărire penală. Identitatea ofițerilor de investigații din cadrul subdiviziunilor specializate, care efectuează măsuri speciale de investigații și activează în calitate de investigatori sub acoperire, constituie secret de stat și poate fi dezvăluită numai cu acordul scris al acestor ofițeri și în conformitate cu Legea cu privire la secretul de stat, iar însuși ofițerul de investigații poartă răspundere pentru realizarea nemijlocită a măsurii speciale de investigații pe care o efectuează.[61, p.38]

În art. 15 din Legea nr. 59/29.03.2012 privind activitatea specială de investigații este prevăzut statutul colaboratorilor confidențiali – persoane care, printr-un acord scris sau verbal, se

obligă să ofere ofițerului de investigații informații, să participe la pregătirea și efectuarea măsurilor speciale de investigații, precum și să contribuie într-un alt mod, neinterzis de lege, la activitățile speciale de investigații. Astfel, la utilizarea probelor obținute prin investigația sub acoperire este necesar, pe lângă aspectele de fond privind admisibilitatea probei, a stabili de asemenea în ce măsură persoana care a administrat probe dispune de abilitarea corespunzătoare. În același context, activitatea investigatorului sub acoperire este limitată la perioada necesară pentru descoperirea existenței infracțiunii și este necesară respectarea rigorilor prevăzute de articolele 138¹⁰ din Codul de procedură penală.[61, p.38]

În hotărârea *Teixeira de Castro vs. Portugalia*,[23] Curtea Europeană a remarcat că folosirea agenților sub acoperire trebuie să fie restricționată, iar garanțiile trebuie să fie acordate chiar și în cazul în care este vorba de lupta împotriva traficului de droguri, interesul public neputând justifica folosirea probei obținute ca urmare a unei provocări din partea poliției.[61, p.39]

În hotărârea *Vanyan c. Rusiei*,[24] Curtea a menționat că agentul sub acoperire a acționat potrivit instrucțiunilor poliției. Agentul a participat la o „vânzare test” de droguri pentru a-l expune pe reclamantul traficului de droguri și pentru a-i cere să procure droguri pentru el. Nu există nici o probă care să sugereze că înaintea intervenției agentului, poliția ar fi avut motive să-l suspecteze pe reclamant ca fiind traficant de droguri. Simpla susținere în instanță de către poliție a faptului că au existat informații privind implicarea reclamantului în traficul de droguri, declarație care nu a fost verificată de instanță, nu poate fi luată în considerație.[61, p.39]

În hotărârea *Khudobin c. Rusiei*, [22] s-a constatat că vânzarea simulată de droguri, care a provocat săvârșirea infracțiunii și care, deși era efectuată de o persoană privată ce acționa în calitate de agent sub acoperire, a fost efectiv organizată și supravegheată de poliție. Deși în cauza respectivă instanțele naționale au avut motive să bănuiască existența unei provocări, acestea nu au analizat factorii relevanți și elementele legale care le-ar fi ajutat să facă diferența între „atragera în capcană” și o formă legitimă de activitate de investigație. Prin urmare, procedurile care au determinat condamnarea reclamantului nu au fost „echitabile”. [61, p.39]

O problemă separată pentru doctrina procesual penală ține de posibilitatea implicării bănuitului/învinuitului care își recunoaște vina și dorește să conlucreze cu statul la descoperirea întregii rețele criminale la efectuarea măsurii speciale de investigații, investigația sub acoperire, având statut de investigator.

Legislația procesual penală în art.6 pct. 20 din Codul de procedură penală indică că: „*Investigator sub acoperire este* persoană oficială care exercită confidențial activitatea specială

de investigații, precum și altă persoană care colaborează confidențial cu organele de urmărire penală”.

Art. 138¹⁰ alin.(4) din Codul de procedură penală dezvăluie că: „Investigatorii sub acoperire sunt angajați, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, al Centrului Național Anticorupție, al Serviciului Vamal, al Serviciului Fiscal de Stat sau al Administrației Naționale a Penitenciarelor ori sunt persoane antrenate în efectuarea unei măsuri speciale de investigații concrete”.

Legislația la compartimentul cercetat indică că pe lângă angajații statului, care au atribuții în domeniul efectuării măsurilor speciale de investigații, pot fi antrenați în sensul dat și alte persoane care își dau acceptul de colaborare cu organul abilitat.

Legea nr.59/2012 cu privire la activitatea specială de investigații, în art.15 dă definiția colaboratorilor confidențiali, indicând totodată, în aliniatul (6), persoanele ce nu pot avea calitate de colaboratori confidențiali și anume deputații, judecătorii, procurorii, ofițerii de urmărire penală și avocații.

Astfel, nici o normă procesuală, și nici specială, nu prevede imposibilitatea atragerii bănuțitului/învinuitului în calitate de investigator sub acoperire.

Mai mult ca atât, după cum e specificat în art.64 și respectiv în art.66 din Codul de procedură penală, care prevede drepturile învinuitului și inculpatului, în pct. 11) și 12) se indică că, aceștia au dreptul să participe la efectuarea acțiunilor procesuale, de unul singur sau fiind asistat de apărător, la solicitarea sa, ori să refuze de a participa la ele. Deci, participarea bănuțitului/învinuitului, cu acordul său, la efectuarea acestor măsuri nu încalcă careva drepturi ale acestor subiecți procesuali.

Atitudinea față de infracțiunea comisă, dorința de a contribui la aflarea adevărului poate influența la încetarea urmăririi penale în privința făptuitorului și audierea lui în calitate de martor.

Învinuitul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția, putându-și exercita dreptul la tăcere. În același timp, poate proba lipsa de temeinicie a acuzațiilor prin formularea unor declarații, depunerea unor cereri de probatorii, ridicarea unor excepții sau punerea de concluzii, precum și participarea la acțiuni procesuale.

Potrivit art.110 alin.(9) din Codul de procedură penală, pot fi audiați ca martori și investigatorii sub acoperire care sunt persoane civile.

În concluzie, trebuie de menționat că implicarea bănuțitului/ învinuitului în calitate de investigator sub acoperire, atât timp cât aceasta nu contravine legislației procesuale, urmează să

fie folosită în scopul aflării adevărului și în interesul vinovatului care dorește să conlucreze cu organele statului.

3.4. Protecția procesuală a persoanelor ce au colaborat cu organul de urmărire penală în descoperirea întregii rețele criminale.

Asigurarea masei probatorii este o provocare permanentă a organului de urmărire penală în procesul penal. Această provocare este materializată prin dorința făptuitorului/criminalului de a distruge probele care dovedesc vinovăția acestuia.

În cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată acest pericol este mai iminent datorită modalităților de acționare a grupărilor și organizațiilor criminale și anume: violența, cruzimea și teroarea.

De secole, declarațiile persoanelor în privința cărora au fost îndreptate acțiunile criminale sau cei care au fost martori a aplicării acestor acțiuni sunt considerate cele mai viabile probe într-un proces penal.

Reieșind din importanța și greutatea probelor date, acțiunile organizațiilor criminale în permanență au fost îndreptate în vederea influențării și distrugerii acestora, fapt ce a determinat ca victimele infracțiunilor și martorii să devină vulnerabili în fața criminalității organizate.

Anume acest fapt a determinat legislatorul să vină cu o poziție fermă pentru asigurarea protecției persoanelor ce conlucrează cu statul în vederea tragerii la răspundere penală a vinovaților. Organele competente ale statului sunt responsabile de descoperirea infracțiunilor, având totodată obligația pozitivă de a asigura securitatea și siguranța probelor obținute, mai ales în cazul când victima sau martorii dau declarații împotriva unei organizații criminale, conștientizând din start riscul la care sunt supuși acestea și membrii familiei lor.

Aici apare acea legătură între stat și persoanele predispuse să conlucreze în vederea descoperirii infracțiunii. Statul în schimbul conlucrării propuse de către victimă/martor sau alți participanți la proces urmează să întreprindă acțiuni ca să înlăture orice situații de pericol apărute în cadrul procesului nominalizat, să nu permită criminalilor să domine legea și orânduirea statală.

Experiența internațională demonstrează că oferirea unor garanții și măsuri robuste de protecție a martorilor poate aduce numeroase beneficii importante atât pentru martori, cât și pentru eficacitatea sistemului de justiție penală. Aceste beneficii, inter alia, includ:

- creșterea încrederii publicului în sistemul de justiție penală;
- creșterea încrederii publicului în corectitudinea și independența actorilor din sistemul de justiție penală;

- creșterea numărului de infracțiuni raportate/denunțate, inclusiv a infracțiunilor de criminalitate organizată și corupție;
- dovezi de o mai bună calitate furnizate de victime și martori;
- creșterea numărului de martori motivați să participe în ședințele de judecată, pentru a depune mărturii;
- o disponibilitate mai mare a martorilor supuși intimidărilor și vulnerabili să se prezinte pentru a raporta infracțiunile și a depune mărturii etc.[151, p.2]

Acțiunile de intimidare și amenințare cu moartea sau aplicarea violenței în privința persoanei ce a dat declarații împotriva membrilor organizației criminale, dacă își ating obiectivele, atunci faptele date vorbesc despre impotența statului de a realiza scopurile sale procesuale, de lipsa mecanismelor și procedeele viabile de asigurare a protecției de stat, ne mai vorbind despre asigurarea integrității probelor.

Anume acest eșec trezește în conștiința societății o neîncredere față de organele competente ale statului și dezacordul lor de a participa la contracararea criminalității, în special a celei organizate, situație ce duce la limitarea capacităților organului de urmărire penală de a trage la răspundere persoanele vinovate.

În vederea neadmiterii situației enunțate *supra*, legislatorul și-a asumat obligația de a ocroti persoana prin stipularea în art.16 alin.(1) din Constituție a faptului că: „Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului”, precum și în art.215 din Codul de procedură penală, care prevede că: „În circumstanțele prevăzute de Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, organul de urmărire penală, procurorul sau, în funcție de caz, instanța de judecată sunt obligați să ia măsurile prevăzute de legislație pentru ocrotirea vieții, integrității corporale, libertății sau bunurilor participanților la proces și, în condițiile legii, ale rudelor apropiate și membrilor de familie ai acestora.”

Aplicarea măsurilor de protecție se dispune prin hotărâre motivată a procurorului sau a instanței de judecată. Hotărârea este obligatorie pentru organul abilitat cu protecția martorilor.” [36, art.215 alin.(2)]

Această normă procesuală, fiind totodată și o normă de blanchetă, face trimitere la Legea nr.105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, și prevede obligația pozitivă a statului, care acționează prin intermediul organului de urmărire penală, procurorului sau, în funcție de caz, a instanței de judecată să ia măsuri prevăzute de legislație și să asigure protecția martorilor, a rudelor sale, precum și a bunurilor acestora.

Sfera de reglementare a Legii nr.105/2008 prevede asigurarea securității participanților la procesul penal a căror viață, integritate corporală, libertate ori proprietate este amenințată ca urmare a faptului:

- deținerii a datelor pe care au acceptat să le furnizeze organelor judiciare;
- aceste date constituie probe concludente cu privire la săvârșirea unor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.[103]

Subiectul procesual ce se bucură de programul de protecție se numește persoană protejată.

Organul abilitat cu protecția martorilor și altor participanți la procesul penal conform art.5 din Legea nr.105/2008 este subdiviziunea specializată care funcționează în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și anume Direcția protecția martorilor al Inspectoratului General de Poliție al MAI, având următoarele atribuții funcționale:

- a) asigură executarea hotărârii cu privire la aplicarea măsurilor de protecție, emise în conformitate cu art.215 alin.(2) din Codul de procedură penală;
- b) emite decizii privind aplicarea măsurilor de protecție;
- c) identifică soluțiile necesare și suficiente în scopul aplicării măsurilor de protecție optime;
- d) elaborează, în comun cu persoana protejată sau cu reprezentantul legal al acesteia, în condițiile art.23 alin. (2) din Lege, programul de protecție;
- e) întocmește acordul de protecție, care urmează a fi semnat de conducătorul organului abilitat și de persoana protejată, sau de reprezentantul legal al acesteia în condițiile art. 23 alin. (2) din Lege;
- f) organizează bază de date proprie cu privire la persoanele incluse în program și ia măsurile de protecție aplicate, asigurând o maximă siguranță a confidențialității;
- g) aplică măsurile de protecție conform programului de protecție;
- h) efectuează alte acțiuni prevăzute în programul de protecție;
- i) aplică, după caz, măsuri urgente sau măsuri de asistență stipulate în prezenta lege;
- j) gestionează fonduri de la bugetul de stat și din surse de finanțare externe, necesare realizării programului de protecție;
- k) efectuează măsuri speciale de investigații în conformitate cu prevederile legislației în vigoare;
- l) verifică, în orice timp, modul de executare a deciziilor privind aplicarea măsurilor de protecție și modul de aplicare a măsurilor urgente și de asistență de către administrația locului de detenție în condițiile art. 9.[103, art.(6)]

Legislația Republicii Moldova diferențiază măsurile de protecție aplicate în privința persoanelor de la libertate și cei care își ispășesc pedeapsa penală în penitenciarele țării.

Conform art.art.13,13¹,14,14¹, 22 din Legea nr.105/2008, măsurile de protecție de stat sunt clasificate în:

- 1) măsurile urgente;
- 2) măsurile de protecție;
- 3) măsurile de asistență.

Măsurile urgente sunt aplicate, în privința persoanei protejate, de organul de urmărire penală și constau în:

- a) asigurarea pazei personale, pazei locuinței, a reședinței ori a bunurilor;
- b) interceptarea comunicărilor ei în condițiile Codului de procedură penală;
- c) supravegherea prin intermediul mijloacelor audio/video în condițiile Codului de procedură penală;
- d) plasarea temporară într-un loc sigur;
- e) protejarea deplasării sau limitarea deplasării;
- f) eliberarea mijloacelor speciale active și pasive de protecție personală.

Măsurile urgente aplicate de administrația locului de detenție în privința persoanei aflate în locurile de detenție constau în:

- a) plasarea într-un loc special amenajat în acest scop;
- b) transferul la un alt loc de detenție;
- c) transportarea cu aplicarea unor măsuri mai riguroase de protecție;
- d) instalarea tehnicii speciale de semnalizare în locul de detenție;
- e) instalarea, în încăperile de detenție, a legăturii telefonice directe (interfon) cu unitatea de gardă a locului de detenție și cu organul abilitat.

Măsurile urgente pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile de asistență.

Măsurile de protecție ce pot fi aplicate în cadrul procesului penal sunt:

- a) protecția datelor de identitate;
- b) audierea cu aplicarea unor modalități speciale;
- c) schimbarea domiciliului sau locului de muncă ori de studii;
- d) schimbarea identității, schimbarea înfățișării;
- e) instalarea unui sistem de alarmă în locuință sau reședință;
- f) schimbarea numărului de telefon;
- g) asigurarea protecției bunurilor.[103]

Măsurile de protecție pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență.

Totodată, persoanele protejate care își execută pedeapsa cu închisoarea pot beneficia de măsuri de protecție cum sunt:

- a) audierea cu aplicarea unor modalități speciale;
- b) transferul la un alt penitenciar din Republica Moldova sau la un penitenciar din altă țară în baza acordurilor de asistență juridică internațională în materie penală la care Republica Moldova este parte.

Măsurile de asistență de regulă sunt incluse în mod suplimentar în acordul de protecție, cum ar fi:

- a) integrarea în alt mediu social;
- b) recalificarea profesională;
- c) asigurarea unui venit decent până la găsirea unui loc de muncă;
- d) asistența la obținerea unei noi profesii;
- e) asistența medicală;
- f) asistența juridică;
- g) asistența psihologică și socială.

În acordul de protecție cu persoana aflată în locul de detenție pot fi incluse următoarele măsuri de asistență:

- a) asistența medicală;
- b) asistența juridică;
- c) asistența psihologică și socială.[103]

Măsurile de protecție în privința persoanei protejate se aplică în baza ordonanței procurorului, sau după caz, a hotărârii instanței de judecată privind aplicarea măsurii de protecție, la decizia conducătorului organului abilitat cu protecția martorilor.

Dacă analizăm atent buchea legii, identificăm că, totuși măsurile de protecție nu se aplică doar în baza ordonanței sau a hotărârii instanței de judecată, normă imperativă prevăzută de Codul de procedură penală,[36, art.215 alin.(2)] dar este necesar, nu știu din ce considerent, și decizia șefului organului abilitat cu protecția martorilor, care conform art. 26 alin.(2) din Legea 105/2008, emite Decizii privind aplicarea măsurilor de protecție, precum și în cazul în care hotărârea cu privire la aplicarea măsurilor de protecție nu corespunde cerințelor prevăzute în prezenta lege, poate solicita corectarea acesteia, fiindu-i atribuite niște competențe neprocesuale.

Toate aceste imperfecțiuni se întâmplă datorită faptului că legii speciale i sau acordat mai multe împuterniciri procesuale de cât celei procesuale, acțiune nejustificată din punct de vedere juridic și fapt care contravine prevederilor art.2 alin.(4) Cod de procedură penală.

Organul abilitat cu protecția de stat, de regulă, aplică doar măsuri de protecție ce se limitează la protecția fizică, dotarea cu echipamente de informare despre pericolul apărut și instalarea unui sistem de alarmă în domiciliu sau reședință. Aceasta se datorează incapacității financiare de aplicare a altor măsuri de protecție mai complexe, precum și a lipsei acordurilor de colaborare internațională cu organele similar din alte state.[66]

Măsurile de protecție cum ar fi schimbarea domiciliului sau locului de muncă ori de studii, schimbarea identității și schimbarea înfățișării, luând în considerație aspectele geografice ale Republicii Moldova (suprafața mică a țării, numărul redus de persoane) sunt greu aplicabile, dat fiind faptul că, nu poți ascunde un martor pe o cauză de criminalitate organizată, cu un impact social sporit, unde fiecare raion este supravegheat de membrii grupărilor criminale din care este formată organizația criminală, fără ca acesta să fie depistat, sau în cel mai rău caz, membrii lui de familie.

Cu regret procurorul la aplicarea măsurilor de protecție de stat își asumă niște obligațiuni, realizarea cărora nu depind de el, dar impactul negativ de nerealizare în volum deplin a programului de protecție, se răsrânge negative asupra probatoriului, precum și a încrederii persoanelor protejate față de organele competente ale statului. Până în final, persoanele protejate devin vulnerabile și șantajabile, primind o ofertă mai convenabilă și realizabilă de la mediul criminal, fapt ce determină schimbarea declarațiilor, chiar cu riscul tragerii ulterioare la răspundere penală pentru declarații mincinoase.

Într-o situație mai complicată se află persoanele protejate din detenție, care au dat declarații împotriva organizației criminale. Acestea, aflându-se în penitenciar, sunt supuse permanent intimidărilor și amenințărilor cu aplicarea violenței, precum și cu aplicarea violenței de către masa de deținuți de orientare negativă.[66] Acțiunile date sunt realizate datorită controlului penitenciarelor din țară de către organizațiile criminale, precum și condițiilor învechite de detenție (condamnații se dețin nu în celule, dar în construcții de tip barac). În cazul lor se propune asigurarea executării pedepsei într-un penitenciar separat, de dorit în sistem de celule, care va contribui la izolarea persoanelor date de restul masei de deținuți și asigurarea protecției de stat la nivelul cuvenit.

De asemenea opinăm, reieșind din faptul că în Legea nr.105/2008 se enumeră care sunt măsurile de protecție, dar nu se indică că această listă este exhaustivă, la decizia procurorului sau a instanței de judecată, în caz de extremă necesitate, să fie posibilă aplicarea și altor măsuri de

protecție, care să îmbunătățească programul de protecție și să contribuie la asigurarea într-un mod mai efectiv realizarea acestuia și a scopului legii în ansamblu.

Totodată, ținând cont de faptul că acțiunile procesuale pot fi efectuate doar în cadrul procesului penal, e necesar de stipulat prin prevederi procesuale penale termenul de acțiune a măsurilor de protecție, efectul extensiv în timp a acestora și modalitatea de încetare a programului de protecție.

La capitolul încetarea programului de protecție conchid că această procedură urmează să fie efectuată doar în baza hotărârii motivate a organului, care a dispus aplicarea măsurilor de protecție. Acest fapt va aduce plus valoare realizării programului de protecție și a controlului obiectiv a ordonatorului față de necesitatea derulării acestuia.

Un moment nu mai puțin important, este legitimitatea organului abilitat cu efectuarea măsurilor de protecție și subordonarea acestuia. Legea indică clar că organul abilitat funcționează ca subdiviziune a Ministerului Afacerilor Interne, dar nu al Inspectoratului General de Poliție, care este instituție subordonată MAI.

Această subordonare poate influența negativ derularea programelor de protecție, ținând cont de interesul instituțional al organului de poliție în coraport cu competențele sale procesuale și extra-procesuale, de nivelul informațiilor prelucrate și riscurile existente.

După părerea mea, organul abilitat cu protecția de stat trebuie să fie o entitate independentă menită să asigure executarea măsurilor de protecție dispuse în baza hotărârilor procurorului, sau după caz, a instanței de judecată, în cadrul procesului penal, cu respectarea principiului extensiv a măsurilor de protecție, în cazul menținerii pericolului asupra vieții și sănătății persoanei, până la dispariția acestuia.

La baza legislației naționale au stat standardele internaționale, care au orientat legislatorul autohton să conformeze aspectele specifice ale acestora la compartimentul protecției martorului.

Astfel, conform Studiului efectuat în cadrul Proiectului „Lupta cu corupția prin consolidarea integrității în Republica Moldova”, implementat cu suportul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei în 2020: „La nivel internațional și regional există un șir de documente, care abordează problematica protecției martorilor în cazurile de crimă organizată și corupție....”.[151]

La nivelul Organizației Națiunilor Unite au fost adoptate două tratate importate din perspectiva prezentului Studiu:

- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate;
- Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției.

Obiectul Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate este promovarea cooperării statelor în scopul prevenirii și combaterii mai eficiente a criminalității transnaționale organizate. Sub incidența Convenției cad mai multe categorii de infracțiuni transnaționale, cum ar fi: traficul de ființe umane, spălarea produsului infracțiunii (banilor), traficul de droguri etc. Articolul 8 al Convenției include și corupția în categoria infracțiunilor transnaționale, iar în articolul 9 se stabilește necesitatea adoptării de către state a măsurilor împotriva corupției, inclusiv "[...]măsuri eficiente de ordin legislativ, administrativ sau altele pentru a promova integritatea și a preveni, a descoperi și a pedepsi corupția agenților publici; [...]măsuri pentru a se asigura că autoritățile sale acționează în mod eficient în materie de prevenire, descoperire și reprimare a corupției agenților publici, inclusive, acordându-le o independență suficientă pentru a împiedica orice influență nepotrivită asupra acțiunilor lor".[41]

Protecția martorilor este abordată în articolul 24 al Convenției, după cum urmează:

Articolul 24. Protecția martorilor

1) Fiecare Stat Parte ia, în limita mijloacelor sale, măsuri corespunzătoare pentru a asigura o protecție eficace împotriva eventualelor acte de represalii sau de intimidare a martorilor care, în cadrul procedurii penale, depun mărturie privind infracțiunile prevăzute de prezenta Convenție și, în caz de nevoie, a părinților lor și a altor persoane apropiate.

2) Măsurile avute în vedere la paragraful 1 al prezentului articol pot consta mai ales, fără prejudicierea drepturilor pârâtului, inclusiv dreptul la o procedură normală, în:

a) stabilirea, pentru protecția fizică a acestor persoane, a unor proceduri privind îndeosebi, după nevoie și în măsura posibilităților, de a li se oferi un nou domiciliu și de a li se permite, în caz de nevoie, ca informațiile privind identitatea lor și locul unde se află să nu fie dezvăluite sau ca dezvăluirea lor să fie limitată;

b) prevederea unor reguli de probațiune, care să permită martorilor să depună într-un mod care să le garanteze securitatea, în special să fie autorizați să depună mărturie recurgând la tehnici de comunicare, cum sunt legăturile video sau alte mijloace adecvate.

3) Statele Părți au în vedere să încheie aranjamente cu alte state în vederea stabilirii unui nou domiciliu persoanelor menționate la paragraful 1 al prezentului articol.

4) Dispozițiile prezentului articol se aplică de asemenea victimelor, când acestea sunt martori.[41]

În timpul negocierii Convenției privind criminalitatea transnațională organizată, dispoziția privind stabilirea corupției ca infracțiune a făcut obiectul unei ample dezbateri, în principal pentru că a fost considerată un efort limitat împotriva unui fenomen mult mai larg. Întrucât corupția este una dintre metodele și activitățile în care s-au angajat grupurile

infracționale organizate, abordarea selectată în cele din urmă a fost includerea unei prevederi în Convenție care vizează corupția din sectorul public. Acest lucru a fost făcut înțelegând că, pentru a acoperi corupția într-o manieră cuprinzătoare, ar fi nevoie de un instrument separat. Negocierile ulterioare între statele membre au condus la adoptarea de către Adunarea Generală a Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției.

Măsurile de protecție a martorilor sunt integrate la art.32 al Convenției ONU împotriva corupției, după cum urmează:

Articolul 32. Protecția martorilor, experților și a victimelor.[42]

1. Fiecare stat parte ia, conform sistemului său juridic intern și în limita mijloacelor sale, măsuri corespunzătoare pentru a asigura o protecție eficace împotriva eventualelor acte de represalii sau de intimidare a martorilor și experților, care depun mărturie referitor la infracțiunile prevăzute în prezenta convenție și, dacă este cazul, a rudelor și a altor persoane apropiate.

2. Măsurile avute în vedere la paragraful 1 al prezentului articol pot consta mai ales, fără prejudicierea drepturilor pârâtului, inclusiv a dreptului la o procedură normală, în:

a) stabilirea pentru protecția fizică a acestor persoane a unor proceduri privind îndeosebi, după nevoie și în măsura posibilului, de a li se oferi un nou domiciliu și de a li se permite, dacă este cazul, ca informațiile privind identitatea lor și locul unde se află să nu fie dezvăluite sau ca dezvăluirea lor să fie limitată;

b) prevederea unor reguli de probațiune, care să permită martorilor și experților să depună într-un mod care să le garanteze securitatea, în special să fie autorizat să depună mărturie, recurgând la tehnici de comunicare cum sunt legăturile video sau la alte mijloace adecvate.

3. Statele părți au în vedere să încheie acorduri sau aranjamente cu alte state în vederea stabilirii unui nou domiciliu persoanelor menționate la paragraful 1 al prezentului articol.

4. Dispozițiile prezentului articol se aplică, de asemenea, victimelor când acestea sunt martori.

5. Fiecare stat parte, sub rezerva dreptului său intern, face în așa fel, încât părerile și preocupările victimelor să fie prezentate și luate în seamă în fazele corespunzătoare ale procedurii penale angajate împotriva autorilor infracțiunilor într-un mod, care nu prejudiciază dreptul la apărare”.[151, p.8-9]

La nivelul Consiliului Europei au fost adoptate un șir de recomandări ce vizează subiectul protecției martorilor. Astfel, relevante sunt:

- Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(97)1317[156] privind intimidarea martorilor și drepturile apărării. Această normă trasează direcțiile de activitate cu privire la protecția martorilor și cu privire la martorii aflați sub amenințare;

- Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(2001)1118[154] privind principiile directe în lupta împotriva criminalității organizate. Această normă încurajează statele să-și extindă programele naționale de protecție a martorilor la martorii străini, prin semnarea acordurilor bi sau multilaterale.

- Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoEnr.R(2005)919[155] privind protecția martorilor și colaboratorilor justiției. Această normă indică mecanisme pentru a decide dacă un martor sau un colaborator al justiției poate beneficia de măsuri sau programe de protecție, măsurile care vizează prevenirea identificării martorului sau a colaboratorului justiției etc.[151, p.12]

În concluzia acestei secțiuni, atestăm că legislația Republicii Moldova în domeniul protecției martorilor, deși se pare că corespunde standardelor internaționale, reglementând relativ clar măsurile și cadrul instituțional competent în aplicarea acestora, nu a determinat în volum deplin mecanismul de aplicare a acestuia, fapt ce impune includerea în cadrul normelor procesuale, la capitolul vizat, a procedurilor de realizare a prevederilor legii speciale, acțiune ce va armoniza funcționalitatea programului de protecție și asigurarea securității persoanelor protejate.

3.5. Concluzii la Capitolul 3

Planificarea reprezintă latura cea mai importantă a organizării investigării faptelor penale, ea asigurând efectuarea acestuia în conformitate cu cerințele legale, în mod temeinic, obiectiv și complet. În conformitate cu cele expuse în literatura de specialitate și confirmate prin practica judiciară, cercetarea actelor penale, îndeosebi a celor săvârșite în mod intenționat, este de neconceput altfel decât în baza unui plan de lucru, unei programe bine chibzuite și întemeiate pe o analiză profundă a datelor pe care le oferă fapta la o anumită etapă de urmărire penală.[134, p.1]

Planificarea, prin urmare, este un proces continuu care atribuie cercetării penale un suport științific de organizare a muncii, eliminând din activitatea organelor de urmărire penală orientarea unilaterală a investigațiilor, desfășurarea unor activități inutile, formalismul și rutina. Practica oferă suficiente exemple, din care rezultă că în cazul în care metoda planificării se ignorează, urmărirea penală este desfășurată superficial, uneori haotic, cu toate consecințele care decurg din aceasta: clarificarea incompletă a împrejurărilor faptei, administrarea necalificată a

probelor, trecerea cu ușurință peste fapte și împrejurări semnificative pentru soluționarea cauzei, utilizarea insuficientă a metodelor și mijloacelor științifice criminalistice, alte deficiențe de natură să conducă la cheltuieli inutile de energie și timp, iar în cazuri mai dificile, să facă imposibilă descoperirea infracțiunii și tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate, luarea de atitudini referitoare la fapta investigată și prevenirea pe viitor a astfel de infracțiuni. La cele menționate se cuvine să adăugăm că planificarea activității de urmărire penală nu trebuie înțeleasă în mod simplist, ca întocmirea unei liste de acțiuni, așa cum, cu mare regret, mai procedează unii procurori/ofițeri de urmărire penală. Planificarea are un conținut mai amplu, reprezentând "latura organizatorică și creatoare a unui complicat proces de gândire a persoanei ce efectuează urmărirea penală", proces care finalizează cu întocmirea unui program de lucru, a unui model de activitate de cercetare în perspectivă. Sub acest aspect, planificarea poate fi tratată ca un proces creativ de programare (modelare) a activității de urmărire penală, proces care cuprinde, pe de o parte, determinarea în baza analizei datelor existente în cauză a situației de fapt, iar, pe de altă parte, direcționarea activității de cercetare, stabilirea mijloacelor și modului de administrare a probelor, a altor măsuri de organizare a activității de cercetare în măsură să asigure succesul la descoperirea infracțiunii și prevenirea pe viitor a astfel de fapte prejudiciabile. Acestea fiind spuse, putem sublinia că planificarea activității de urmărire penală prezintă o importanță practică, ea asigurând:

- orientarea cercetărilor și efectuarea acestora în mod organizat, organul de urmărire penală deținând inițiativa în administrarea probelor;
- efectuarea activităților de urmărire penală în deplină concordanță cu cerințele legislației procesual penale și la un înalt grad calitativ, respectarea strictă a drepturilor celor implicați în proces;
- conjugarea posibilităților organelor de urmărire penală și a celor speciale de investigații, aplicarea vastă a cunoștințelor speciale prin antrenarea în proces a specialiștilor și experților.[134, p.1]

Planificarea activității procesuale are menirea să ghideze persoana ce efectuează urmărirea penală în privința infracțiunilor de criminalitate organizată pe tot parcursul procesului penal, să planifice acțiunile de urmărire penală și să analizeze faptele și condițiile ce au determinat comiterea infracțiunii, să vină cu soluții privind prevenirea și combaterea acestora, fiind un indicator și un promotor a unei legislații perfecte și aplicabile.

Luând în considerație importanța acestui instrument funcțional, opinez asupra necesității procesualizării mecanismului nominalizat prin codificarea lui. Mai mult ca atât, această necesitate rezidă, dat fiind faptul, că planul de urmărire penală este izvorul indicațiilor

procurorului/ofițerului de urmărire penală, modalitate de comunicare procesuală prin care subiecții nominalizați își execută atribuțiile de serviciu. Menirea sa este de a spori calitatea actului de justiție și să contribuie la aceea ca urmărirea penală să fie efectuată obiectiv, multilateral și sub toate aspectele, cu respectarea termenului rezonabil a urmăririi penale, aducând plus valoare etapei de prevenire a fenomenului criminalității organizate. Unde nu este prevenire a infracționalității organizate nu poate fi vorba și despre combaterea acesteia

Acțiunile de urmărire penală prezintă procedee probatorii prin care se materializează activitatea de urmărire penală și sunt predestinate pentru fixarea, acumularea, verificarea probelor în vederea constatării circumstanțelor comiterii infracțiunii.

Pentru fiecare categorie de infracțiuni sunt caracteristice anumite acțiuni de urmărire penală, efectuarea cărora contribuie la descoperirea rapidă a infracțiunilor și tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate.

Așa și în cazul infracțiunilor de criminalitate organizată, acțiunile ce urmează a fi întreprinse se caracterizează printr-un algoritm logic menit să identifice cele mai necesare acțiuni de urmărire penală, efectuarea cărora determină realizarea scopului procesului penal.

Ținând cont de complexitatea urmăririi penale în investigarea infracțiunilor în speță se propune aplicarea pe scară largă a măsurilor speciale de investigații, atragerea specialiștilor și experților la ridicarea, examinarea și analiza probelor, îmbunătățirea mecanismelor internaționale de conlucrare procesuală, dat fiind faptul globalizării fenomenului criminalității organizate și obținerii unui caracter transfrontalier.

Aceste acțiuni de urmărire penală sunt îndreptate spre respectarea drepturilor participanților la proces, anume ele determină faptul ca nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar victima să fie reabilitată în drepturile prejudiciate, să existe un echilibru procesual și echitabil, iar statul prin intermediul organului de urmărire penală să aibă rol de regulator.

Astfel, în capitolul dat au fost descrise anume acele acțiuni de urmărire penală, care sunt caracteristice investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, fiind identificate unele aspecte problematice din punct de vedere procesual penal, înlăturarea cărora ar contribui esențial la îmbunătățirea actului de justiție.

Deci, analizând cele expuse în Capitolului III, conchid despre necesitatea întreprinderii unor acțiuni de natură legislativă în vederea armonizării activității organului de urmărire penală și anume:

1. Completarea legislației procesuale penale cu prevederi corespunzătoare la capitolul crearea grupului de ofițeri de investigații și statutul acestuia.

2. Revizuirea și actualizarea cadrului juridic privind efectuarea măsurilor speciale de investigații.

Opinez despre necesitatea completării listei măsurilor speciale de investigații prevăzută de Codul de procedură penală și Legea nr.59/12 privind activitatea specială de investigații cu măsuri noi și anume încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea controlată. În același context, e necesar de implementat autorizarea folosirii persoanei juridice în calitate de investigator sub acoperire.

3. Completarea legislației procesual penală cu prevederi corespunzătoare la capitolul întocmirii procesului-verbal de percheziție și cercetare la fața locului în cazuri complexe și de mari proporții, unde este necesară cercetarea și percheziționarea suprafețelor mari de terenuri și multiplelor bunuri imobile.
4. Modificarea și completarea art. 125 Cod de procedură penală, astfel încât să permită organului de urmărire penală emiterea ordonanței motivate în cazurile ce nu suferă amânare sau în caz de delict flagrant.

Opinia dată are suport procesual și codificarea acesteia nu ar împiedica la efectuarea urmăririi penale, anume reieșind din prevederile legale că procurorul și judecătorul de instrucție verifică legalitatea acestei acțiuni, mai mult ca atât, organul de urmărire penală, în persoana ofițerului de urmărire penală, este în drept să efectueze percheziții și să emită ordonanțe.

Prin acțiunile de urmărire penală se materializează etapa de acumulare a probelor, fiind un segment de bază a procesului penal, contribuind totodată la fixarea, verificarea și analiza materialului probant.

Aranjamentul eficient a acțiunilor de urmărire penală determină reușita investigațiilor.

Convingerea persoanei de a conlucra cu organele statului în vederea tragerii la răspundere penală a persoanelor vinovate, inclusiv deconspirarea întregii rețele criminale a organizației criminale constituie o abilitate profesională deosebită a procurorului, sau după caz, a organului de urmărire penală. Însă, acest fapt pe lângă latura pozitivă, manifestată prin reușita acestuia, atrage după sine și apariția unor obligațiuni în cazul existenței unor riscuri de a asigura viața și sănătatea persoanelor ce au dat acordul de a conlucra cu organele statului și a membrilor familiei lui, precum a proprietăților acestora.

Această obligație este destul de serioasă, responsabilă și în acest caz, organele competente ale statului intră în luptă deschisă cu factorul criminal, căzând deseori pradă acestuia, ca rezultat a îndeplinirii conștiente a atribuțiilor de serviciu, inclusiv și a celor ce țin de protecția martorilor, întru menținerea probatoriului.

În vederea eficientizării acestui proces, a fost creat un organ abilitat cu protecția martorilor. Eficacitatea acestui organ specializat depinde, în mare parte, de locul lui în ierarhia organelor de drept, precum și cadrul legislativ, care determină competența și abilitățile acestuia, precum și mecanismele de materializare a atribuțiilor ce țin de realizarea programului de protecție.

Persoana predispusă să conlucreze cu organul de urmărire penală trebuie să fie asigurată nu numai cu avantaje procesuale pentru faptele și atitudinea sa, dar să fie încrezută că statul, punând în funcțiune mecanismele sale coercitive, poate să-i garanteze siguranță adecvată, fapt ce va determina dorința mai multora să acorde suportul necesar în vederea contracarării fenomenului criminalității organizate.

Deci, analizând aspectul liberării de răspundere penală a făptuitorului, care este de acord să colaboreze cu organele abilitate prin darea declarațiilor despre existența organizației criminale și a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de ea, ori a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizației respective, opinez referitor la oportunitatea reținerii cazurilor descrise ca temei de încetare a urmăririi penale și completării alin. (2) al art. 285 Cod de procedură penală (Încetarea urmăririi penale) cu sintagma „inclusiv în cazurile prevăzute de alin. (6) al art. 47 Cod penal.

De asemenea, statul ar urma să ia o poziție mai umanistă față de condamnații ce își ispășesc pedeapsa penală cu închisoare și au colaborat cu organul de urmărire penală în descoperirea întregii rețele criminale, sub aspectul beneficiii unui termen mai redus, în care poate fi aplicată liberarea de pedeapsă penală (în cazul liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen și înlocuirii părții neexecutate din pedeapsă, cu o pedeapsă mai blândă).

Deconspirarea activității organizației criminale și tragerea la răspundere penală este un proces foarte anevoios, iar posibilitatea liberării de răspundere penală și pedeapsă penală a persoanelor ce au dat acordul de colaborare penală în descoperirea întregii rețele criminale trebuie să fie atractiv și sigur. Atractivitatea trebuie să fie determinată de așa zisele „bonusuri procesuale” enunțate *supra*, iar siguranța de viabilitatea măsurilor de protecție.

Institutul aplicării măsurilor de protecție în ansamblu, pentru a fi viabil, după părerea mea, urmează să fie procesualizat prin codificarea normei în Codul de procedură penală. Acest fapt v-a determina sporirea gradului de responsabilitate a tuturor participanților competenți în aplicarea și executarea măsurilor de protecție, concretizând algoritmul de acțiune al tuturor autorităților implicate în solicitarea, dispunerea și aplicarea măsurilor de protecție, v-a prevedea mecanisme și instrumente procesuale de realizare a programului de protecție și vor deschide noi oportunități funcționale organului abilitat.

Organul abilitat cu protecția martorilor, la rândul său, trebuie să fie o entitate independentă, menită să asigure executarea măsurilor de protecție dispuse în baza hotărârilor procurorului, sau după caz, a instanței de judecată în cadrul procesului penal, cu respectarea principiului extensiv a măsurilor de protecție, în cazul menținerii pericolului asupra vieții și sănătății persoanei, până la dispariția acestuia.

Totodată, ținând cont de constrângerile geografice și numărul mic al populației Republicii Moldova, precum și de posibilitățile financiare limitate a țării, reduce practic la zero aplicarea unor măsuri mai extinse, mai eficiente, fără o conlucrare la nivel internațional a organelor competente în domeniul protecției martorilor.

4. Cooperarea juridică internațională în materie penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată. Armonizarea legislației procesuale penale la compartimentul dat

4.1. Cooperarea juridică internațională în materie penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată.

În lumea contemporană care are drept caracteristică principală deschiderea fără precedent a granițelor, problema criminalității organizate apare într-o dimensiune nouă, de o importanță fundamentală pentru înfăptuirea actului de justiție.[178, p.5]

Este îndeobște cunoscut faptul că frontierele nu mai reprezintă de mult un obstacol în calea infractorilor. Din păcate, ele mai reprezintă încă o barieră în calea autorităților de aplicare a legii. Astfel, de exemplu, ca o consecință a suveranității statelor și a principiului teritorialității legii penale, o autoritate judiciară din țară nu poate confisca nemijlocit o sumă de bani aflată într-un cont bancar din străinătate. Cum până și între statele membre ale UE suveranitatea statelor rămâne una din limitele cooperării împotriva criminalității, singura soluție este asistența pe care statele și-o acordă reciproc în combaterea infracționalității.[153, p.76]

Conceptul de asistență judiciară internațională în materie penală are în literatura juridică, două accepțiuni:

- în sens larg, prin asistență judiciară internațională se înțelege asistența oferită în general, în cadrul luptei împotriva infracționalității, în această accepțiune se include:cooperarea organelor de poliție judiciară, comisiile rogatorii internaționale în materie penală, recunoașterea hotărârilor judecătorești, extrădarea etc.
- în sens restrâns, asistența judiciară internațională se referă la asistența juridică cu caracter judiciar prin care se înțelege asistența pe care organele judiciare dintr-un stat o acordă în cursul procesului penal organelor judiciare din statul în care are loc activitatea judiciară și care constă în efectuarea, predarea sau comunicarea unor acte procedurale necesare soluționării acelei cauze.[189, p.484]

Așadar trebuie să reținem că asistența judiciară internațională *stricto sensu* include comunicarea de acte judiciare, comisiile rogatorii, precum și mijloacele moderne de investigare: audierile prin videoconferințe, echipele comune de anchetă, livrările controlate, supravegherea transfrontalieră etc., iar *lato sensu* din asistența judiciară în materie penală fac parte și transferul de proceduri și recunoașterea hotărârilor.[122, p.10]

Dezvoltarea societății umane în ansamblul ei, a statelor și națiunilor lumii a fost posibilă ca urmare a relațiilor internaționale care s-au stabilit și sedimentat în decursul

timpului. În cadrul relațiilor internaționale bilaterale sau multilaterale, statele lumii au realizat o cooperare într-o varietate de domenii cu accent pe cele economice, culturale, politice, militare și juridice. Progresele înregistrate în toate domeniile în secolul trecut au impus transformări structurale în arhitectura mondială, aspect care a condus în mod inevitabil la crearea unei noi ordini internaționale, pe fondul intensificării dialogurilor politice care au promovat pacea, necesitatea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a principiilor democrației și a statului de drept. Un element principal, care a stat la baza apariției și dezvoltării ulterioare a cooperării internaționale și fără de care aceasta nu se putea concepe, l-a constituit încrederea reciprocă într-un cadru instituțional bine reglementat.[176, p.2]

Cooperarea judiciară internațională în materie penală reprezintă doar un domeniu în cadrul activităților specifice de cooperare între statele lumii, domeniu extrem de important, care s-a impus cu necesitate încă de la începutul secolului trecut. Cooperarea judiciară internațională în materie penală nu este o noțiune inventată în secolul trecut, fiind cunoscută din cele mai vechi timpuri. Firește că la început, cooperarea judiciară se rezuma la rezolvarea intereselor, de multe ori, personale ale monarhilor în lupta acestora cu opoziții lor politici.[176, p.2]

Dezvoltarea fără precedent a relațiilor internaționale în societatea contemporană a fost însoțită de o creștere, de asemenea fără precedent, a criminalității internaționale, prin proliferarea unor forme ale criminalității organizate pe teritoriul mai multor state.[15, p.16]

Pericolul tot mai accentuat determinat de creșterea criminalității transfrontaliere, necesitatea prevenirii și combaterii cu mai multă eficiență într-un cadru organizat la nivel mondial, a determinat adoptarea unor instrumente internaționale, zonale, regionale care să unifice eforturile statelor lumii. Un pericol deosebit la adresa securității statelor este reprezentat de dezvoltarea crimei organizate, cu toate formele sale de organizare. Încă de la începutul secolului trecut, activitățile infracționale comise de grupuri infracționale organizate au depășit granițele unui singur stat, extinzându-se în plan regional sau chiar mondial. Terorismul, traficul și consumul de droguri, traficul de armament, muniții și substanțe radioactive, traficul de carne vie reprezintă principalele forme de manifestare a crimei organizate transfrontaliere în epoca contemporană. Conștiente de pericolul iminent pe care îl reprezintă acțiunile organizate de acest gen, statele lumii și-au perfecționat metodele de combatere a acestui fenomen deosebit de periculos pentru însăși existența omenirii, acționând pe trei componente principale:

- ◆ perfecționarea și adaptarea la nevoile actuale a cadrului legislativ, cu accent pe incriminarea unor fapte recent apărute în arhitectura criminalității transfrontaliere;

◆ perfecționarea activității de cooperare în plan bilateral, regional sau mondial, prin semnarea unor tratate, acorduri, convenții;

◆ organizarea în plan instituțional și asigurarea unei logistici performante instituțiilor cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere.[176, p.3]

La momentul actual cooperarea judiciară internațională în materie penală reprezintă o necesitate stringentă asumată de majoritatea statelor, care poate conduce la obținerea unor succese importante în lupta împotriva criminalității transfrontaliere. La nivelul UE s-au creat structuri specializate, atât pentru prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere, cât și pentru identificarea, prinderea și tragerea la răspundere penală a autorilor unor infracțiuni care se sustrăgeau. Simplificarea procedurilor de extrădare, prin introducerea mandatului european de arestare, reprezintă un exemplu elocvent din acest punct de vedere. Crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție, deziderat declarat și asumat de UE, nu se poate realiza decât în contextul perfecționării cooperării judiciare în materie penală între statele membre.[15, p.16]

Cooperarea juridică internațională în materie penală constituie un mijloc eficient de a răspunde fenomenului criminalității internaționale. Principiul cooperării este astăzi unanim admis în raporturile internaționale dintre state, contribuind la cunoașterea reciprocă, la asigurarea progresului, la întărirea păcii. Prin urmare, se poate defini cooperarea internațională ca fiind o modalitate de întraajutorare între diferite state ale lumii, pe diverse domenii, stabilite în mod concret prin tratate, convenții, acorduri, etc., care vizează, în final, promovarea și protejarea unor interese naționale, regionale sau mondiale, în baza principiului respectării independenței și suveranității fiecărei părți contractante.[190, p.2]

Într-o opinie, în literatura de specialitate, se mai apreciază că „lupta contra fenomenului infracțional necesită combaterea lui nu numai în limitele hotarelor unor țări, ci impune măsuri de colaborare și pe plan internațional. Printre aceste măsuri, trebuie amintite, în primul rând, convențiile de asistență judiciară ce se încheie între diversele state. De pildă, țara noastră are încheiate convenții de asistență judiciară cu toate statele vecine și cu o seamă de alte țări. În materia asistenței judiciare în lipsa unor convenții internaționale pot căpăta eficiență regulile generale ale reciprocității, foarte frecvent întâlnită în domeniul relațiilor internaționale”. [189, p.481-482]

Pe măsură ce infracțiunile de crimă organizată și terorism cresc în complexitate și dimensiune, este important ca procurorii să colecteze rapid probe, să implementeze proactiv tehnici speciale de anchetă, să împiedice disiparea bunurilor provenite din săvârșirea de infracțiuni și să asigure returnarea rapidă a fugarilor, aplicând în același timp normele

drepturilor omului. Lupta împotriva formelor noi și emergente de criminalitate transnațională s-a transformat în ultimii ani, din cauza:

- Globalizării;
- Creșterii în volum a comerțului internațional;
- Libertății mai mari de mișcare a produselor și a persoanelor;
- Noilor forme de terorism internațional;
- Noilor legături între grupuri angajate în activități criminale anterior separate;
- Schemelor foarte sofisticate de spălare a banilor;
- Dezvoltării tehnologiei informației și comunicațiilor, ce a condus la o creștere a numărului de infracțiuni comise simultan în diferite jurisdicții.[43, p.15]

Nevoia de asistență a altor State pentru anchetare, urmărire penală și pedepsire cu succes a infractorilor, în special, a celor care au comis infracțiuni transnaționale, este vitală. Mobilitatea internațională a infractorilor și utilizarea tehnologiei avansate, fac mai necesar ca oricând, ca organele de aplicare a legii, procurorii și autoritățile judiciare să colaboreze și să asiste Statul care și-a asumat jurisdicția în cazul respectiv.[43, p.18]

În acest sens, pe plan național, prevenirea și combaterea crimei organizate transfrontaliere se realizează în conformitate cu prevederile asumate prin ratificarea convențiilor internaționale, la care țara noastră este parte, precum și cu respectarea reglementărilor internaționale și a legislației interne în materie. Comunitatea internațională și în special cea europeană, încurajează și sprijină cooperarea internațională, considerată de specialiști ca o modalitate de a lupta eficient împotriva criminalității organizate transfrontaliere. Instrumentele puse la dispoziție sunt foarte variate, pornind de la cele de natură legislativă, bune practici și recomandări și terminând cu cele instituționale, reprezentate de organizații și organisme de cooperare internațională.[75, p.61]

Astfel, Constituția Republicii Moldova în art.8 prevede că: „Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional”, fapt ce incontestabil confirmă acordarea unei atenții sporite cooperării internaționale.[40]

În sprijinul acestei poziții vin prevederile Capitolului IX din Codul de procedură penală intitulat „Asistența juridică internațională în materie penală”.

Ca noțiune, asistența juridică internațională în materie penală înseamnă colaborarea unui stat, numit „stat solicitant” cu un alt stat, numit „stat solicitat”, prin autoritățile competente, stabilite de fiecare stat în parte, conform Tratatului bilateral, ori în baza

Tratatului internațional (multilateral), la care au aderat ambele state, ori pe baza de reciprocitate, printr-o cerere, numită „cerere de asistență juridică”, pentru a acorda ajutor, în cadrul unui proces penal, la soluționarea cauzei penale sau la executarea unei hotărâri judecătorești.[86, p.6]

Conform prevederilor art.531 alin.(1) Cod de procedură penală raporturile cu țările străine sau curțile internaționale, organismele și agențiile de specialitate ale Uniunii Europene referitoare la asistența juridică în materie penală sunt reglementate de capitolul nominalizat și de prevederile Legii nr. 371/2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Dispozițiile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte și alte obligații internaționale ale Republicii Moldova vor avea prioritate în raport cu dispozițiile prezentului capitol.[36]

Fiind o normă de blanchetă art.531 Cod de procedură penală face trimitere la Legea nr. 371/2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, care stipulează că: „Aplicarea prezentei legi are drept scop protecția intereselor de suveranitate, securitate, ordine publică și a altor interese ale Republicii Moldova, definite prin Constituție”.[102, art.1 alin.(2)]

De asemenea, Codul de procedură penală indică în art.532 alin.(1) Cod de procedură penală că, asistența juridică internațională în materie de drept penal se realizează în baza cererii adresată organelor competente ale statului străin prin intermediul Ministerului Justiției sau al Procuraturii Generale direct și/sau prin intermediul Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, cu excepția cazurilor când, pe bază de reciprocitate, se prevede o altă modalitate de adresare.[36]

Asistența juridică internațională poate fi solicitată sau acordată în executarea unor activități procesuale prevăzute de legislația de procedură penală a Republicii Moldova și a statului străin respectiv, în special:

1) comunicarea actelor de procedură sau a hotărârilor judiciare persoanelor fizice sau juridice care se află peste hotarele țării;

2) audierea persoanelor în calitate de martor, bănuit, învinuit, inculpat, parte civilmente responsabilă;

3) efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicarea de obiecte și documente și transmiterea lor peste hotare, sechestrarea, confruntarea, prezentarea spre recunoaștere, identificarea abonaților telefonici, interceptarea comunicărilor, efectuarea expertizelor judiciare, confiscarea bunurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor și alte acțiuni de urmărire penală prevăzute de prezentul cod;

- 4) citarea martorilor, experților sau a persoanelor urmărite de către organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată;
- 5) preluarea urmăririi penale la cererea unui stat străin;
- 6) căutarea și extrădarea persoanelor care au comis infracțiuni sau pentru a executa pedeapsă privativă de libertate;
- 7) recunoașterea și executarea sentințelor străine;
- 8) transferarea persoanelor condamnate;
- 8¹) comunicarea cazierului judiciar;
- 8²) realizarea acțiunilor solicitate de Curtea Penală Internațională în temeiul Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale, ratificat prin Legea nr. 212/2010;
- 9) alte acțiuni care nu contravin prezentului cod.

Nu constituie obiect al asistenței juridice internaționale luarea măsurilor preventive.
[36, art.533]

Cooperarea judiciară internațională poate fi formală și informală. Unele State nu solicită un tratat ca temelie juridică pentru cooperare internațională și multe state pot oferi asistență pe baza reciprocității sau curtoaziei.[43, p.18-19] În lipsa unui tratat internațional, poate fi acordată asistență juridică internațională pe principiul reciprocității prin canalele diplomatice. Asigurarea reciprocității pentru toate formele de asistență juridică internațională se face conform prevederilor Codului de procedură penală art.536 alin.(2).[102, art.3, alin.(1)]

Cu toate acestea, există o diferență esențială între reciprocitate sau legislația internă și normele stabilite în acordurile bilaterale și multilaterale. Tratatul, convențiile, protocoalele și acordurile bilaterale și multilaterale conțin reguli de cooperare în forma unei relații juridice ce oferă certitudine și securitate juridică. Suplimentar, existența drepturilor și obligațiilor juridice într-un acord bilateral sau multilateral asigură un cadru clar ce guvernează modul în care Statul Solicitat trebuie să răspundă. Aceste drepturi și obligații fac obiectul mai multor condiții, proceduri sau motive de refuz, care sunt recunoscute în fiecare acord.[43, p.19]

Asistența juridică internațională în materie penală poate fi cerută în baza instrumentelor internaționale la care Republica Moldova este parte, precum și în baza prevederilor naționale aplicabile în acest sens.

Convențiile Consiliului Europei:

- Convenția Europeană privind Extrădarea (Paris, 13 decembrie 1957);
- Convenția Europeană privind Asistența Reciprocă în Materie Penală (Strasbourg, 20 aprilie 1959);

- Al Doilea Protocol Suplimentar la Convenția Europeană privind Asistența Reciprocă în Materie Penală (Strasbourg, 8 noiembrie 2001);
- Convenția privind Transferul Persoanelor Condamnate (Strasbourg, 21 martie 1983);
- Protocolul Suplimentar la Convenția privind Transferul Persoanelor Condamnate (Strasbourg, 18 decembrie 1997);
- Convenția de la Budapesta privind Criminalitatea Informatică, 23 noiembrie 2001.[43, p.20-21]

Cu privire la acordurile legale internaționale, aplicabile între Statele Membre în afară și Statele din afara UE, se oferă mai jos o prezentare generală:

Convențiile Națiunilor Unite:

- Convenția pentru Suprimarea Sechestrului Ilegal al Aeronavelor, încheiată la Haga la data de 16 decembrie 1970;
- Convenția pentru Suprimarea Acțiunilor Ilegale împotriva Siguranței Aviației Civile, încheiată în Montreal la data de 23 septembrie 1971;
- Convenția privind Prevenirea și Pedepsirea Infracțiunilor împotriva Persoanelor Protejate Internațional, inclusiv Agenți Diplomatici, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la data de 14 decembrie 1973;
- Convenția Internațională împotriva Luării de Ostatici, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la data de 17 decembrie 1979;
- Convenția privind Protecția Fizică a Materialelor Nucleare, adoptată la Viena la data de 3 martie 1980 (Amendamentul 2005 la Convenția privind Protecția Fizică a Materialelor Nucleare);
- Protocolul 1988 pentru Suprimarea Acțiunilor Legale de Violență în Aeroporturi ce Servesc Aviației Civile Internaționale, suplimentar Convenției din 1971 pentru Suprimarea Acțiunilor Ilegale împotriva Siguranței Aviației Civile;
- Convenția Națiunilor Unite împotriva Traficului Ilicit de Stupefiant și Substanțe Psihotrope (Viena, 20 decembrie 1988);
- Convenția Internațională pentru Suprimarea Atacurilor Terroriste cu Bombă (New York, 15 decembrie 1997);
- Convenția Internațională pentru Suprimarea Finanțării Terorismului (New York, 9 decembrie 1999);
- Convenția Națiunilor Unite împotriva Crimei Organizate Transnaționale (Convenția de la Palermo, New York, 15 noiembrie 2000);

- Protocolul pentru Prevenirea, Suprimarea și Pedepsirea Traficului de Persoane, în special Femei și Copii, în completarea Convenției Națiunilor Unite împotriva Crimei Organizate Transnaționale (New York, 15 noiembrie 2000);
- Convenția Națiunilor Unite împotriva Corupției (New York, 31 octombrie 2003). [43, p.20-21]

Un lucru notabil este că vorbind din punct de vedere practic, Convenția europeană de asistență juridică în materie penală de la Strasbourg din 20 aprilie 1959 este cel mai utilizat instrument internațional în acest sens. Această Convenție este completată de Protocoalele sale adiționale care sunt aplicate numai în relație cu statele care au ratificat această Convenție.

Convenții bilaterale: Pe lângă convențiile multilaterale ale Consiliului Europei și ONU la care Republica Moldova este parte și, potrivit cărora se poate solicita asistența juridică, de asemenea, țara noastră aplică, în acest context, și tratatele bilaterale încheiate cu alte state (cele menționate în capitolele anterioare):

- Tratatul între RM și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 09.02.1993;
- Tratatul între RM și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993;
- Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, din 12.08.1982, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Cehă;
- Tratatul între URSS și Republica Populară Ungară privind acordarea asistenței juridice în materie civilă, familială și penală din 15.07.1958 și Protocolul la acesta din 19.10.1971, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Ungaria;
- Tratatul între RM și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.1996;
- Acordul între RM și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală din 22.05.1996;
- Tratatul între RM și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25.02.1993;
- Tratatul între RM și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993;

- Tratatul între RM și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004. [113, p.34-35]

Această rețea de instrumente bilaterale și regionale reprezintă un temei juridic semnificativ pentru multe State. Cu toate acestea, din perspectivă globală, nu reprezintă un sistem uniform. Domeniul de aplicare a acordurilor bilaterale și multilaterale de cooperare judiciară poate varia, în ceea ce privește infracțiunile cărora li se aplică un acord și tipurile de asistență ce poate fi acordată conform acordului și condițiilor aplicabile.[43, p.21]

Conform celor invocate supra, referitor la comunicarea actelor de procedură, precum și potrivit Convenției europene de asistență juridică în materie penală de la Strasbourg din 20 aprilie 1959, cererile de asistență juridică vor fi adresate de Ministerul Justiției statului solicitant, Ministerului Justiției statului solicitat. Deși aceeași Convenție, în același articol prevede și modul direct de comunicare, de la instanța unui stat către instanța altui stat, în temeiul art. 15, Republica Moldova la depunerea instrumentului de ratificare a acestei convenții, a declarat că toate cererile de asistență juridică trebuie să fie adresate Ministerului Justiției și, respectiv, Procuraturii Generale. Sunt unele instrumente care permit transmiterea directă a cererilor, fie numai în caz de urgență, așa cum prevede, de exemplu, Protocolul adițional la Convenția europeană de asistență juridică în materie penală de la Strasbourg din 20 aprilie 1959, fie în toate cazurile, așa cum este stipulat în al doilea Protocol adițional la aceeași Convenție (la care RM nu este parte din motive obiective). În acest context, se și explică stricta necesitate de a verifica, în mod riguros, care este instrumentul aplicabil pentru fiecare caz în parte și care sunt dispozițiile mai favorabile.[113, p.35-36]

Astfel de reglementări putem întâlni și în celelalte instrumente internaționale relevante în materie (Convenția de la Minsk privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, semnată la 22 ianuarie 1993, Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 15 noiembrie 2000, Convenția penală cu privire la corupție din 27 ianuarie 1999, Strasbourg, Convenția europeană în domeniul informației cu privire la dreptul străin din 07.06.1968, Londra și Protocolul adițional la aceasta din 15 martie 1978, Strasbourg etc., precum și multe tratate bilaterale care RM le-a încheiat cu alte state), cu specificarea că la un moment dat pot apărea situații în care, se va recurge la ajutorul altor instituții, pentru a putea executa o cerere în termenii stabiliți și pentru o cooperare mai fructuoasă între state. (Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptat la New-York la 15.11.2000, Protocolul împotriva traficului ilegal de migrați pe calea terestră, aerului și pe mare, adițional la

Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptat la New-York la 15.11.2000).[113, p.36]

Prevederile privind asistența judiciară internațională în materie penală, inclusiv și volumul asistenței juridice din legislația națională sunt armonizate cu prevederi cuprinse în instrumente juridice internaționale descrise supra. Acest fapt dă plus valoare acestei activități și determină efectuarea mai rapidă a acțiunilor pe teritoriul altui stat și transmiterea cât mai urgentă a probelor obținute statului solicitant.

Conform pct. 1.4. din Ghidul cu privire la cooperarea juridică internațională, elaborat de către Ministerul de Justiție al Republicii Moldova: „În materie penală, autoritatea judiciară a unui stat va putea, conform prevederilor legislației sale, să se adreseze, prin comisie rogatorie, autorității competente a unui alt stat pentru a-i cere să facă, în limita competenței sale, fie un act de cercetare, fie alte acte judiciare. Comisia rogatorie reprezintă o formă de asistență juridică internațională, care constă în împuternicirea pe care o instanță judecătorească competentă dintr-un stat sau o instanță internațională o acordă unor autorități similare din alt stat, pentru a îndeplini în locul și în numele său activități procesuale referitoare la un anumit proces penal.

Instanța străină delegată este obligată să îndeplinească sarcina ce i-a fost încredințată, conform legislației sale și a tratatelor internaționale în vigoare. Ea nu trebuie să depășească limitele delegației primite, fiind obligată să administreze doar proba precizată de instanța care a dispus delegarea.

De cele mai dese ori, comisiile rogatorii au ca obiect audierile inculpaților, a părții vătămate, a martorilor, percheziția, identificarea și localizarea persoanelor, sechestrul, cercetarea la fața locului, expertizele, înregistrările audio și video etc.”.[113, p.39-40]

Volumul activităților procesuale permise de a fi efectuate în baza comisiei rogatorii nu este exhaustiv, principala condiție care urmează să fie respectată este ca acea acțiune să fie prevăzută de Codul de procedură penală, fapt ce a armonizat prevederile legislației procesual penale la capitolul dat. Prevederile procesuale anterioare limitau numărul acțiunilor ce puteau fi efectuate în baza comisiei rogatorii ca, de exemplu, interzicerea executării măsurilor speciale de investigații, moment ce ducea la tergiversarea urmăririi penale. Înarmarea organului de urmărire penală cu mai multe instrumente procesuale în cadrul asistenței juridice internaționale ușurează procesul de obținere și conservare a probelor, minimalizând termenul de efectuare a investigațiilor. Ținând cont de specificul transfrontalier a infracțiunilor de criminalitate organizată acumularea probelor în trecut era limitată și anevoioasă.

Însă, nici acesta nu este cel mai efectiv instrument de realizare a asistenței juridice internaționale, deoarece în multe cazuri, executarea comisiilor rogatorii este tergiversată cu

anii, în unele cazuri acestea chiar sunt nemotivat respinse. Spre exemplu de tergiversare a executării comisiilor rogatorii, din practica judiciară, se atestă în dosarele de trafic de ființe umane, îndeosebi, de către organele competente ale Turciei și Israelului, în dosarele de crimă organizată clasică, de către organele competente ale Italiei, Spaniei, Ucrainei.

Cea din ultima, în cadrul investigării infracțiunilor comise de către membrii organizației criminale „Machena”, a refuzat nemotivat efectuarea comisiei rogatorii, care a avut ca scop identificarea conturilor bancare și a întreprinderilor deținute de către membrii familiei conducătorului organizației criminale, a persoanelor apropiate lui, și veniturile obținute de către aceștia, precum și efectuarea investigațiilor financiare paralele în privința ultimilor. Doar peste o perioadă, reieșind din măsurile speciale de investigații efectuate, au fost clare motivele refuzului de a executa cererea de comisie rogatorie, fapt ce încă o dată a confirmat influența organizațiilor criminale și posibilitatea acestora de a controla segmentul justiției.[67]

În alte cazuri, ca spre exemplu Italia, efectuarea îndelungată a comisiilor rogatorii se datorează faptului că etapa inițială a investigațiilor conform legislației procesual penale este secretă și când aceasta are legătură cu obiectul comisiei rogatorii, executarea ultimei este imposibilă până la dispariția impedimentului.

Însă, ținând cont de dezvoltare vertiginoasă a criminalității organizate în contextul globalizării, organismele internaționale au venit cu o novație la compartimentul formelor de cooperare juridică internațională în materie penală și anume echipele comune de investigații. (Convenția din 29 mai 2000 privind asistența judiciară în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene, Protocolul adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală(2001) și Decizia-cadru din 13 iunie 2002 privind echipele comune de anchetă).

Dispozițiile Convenției de asistență judiciară în materie penală între statele membre (2000) referitoare la echipele comune de anchetă constituie o aplicare a art. 32 din Tratatul de la Amsterdam (1997), care prevede condițiile și limitele stabilite de Consiliul Europei, limitele în care autoritățile judiciare pot să intervină pe teritoriul unui alt stat membru în legătură și în acord cu autoritățile acestuia. În acest context sunt relevante și Concluziile Consiliului European de la Tampere (1999), care a subliniat necesitatea ca echipele comune de anchetă constituite în baza prevederilor Tratatului de la Amsterdam să acționeze, în primul rând, pentru combaterea traficului de droguri, a traficului de persoane, precum și a terorismului.[124, p.62-63]

Codul de procedură penală, în art.540², reglementează constituirea și activitatea echipelor comune de investigații.

În aplicarea acestor norme europene, legea națională prevede că, autoritățile competente din cel puțin două state pot să constituie, de comun acord, o echipă comună de investigații cu un obiectiv precis și pentru o durată limitată, care poate fi prelungită cu acordul tuturor părților, în vederea desfășurării urmăririi penale în unul sau în mai multe din statele care constituie echipa.[36, art.540² alin.(1)]

Potrivit legii, componența echipei comune de investigații este decisă de comun acord, persoanele desemnate de Republica Moldova, având calitatea de membri, iar cei desemnați de statul/statele străin(e), calitatea de membri detașați. Trebuie desemnat, de asemenea, un conducător al echipei, care va fi întotdeauna un reprezentant al autorității judiciare din Republica Moldova competente (procuror).

Conform prescripțiilor legale: „Echipa comună de investigații poate fi creată atunci când:

1) în cadrul unei urmăririi penale în curs, în statul solicitant se impune efectuarea unor urmăririi penale dificile care implică mobilizarea unor mijloace importante ce privesc și alte state;

2) mai multe state efectuează urmăririi penale care necesită o acțiune coordonată și concertată în statele respective.

Aceasta, la rândul său, poate fi solicitată de orice stat implicat”.[36, art.540² alin.(2),(3)]

Instrumentul dat de asistență juridică internațională în materie penală pe teritoriul comunitar are un succes mai mare decât în Republica Moldova, în rând cu mandatul european de arestare, dat fiind faptul lipsei impedimentelor legale birocratice, precum și a hotarelor.

Însă și aici, nu fiecare anchetă transfrontalieră poate beneficia de o echipă comună de anchetă, în continuare ECA, dar, comparativ cu formele tradiționale de cooperare judiciară și în cadrul poliției, cum ar fi anchetele „în oglindă” sau „paralele”, există avantaje specifice ale lucrului într-o ECA în funcție de circumstanțele particulare ale cazului individual. O ECA poate fi înființată dacă există fie o anchetă transfrontalieră dificilă - „anchetele unui Stat Membru în infracțiuni penale necesită anchete dificile și solicitante cu legături cu ale altor State Membre”, fie dacă există anchete conexe ce necesită coordonare „un număr de State Membre realizează anchete în infracțiuni penale în care circumstanțele cazului necesită acțiuni coordonate concertate în Statele Membre implicate” (Articolul 1 din Decizia Cadru 2002/465/JHA adoptată la data de 13 iunie 2002 pentru a oferi cadrul legal pentru stabilirea unei ECA).[43, p.114-115]

Ca o reușită a organului de urmărire penală, la compartimentul formării și activității echipelor comune de investigații, ținând cont de practica judiciară, este cauza penală

investigată în privința membrilor organizației criminale “Patron”, în comun cu organele competente ale Italiei, care s-a soldat cu expedierea cauzei penale în judecată și condamnarea a 29 membri ai organizației criminale nominalizată cu închisoarea de către Tribunalul de la Verona la 02.03.2022.(Nr. 2888/2009 R. G. Notizie di reato D.D.A. Procura di Venezia; Nr. 923/2018 R. G. Dibattimento (a cui sono riuniti i proc.ti nn.2418/18, 2753/19, 2754/19, 2756/19, 1616/20,2802/19 R.G.T.))

Asistența judiciară în materie penală, în conformitate cu prevederile Legii nr. 371/2006 vizează mai multe forme cum ar fi:

- transmiterea înscrisurilor, datelor și informațiilor;
- comunicarea actelor de procedură;
- citarea martorilor, experților și persoanelor urmărite;
- transferul, la solicitare, de proceduri penale;
- extrădarea;
- transferul persoanelor condamnate;
- recunoașterea hotărârilor penale ale instanțelor judecătorești străine;
- comunicarea cazierului judiciar etc.,

dintre care unele mai importante, altele mai puțin importante, însă toate la rândul său au menirea să faciliteze investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor transfrontaliere.

Uniunea Europeană, care este mai integrată decât Consiliul European, a creat diverse organisme de cooperare menite să faciliteze funcționarea convențiilor și a deciziilor-cadru. Printre acestea se numără magistrații de legătură, rețeaua judiciară europeană și mai ales aceste două instituții emblematice, Europol și Eurojust, ambele cu sediul la Haga și ambele supuse principiului subsidiarității în ceea ce privește jurisdicția lor, ceea ce înseamnă că acestea se ocupă doar de infracțiunile care nu pot fi reținute corect de autoritățile naționale. [149, pct.1.2.]

Eurojust este un organism al UE înființat cu următoarele obiective:

- Îmbunătățirea cooperării judiciare între autoritățile competente din Statele Membre;
- Facilitarea coordonării anchetelor și urmăririlor penale transfrontaliere;
- Facilitarea schimbului de informații dintre Statele Membre;
- Recomandarea schimbărilor în legislație pentru a îmbunătăți asistența juridică internațională și acordurile de extrădare.

Având sediul în Haga, Olanda, acesta cuprinde un colegiu de procurori și judecători din fiecare Stat Membru și poate furniza asistență cu privire la urgentarea asistenței juridice și a extrădării.[43, p.24]

Rețeaua Judiciară Europeană. (RJE)

RJE a fost înființată în 1998 pentru a facilita cooperarea mai strânsă în materie penală dintre Statele Membre UE. Aceasta cuprinde o rețea informală de persoane fizice din UE, care au fost desemnate de țările lor ca puncte de contact. În general, se află în autorități cu responsabilitate în cooperare judiciară (de exemplu Minister de Justiție sau autorități de urmărire penală). Funcția fiecărui punct de contact este:

- De a asista autoritățile din alte State Membre care fac solicitări referitoare la poziția legală/practică din jurisdicția lor pe aspecte de justiție penală;
- De a direcționa cererile similare ale autorităților în țara lor cu privire la alte State Membre.

Procurorii, care solicită AJR de la alt stat membru UE pot considera că RJE este de ajutor în înțelegerea proceselor AJR din acea țară sau identificarea unei instanțe sau autorități căreia i se poate transmite direct o cerere.[43, p.25]

Europol (Oficiul European de Poliție) a fost creat printr-un acord din 26 iulie 1995. Scopul său este „îmbunătățirea cooperării polițienești în domeniile terorismului, traficului ilicit de droguri și a altor forme grave de criminalitate internațională, printr-un schimb permanent, sigur și intens de informații între Europol și unitățile naționale ale statelor membre”. Mai exact, Europol este o organizație, care colectează informații și care, prin intermediul unităților naționale, comunică statelor membre datele care le privesc și le informează cu privire la legăturile constatate între actele penale. Aceste unități naționale constituie organismul de legătură între Europol și serviciile naționale competente. Parlamentul European și Consiliul stabilesc sarcinile Europol, care „poate include [...] (b) coordonarea, organizarea și punerea în aplicare a investigațiilor și acțiunilor operaționale, desfășurate în comun cu autoritățile competente ale statelor membre sau în cadrul anchetei echipelor comune de anchetă, după caz, în colaborare cu Eurojust”.[149, pct.1.2.1.]

Un rol important la nivel internațional în cooperarea juridică, în materie penală îl are și Interpolul (acronimul termenului din engleză *International Criminal Police Organization*), care este o organizație internațională de cooperare a forțelor de poliție. Creată în 1923, organizația numără 194 de state membre. Sediul organizației este în Lyon, Franța.

Activitățile Interpol sunt toate bazate pe următoarele trei funcții de bază:

- Securizarea serviciilor globale de comunicații de poliție. Interpol administrează un sistem global de comunicații de poliție denumit I-24/7, care asigură autorităților de poliție din întreaga lume o platformă comună, prin care pot împărtăși informații cruciale despre infractori și criminalitate;
- Servicii de date operaționale și baze de date pentru poliție. Bazele de date și serviciile Interpol asigură faptul ca autoritățile de poliție din întreaga lume să aibă

acces la informațiile și serviciile de care au nevoie, pentru a împiedica și ancheta infracțiunile. Bazele de date includ informații despre infractori cum ar fi numele, amprente și profilurile ADN și bunurile furate cum ar fi pașapoarte, vehicule și opere de artă.

- Servicii de asistență operațională pentru poliție. Interpol sprijină autoritățile de aplicare a legii în domeniu prin asistență de urgență și activități operaționale, în special în domeniile prioritare ale criminalității cum ar fi fugarii, siguranța publică și terorismul, stupefiante și crimă organizată, traficul de persoane și infracțiunile financiare și de înaltă tehnologie.[43, p.27]

Conform Articolului 15(5) din Convenția Europeană privind Asistența Reciprocă în Materie Penală din 1959, în cazurile în care transmiterea directă este permisă conform prezentei Convenții, aceasta poate avea loc prin Interpol, dacă rapiditatea este esențială. Un Centru de Comandă și Coordonare funcționează 24 de ore pe zi, șapte zile în săptămână.[43, p.27]

Războiul împotriva crimei organizate transfrontaliere capătă un tot mai pronunțat caracter global, iar acest gen de abordare va determina într-o anumită măsură, la grăbirea procesului de reformare a ONU, organizație ce trebuie să-și asume mai decis găsirea unor soluții practice, eficiente, la provocările cu care se confruntă securitatea mondială.[75, p. 61]

4.2. Armonizarea legislației procesual penale la compartimentul investigării infracțiunii de criminalitate organizată.

Pornind de la obligațiile asumate față de structurile europene în calea sa de integrare în marea familie Europeană, autoritățile competente ale Republicii Moldova, având ca obiectiv primordial ocrotirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, întreprind acțiuni importante în elaborarea unor noi standarde naționale în domeniul justiției, proces ce se realizează prin armonizarea permanentă a cadrului legislativ.

Situația instabilă din punct de vedere politic în Republica Moldova determină ca acest proces de armonizare a legislației să fie anevoios. Acest fapt, totodată, este influențat de implicarea factorului criminal în lobarea diferitor proiecte legislative, care au menirea să protejeze interese de grup sau să stagneze implementarea în practică a unor schimbări legislative.

Privite în ansamblu majoritatea normelor legiferaute corespund standardelor internaționale, însă această standardizare, în unele cazuri, se datorează doar obligațiilor enumerate supra, aplicabilitatea acestora fiind lăsată fără careva realizare.

Pornind de la faptul că, activitatea de reformare este un proces continuu, în fața doctrinei juridice se pune atât sarcina testării normelor noi, cât și a identificării unor lacune, controversate, care ar pune în pericol libertatea și siguranța persoanei, echitatea procesului, inviolabilitatea etc. Este cunoscut faptul că în cele mai dese cazuri sunt susceptibile de afecțiune drepturile persoanei în cadrul justiției penale, pornind de la natura acestui domeniu al vieții sociale. De remarcat că unele condamnări ale Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului sunt provocate atât de neglijarea de către organele de drept a valorilor promovate de Convenția Europeană în domeniul justiției penale, cât și de necunoașterea de către acestea a standardelor europene și, evident, a jurisprudenței Curții de la Strasbourg. Pe lângă acest fapt, nihilismul juridic și cultura juridică joasă duc la încălcarea frecventă a valorilor fundamentale, provocând sentimentul de nesiguranță și neîncredere în justiție.[76, p.3]

Scopul acestui studiu este determinat, de opțiunea identificării lacunelor în legislația procesuală la compartimentul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată care, în viziunea autorului, solicită atât meditare, cât și soluții de completare și modificare a acesteia.

În contextul sarcinilor trasate, devine deosebit de importantă și determinativă analiza legislației procesuale penale naționale și stabilirea impactului acesteia asupra tratamentului infracționalității, necesitatea perfecționării unor instituții sau norme ale Codului de procedură penală în vigoare din perspectiva armonizării acesteia și alinierii standardelor internaționale.

Dezvoltarea criminalității organizate sub aspectul globalizării și obținerea unui caracter transfrontalier fac mai vulnerabile legislațiile naționale la compartimentul investigării infracțiunilor. Acest fapt se datorează implicit factorului geografic de manifestare a acțiunilor criminale. Existența unor diferențe în legislațiile procesuale naționale sunt folosite de către criminalitatea organizată în vederea înlesnirii activităților sale prejudiciabile și evitării răspunderii penale.

Reieșind din riscurile majore asupra securității naționale, cât și internaționale, având în vedere interesul comunitar de a proteja cetățenii săi de acest flagel periculos, cum este criminalitatea organizată, crearea unui cadru procesual penal comun pentru toate țările Uniunii Europene, inclusiv și țările în curs de aderare, ar contribui semnificativ la lupta împotriva acestui fenomen, punând la dispoziția organelor competente mecanisme viabile, care ar putea fi aplicate în practică, dar nu numai pe hârtie.

Existența cadrului normative internațional menit să combată fenomenul criminalității organizate este suficient, el urmând să fie unificat și permanent reînnoit după necesitățile ce reies din dezvoltarea crimei organizate, fiind înarmat cu instrumente legislative progresiste și ajustate totodată la valorile democratice.

Conform definiției, cuvântul *armonizare* presupune: „a face să fie sau a fi în concordanță”. [54] Anume de concordanța dată depinde și succesul în combaterea criminalității organizate. Este necesar ca toate organele de drept să se miște într-o direcție, având aceleași mecanisme de acționare procesuală îndreptate spre distrugerea fenomenului.

Armonizarea dată depinde de voința politicului, deoarece practicienii de mult au înțeles pericolul iminent ce îl aduce cu sine criminalitatea organizată și că distrugerea acestuia nu poate fi realizat decât în sisteme comune, bine chibzuite și planificate, cu folosirea celor mai sofisticate metodologii bazate pe inovațiile tehnico-științifice, neuitând și de factorul uman, care trebuie pregătit și asigurat din toate punctele de vedere.

Siguranța procesuală a participanților procesuali, care sunt implicați în prevenirea și combaterea criminalității organizate, este cheia succesului la nimicirea și iradierea acestui flagel nociv, care survolează societatea contemporană și amenință cu metodele sale josnice ordinea publică și securitatea națională.

Asigurarea siguranței nominalizate poate fi realizată doar prin procedee adecvate, care trebuie să se regăsească în legislația procesuală, fiind asistată de o politică constructivă a organelor statale.

Așa a fost să fie, că organele de drept în permanență au mers în urma criminalității organizate, doar studiind activitatea acestora se înțelegeau metodele de acțiune și se întreprindeau măsurile convenite în vederea nimicirii ei. Aceste reguli de documentare a activității mediului criminal a determinat reglementarea lor în legi speciale și ulterior codificarea în coduri de procedură penală, fiind trasate niște reguli stricte, menite să asigure descoperirea și tragerea la răspundere a vinovaților cu respectarea drepturilor a tuturor participanților, inclusiv și a criminalilor.

Studiul efectuat în prezenta lucrare a identificat existența unor prevederi procesuale, care cu timpul și-au pierdut din actualitate și eficacitate, precum și lipsa unor norme care urmează să ghideze unele acțiuni ale organului de urmărire penală și buna desfășurare a procesului penal.

Vin cu propunerea despre necesitatea modificării prevederilor procesuale penale și completarea codului de procedură penală cu norme actualizate capabile să realizeze scopul procesului penal prevăzut în art.1 Cod de procedură penală, care prevede că: „Procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile prezentului cod, care are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice

persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată”.[36]

Calea pe care o parcurge organul de urmărire penală este orientată spre stabilirea adevărului și toate acțiunile procesuale ale acestuia, pentru a căpăta o străie legală, trebuie să se regăsească în Codul de procedură penală, pentru ca probele obținute ca rezultat a efectuării lor să nu fie lovite de nulitate, astfel normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate în cadrul procesului penal numai cu condiția includerii lor în Codul de procedură penală[36, art.(2) alin.(4)]. Această regulă imperativă determină ca toate prevederile legilor speciale cu caracter procesual să se regăsească în codul de procedură penală pentru a putea fi aplicate în procesul colectării probelor. În acest caz reiterăm poziția expusă și anume că echitatea procesuală a participanților la proces poate fi garantată doar în cazurile când procedeele de acumulare a probelor sunt stabilite de legislația procesual penală, nefiind lăsate careva breșe în procedura de efectuare a acestora, atunci când norma procesuală la acest capitol este previzibilă, clară și codificarea lor nu lasă loc de interpretare.

Astfel, luând în considerație că sunt promotorul mandatului de securitate concluzionez că, în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau de constatare rezultă o bănuială rezonabilă de săvârșirea unei infracțiuni contra securității statului, de criminalitate organizată, de corupție la nivel înalt, cu caracter terorist, de spălare a banilor și de finanțare a terorismului procurorul urmează să decidă asupra acesteia corespunzător art.274 alin. (1) Cod de procedură penală, într-un termen ce nu va depăși 90 zile, cu posibilitatea prelungirii până la 2 ani, iar în caz de efectuare a investigațiilor sub acoperire pe un termen de până la 3 ani.

Aceasta va contribui la respectarea principiului legalității prin adoptarea unei soluții întemeiate de pornire sau de refuz în pornirea urmăririi penale și va permite efectuarea măsurilor speciale de investigații într-un termen care ar asigura acumularea probelor necesare etapei de verificare a sesizării despre comiterea infracțiunilor.

Următorul pas a organului de urmărire penală, după pornirea urmăririi penale și fixarea termenului, este planificarea activității procesuale.

Cum s-a stabilit anterior: „Planificarea activității procesuale are menirea să ghideze persoana ce efectuează urmărirea penală în privința infracțiunilor de criminalitate organizată pe tot parcursul procesului penal, să planifice acțiunile de urmărire penală și să analizeze faptele și condițiile ce au determinat comiterea infracțiunii, să vină cu soluții privind prevenirea și combaterea acestora, fiind un indicator și un promotor a unei legislații perfecte și aplicabile”.(discutat în Capitolul 3, p.3.1)

Luând în considerație importanța acestui instrument funcțional, concluzionăm asupra necesității procesualizării mecanismului nominalizat prin codificarea lui. Mai mult ca atât,

această necesitate rezidă, dat fiind faptul, că planul de urmărire penală este izvorul indicațiilor procurorului/ofițerului de urmărire penală, modalitate de comunicare procesuală prin care subiecții nominalizați își execută atribuțiile de serviciu. Acesta contribuie la faptul ca urmărirea penală să fie efectuată obiectiv, multilateral și sub toate aspectele, cu respectarea termenului rezonabil, deoarece el prevede acțiunea de urmărire penală, persoana care urmează să o execute și termenul de executare.

La capitolul părțile și alte persoane participante la procesul penal, în vederea armonizării legislației, legiuitorul ar urmă să introducă completări prin care să stabilească atribuția procurorului de a dispune efectuarea urmăririi penale de un grup de ofițeri de investigații, precum și să includă în noțiunea părții acuzării prevăzute de art.6 pct.31) Cod de procedură penală cuvântul ofițer de investigații.

Totodată, e necesar de completat lista măsurilor speciale de investigații prevăzută de Codul de procedură penală și Legea nr.59/12 privind activitatea specială de investigații, cu măsuri noi și anume încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea controlată. În același context, e necesar de implementat folosirea persoanei juridice în calitate de investigator sub acoperire.

Pe lângă cele expuse, ca noutate a lucrării date se propune completarea legislației procesuale penale la compartimentul - *Actelor premergătoare*, cu un instrument procesual nou, cum este mandatul de securitate națională, care reprezintă un procedeu probatoriu complex, prin care pot fi autorizate și efectuate măsurile speciale de investigații prevăzute de art.134 Cod de procedură penală până la începerea urmăririi penale în cazul investigării infracțiunilor contra securității statului, de criminalitate organizată, de corupție la nivel înalt, cu caracter terorist, de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

La compartimentul efectuării percheziției, urmează de împuternicit organul de urmărire penală cu dreptul de a emite ordonanțe motivate în cazurile ce nu suferă amânare sau în caz de delict flagrant. Părerea dată are suport procesual și codificarea acesteia nu ar împiedica la efectuarea urmăririi penale, anume reieșind din prevederile legale conform cărora, procurorul și judecătorul de instrucție verifica legalitatea acestei acțiuni, mai mult ca atât, organul de urmărire penală, în persoana ofițerului de urmărire penală, este în drept să efectueze percheziții și să emită ordonanțe.

Totodată, e necesar de prevăzut în legislația procesuală penală stipulări corespunzătoare la capitolul întocmirii procesului-verbal de percheziție și cercetare la fața locului în cazuri complexe și de mari proporții, unde este necesară cercetarea și percheziționarea suprafețelor mari de terenuri și multiplilor bunuri imobile și anume posibilitatea examinării și percheziționării pe sectoare cu întocmirea proceselor-verbale

respective, care în final, se anexează la procesul-verbal de bază (procedeu descris în Capitolul III).

Pentru a putea dovedi culpabilitatea vinovatului, organul de urmărire penală trebuie să dispună de probe verosimile în procesul penal și totodată urmează să întreprindă acțiuni în vederea conservării acestora. Declarațiile părții vătămate, a martorilor reprezintă un mijloc de probă, greutatea cărora este incontestabilă, însă reieșind din specificul investigației infracțiunilor de criminalitate organizată, menținerea acestora este anevoioasă.

Aici legislatorul, în art.215 Cod de procedură penală, a abilitat procurorul și instanța de judecată cu atribuții în vederea dispunerii măsurilor de protecție. Norma dată este de blanchetă și face trimitere la Legea 105/2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la proces, unde sunt incluse multiple instrumente procesuale de realizare a programului de protecție.

În aceeași ordine de idei, opinăm, reieșind din faptul că în Legea nr.105/2008 se enumeră care sunt măsurile de protecție, dar nu se indică că această listă este exhaustivă, la decizia procurorului sau a instanței de judecată, în caz de extremă necesitate, să fie posibilă aplicarea și altor măsuri de protecție, care să îmbunătățească programul de protecție și să contribuie la asigurarea într-un mod mai efectiv realizarea acestuia și a scopului legii în ansamblu.

Totodată, ținând cont de faptul că acțiunile procesuale pot fi efectuate doar în cadrul procesului penal, e necesar de stipulat prin prevederi procesuale penale termenul de acțiune a măsurilor de protecție, efectul extensiv în timp a acestora și modalitatea de încetare a programului de protecție. Acest fapt v-a determina sporirea gradului de responsabilitate a tuturor participanților competenți în aplicarea și executarea măsurilor de protecție, concretizând algoritmul de acțiune al tuturor autorităților implicate în solicitarea, dispunerea și aplicarea măsurilor de protecție, v-a prevedea mecanisme și instrumente procesuale de realizare a programului de protecție și vor deschide noi oportunități funcționale organului abilitat.

În cazul armonizării legislației la compartimentul investigației infracțiunilor de criminalitate organizată nu poate fi trecută cu vederea aspectul conlucrării făptuitorului cu organul de urmărire penală. Liberarea de răspundere și pedeapsă penală a membrilor organizației criminale puși pe calea corijării și care au dat acordul conlucrării cu organele statului în vederea descoperirii întregii rețele criminale trebuie să fie preocuparea principală a statului.

Altfel spus, situația obținerii de către subiecții dați a încrederii în organele competente ale statului și activând în interesul acestuia, determină o senzație de supremație a statalității

față de criminalitatea organizată, sentiment ce urmează a fi răspândit în întreaga societate. Liberarea de răspundere penală și încetarea urmăririi penale în privința persoanelor nominalizate sunt niște reușite care fiind acceptate de legislator ca „bonusuri procesuale”, vor putea produce efecte considerabile în procesul luptei cu criminalitatea organizată.

Deci, analizând aspectul liberării de răspundere penală a făptuitorului, care este de acord să colaboreze cu organele abilitate prin darea declarațiilor despre existența organizației criminale și a ajutat la descoperirea infracțiunilor săvârșite de ea, ori a contribuit la demascarea organizatorilor, a conducătorilor sau a membrilor organizației respective, opinez referitor la oportunitatea reținerii cazurilor descrise ca temei de încetare a urmăririi penale și completării alin. (2) al art. 285 Cod de procedură penală (Încetarea urmăririi penale) cu sintagma „inclusiv în cazurile prevăzute de alin. (6) al art. 47 Cod penal.

Nu în ultimul rând, trebuie de atras atenție normei ce în criminează răspunderea penală pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale, art.284 Cod penal. După părerea autorului aceasta urmează să prevadă și participația la activitatea organizației criminale, precum și altă formă de manifestare a ei, ca agravantă, cum este organizația criminală de tip mafiot.

4.3. Concluzii la Capitolul 4.

Importanța combaterii criminalității organizate într-un format de cooperare la nivel internațional este evidențiată de includerea problematicilor specifice acestui domeniu în diferite instrumente de drept internațional, atât în izvoare principale de drept, cât și în documente programatice de acest nivel.[91, p.4]

Aspectul transfrontalier a criminalității organizate impune statele lumii la o conlucrare corporatistă în vederea iradierii fenomenului dat. Lupta prin sisteme proprii nu produc efectul dorit, astfel instrumentele internaționale permit colaborarea comună, având un cadru legal suficient la compartimentul dat.

Avem mecanisme viabile, dar nu avem instrumente de realizare a acestora, ele fiind stopate, în careva măsură, de aspectele suveranității și integrității teritoriale a fiecărui stat în parte.

La acest compartiment au fost identificate direcții de acțiune menite să îmbunătățească cooperarea internațională:

- îmbunătățirea schimbului de informații și cooperării cu autoritățile și structuri similare din alte state, organisme și agențiile internaționale;

- creșterea gradului de utilizare a instrumentelor prevăzute în documentele adoptate la nivel regional sau internațional, care vizează cooperarea internațională în combaterea criminalității organizate;
- asigurarea interoperabilității cu bazele de date/ sistemele de informații ale UE;
- îmbunătățirea cooperării cu autoritățile polițienești și judiciare corespondente din jurisdicțiile recunoscute ca fiind de tip „off-shore”;
- asigurarea unei prezențe active în formule de cooperare internațională dedicate prevenirii și combaterii criminalității organizate.[91, p.4]

Mai mult ca atât, reieșind din riscurile majore asupra securității naționale, cât și internaționale, având în vedere interesul comunitar de a proteja cetățenii săi de acest flagel periculos, cum este criminalitatea organizată, în capitolul dat s-a concluzionat despre necesitatea creării unui cadru procesual penal comun pentru toate țările Uniunii Europene, inclusiv și țările în curs de aderare, care ar contribui semnificativ la lupta împotriva acestui fenomen, punând la dispoziția organelor competente mecanisme viabile, care ar putea fi aplicate în practică, în timp real, dar nu numai pe hârtie.

Totodată, s-a stabilit că volumul asistenței juridice în materie de drept penal este suficient, ajustat la ultimele necesități, însă instrumentele de aplicabilitate a lor urmează a fi șlefuite prin multiplele conlucrări cu organele competente internaționale.

Nedorința implementării în practică a instrumentelor internaționale de combatere a criminalității organizate este dictată de complicitatea forțelor politice dominante din acea țară cu mediul criminalității organizate. Unde există lucru în comun, există și control comun, fapt ce nu corespunde confortului politic a unor Guverne, mai ales a celor în curs de aderare la Uniunea Europeană.

La nivel național armonizarea legislației propusă va contribui la îmbunătățirea climatului funcțional, fapt ce va determina obținerea succeselor noi în combaterea criminalității organizate.

Pe lângă cele propuse la compartimentul completării listei măsurilor speciale de investigații cu măsuri noi și anume încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea controlată, precum și implementarea folosirii persoanei juridice în calitate de investigator sub acoperire, ca noutate a lucrării date, s-a identificat necesitatea completării legislației procesual penale cu un instrument procesual, cum este mandatul de securitate, care servește drept metodă specială de prevenire și combatere a criminalității organizate, și ca obiectiv primordial în cadrul asigurării securității naționale.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Tematica acestei teze de doctorat a fost aleasă, fiind determinată, de conștientizarea pericolului iminent pe care îl reprezintă criminalitatea organizată față de securitatea națională și dorința de a identifica mecanisme viabile de contracarare a fenomenului dat prin instrumente procesuale inovative, fapt ce a determinat analiza cadrului procesual existent atât la nivel național, cât și internațional, identificarea problemelor existente, ce determină stagnarea investigațiilor infracțiunilor de criminalitate organizată și înaintarea propunerilor de modificare a legislației procesuale penale în vederea armonizării cadrului normativ capabil să asigure o cercetare obiectivă, multilaterală și sub toate aspectele, într-un termen rezonabil.

Deci, având un scop bine determinat, la etapa inițială a cercetării, au fost trasate obiective în vederea materializării activității de cercetare propusă și anume:

- analiza literaturii de specialitate la tema investigării infracțiunilor de criminalitate organizată;

- analiza acțiunilor premergătoare și a acțiunilor de urmărire penală caracteristice investigării infracțiunilor de criminalitate organizată;

- îmbunătățirea activității de planificare a acțiunilor de urmărire penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată;

- rezolvarea practică a problemelor cu care se confruntă organele de drept la aplicarea măsurilor speciale de investigații și specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate;

- adaptarea măsurilor specifice de prevenire și combatere a criminalității organizate normelor procesuale în vederea îmbunătățirii cadrului legal;

- identificarea instrumentelor procesuale inovative în vederea prevenirii și combaterii criminalității organizate;

- stabilirea unui climat procesual penal confortabil făptuitorului ce și-a exprimat acordul de a colabora cu organul de urmărire penală în descoperirea întregii rețele criminale;

- identificarea lacunelor procesuale la aplicarea protecției persoanelor ce au colaborat cu organul de urmărire penală;

- stabilirea mecanismelor necesare la îmbunătățirea aplicării legislației internaționale și naționale în contextul cooperării juridice internaționale în materie penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată;

- perfecționarea cadrului normativ procesual la compartimentul supus cercetării și elaborarea propunerilor de lege-ferenda.

Studiul efectuat reprezintă o cercetare amplă a fenomenului criminalității organizate, evoluția acestuia, pericolul pe care îl reprezintă și reieșind din aceasta, procedura de investigare, care din păcate, ca rezultat a modernizării conceptului de criminalitate organizată, se dovedește a fi inefficientă și predispusă unor restartări.

Luând în considerație cercetările efectuate, ținând cont de așezarea geopolitică a Republicii Moldova și interesele față de aceasta a marilor puteri, instabilitatea politică din țară și dezvoltarea vertiginoasă a criminalității organizate pe fundalul războiului din Ucraina, concluzionez că legislația procesuală penală nu oferă instrumente viabile de luptă contra fenomenului criminalității organizate. Reieșind din pericolele enunțate, legislația națională este lipsită de mijloace care prin aplicarea lor promptă să poată să se opună amenințărilor date prin documentare multidimensională și contracarare efectivă.

În umbra ultimelor modificări în legislația procesuală penală, cum ar fi măsurile speciale de investigații și legislația aferentă securității naționale, asistăm la faptul că organele de stat competente în loc să fortifice bazele normative la compartimentele date ele o slăbesc. Cum poate să combată un organ specializat în asigurarea securității naționale și anume Serviciul de Informații și Securitate, infracțiunile care prin lege sunt date în competența lui ca, infracțiunile ce atentează asupra securității naționale, inclusiv și terorismul, fiind lipsit de posibilitatea de a efectua măsuri speciale de investigații? Chiar și dacă legislatorul a adoptat Legea nr.179 din 07.07.2023 privind activitatea contrainformativă și activitatea informativă externă, aceasta nu oferă Serviciului competențe de combatere, fiind una destinată, în mare parte acumulării de informații.

Aici există o mare breșă în legislație și dacă dorim să fortificăm aspectul nominalizat *supra*, legislația națională trebuie să corespundă standardelor internaționale, mai mult ca atât, avem de a înfrunta amenințările care atentează asupra securității naționale, prin fortificarea pozițiilor organizațiilor criminale.

În ordinea ideilor enunțate, vreau să vin cu unele propuneri de modificare a legislației procesuale penale la compartimentul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, care să aducă o plus valoare. Aceste propuneri au la bază practica țărilor cu o experiență vastă în combaterea criminalității organizate ca: Italia, Federația Rusă, Polonia, Serbia ș.a., precum și experiența personală acumulată în activitatea de peste 18 ani de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată și a celor ce atentează asupra securității naționale în calitate de procuror.

Rezultatele științifice obținute statuează următoarele concluzii generale, care la rândul său, determină necesitatea efectuării unor incursiuni în legislația procesuală penală în vedere armonizării acesteia și conformării cu standardele internaționale, după cum urmează:

„Calea pe care o parcurge organul de urmărire penală este orientată spre stabilirea adevărului și toate acțiunile procesuale ale acestuia, pentru a căpăta o straiie legală trebuie să se regăsească în Codul de procedură penală, pentru ca probele obținute, să nu fie lovite de nulitate, astfel, normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate în cadrul procesului penal numai cu condiția includerii lor în Codul de procedură penală.[36, art.(2) alin.(4)]

Această regulă imperativă determină faptul ca toate prevederile legilor speciale cu caracter procesual să se regăsească în Codul de procedură penală, pentru a putea fi aplicate în procesul colectării probelor. În acest caz, reiterăm poziția expusă și anume că, echitatea procesuală a participanților la proces poate fi garantată doar în cazurile când procedeele de acumulare a probelor sunt stabilite de legislația procesual penală, nefiind lăsate careva breșe în procedura de efectuare a acestora, atunci când norma procesuală la acest capitol este previzibilă, clară și codificarea lor nu lasă loc de interpretare.

Legislația națională trebuie să corespundă standardelor internaționale, mai mult ca atât, Republica Moldova în calea sa europeană, trebuie să tindă la o armonizare a legislației autohtone cu cea comunitară, în vederea identificării instrumentelor moderne în lupta cu criminalitatea organizată, ca de exemplu, mandatul de securitate națională, măsuri speciale caracteristice investigării infracțiunilor cercetate, și norme determinative de colaborare cu organele statului și programe de protecție adecvate.

Problema științifică actuală, care a fost determinată și soluționată în cadrul cercetării constă în aceea că, legislația națională trebuie înarmată cu mecanisme viabile și moderne de combatere a fenomenului criminalității organizate. Astfel, organele competente de acest segment, pe lângă competențele generale, să dispună de competențe speciale care să se manifeste prin: posibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal; mărirea termenului de verificare a sesizărilor despre comiterea infracțiunii de criminalitate organizată, a infracțiunii de corupție și conexe celor de corupție, atribuite în competența Procuraturii Anticorupție, contra securității statului, cu caracter terorist, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului; revizuirea listei măsurilor speciale de investigații cu includerea unora de specialitate ca: încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală și infracțiunea/contravenția controlată; mărirea termenului de autorizare a măsurilor speciale de investigații în cadrul mandatului de securitate națională; asigurarea persoanelor ce au conlucrat cu organele de urmărire penală cu programe de protecție reale și cu înlesniri procesuale; autorizarea efectuării percheziției, în cazuri ce nu suferă amânare, în baza ordonanței ofițerului de urmărire penală; procesualizarea planului acțiunilor de urmărire penală, precum și a modalității de efectuare a cercetării la fața locului și a percheziției, în

cazul necesității apărute la cercetarea suprafețelor mari de terenuri și multiplilor bunuri imobile situate pe ele, ș.a.

Reieșind din concluziile obținute vis a vis de fenomenul criminalității organizate au fost realizate cercetări care au relevat anumite lacune/probleme în cadrul legislației procesual penale, care influențează negativ asupra urmării penale.

Astfel, concluziile trasate în prezenta lucrare îmi permit conturarea următoarelor **propuneri de lege ferenda**:

1. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.274 Cod de procedură penală cu un alineat nou, prin următoarea formulare:

(3²) În cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau de constatare rezultă bănuirea de săvârșire a unei infracțiuni de criminalitate organizată, a infracțiunii de corupție și conexe celor de corupție, atribuite în competența Procuraturii Anticorupție, contra securității statului, cu caracter terorist, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului, procurorul urmează să decidă asupra acesteia corespunzător alin. (1) din prezentul articol, într-un termen ce nu va depăși 90 zile, și care la necesitate, motivat, va putea fi prelungit pe un termen de până la 2 ani, iar în caz de efectuare a investigațiilor sub acoperire pe un termen de până la 3 ani.

2. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.6 alin.(1) Cod de procedură penală cu un punct nou, prin următoarea formulare:

13¹) Indicația scrisă a procurorului – instrument de comunicare între subiecții procesuali pe linie ierarhică,(procurorul ierarhic superior, procurorul care conduce sau exercită urmărirea penală, ofițerul de urmărire penală și ofițerul de investigații) obligatorie de urmat, în vederea executării acțiunilor procesuale prescrise și care, în caz de dezacord, pot fi contestate la procurorul ierarhic superior.

2.1. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.6 alin.(1) pct.31) Cod de procedură penală cu sintagma *ofițerul de investigații*, prin următoarea formulare:

31) partea acuzării – persoane abilitate prin lege să efectueze sau să ceară efectuarea urmării penale (procurorul, organul de urmărire penală, *ofițerul de investigații*, precum și partea vătămată, partea civilă și reprezentanții acestora).

3. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.52 alin.(1) Cod de procedură penală cu un punct nou, prin următoarea formulare:

10¹) ordonă efectuarea măsurilor speciale de investigații de un grup de ofițeri de investigații.

3.1. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.52 alin.(1) pct.11) Cod de procedură penală cu sintagma *și de investigații*, prin următoarea formulare:

11) soluționează abținerile sau recuzările ofițerilor de urmărire penală și de investigații.

4. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.57² alin.(2) Cod de procedură penală cu sintagma *al Serviciului de Informații și Securitate*, prin următoarea formulare:

(2) În cadrul procesului penal pot efectua măsuri speciale de investigații doar ofițerii de investigații care activează în cadrul procuraturilor specializate, al Ministerului Afacerilor Interne, al Centrului Național Anticorupție, al Serviciului Vamal, al Serviciului Fiscal de Stat, *al Serviciului de Informații și Securitate*, și al Administrației Naționale a Penitenciarelor.

5. Modificarea și completarea art.134 alin.(1) pct.1) și 2) Cod de procedură penală cu două măsuri speciale de investigații, cum sunt *infracțiunea/contravenția controlată (alin(1)pct.h)* și *încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală (alin(2)pct.h)*, prin următoarea formulare:

(1) În cadrul urmăririi penale pot fi efectuate următoarele măsuri speciale de investigații:

1) cu autorizarea judecătorului de instrucție:

a) cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video;

b) supravegherea tehnică;

c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor;

d) reținerea, cercetarea, predarea sau ridicarea trimiterilor poștale;

e) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare;

f) colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;

g) accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice;

h) infracțiunea sau contravenția controlată;

2) cu autorizarea procurorului:

a) identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice;

b) controlul transmiției sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite;

c) livrarea supravegheată;

d) achiziția de control;

e) investigația sub acoperire;

f) urmărirea vizuală;

g) culegerea de informații;

h) încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală.

6. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.138¹⁰ alin.(4) Cod de procedură penală cu sintagma *al Serviciului de Informații și Securitate și precum și persoana juridică, indiferent de forma ei de organizare, constituită în acest sens*, prin următoarea formulare:

(4) Investigatorii sub acoperire sunt angajați, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, al Centrului Național Anticorupție, al Serviciului Vamal, al Serviciului Fiscal de Stat, *al Serviciului de Informații și Securitate* sau al Administrației Naționale a Penitenciarelor ori sunt persoane antrenate în efectuarea unei măsuri speciale de investigații concrete, *precum și persoana juridică, indiferent de forma ei de organizare, constituită în acest sens.*

7. Completarea Capitolului III, Mijloacele de probă și procedeele probatorii, din Titlul IV, Secțiunea a 5-a, Măsurile speciale de investigații, al Codului de procedură penală cu un articol nou, prin următoarea formulare:

Articolul 138¹³ Infracțiunea sau contravenția controlată

(1) *Infracțiunea sau contravenția controlată reprezintă comiterea de către persoana încadrată controlat în grupul sau organizația criminală a unei fapte ce prezintă doar semne obiective ale unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, ori a unei contravenții, în mod controlat și dirijat de autoritatea prevăzută la art. 57² alin. (2) Cod de procedură penală, în scopul curmării sau descoperirii infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave.*

(2) *Infracțiunea/ Contravenția controlată se săvârșește doar în scopul menținerii legendei, al probării existenței infracțiunii și al identificării făptuitorului.*

(3) *Infracțiunea/Contravenția controlată poate fi autorizată doar în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, a infracțiunilor de corupție și conexe celor de corupție, atribuite în competența Procuraturii Anticorupție, contra securității statului, cu caracter terorist, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului.*

8. Completarea Capitolului III, Mijloacele de probă și procedeele probatorii, din Titlul IV, Secțiunea a 5-a, Măsurile speciale de investigații, al Codului de procedură penală cu un articol nou, prin următoarea formulare:

Articolul 138¹⁴. Încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală

(1) *Încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală constă în introducerea, în condițiile prevăzute de prezentul cod, a colaboratorilor din subdiviziunile specializate în prevenirea și combaterea crimei organizate sau, după caz, a altor persoane în grupul sau organizația criminală cu scopul de a influența membrii grupului sau organizației criminale să*

renunțe la activitatea criminală organizată sau la comiterea anumitor infracțiuni, de a racola informatori din cadrul grupului sau organizației criminale, de a deteriora structura grupului sau organizației criminale, de a redirecționa activitatea criminală a grupului sau organizației criminale, de a dezinforma membrii grupului sau organizației criminale, precum și de a acumula informații despre componența și structura grupului sau organizației criminale, despre intențiile criminale și crimele comise anterior de grupul sau organizația criminală.

(2) Încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală încetează în caz de:

a. expirare a termenului de încadrare prevăzut în încheierea de încadrare controlată;

b. atingere a scopului stabilit în încheierea de încadrare controlată;

c. demascare de către membrii grupului sau organizației criminale a persoanei încadrate controlat sau apariție a unor împrejurări care vădit pun în pericol viața persoanei încadrate controlat.

9. Completarea Capitolului I, Urmărirea penală, din Titlului I a Părții speciale al Codului de procedură penală cu un articol nou, prin următoarea formulare:

Articolul 255¹. Planul acțiunilor de urmărire penală

(1) Planul acțiunilor de urmărire penală reprezintă programarea și ordonarea activităților și măsurilor necesare realizării investigației, în vederea clarificării depline a faptelor și a împrejurărilor ce pot contribui la confirmarea adevărului într-un proces penal, bazat pe principii cum sunt individualitatea, realitatea și mobilitatea.

(2) Planul acțiunilor de urmărire penală este constituit din versiuni și lista acțiunilor planificate, cu indicarea executanților și a perioadei de execuție, precum și alte acțiuni destinate consolidării activităților procesuale.

(3) Planul acțiunilor de urmărire penală se întocmește la etapa pornirii urmăririi penale de către ofițerul de urmărire penală și se aprobă de către procurorul care conduce urmărirea penală. În cazul exercitării urmăririi penale de către procuror planul este aprobat de către procurorul ierarhic superior.

10. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.125 alin.(4) Cod de procedură penală prin substituirea cuvintelor procuror cu *ofițerului de urmărire penală* și acestuia cu *prin intermediul procurorului*, prin următoarea formulare:

(4) În cazurile ce nu suferă amânare sau în caz de delict flagrant, percheziția se poate efectua în baza unei ordonanțe motivate a ofițerului de urmărire penală, fără autorizația judecătorului de instrucție, urmând ca prin intermediul procurorului, să i se prezinte imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore de la terminarea percheziției, materialele obținute în urma percheziției, indicându-se motivele efectuării ei. Judecătorul de instrucție verifică legalitatea acestei acțiuni procesuale.

11. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.124 Cod de procedură penală cu un alineat nou, prin următoarea formulare:

(2) *În cazul necesității apărute la cercetarea suprafețelor mari de terenuri și multiplilor bunuri imobile situate pe ele examinarea va fi efectuată pe sectoare cu întocmirea proceselor-verbale respective, care în final, vor fi anexate la procesul-verbal de bază.*

12. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.131 Cod de procedură penală cu un alineat nou, prin următoarea formulare:

(3¹) *În cazul necesității apărute la percheziționarea suprafețelor mari de terenuri și multiplilor bunuri imobile situate pe ele percheziția va fi efectuată pe sectoare cu întocmirea proceselor-verbale respective, care în final, vor fi anexate la procesul-verbal de bază.*

13. Modificarea denumirii și completarea textului normativ al art.215 Cod de procedură penală, prin următoarea formulare:

Articolul 215. Protecția procesuală a martorilor și altor participanți la procesul penal

(1) *În circumstanțele prevăzute de Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, organul de urmărire penală, procurorul sau, în funcție de caz, instanța de judecată sânt obligați să ia măsurile prevăzute de legislație pentru ocrotirea vieții, integrității corporale, libertății sau bunurilor participanților la proces și, în condițiile legii, ale rudelor apropiate și membrilor de familie ai acestora, aplicând în acest sens, în dependență de competențele sale, măsuri urgente, măsuri de protecție și măsuri de asistență. Lista măsurilor nominalizate nu este exhaustivă și la decizia procurorului sau a instanței de judecată, în caz de extremă necesitate, pot fi aplicate și alte măsuri de protecție.*

(2) *Aplicarea măsurilor de protecție, de urgență și de asistență se dispune prin hotărârea motivată a procurorului sau a instanței de judecată, care se remite imediat organului abilitat sau în cel mult 24 de ore. Măsurile de protecție pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență în privința martorilor și altor participanți la procesul penal, inclusiv în privința persoanelor aflate în locurile de detenție. Hotărârea este obligatorie pentru organul abilitat cu protecția martorilor.*

(3) *În cadrul procesului penal, organul de urmărire penală este abilitat cu atribuția de a aplica din oficiu măsurile urgente sau măsurile de asistență prevăzute în prezenta lege, cu informarea imediată sau în cel mult 24 de ore a procurorului și a organului abilitat, competențe caracteristice și administrației locului de detenție în cazul persoanelor reținute, arestate și condamnate.*

(4) *Competent de executarea hotărârii de aplicare a măsurilor de protecție este organul abilitat cu protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, care*

funcționează ca subdiviziune a Ministerului Afacerilor Interne și care emite o decizie în acest sens, fiind responsabil totodată, de aplicare și executarea programului de protecție.

(5) Termenul de acțiune a programului de protecție este determinat de perioada desfășurării procesului penal, însă în cazul persistării pericolului asupra vieții și sănătății persoanei protejate, acesta poate fi prelungit până la dispariția cauzelor ce au determinat această hotărâre.

(6) Programul de protecție încetează prin hotărârea motivată a ordonatorului, în baza temeiurilor prevăzute de Legea 195/2008.

(7) În cazul refuzului procurorului de a examina cererea de includere în programul de protecție ori de a emite o hotărâre cu privire la aplicarea măsurilor de protecție, precum și în alte cazuri când consideră că i-au fost încălcate drepturile, persoana poate depune plângere la judecătorul de instrucție în termen de 10 zile. Plângerea se examinează în termen de 10 zile, în condiții de confidențialitate și în conformitate cu prevederile art.313 Cod de procedură penală.

14. Completarea Capitolului IV, Pornirea urmăririi penale, din Titlului I a Părții speciale al Codului de procedură penală cu un articol nou, prin următoarea formulare:

Articolul 278¹. Mandatul de securitate națională

(1) Mandatul de securitate națională reprezintă un procedeu probatoriu complex, din categoria actelor premergătoare pornirii urmăririi penale, prin care pot fi autorizate și efectuate măsurile speciale de investigații prevăzute de art.134 Cod de procedură penală, până la începerea urmăririi penale, în cazul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată, a infracțiunilor de corupție și conexe celor de corupție, atribuite în competența Procuraturii Anticorupție, contra securității statului, cu caracter terorist, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului.

(2) Autoritățile competente de inițierea și executarea mandatului de securitate națională sunt ofițerii de investigații care activează în cadrul procuraturilor specializate, și Serviciului de Informații și Securitate.

(3) Inițierea mandatului de securitate se face printr-o cerere motivată adresată de către conducătorul organului competent Procurorului General, care la rândul său, personal, în cazul în care constată că cererea este motivată, împuternicește procurorul din cadrul procuraturilor specializate, care examinează sesizarea despre comiterea infracțiunii, să înainteze un demers în vederea autorizării mandatului de securitate națională președintelui Curții Supreme de Justiție. Acesta transmite demersul înaintat spre examinare unuia din judecătorii desemnați în acest sens, care admite sau, după caz, respinge demersul.

(4) În cazul în care judecătorul constată că demersul este justificat, dispune autorizarea, prin încheiere motivată, care trebuie să cuprindă:

a) denumirea instanței, data, ora și locul emiterii;

b) date și informații din care să rezulte existența unei amenințări la adresa securității naționale, prin prezentarea faptelor și circumstanțelor care justifică măsura;

c) măsurile speciale de investigații autorizate, dintre cele prevăzute la art. 134 Cod de procedură penală;

d) identitatea persoanei care este afectată de măsurile speciale de investigații, prin restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, dacă aceasta este cunoscută;

e) organele care efectuează activitățile autorizate;

f) persoanele fizice sau juridice care au obligația de a acorda sprijin la executarea măsurilor speciale de investigații;

g) durata de valabilitate a autorizației.

(5) Judecătorul emite, totodată, un mandat cuprinzând elementele prevăzute la alin. (4) lit. a) și c)-g).

(6) Măsura specială de investigații, autorizată în cadrul mandatului de securitate națională, se dispune pe o perioadă de 90 de zile, termenul începând să curgă din data autorizării și poate fi prelungită motivat, în același mod, până la 2 ani, iar în caz de efectuare a investigațiilor sub acoperire, pe un termen de până la 3 ani.

(7) Consemnarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații autorizate în cadrul mandatului de securitate națională se face în ordinea art.136 Cod de procedură penală cu întocmirea unui singur proces-verbal pentru toate măsurile.

(8) După expirarea perioadei pentru care a fost autorizat mandatul de securitate națională procurorul, cu respectarea prevederilor art.136 alin.(10), (11), (12) Cod de procedură penală, informează în scris, prin scrisoare recomandată, persoanele care au fost supuse măsurilor speciale de investigații.

(9) Procurorul de caz, după încheierea mandatului de securitate națională are obligația să îl informeze în scris pe Procurorul General despre rezultatul activităților autorizate prin mandat și despre măsurile luate, conform legii.

(10) Procedura de autorizare a măsurilor speciale de investigații, precum și desfășurarea activităților autorizate se fac cu respectarea prevederilor legale privind protecția datelor ce constituie secret de stat.

15. Modificarea și completarea dispoziției textului normativ al art.285 alin.(2) Cod de procedură penală cu sintagma *inclusiv în cazurile prevăzute de alin.(6)al art.47 Cod penal*, prin următoarea formulare:

(2) Încetarea urmăririi penale are loc în cazurile de nereabilitare a persoanei, prevăzute la art. 275 pct. 4)–9) din prezentul cod, precum și dacă există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 53 din Codul penal, *inclusiv în cazurile prevăzute de alin.(6) al art. 47 Cod penal* sau dacă se constată că:

1) plângerea prealabilă a fost retrasă de către partea vătămată, a fost încheiată o tranzacție în cadrul procesului de mediere sau părțile s-au împăcat – în cazurile în care urmărirea penală poate fi pornită numai în baza plângerii prelabile sau legea penală permite împăcarea;

2) persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală;

3) persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical.

Totodată, reieșind din riscurile majore asupra securității naționale, cât și internaționale, având în vedere interesul comunitar de a proteja cetățenii săi de acest flagel periculos, cum este criminalitatea organizată, crearea unui cadru procesual penal comun pentru toate țările Uniunii Europene, inclusiv și țările în curs de aderare, ar contribui semnificativ la lupta împotriva acestui fenomen, punând la dispoziția organelor competente mecanisme viabile, care ar putea fi aplicate în practică, dar nu numai pe hârtie.”(Capitolul 5, pct.5.2)

Sugestii privind potențialele direcții viitoare de cercetare la tema abordată:

1. Metodologia și tehnica investigării infracțiunilor de criminalitate organizată în dependență de formele de manifestare a acestora.
2. Clasificarea infracțiunilor de criminalitate organizată. Aspecte de delimitare a formelor de manifestare.
3. Revizuirea cadrului legal normativ aferent etapelor procesului penal.
4. Unificarea cadrului juridic procesual comunitar și a țărilor în curs de aderare la UE, la compartimentul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată. Implementarea instrumentelor juridice internaționale în materie de drept penal capabile să prevină și să combată infracțiunile de criminalitate organizată.

BIBLIOGRAFIE

1. ***, *The Global Century. Globalization and National Security – The Sinister Underbelly; Organized Crime and Terrorism*. Vol.II, partea a IV/a, capitolul 35. [citat 30.06.2022]. Disponibil: <https://www.hsdl.org> > view.
2. *Acțiunea comună nr. 98/733/JAI din 21 decembrie 1998 adoptată în temeiul art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, privind incriminarea participării la o organizație criminală în statele membre ale Uniunii Europene*. În: Jurnalul Oficial al Comunității Europene, L 351/1, 29.12.1998, nr. 19/vol. 1. ISSN:1977-0782.
3. AMZA, T. *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*. București: Lumina Lex, 2002, 762p. ISBN:978-973-758-136-5.
4. ANDREESCU, A., RADU N. *Organizațiile teroriste. Conceptualizarea terorii vs securitatea europeană*. București, 2008. 200p. ISBN:978-973-0-05345-6.
5. ANTONIU, G. *Natura juridică și funcția actelor premergătoare în reglementarea procesual penală* // Revista Romană de Drept, 1970, nr. 12, 35p. ISSN:1018-0435.
6. ATANASIU, M., STĂNCILĂ, L. *Terorismul – răul din umbră al începutului de secol*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2014. 170p. ISBN:978-606-660-167-2.
7. *Aviz comun al Comisiei de la Veneția, Direcția Societatea Informațională și Combaterea Criminalității, și al Direcției Drepturile Omului (DDO) din cadrul Direcției Generale Drepturile Omului și Statul de Drept a Consiliului Europei pe marginea proiectului de lege nr. 281 pentru modificarea și completarea legislației moldovenești cu privire la așa-numitul „mandat de securitate”, adoptat de Comisie la cea de 110-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2017)*. [citat 20.04.2020]. Disponibil:<http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=rfvjEsLD1Ac%3D&tabid=90&language=ro-RO>.
8. BACIU, D., RÂDULESCU, S., TEODORESCU, V. *Tendențe actuale ale crimei și criminalității în România*. București, Ed: Lumina Lex, 2002, 430p. ISBN:9789735884338.
9. BARBĂNEAGRĂ, A., BERLIBA, V., GURSCHI, C. ș.a. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, 656 p. ISBN:9975-79-338-X.
10. BEJAN, O. *Considerații privind fenomenul criminalității transfrontaliere și transnaționale*. Chișinău, 2005. [citat 25.11.2023] Disponibil: <https://criminology.md/index.php/ro/articole/149-considera-ii-privind-fenomenul-criminalit-ii-transfrontaliere-i-transna-ionale>.

11. BEJAN, O. *Spre o definiție criminologică exactă a criminalității organizate*. În: Revista Națională de drept, Chișinău, 2002, nr. 9, pp.34-35. ISSN:1811-0770.
12. BERCHEȘAN, V., PLETEA, C. *Drogurile și traficanții de droguri*. Pitești: Paralela 45, 1998, pp.58-59. ISBN:978-973-0-05345-6.
13. BÎRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu Pe Articole - Vol. I. Drepturi Și Libertăți*. București: Editura All Beck, 2005, 595p. ISBN:973-655-663-8.
14. BODEAN, M. *Comerțul cu oameni - una dintre cele mai răspândite forme de activitate ilegală practică de grupările criminale organizate*. În: Revista Națională de Drept, 2003, nr. 11, pp.52-54. ISSN:1811-0770.
15. BOROI, A., RUSU, I. *Cooperarea judiciară internațională în materie penală*. București: Editura C.H.Beck, 2008, 656p. ISBN:978-973-115-392-6.
16. BORRELLI, G. *Processo penale e criminalità organizzata*. in AA. VV., Trattato di procedura penale, dir. da G. SPANGHER, vol. VII, Tomo I, a cura di G. GARUTI, Torino, 2011, 264 p.
17. BOȘCANEANU, M. *Organizatorul infracțiunii – figură de bază în cadrul criminalității organizate transnaționale*. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice, 2017, nr. XVII(2), pp.46-53. ISSN:1857-0976.
18. BRALOȘTIȚIANU, M. *Unele considerații privind specificul investigării infracțiunii de spălarea banilor în domeniul crimei organizate*. În: Legea și viața, 2010, nr. 7. 58p. ISSN:1810-309X.
19. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal, Partea Specială. Volumul II*. Chișinău: F.E.- P. „Tipografia Centrală”, 2015. 1300 p. ISBN:978-9975-53-470-3.
20. BUJOR, V. *Referințe vizând esența criminalității organizate*. În: Legea și viața, 2008, nr. 2 ISSN:1810-309X.
21. CARP, S. *Drept execuțional penal*. Chișinău: 2010, 109 p. ISBN:978-975-935-38-8.
22. *Cauza KHUDOBIN v. RUSSIA Nr. 59696/00, §§ 130-137, ECHR 2006-XI*. Hotărârea CtEDO din 15.12.2005, final 16.03.2006. [citat 02.08.2022].
Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77692>
23. *Cauza TEIXEIRA DE CASTRO v. PORTUGAL Nr. 44/1997/828/1034, § 36, ECHR 1998-IV*. Hotărârea CtEDO din 09.06.1998. [citat 02.08.2022].
Disponibil:<https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-58193&filename=001-58193.pdf>
24. *Cauza VANYAN v. RUSSIA Nr. 53203/99, §49, ECHR 2005*. Hotărârea CtEDO din 15.12.2005, final 16.03.2006. [citat 02.08.2022].

Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-7167%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-7167%22]})

25. CAZACICOV, A. *Răspunderea penală pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2021, 266p.
26. CENTONZE, A. *L'attivitа'di contrasto alla criminalita'organizzata*. Milano: Giufre Editore, 2005, 386p. ISBN:8814119023, 9788814119026.
27. CHIRILĂ, M. *Note de curs criminalistică*. Chișinău:2014, pag.52, 64p. [citat la 17.07.2022]. Disponibil:<https://old.criminology.md> > suport > sup22.
28. CICALA, E. *Conceptul măsurilor speciale - Investigația sub acoperire*. În: Revista Legea și Viața, 2020, nr.1, pp.45-48. ISSN:1810-309X.
29. CIOBANU, Ig. *Crima organizată în Republica Moldova*. În: Revista Națională de Drept, 2001, nr. 11, pp.52-57, 68 p. ISSN:1811-0770.
30. CIOBANU, Ig. *Criminalitatea organizată la nivel transnațional și unele forme de manifestare în Republica Moldova*. Chișinău: Museum, 2001, 158 p. ISBN:9975-906-34-6.
31. CIOBANU, Ig., POSTOLACHE, T. *Caracteristicile crimei organizate*. În: Revista Națională de Drept, 2001, nr.7, pp.22-24, 68p. ISSN:1811-0770.
32. CIOBANU, Ig. *Crima organizată transnațională – pericol real pentru economia națională*. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), 2008, nr. 1(11), pp.78-81. ISSN:1814-3199.
33. CIUNCAN, D. *Actele premergătoare și garanțiile procesuale*. În: Dreptul, 1996, nr. 7, pp. 86-91. ISSN:1018-0435.
34. *Cod de executare al Republicii Moldova nr.443 din 24.12.2004*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 214-220, 05.11.2010, art.704.
35. *Cod de procedură penală al Federației Ruse nr.174-Ф3 din 18.12.2001* [citat la 17.07.2021].
Disponibil:<http://pravo.gov.ru> > proxy > ips.
36. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 248-251, 05.11.2013, art.699.
37. *Cod de procedură penală al României adoptat prin Legea nr. 135/2010* [citat la 11.05.2021]. Disponibil:<https://legeaz.net/PdfDoc/ncpp-actualizat.pdf>.
38. *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18-04-2002*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74, 14.04.2009, art.195.
39. COJOCARU, R., CAZACICOV, A. *Crearea sau conducerea unei organizații criminale cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist*. În: Anale științifice

ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice, 2018, nr. XVIII(1), pp.24-32. ISSN 1857-0976.

40. *Constituția Republicii Moldova nr.1 din 29.07.1994*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78 din 29.03.2016, art.140.
41. *Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York, la 15 noiembrie 2000* (ratificată prin Legea Republicii Moldova nr. 15 din 17.02.2005). În: *Tratate Internaționale*, 30.12.2006, nr. 35. 480p. ISBN: 978-9975-9669-3-1.
42. *Convenția Organizației Națiunilor Unite contra corupției, adoptată la New York, la 31 octombrie 2003* (ratificată prin Legea Republicii Moldova nr.158-XVI din 06.07.2007). În: Monitorul Oficial nr.103-106 din 20-07-2007, art.451). [citat 02.08.2022].
Disponibil: https://www.cna.md/public/files/conventia_onu_ro.pdf
43. *Cooperarea juridică internațională/Manual*. Publicat cu suportul Programului de Justiție al Uniunii Europene - Direcția Generală Justiție și Consumatori. [citat 08.08.2022].
Disponibil:https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/manual_de_cooperare_internati_onala.pdf
44. CRISTEA, G. *Criminalitatea organizată transfrontalieră din Balcani: riscuri și amenințări asupra securității Republicii Moldova*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2020, 173p.
45. CRISTEA, G. *Originea și evoluția criminalității organizate transfrontaliere*. În: Conferința științifică internațională „Teoria și practica administrării publice”, Chișinău, 22 mai 2020, Ed. Combinatul Poligrafic, Chișinău, 2020, pp.265- 271, 430p. ISBN:978-9975-3240-9-0.
46. CUCIURCĂ, A., URSU, N., DONCIU, A., POPOV, R., PÂNTEA, A. *Drept procesual penal. Note de curs*. Chișinău: 2013, Aprobata la ședința Senatului USEM din 01.07.2013, proces-verbal nr.9.
47. CUȘNIR, V. *Locul și rolul organelor de urmărire penală în statul de drept*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale „Reformele instituționale în Republica Moldova în contextul integrării europene”, Chișinău, Institutul de Istorie, Stat și Drept, 25.10.2006.
48. CUȘNIR, V. *Probleme actuale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și migrațiunii ilegale în contextul Programului de Stat de combaterea a criminalității și corupției pentru anii 2003-2004*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 23-24 apr. 2004, Chișinău, 2004, 273p. ISBN:9975-935-55-9.

49. CUȘNIR, V., GLAVAN, B. *Activitatea specială de investigații și actele de constatare: aspecte comune și delimitări*. În: Probleme actuale privind respectarea drepturilor omului în procesul penal și activitatea specială de investigații, 10 noiembrie 2022, Chișinău: Departamentul Editorial-poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2022, pp.12-26. ISBN:978-9975-3323-9-2.
50. CUȘNIR, V. *Politica legislativă anticorupțională în spațiul european*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european, 22 ianuarie 2018, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, 2019, Partea 2, pp.7-21. ISBN 978-9975-3298-8-0.
51. CUȘNIR, V. *Sanționarea finanțării terorismului: cadrul juridic internațional și național*. În: Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări, 18 mai 2017, Chișinău, Republica Moldova: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2017, pp.35-53. ISBN 978-9975-3174-2-9.
52. DASCĂLU, I., ȘTEFAN, C., ȚONE, C., SURDULEAC, M. *Drogurile și crima organizată*. Craiova: Ed. Sitech, 2009, 224p. ISBN:9786065301757.
53. *DCC nr.12 din 07.02.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.123g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a art.274 alin.(7) C.P.P.(începerea urmăririi penale)*. [citat 22.12.2023].Disponibil:<https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=292>
54. DEX Online. *Armonizare-a face să fie sau a fi în concordanță*. [citat 22.08.2022]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/armonizare/definitii>.
55. DIMITRIȘIN, M., GUGULAN, E. *Probleme actuale privind combaterea criminalității transfrontaliere*. În: Materialele conferinței științifico-practice internaționale “Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: Tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, Chișinău, 26 iunie 2018, 491p. ISBN:978-9975-121-48-4.
56. DINICU, A. *Fața nedorită a globalizării: crima organizată și terorismul*. [on-line]. [citat 24.06.2022]. Disponibil:<http://www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a28.pdf>.
57. DODESCU, Nadia-Elena. *Tendințe actuale ale traficului de persoane*. În: Legea și Viața, 2017, nr. 1(301), pp.27-29. ISSN:2587-4365.
58. DOLEA, Ig., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, I., VÎZDOAGĂ, T. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 960p. ISBN:9975-79-343-6.
59. DOLEA, Ig., ROMAN, D., VÎZDOAGĂ, T. *Drept procesual penal. Comentariu*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, 767p. ISBN:9975-79-373-8.

60. DOLEA, Ig. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. 1172 p. ISBN:978-9975-3111-3-7.
61. DOLEA, Ig. *Probele în procesul penal. Îndrumar pentru avocați*. Chișinău: Topografia-Sirius, 2016, 55p. ISBN:978-9975-57-202-6.
62. DONCIU, A. *Crima-predicat în infracțiunea de spălare a banilor. Aspecte metodologice, probleme, soluții*. Chișinău: USEM, 2010. 144p. ISBN:978-9975-4179-5-2.
63. DONGOROZ, V. et.al., *Explicații teoretice ale Codului de Procedură penală român. Partea specială, vol. II*. București, Editura Academiei, 1976, 436 p.
64. DORAȘ, S. *Criminalistica*. Editura: Cartea juridică, Chișinău, 2011, 280p. ISBN:978-9975-53-015-6.
65. *Dosar penal nr.1-2/12* în 44 volume, Arhiva Curții de Apel Chișinău.
66. *Dosarul penal nr.2010990004* în 56 volume, Arhiva Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.
67. *Dosarul penal nr.2020670038* în 70 volume, Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.
68. FERRAJOLI, L. *Diritto e ragione, Teoria del garantismo penale*. Roma-Bari: Editore Laterza, 1989, XII rist. 2022, 1086p. ISBN:9788842034810.
69. GHEORGHITĂ, M. *Tratat de metodică criminalistică*. Chișinău: CEP USM, 2015, 531p. ISBN:978-9975-71-606-2.
70. GHEORGHITĂ, M., CRÎJANOVSCI, S. *Procedura și tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală*. Editura: Tipografia Centrală, Chișinău, 2021, 294p. ISBN:978-9975-47-210-4.
71. GHEORGHITĂ, M. *Aspecte tactice a realizării unor acțiuni inițiale de urmărire penală la cercetarea infracțiunilor săvârșite de membrii structurilor criminale organizate*. În: Studii Juridice Universitare, 2008, nr. 3-4, pp.70-84. ISSN:1857-4122.
72. GHEORHIȚĂ, M. *Metodica cercetării infracțiunilor săvârșite de structurile criminale organizate*: Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2001. 260 p.
73. GHEORHIȚĂ, M. *Sistemul de cercetare a criminalității organizate*. În: Revista Națională de Drept, 2001, nr.4, p.18. ISSN:1811-0770.
74. GIOSTRA, G., INSOLERA, G. *Lotta alla criminalita'organizzata: gli strumenti normativi*.-Atti della Giornata di Studio (Macerata, 13 maggio 1993). Giufre Editore, 1995, 164p. ISBN:8814050732, 9788814050732.
75. GIUPANĂ, V. *Opinii privind cooperarea națională și internațională în vederea prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere*. În: Revista științifică trimestrială a Centrului

- de Studii Strategice de Apărare și Securitate “Impact strategic”, nr. 2/2011, pp.58-62. ISSN:1582-810X. [citată la 12.07.2022]. Disponibil: <https://cssas.unap.ro>
76. GLADCHI, Gh., MARIȚ, A., BERLIBA, V./ ... „*Noua legislație penală și procesuală penală (Realizări și controverse. Impactul asupra detenției)*. Chișinău: Editura “Helmax-exim” SRL, 2007, 240p. ISBN:978-9975-9511-9-7.
77. GLADCHI, Gh. *Terorismul, criminalitatea organizată și corupția*. În: Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere, 26 iunie 2018, Chișinău, Republica Moldova: 2018, pp.132-141. ISBN:978-9975-121-48-4.
78. GLAVAN, B. *Pornirea procesului penal în reglementarea juridică a Republicii Moldova – criteriu esențial al activității speciale de investigații*. În: Revista Națională de Drept, 2022, nr. 2(248), pp.92-106. ISSN:1811-0770.
79. GLAVAN, B. *Reflecții privind conceptul respectării drepturilor și libertăților persoanei în activitatea specială de investigații*. În: Revista Națională de Drept, 2022, nr. 1(247), pp.30-43. ISSN:1811-0770.
80. GRAMA, M. *Organizatorul infracțiunii în legislația penală a Republicii Moldova*. În: Revista Națională de drept, 2002, nr.4. 68p. ISSN:1811-0770.
81. GRAMA, M. *Participanții la infracțiune și particularitățile răspunderii lor*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2003. 191p.
82. GRIBINCEA, V., CAZACICOV, A. *Subiectul infracțiunii de creare sau conducere a unei organizații criminale*. În: Revista Procuraturii Republicii Moldova, 2019, nr.4, pp.84-88. ISSN: 2587-3601.
83. **GROPA, M.** *Aspecte privind investigarea infracțiunilor comise cu utilizarea materialelor radioactive, chimice, biologice*. În: Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration 4th International Conference. Vol.2, 3-4 decembrie 2021, Chișinău, pp.38-58. ISBN:978-9975-3527-2-7.
84. **GROPA, M.** *Limitele mandatului de securitate-expansiunea criminalității organizate ca temei de justificare a mandatului de securitate*. În: Revista științifico-practică „Studii Naționale de securitate”, nr.1(1)/2020, pp.244-251, ISSN:2587-3822.
85. GUMENCO, Aliona. *Crima organizată în Republica Moldova*. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: științe juridice, 2012, nr. XII(2), pp.111-115. ISSN: 1857-0976.
86. GURSCHI, C., NICOLAEV, Gh. ș.a. *Asistența juridică internațională în materie penală, Manualul judecătorului și al procurorului*. Chișinău, 2012. [citată 10.08.2022].

Disponibil:<https://ro.scribd.com/document/407546161/Asisten%C5%A3a-Juridic%C4%83-Interna%C5%A3ional%C4%83-In-Materie-Penal%C4%83>

87. *Hotărârea CtEDO în cauza Al-Khawaja și Tahery c. Regatului Unit nr.26766/02 și nr.22228/06.* [citată 28.11.2023]. Disponibil:<https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123552>
88. *Hotărârea CtEDO în cauza Iordachi și alții c. R. Moldova nr. 25198/02.* [citată 28.11.2023]. Disponibil:<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112676> .
89. *Hotărârea CtEDO în cauza Krasniki c. Republicii Cehia nr.51277/99.* [citată 28.11.2023]. Disponibil:<https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-72590>.
90. *Hotărârea Guvernului nr. 480 din 30.06.2011 pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a criminalității organizate pe anii 2011 – 2019.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 110-112 din 08.07.211, art.546.
91. *Hotărârea Guvernului României nr. 930 din 1 septembrie 2021 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva criminalității organizate 2021-2024.* În: Monitorul Oficial, Partea I, nr. 898 din 20 septembrie 2021. [citată la 12.07.2022]
Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/246489>
92. IAMANDI, L., GHINEA, N., NEAGU, N., MARCOCI, M. *Protecția juridică a României împotriva criminalității transnaționale.* Ed. PRO Universitaria, București, 2010, 400p. ISBN: 978-973-129-563-3.
93. IONĂȘEANU, E., V. *Procedura începerii urmăririi penale.* București: Editura Militară, 1979, 250p.
94. JITARIUC, V. *Metodica investigării infracțiunilor de trafic de ființe umane.* București: Pro Universitaria, 2022. 231p. ISBN:978-606-26-1625-0.
95. JITARIUC, V. *Particularități metodologice privind investigarea infracțiunilor de corupție.* În: *Legea și Viața*, 2023, nr. 1(373), pp.95-103. ISSN:2587-4365.
96. JITARIUC, V. *Particularitățile aplicării cunoștințelor speciale la cercetarea infracțiunilor de trafic de ființe umane.* În: *Legea și Viața*, 2019, nr. 12(336), pp.38-43. ISSN:2587-4365.
97. KLOCKARS, C., B. *The Idea of Police (Law and criminal justice series; v. 3).* Sage Publications Beverly Hills, London, New Delhi, 1985, 160p. ISBN:0803921799, 9780803921795.
98. KOVESI, L. *Combaterea criminalității organizate prin dispoziții de drept penal.* Teză de doctor în drept. Timișoara, 2011. 479p. [citată 26.06.2022].
Disponibil:<https://docplayer.fr/53987404-Teza-de-doctorat-tema-combaterea-crimei-organizate-prin-dispozitii-de-drept-penal.html>

99. LARII, Iu., NUCU, M. *Pericolul și tendințele infracționalității legate de circulația ilegală a substanțelor narcotice*. În: *Legea și Viața*, 2015, nr. 9(285), pp.19-23. ISSN 2587-4365.
100. LAȘCU, L.,C. *Investigatorul acoperit” – o nouă instituție introdusă prin legea nr.143/2000 privind combaterea traficului și consumului de droguri*. În: *Revista „Dreptul”*, nr. 9/2002. [citat la 26.07.2022].
Disponibil:<https://www.juridice.ro/18751/dreptul-nr-9-2002.html>
101. *Legea Republicii Moldova nr. 50 din 22.03.2012 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 103, 29.05.2012, art.343.
102. *Legea Republicii Moldova nr. 371 din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 14-17, 02.02.2006, art. 42.
103. *Legea Republicii Moldova nr.105 din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesului penal*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 112-114, 27.06.2008, art.434.
104. *Legea Republicii Moldova nr.136 din 08.06.2023 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova*. În: *Monitorul Oficial* nr. 204-207, 21.06.2023, art. 358.
105. *Legea Republicii Moldova nr.159 din 07.07.2016 privind procuraturile specializate*. În: *Monitorul Oficial* nr. 245-246, 30-07-2016, art. 519.
106. *Legea Republicii Moldova nr.179 din 07.07.2023 privind activitatea contrainformativă și activitatea informativă externă*. În: *Monitorul Oficial* nr. 267-270, 26.07.2023, art. 455.
107. *Legea Republicii Moldova nr.59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 113-118, 08.06.2012, art.373.
108. *Legea Republicii Moldova nr.618 din 31.10.1995 securității statului*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 10-11, 13.02.1997, art.117.
109. *Legea Republicii Moldova nr.753 din 23.12.1999 privind Serviciul de Informații și Securitate*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 156, 31.12.1999, art.764.
110. *Legea României nr.51 din 29.07.1991 privind securitatea națională a României*. În: *Monitorul Oficial* nr. 190 din 18.03.2014.
111. MAGGIO, P. *Prova e valutazione giudiziale dei comportamenti mafiosi: i risvolti processuali*. [on-line]. În: www.dirittopenalecontemporaneo.it, 2012. [citat 26.12.2023].
Disponibil: www.dirittopenalecontemporaneo.it.
112. MAIOR, G. *Un război al minții, Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*. Editura: RAO, București, 2010, 480p. ISBN:978-606-8255-14-91.

113. MARIAN, A., MOLCEAN, A., SCOBIOALĂ –ȘÎRCU, D. *Ghid cu privire la cooperarea juridică internațională*. [citată 10.08.2022]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/file/GHID_cu_privire_la_cooperarea_juridica_internationala.pdf.
114. MATEUȚ, Gh. *Investigatorii sub acoperite. Utilizarea lor în timpul actelor premergătoare. Comentariu asupra noilor texte procedurale introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 281/2003*. În: *Dreptul*, nr. 1/2005. [citată la 19.07.2022]. Disponibil: <https://www.juridice.ro/18636/dreptul-nr-1-2005.html>.
115. MATEUȚ, Gh. *Procedura penală. Partea Specială. Vol. 1*. București: Lumina Lex, 1997, 256p.
116. MATEUȚ, Gh. *Procedură penală. Partea generală*. București: Ed.Universul Juridic, 2019, 1200p. ISBN/ISSN:978-606-39-0393-9.
117. MATEUȚ, Gh., PETRESCU, V., E., ȘTEFĂROI, N. ș.a. *Traficul de ființe umane. Infractor, victimă, infracțiune*. Iași: Asociația Magistraților, 2005, 119p. ISBN:973-0-03890-2.
118. MICLEA, D. *Combaterea crimei organizate – evoluție, tipologii, legislație, particularități. Curs. Volumul I*. București: Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2004. 261p. ISBN:9738307538.
119. MIRANDE, A., M. *The Age of Crisis: Deviance, Disorganization and Social Problems*. New York, Evanston, San Francisco, Harper and Row, Publishers, 1975, 500p. ISBN:0060445572, 9780060445577.
120. MOISE, A., C., STANCU, Em. *Criminalistica. Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*. București: Universul Juridic, 2017, 323p. ISBN:978-606-39-0044-0.
121. MOCUȚA, Gh. *Criminalitatea organizată și spălarea banilor*. București: Ed. Noul Orfeu, 2004, 344p. ISBN:9738682134.
122. MREJERU, Th., MREJERU, B. *Cooperarea judiciară internațională în materie penală. Doctrină și jurisprudență. Asistența judiciară - Extradarea*. București: Editura Universitară, 2008, 355p. ISBN:978-973-7494-6-27.
123. MUNTEANU, A. *Mandatul de securitate ca mecanism de asigurare a securității: Experiența națională și practici internaționale*. În: *Revista științifico-practică „Studii Naționale de securitate”*, nr.1(1)/2020, pp.229-243. ISSN:2587-3822.
124. MUȚIU, F. *Cooperarea judiciară în materie penală între România și alte state membre ale Uniunii Europene*. [citată 16.08.2022]. Disponibil: <https://drept.uvt.ro/administrare/files/1481039588-florentina-olimpia-mut--iu-1.pdf>.

125. NESTOR, S. *Eficientizarea organizării și planificarea cercetării infracțiunilor comise de minori*. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a M.A.I. R.M, Ediția XII, nr.2, pag.19-20, ISBN:978-9975-4407-5-2.
126. NISTOREANU, Gh., PĂUN, C. *Criminologie*. București: Ed. Didactică și pedagogică, 1994, 352p. ISBN:973-30-3583-1.
127. NISTORESCU, C., MARIȚ, A. *Traficul de persoane — fenomen global de crimă organizată*. În: Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene, 19 octombrie 2011, Chișinău. Chișinău: Grafema-Libris, 2014, pp.271-280. ISBN 978-9975-52-165-9.
128. OBADĂ, D. *Eficiența măsurilor specific de combatere a criminalității organizate*. În: Revista Procuraturii Republicii Moldova. nr. 3/19, pp.33-35, ISSN:2587-3601.
129. ODAGIU, I., OSOIANU, T., ANDRONACHE, A., CAMINSCHI, I. *Drept procesual penal. Partea generală*. Chișinău: Tipografia Academiei de poliție „Ștefan cel Mare” a M.A.I., 2009, 451 p. ISBN:978-9975-935-12-8.
130. OLARU, C. *Mijloace specifice de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizata*. București: Editura Hamangiu, 2014, 144p.ISBN/ISSN:978-606-678-885-4.
131. OLARU, C. *Particularitățile criminalității organizate în România*, [on-line]. [citată 29.06.2022]. Disponibil:
https://www.hamangiu.ro/upload/cuprins_extras/particularitatile-criminalitatii-organizate-in-romania_extras.pdf
132. OLTEANU, G., IACOB, A., GORUNESCU, M., DRAGOMIRESCU, B. *Metodologie criminalistică. Cercetarea structurilor infracționale și a unora dintre activitățile ilicite desfășurate de acestea*. Editura: AIT Laboratories S.R.L., Ediția www. itcode.ro, 2008. ISBN/EAN-1397897388201-2-8. [citată la 19.07.2022]. Disponibil:
[https://www.academia.edu/36152469/Metodologie Criminalistica Cercetarea Structurilor Infractiunilor](https://www.academia.edu/36152469/Metodologie_Criminalistica_Cercetarea_Structurilor_Infractiunilor)
133. OLTEANU, G., RUIU M. *Tactica criminalistică*. [on-line] Editura: AIT Laboratories; www.itcode.ro, 346p. ISBN:978-973-88201-4-2.[citată la 18.07.2022]. Disponibil:
<https://pdfcoffee.com/tactica-criminalistica-pdf-free.html>.
134. *Organizarea și planificarea activității de urmărire penală*. În: platforma web ZDOCS. [citată la 17.07.2022]. Disponibil:<https://zdocs.ro/doc/organizarea-și-planificarea-activității-de-urmărire-penală-dn63vo275515>.

135. OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Efectuarea acțiunilor procesuale la faza urmăririi penale, în conformitate cu prevederile legislației procesuale penale a Republicii Moldova*. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a M.A.I. R.M*, 2021, nr. 14, pp.8-28, ISSN:1857-0976.
136. OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Urmărirea penală*. Chișinău:Cartea Militară, 2021, 494p. ISBN:978-9975-157-58-2.
137. PARENIUC, A., BEDA, V. *Terorismul și criminalitatea organizată. Conexiuni ale fenomenelor infracționale*. În: *Legea și Viața*, 2022, nr. 1-2(361-362), pp.77-83. ISSN: 2587-4365
138. PATRICIU, V., VASIU, I., ȘERBAN, G. *Internetul și dreptul*. București: Editura: All Beck, 1999, 472p. ISBN: 973-9435-40-8.
139. PÂNTEA, A. *Accepțiunea bănuielii rezonabile potrivit legislației procesuale penale*. În: *Revista Națională de Drept*, 2016, nr. 3(185), pp.51-55. ISSN:1811-0770.
140. PÂNTEA, A. *Bănuiala rezonabilă: cadrul procesual penal național și jurisprudența Curții europene pentru drepturile omului*. Chișinău: Cartea juridică, 2019, 280p. ISBN:978-9975139-892.
141. PÂNTEA, S. *Despre particularitățile unor infracțiuni transnaționale și anchete efective*. În: *Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere*, 26 iunie 2018, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: 2018, pp.360-366. ISBN:978-9975-121-48-4.
142. Pitulescu, I. *Al treilea război mondial: crima organizată*. Editura: „Național”, 1996, 438p. ISBN: 973-97768-3-3.
143. *Planificarea urmăririi penale și a judecății*. În: web SCRIGROUP. [citată la 17.07.2022]. Disponibil:<https://www.scrigroup.com/legislatie/drept/PLANIFICAREA-URMARIRII-PENALE-85172.php>
144. *Planul Mondial de Acțiune contra criminalității organizate transnaționale*. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 49/159 din 23 decembrie 1994 [citată 24.06.2022]. Disponibil:<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/769/51/PDF/N9576951.pdf?OpenElement>
145. POPA, A. *Metode speciale de supraveghere: mandatul de supraveghere tehnică în procesul penal și mandatul pe securitate națională*. [citată la 20.07.2022]. Disponibil: https://www.academia.edu/31507840/Metode_speciale_de_supraveghere_mandatul_de_supravegherea_tehnic%C4%83_%C3%AEn_procesul_penal_%C8%99i_mandatul_pe_securitate_na%C8%9Bional%C4%83

146. POPA, C. *Drepturile și libertățile cetățenești în contextul realizării securității naționale. Mandatul de securitate națională*. În: Revista „Universul juridic” nr.10/2018, 465p. ISSN: 2393-3445.
147. POSTOVAN, D. *Dreptul discreționar și combaterea criminalității organizate*. În: Revista Națională de Drept, 2011, nr. 12, pp.19-22. 72p. ISSN:1811-0770.
148. POSTOVAN, D. *Prevenirea și combaterea criminalității organizate conform prevederilor legislației Republicii Moldova*. În: Revista Institutului Național al Justiției, 2012, nr. 3(22), pp.53-58. ISSN:1857-2405.
149. PRADEL, J. *Tendențe majore în europenizarea sistemelor penale naționale*. În: Revista “*Les Cahiers de droit*”, volumul 50, numărul 3-4, septembrie–decembrie 2009, pp.1015–1038. [citată 16.08.2022]. Disponibil: <https://doi.org/10.7202/039347ar>
150. *Prevenirea criminalității (Criminologia preventivă)*. În: platforma web DREPTMD/curs online [citată la 17.07.2022]. Disponibil: <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/criminologie/prevenirea-criminalitatii-criminologia-preventiva/>
151. *Protecția martorilor în cauzele de corupție/ Studiu*. În: Proiectul „Lupta cu corupția prin consolidarea integrității în Republica Moldova” implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei, Chișinău, 2020, [citată 02.08.2022]. Disponibil: <https://cna.md/public/files/Studiumartori2020dadee.pdf>
152. PUNGĂ, A., PARENIUC, AL. „*Hoții în lege*”, *criminalitatea organizată în Republica Moldova – mituri și realitate*. Chișinău: Tipografia Academiei de poliție „Ștefan cel Mare”, 2012, 106p. ISBN:978-9975-4334-9-5.
153. RADU, F., R. *Cooperarea judiciară internațională și europeană în materie penală. Îndrumar pentru practicieni*. București: Editura Wolters Kluwer, 2009, 646p. ISBN:978-973-1911-31-1.
154. *Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoE nr.R(2001)1118 privind principiile directe în lupta împotriva criminalității organizate*. Adoptată de Comitetul de Miniștri a CoE pe 19.09.2001 la cea de-a 765-a reuniune.
155. *Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoE nr.R(2005)919 privind protecția martorilor și colaboratorilor justiției*. Adoptată de Comitetul de Miniștri a CoE pe 20.04.2005 la cea de-a 924-a reuniune.
156. *Recomandarea Comitetului de Miniștri al CoE nr.R(97)1317 privind intimidarea martorilor și drepturile apărării*. Adoptată de Comitetul de Miniștri a CoE pe 10.09.1997 la cea de-a 600-a reuniune.

157. ROMAN, D. *Activitatea specială de investigații și alte activități informative*. Note de curs. Chișinău, 2019, CEP USM, 161p. ISBN:978-9975-149-34-1.
158. ROMANO, B., TINEBRA, G. *Il Diritto penale della criminalita' organizzata*. Giufre Editore, 2013, 532p. ISBN:8814183961, 9788814183966.
159. RUSU, O. *Generalități privind evoluția și conținutul subculturii criminale*. Chișinău: Analele științifice ale Academiei "Ștefan cel Mare" a M.A.I. R.M, ediția VII-a, 2007, 216p. ISSN:1857-0976, ISBN:978-9975-930-17-8.
160. RUSU, V., COVALCIUC, I. *Reflecții asupra instituției investigatorului sub acoperire conform prevederilor Legii Republicii Moldova privind activitatea special de investigații nr.59 din 29.03.2012*. Bălți: Materialele Conferinței naționale cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective”: consacrată aniversărilor de 70 de ani de la constituirea Instituțiilor de Cercetare Științifică din Moldova, 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei, 10 ani de la fondarea Filialei Bălți a Academiei de Științe a Moldovei (Ed. a 2-a), 29-30 sept. 2016, Bălți, pp.269-272. ISBN 978-9975-89-029-8.
161. SEDLEȚCHI, Iu., MARIȚ, M. *Actele premergătoare începerii urmăririi penale în legislația procesual penală a României*. În: Revista Națională de Drept, 2007, nr. 2(77), pp.2-5. ISSN 1811-0770.
162. SÎLI, V. *Conceptul și trăsăturile infracțiunilor cu caracter terorist*. În: Revista Națională de Drept, 2018, nr. 4-6(210-212), pp.64-69. ISSN:1811-0770.
163. SPÎNU (DUMNEANU), L. *Drogurile: fenomen infracțional și politici de prevenire și sancționare*. În: Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2020, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: CEP USM, 2020, Vol.1, R, SJE, pp.63-68. ISBN:978-9975-152-49-5.
164. SPOIALA, A., CONDRAT, R. *Unele considerații privind traficul ilicit și consumul abuziv de substanțe narcotice*. În: Anale științifice ale Academiei de poliție „Ștefan cel Mare” a M.A.I. R.M: științe juridice, 2003, nr. IV, pp.129-138. ISSN:1857-0976.
165. STAMATIN, Șt. *Fenomenul crimei organizate transfrontaliere*. În: Cooperarea internațională a organelor de drept în prevenirea și combaterea criminalității transnaționale”, Ed. 1, 5-6 noiembrie 2009, Chișinău. Chișinău: tipografia “Bons Offices SRL”, 2009, pp.158-167. ISBN:978-9975-935-19-7.
166. STANCU, E. *Criminalistica – investigarea științifică a infracțiunilor*. Editura: Actami București, 1999, vol. 1, pag. 32-33.

167. STANCU, E. *Tratat de criminalistică. Ediția V.* București: Ed. Universul Juridic, 2010, p.357, 840p. ISBN:978-973-127-387-7.
168. STERSCHI, FI. *Criminalitatea transnațională: normativul penal de sancționare și politici de prevenire și combatere.* Teză de doctor în drept. Chișinău, 2015, 181p.
169. STERSCHI, FI. *Implicațiile corupției și criminalității organizate asupra securității naționale și internaționale.* În: *Legea și Viața*, 2014, nr.3(267), pp.24-30. ISSN:2587-4365.
170. SUIAN, M. *Metode speciale de supraveghere sau cercetare.* București: Editura Solomon, 2021, 640p. ISBN:978-606-8892-82-5.
171. ȘUBELIC, L. *Subcultura criminal în spațiul ex-sovietic.* În: *Materialele conferinței științifico-practice internaționale “Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: Tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”,* Chișinău, 26 iunie 2018, 491p. ISBN:978-9975-121-48-4.
172. TELIPAN, V. *Noțiunea și trăsăturile criminalității organizate în legislația europeană.* În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a M.A.I. R.M.,* ediția a XII-a, nr.2, Chișinău, 2012, pp.151-156, 171p. ISSN:1857-0976; ISBN:978-9975-4407-5-2.
173. TELIPAN, V. *Dimensiunile politice ale fenomenului de corupție în societatea contemporană.* În: *Criminalitatea Politică. Reflecții istorico-juridice, manifestări și consecințe*, 6 ianuarie 2015, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2015, pp.365-370. ISBN:978-9975-121-11-8.
174. THEODORU, Gr., *Tratat de drept procesual penal. Ediția a 3-a.* București: Ed. Hamangiu, 2013, 896p. ISBN/ISSN:978-606-522-441-4.
175. THEODORU, Gr., PLĂEȘU, T. *Drept procesual penal, Partea specială, vol. II.* Iași, Editura Universitatea Al. I. Cuza, 1987, 359p.
176. TIRON, O. *Cooperarea juridică internațională în materie penală-o necesitate pentru combaterea criminalității transfrontaliere.* [citat 08.08.2022]. Disponibil: http://www.drept.ugal.ro/assets/documente/concurs_eseuri/2010/TIRON%20OANA%20GEORGIANA.pdf
177. TUCMURUZ, I. *Crima organizată transfrontalieră. Factor de insecuritate pentru națiuni.* București: Editura Universitară, 2011. 240p. ISBN:978-606-591-173-4.
178. TUDOR, G., CONSTANTINESCU, M. *Mandatul european de arestare. Aspecte teoretice și practică judiciară.* București: Editura Hamangiu, 2009, 432p. ISBN:978-606-522-139-0.
179. URSU, V., POPA, L. *Unele reflecții privind noțiunea de terorism și de act terorist în legislația Republicii Moldova.* În: *Focarele separatiste și impactul lor asupra terorismului*

- contemporan, 16 martie 2017, Chișinău. Chișinău: 2017, pp.136-142. ISBN 978-9975-121-38-5.
180. URSU, V. Criminalitatea organizată: aspecte criminologice și juridico – penale. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2003, 165p.
181. VASILOI, D. *Caiet de curs la disciplina drept procesual penal*. [on-line], Chișinău: 2013, [citată la 20.07.2022]. Disponibil:<https://old.criminology.md/suport/sup25.pdf>.
182. VASILOI, D. *Unele aspecte ale criminalității feminine din perspectiva studiului de caz*. În: Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii, Ed. 21, 28-29 septembrie 2018, Chișinău. Chișinău: Republica Moldova, Centrul Editorial-poligrafic al ASEM, 2018, Ediția 21, Vol.2, pp.85-89. ISBN:978-9975-75-931-1.
183. VIDAICU, M., DOLEA, Ig. *Combaterea traficului de ființe umane (drept material și drept procesual)*. Chișinău, 2011, 187p. ISBN:978-9975-106-58-0.
184. VOICA, D. *Investigatorul sub acoperire, o nouă instituție a dreptului procesual penal roman*. În: Revista Dreptul nr.5/2004. [citată la 19.07.2022]. Disponibil: <https://www.juridice.ro/18644/dreptul-nr-5-2004.html>
185. VOICU, C. *Criminalitatea afacerilor*. București: Inspectoratul General al Poliției, 1997, 437p.
186. VOICU, C. *Spălarea banilor murdari*. București: Editura SYLVI, 1999, 370p. ISBN:9739175988, 9789739175982.
187. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Partea Specială. Vol. II*. București: Paideia, 1994, 502p. ISBN:973-9131-24-7.
188. VOLONCIU, N. *Drept procesual penal*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1972, 573p.
189. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Parte specială*. București: Editura Paideia, 1997, 502p. ISBN:9739131247, 9789739131247.
190. ZBANCĂ, T. *Asistența juridică internațională în materie penală, Note de curs*. Chișinău, 2013. [citată 08.08.2022]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/exodumuser/083-asistentajuridicainternationalainmateriepenala>.
191. ZIEGLER, J. *Seniorii crimei - organizațiile secrete contra democrației*. București: Editura Antet, 1998, 204 p. ISBN:973-9241-77-8.
192. АБДУЛАЕВА, Н., Д. *Оперативное внедрение в деятельности оперативных подразделений органов внутренних дел*. Введение диссертации (часть автореферата), Иркутск: 2007 г. 22 с. [citată la 19.07.2022]. Disponibil:

<https://www.dissercat.com/content/operativnoe-vnedrenie-v-deyatelnosti-operativnykh-podrazdelenii-organov-vnutrennikh-del>.

193. АЛЕКСАНДРОВ, А.И. *Уголовная политика и уголовный процесс в Российской государственности*. Издательский Дом Санкт-Петербургского Государственного Университета, 2003 г. 559с. ISBN:5-288-03278-5.
194. АЛЕКСАНДРОВ, Ю.К. *Тюремный закон*. Москва: 1999, 278с. ISBN:5-89-661-008-4.
195. БАРАНИК, И. *Транснациональная организованная преступность и сотрудничество правоохранительных органов российского Дальнего Востока и стран АТР в борьбе с ней*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Владивосток, 2006 г. 234с.
196. БУТЫРСКАЯ, А.В. *Методика расследования создания преступного сообщества (преступной организации)*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2010 г. 30с.
197. ВАСИЛЬЕВА, Л.Н. *Транснациональные преступления как угроза национальной безопасности России (конвенционные механизмы противодействия)*. В: Журнал российского права, 2005 г., №. 10, стр.113 – 121. ISSN:1605-6590/2500-4298.
198. ГЕОРГИЦЭ, М. *Организованная преступность: проблемы теории и практики расследования*. Кишинев: Молдавский Госуниверситет, 1998 г. 271с.
199. ГОДУНОВ, И. *Транснациональная организованная преступность в России: пути и формы противодействия*. Диссертация на соискания ученой степени доктора юридических наук. Рязань, 2002 г. 518с.
200. ЖБАНКОВ В.А., ТАБАКОВ А.В. *Транснациональная организованная наркопреступность и наркоконтрабанда как её составляющая: современное состояние и основные тренды*. Монография. Москва: Издательство Российской таможенной академии, 2017 г. 181с. ISBN:978-5-9590-0915-1.
201. ЖУК, О.Д. *Уголовное преследование по уголовным делам об организации преступных сообществ (преступных организаций), участии в них и о преступлениях, совершенных этими сообществами: Современные проблемы теории и практики*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2004 г. 58с.
202. ЗВЕРЕВА, Е.Б. *Социально-психологический механизм функционирования уголовного жаргона и необходимость его изучения*. В: Вестник Владимирского юридического института № 1 (6), 2008 г. 34с. ISSN:2071-0313.

203. КАРПОВ, Н.С. *Криминалистическое изучение преступной деятельности, средств и методов борьбы с ней (данные эмпирических исследований)*. Киев, 2004 г. 218с.
204. КОЖОКАРЬ, В.В. *Возбуждение уголовного дела: вопросы теории и практики*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2016 г. 301с.
205. КОЗЛОВСКИЙ, Н.А. *Подозрение в советском уголовном процессе*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Свердловск, 1989 г. 25с.
206. КОРЫСТИН, А. *Противодействие отмыванию денег как стратегический элемент борьбы с организованной транснациональной преступностью*. În: Cooperarea internațională a organelor de drept în prevenirea și combaterea criminalității transnaționale, Ed. 1, 5-6 noiembrie 2009, Chișinău. Chișinău: tipografia “Bons Offices SRL”, 2009, pp. 80-82. ISBN:978-9975-935-19-7.
207. КРЫЛОВ, И.Ф. *Криминалистика*. Ленинград: 1976 г. 297с. [citată la 17.07.2022]. Disponibil:<http://lawlibrary.ru/cart.php?sto=100&rnd=79178652>.
208. ЛАРИН, А.М. *Расследование по уголовным делам. Планирование, организация*. Москва: 1970 г., 59 с. [citată la 17.07.2022]. Disponibil:
https://www.studmed.ru/view/larin-am-rassledovanie-po-ugolovnomu-delu-planirovanie-organizaciya_260f02a468c.html.
209. МАКСИМЧУК, Н., ШКОЛЬНЫЙ, В. *Криминалистическая характеристика лидера (организатора) преступной группы*. В: Закон и жизнь, 2006 г., № 1, стр.41–51. ISSN:1810-3081.
210. МЕТЕЛЕВ, А.В. *Криминальная субкультура (Учебно-методическое пособие)*. Ижевск: 2009 г. 70 с. ББК 67.51, М.54. [citată 12.07.2022]. Disponibil:<https://www.studmed.ru>.
211. ПИРОЖКОВ, В.Ф. *Законы преступного мира молодёжи (криминальная субкультура)*, Тверь:1994 г. 320с. ISBN:5-88363-001-4.
212. ПИТУЛЬКО, К.В. и другие. *Организованная преступность*. Санкт-Петербург, 2002 г. 368с. ISBN:5-94723-076-3.
213. ПИТУЛЬКО, К.В., ГУРЕВ. М.С., ДАНИЛОВАБ Н.А. и др. *Организованная преступность. Законодательные, уголовно-процессуальные, криминалистические аспекты: курс лекций*. Санкт-Петербург: Питер, 2002 г. 367 с. ISBN:5-947230-76-3.

214. РОДИОНОВА, Т.А. *Проблемы транснациональной организованной преступности в доктрине уголовного права России*. В: Вестник Челябинского государственного университета № 11 (302), 2013 г. ISSN:1994-2796.
215. РОМАНЮК, Б.В. *Досвід Італії у протидії мафії (на прикладі Сицилії)*. В: Науковий вісник національної академії внутрішніх справ України. 2004, № 7. ISSN:2410-3594
216. РОМАНЮК, Б.В. *Організована злочинність і корупція – небезпечні суспільні явищаюю* В: Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2011 г., Вип. 24, стр.3-14. ISSN:1609-0462.
217. РОМАНЮК, В.В. *Расследование организации преступного сообщества (преступной организации): криминалистические и уголовно-процессуальные аспекты*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006 г. 26 с.
218. СЕРЕДА, В., ТОНКОГЛАЗ, В., ПЛОХОТНЮК, В., БОЛЮХ, Л. *Криминальная субкультура*. Кишинёв: Изд-во Музеум, 2002 г. 163с. ISBN:9975-906- 64-8.
219. СЕРОВА, Е.Б. *Транснациональная организованная преступная группа: криминалистическое понятие и признаки*. В: «КриминалистЪ», №. 1(12), 2013 г. стр. 55-60.
220. УШАТИКОВ, А.И. *Основы пенитенциарной психологии*. Рязань: 2002 г. 393 с. ISBN: 5-7743-0059-5.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, Maxim Gropa declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

GROPA MAXIM

Semnătura: _____

Data: _____

CURRICULUM VITAE GROPA MAXIM

INFORMAȚII PERSONALE

GROPA MAXIM

Republica Moldova, Chișinău

str. Ialoveni ,98/1, ap.51

+37369999320; +37379162090

mgropa@gmail.com

Sexul masculin | Data nașterii 24.03.1978 | Naționalitatea moldovean

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

08.07.2002 - Ajutor-interimar al procurorului, Procuratura Județului Lăpușna. Concurs al comisiei de calificare a Procuraturii Generale;

18.07.2003 - Procuror, Procuratura raionului Hîncești. Desemnat de Procurorul General;

12.10.2004 - Procuror în procuratură, Procuratura Anticorupție și conducerea urmăririi penale. Desemnat de Procurorul General;

10.02.2006 - Procuror în procuratură, Serviciul conducere a urmăririi penale în organele centrale ale CCCEC a Procuraturii Anticorupție;

25.08.2006 - Procuror secție, Secția conducere a urmăririi penale în organele centrale ale MAI și SV;

27.02.2013 - Procuror secție, Secția control și investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată;

27.02.2013 - Adjunct interimar al procurorului șef, Secția control și investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată;

17.10.2013 - Procuror secție, Secția exercitare a urmăririi penale în cauze de criminalitate organizată și excepționale;

01.08.2016 - Procuror secție, Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale;

27.04.2021 - Procuror-șef interimar al raionului Hîncești;

24.08.2021 - Procuror-șef al raionului Hîncești;

2007 – 2023 - Formator al Institutului Național de Justiție.

EDUCAȚIE ȘI FORMARE

1995 - Diploma de studii, Gimnaziul nr.1, mun. Chișinău, Republica Moldova;

2001 - Licențiat în Drept, Universitatea de stat din Moldova, Facultatea de Drept, Specialitatea Drept Public;

2008 - Master în Drept penal, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept;

2019 - Doctorand Universitatea de Studii Europene din Moldova;

2017 - Seminar: Sindromul arderii profesionale;

2017 - Seminar: Metodologia scenariilor de interogare conform standardelor internaționale într-un proces penal cu identificarea posibilelor încălcări ale drepturilor omului;

2017 - Seminar: Metodologia scenariilor de investigare a cauzelor de aplicare a mijloacelor speciale și a armelor de foc de către agenții statului;

2017 - Seminar: Metodologia scenariilor de colectare a probelor într-un proces penal potrivit standardelor internaționale;

2016 - Comunicare. Gestionarea relațiilor cu presa –cooperarea interinstituțională – reprezentarea instituției în comunicarea intermediată de mass-media – îmbunătățirea abilităților de comunicare;

2016 - Seminar: Identificarea și planificarea dezvoltării organizaționale prin mini-proiecte;

2016 - Seminar: Tehnici metodologice moderne pentru instruire în cadrul INJ;

2016 - Seminar: Abilități de prezentare și moderare;

2016 - Seminar: Metodologia de formare activ-participativă;

2015 - Seminar: Dezvoltarea abilităților de comunicare (discursul public);

2015 - Seminar: Managementul timpului;

2015 - Seminar: Practica CEDO cu privire la libertatea de exprimare pentru actorii din justiție. Consolidarea și aplicarea în practică a abilităților de predare. Contactul cu mass-media;

2014 - Seminar: Dezvoltarea abilităților de instruire a adulților. Metode interactive de predare;

2014 - Seminar: Standardele CEDO și aplicarea lor de către judecători și procurori în RM;

2014 - Seminar: Activitatea Curții Europene a Drepturilor Omului: tendințe și provocări;

2014 - Seminar: Respectarea principiului contradictorialității. Aplicarea măsurilor speciale de investigații. Aplicarea arestării preventive. Admisibilitatea probelor;

2013 - Seminar: Principiul contradictorialității, nemijlocirii și egalității armelor. Administrarea probelor. Principiul "non bis in idem";

2014 - Seminar: Jurisprudența CEDO pe anumite aspecte ale art. 6 și 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului;

2007 - 2015 Membru al proiectului NORLAM "Grupul: Resurse pentru drepturile omului";

2021 - Expert regional al UNICRI.

PARTICIPĂRI LA FORURI ȘTIINȚIFICE

- Conferința internațională a doctoranzilor în drept. Ediția 13, Timișoara, 25 iunie 2021;
- Conferința internațională „Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration 4th International Conference”. Chișinău, 3-4 decembrie 2021, Republica Moldova 2021;
- Conferința internațională „Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration”. Chișinău, 2-3 decembrie 2022, Republica Moldova 2022;
- Conferința internațională „Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration”. Chișinău, 1-2 decembrie 2023, Republica Moldova 2023;
- Conferința științifico-practică națională „Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică”. Chișinău, 2020;
- Conferința practico-științifică interuniversitară a tinerilor cercetători "Formele de colaborare a făptuitorului cu statul". Chișinău, Republica Moldova, 27 aprilie 2021.

LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE PUBLICATE

- *Limitele mandatului de securitate-expansiunea criminalității organizate ca teme de justificare a mandatului de securitate*. În: Revista științifico-practică „Studii Naționale de securitate”, nr.1(1)/2020, pp. 244-251. ISSN 2587-3822;

- *Limitele mandatului de securitate-expansiunea criminalității organizate ca temei de justificare a mandatului de securitate.* În: Revista Procuraturii Republicii Moldova, nr.5/2020, pp. 82-97. ISSN 2587-3601;
- *Limitele mandatului de securitate – expansiunea criminalității organizate ca temei de justificare a mandatului de securitate.* În: Conferința științifico-practică națională „Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică”. Chișinău, 2020, pp.24-30. ISBN 978-9975-56-783-1;
- *Aspecte privind investigarea infracțiunilor comise cu utilizarea materialelor radioactive, chimice, biologice.* În: Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration 4th International Conference. Vol.2, 3-4 decembrie 2021, Chișinău, Republica Moldova: 2021, pp. 38-58. ISBN 978-9975-3527-2-7;
- *Cooperarea juridică internațională în materie penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată.* În: Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration 6th International Conference, Vol.2, 1-2 decembrie 2023, Chișinău, Republica Moldova: 2023, pp.141-147. ISBN 978-9975-3611-2-5;
- *Norme speciale privind colaborarea făptuitorului cu organul de urmărire penală la investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată.* În: Revista de știință, inovare, cultură și artă „AKADEMOS” nr.1(68), 2023, pp.73-79. ISSN1857-0461;
- *Planificarea procesuală a acțiunilor de urmărire penală în cadrul investigării infracțiunilor de criminalitate organizată.* În: Revista Institutului Național al Justiției nr.2(65), 2023, pp.18-23.ISSN 1857-2405;
- *Protecția procesuală a persoanelor ce colaborează cu organul de urmărire penală în descoperirea rețelei criminale.* În: Revista națională de drept nr.1(249), 2023, p.p.106-115.ISSN 1811-0770;
- în coautorat: *Recunoașterea vinovăției.* În: Conferința practico-științifică interuniversitară a tinerilor cercetători „Formele de colaborare a făptuitorului cu statul”, Chișinău, Moldova, 27 aprilie 2021, pp.82-90.ISSN 978-9975-3293-8-5;
- în coautorat: *Colaborarea făptuitorului cu organele de urmărire penală în descoperirea întregii rețele criminale în Republica Moldova.* În: Conferința internațională a doctoranzilor în drept, Ediția 13, Timișoara, 25 iunie 2021, Disponibil: <http://drept.uvt.ro>;
- în coautorat: *Prosecutor’s Guide to Chemical and Biological Crimes.* În: pagina oficială UNICRI(© United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute) - May 2022,Disponibil:<https://unicri.it/Publication/Prosecutor-Guide-Chemical-Biological-Crimes>.

COMPETENTE PERSONALE

Limba maternă-română;

Alte limbi cunoscute - rusa(C1), franceza(B1), engleza(A2);

Competențe informatice - o bună cunoaștere a instrumentelor Microsoft Office, Excel;

Competențe de comunicare - Formator al Institutului Național de Justiție;

Alte competențe-sportul;

Permis de conducere-categoria B.

INFORMATII SUPLIMENTARE

MENȚIUNI:

24.02.2017 – Cel mai bun în profesie, cu decernarea diplomei - ca acuzator de stat;

27.01.2015 – Grad de clasificare înainte de termen;

29.01.2014 - Diplomă de Onoare de categoria I;

21.01.2013 - Insigna de piept "Eminent al Procuraturii";

24.01.2013 - Cel mai bun în profesie, cu decernarea diplomei - ca acuzator de stat;

23.09.2011 - Diplomă de Onoare de categoria II;

31.12.2008 - Dar de preț.